צדיקים במיתתן
קרויים חיים

טבת

מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכ"ה (כ"ה מ"ב) יומם ולילה (ירמיהו ח)

email ZichronRaizel@gmail.com for a free copy

א טבת תקפ"ט

רבי אברהם משה ב"ר שמחה בונם מפשיסחא זי"ע

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי אברהם משה מפשיסחא זי"ע נולד ז' חנוכה בשנת ה' תק"ס לבן יחידו לאביו הרה"ק ר' שמחה בונם מפשיסחא זי"ע בן הגה"ק ר' צבי הירש המגיד מוואיידסלוב בעל ארץ צבי זי"ע בן הגה"ק ר' יהודה לייב זי"ע , ולאמו הרבנית הצדיקת מרת רבקה ע"ה ב"ר משה אורבערגער מעיר בענדין ז"ל

רבינו היה איש קדוש טהור ונורא ועילוי גדול.

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת בריינדל ע"ה בת הגה"ק ר' שמואל רפאל"ס מיוזפוב זי"ע. וסיפר: יום שנכנס רבינו לחופה, שיגרו אביו בצית העלמין ויהי עליו לגשת לקברו של אחד הגדולים ולהזמינו להתוועדות בשמו. וטעה רבינו ויגש לקברו של גדול אחר, אך מיד נוכח בטעותו, ועודו עומד ליד הקבר התבטא: טעיתי, לא הוזמנתי את מר... בשובו הביתה גער בו אביו: כיון שזמנת בטעות לגדול פלוני, איך העזת להעליבו וחזרת בך מן ההזמנה? ולכן הוסיף הר"ר שמחה בונם: בדוק עת פקודתך, לא תיקבר בבית עלמין זה שאותו גדול טמון בו!

אביו הק' נסתלק י"ב אלול תקפ"ז

וסיפר הרה"ח ר' יודל משעדליץ ע"ה אשר היה משמש נאמן לרבינו. אשר בליל שבת קודש האחרון קודם פטירת הרה"ק ר' בונם זי"ע אמר רבינו למשמשו ר' יודל הנ"ל. שרצונו לילך אל אביו הק' והלכו שניהם ויצב עצמו רבינו מראשותיו של אביו הק' ושמע שאביו מתפלל ערבית , ואחר כן שמע שמתפלל תפלת שחרית, אמר רבינו: אבי, כעת הוא זמן תפלת ערבית! ושוב התחיל להתפלל תפלת המנחה. וכאשר ראה זאת רבינו נתעלף וראשו נפל מאחוריו וכאשר ר' יודל ראה זאת מרחוק, שהיה עומד מרחוק באותו חדר רץ תיכף אליו בנחת, ונתן לו מאומה להחיות נפשו על שהקיץ ותיכף אמר רבינו למשמשו שילך עמו לביתו, וכן עשה , בבואו לביתו ציוה לר' יודל שהוא יעשה קידוש והוציא אותו בהקידוש, וגם אמר לו שהוא הולך לישן, ואזה אותו שלא יניח לשום אדם לבא לביתו ואף אם יבואו כל אנשי העיר ויהיה רוצים לשבור הדלת לכנוס לא יתן להם בשו"א לכנוס , והוא היה על מטתו, שוכב כך עד יום ג, וכל החיות שלו היה מה שמשמשו ר' יודל נתן לו בכל פעם מעט יין להחיות נפשו, וביום ג' היה נראה לבני העיר כאילו הרה"ק ר' בונס הוא סמוך לפטירתו, ולא כל בני העיר לבית רבינו בנו, אבל משמשו לא הניח להם בשו"א לכנוס והלכה אמו ע"ה אצלו ואמרה לו בני אבקש ממך שתלך לבית אביך החולה כי מה יאמרו הבריות שלא רצית לילך אל אביך בעת פטירתו והשיב הוא לאמו הרבנית: אמי תאמיני לי כי אם היה ביכולתי לילך בודאי הייתי הולך בעצמי, אבל מה אעשה שאין ביכולתי לילך בשום אופן , והלכה אמו אל הרה"ק ר' יצחק מוואלקא זי"ע ובקשה ממנו שהוא ילך אל בנה ר' אברהם משה אולי יפעול אצלו שילך לבית אביו, והשיב לה הרה"ק מוואלקא: הן אמת באם מע"כ יאמרה לי שאלך על הגג ואשליך עצמי על הארץ בודאי הייתי שייא לדבריה אף שהוא נוגע לסכ"נ. אבל בזה לא אוכל לצייא לה שאלך אל הה"ק רא"מ, כי הוא ואביו הק' עוסקים כעת בעסק אחד, מה שמלאכים ושרפים מקנאים אותם, ואין ביכולתי להתערב עצמי בזה. כן השיב הרה"ק מוואלקא לאשת רבו הרבנית הצדיקת ע"ה ובזמן שנסתלק הרה"ק ר' בונס זי"ע פתח רבינו את עיניו ואמר: שרואה כעת שנעשה השכות גדול בעולם. ובעת שהלכו עם מטת רבינו הקדוש לבית החיים הלכו לפני בית בנו רבינו, והלך רבינו החולה לפני ביתו עד אשר עברו עם המטה ותיכף הלך חזרה לביתו. (אהל יצחק)

רבינו היה ממשיך העלה פשיסחא אחר פטירת אביו אבל לא האריך ימים ונסתלק שני שנים אחר פטירת אביו. פ' ויגש בשנת תקפ"ט נסע מוואלקא לביתו לפשיסחא על ש"ק ובאמצע הדרך אמר שרצונו מאוד להיות שבת בביאלא, ונסע שם ובאו הרבה חסידים על שבת, והנה אחר הטיש של שחרית אמר שרוצה לילך שפאלינען, והלך אל הביה"ח וסיבב את הביה"ח מבחוץ ועמד אצל מקום אחד ואמר זה המקום מריח טוב מאוד והלך לביתו, ובעת מנחה ברעוין עלה לשמים ביום ז' לחנוכה, וזה הי' הריח הטוב מזה המקום בשביל שהוא הי' עתיד להיות נטמן שם והי' הריח הק' ממנו כי נטמן שם.

וסיפר שלאחר פטירת הרה"ק ר' שמחה בונס זי"ע היה מבני החבריא שנסעו לרבינו בנו , ובינייהם האדמורי"ם הרה"ק ר' יצחק מוואלקא זי"ע הרה"ק ר' שרגא פייביל מגרינא זי"ע, אולם הרה"ק מקאלק זי"ע לא נסע אליו, כאשר שלחו בני החבריא מכתב בקשה להרה"ק מקאלק שיואיל לבוא אליהם, ענה ואמר: ער איז טאקע א פלאס פייער, אבער עס וועט זיך שנעל אויסלעשן [אם אמנם הוא אש להבה אך אישו יכבה במהרה] וכן הוי, שרבינו לא האריך ימים שנסתלק כשנה ומחצה אחר פטירת אביו. (זכרונם לברכה)

נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' צבי מרדכי זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

ויהי אחר הדברים האלה והאלקים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני. (פרשת וירא כ"ב א') הדקדוקים רבו, יש לומר,שבעת שיעלה בנו לעולה, אזי יהיה בבחינת רחמים ואהבה לבנו, וזו קח נא את בנך יחידך אשר אהבת, עם כל זה והעלהו לעולה , וזו אלקים יראה לו השה לעולה, אף על פי שאתה אצלי רק בבחינת בני. (אור שמחה)

ויאמר אליהם מרגלים אתם. (פרשת מקץ מ"ב ט') הטעם למה בחר בעלילת מרגלים אתם דווקא ולא איזה חטא אחר ? מפני שיוסף חושש היה שאחיו ילכו לחפש אחריו וישאלו עליו בכל קצוי הארץ כדי למצוא אותו. כי בוודאי יכלו להעלות על דעתם שהוא נמכר למצריים מכיון שאורחות הישמעאלים והמדינים היו עוברים באותה דרך מצרימה. ועל ידי כן יבואו לגלות בסופו של דבר כי הוא הוא זה יוסף העומד לפניהם. לכן בא עליהם בעלילות מרגלים אתם, כדי שיזהרו לנפשם ויימנעו מלחקור ולדרוש אחריו כדרך מי שיש חשד עליו שהוא נזהר בלשונו ואינו מרבה בשאלות ואינו נודד על פני הארץ. כדי שלא יהיה רגלים לדבר לחזק את החשד. וכל זה עשה יוסף בכוונת שלא יבואו לגלותו ולהכירו.

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

א טבת תס"ב

רבי יאיר חיים בכרך ב"ר משה שמשון בעל חות יאיר

רבינו הגה"ק רבי יאיר חיים בכרך בעל חות יאיר אב"ד ור"ם ווארמייזא מחכמי אשכנז זי"ע [משפחת בכרך, נודע שמה בישראל ותהלתה במדינת רינוס משנות קדומים] נולד בשנת שפ"ח בעיר לייפניק לאביו הגה"ק ר' משה שמשון אב"ד ודרשן ווארמש ופראג בעל שמן המאור זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל בעל שו"ת חוט השני זי"ע חתן הגה"ק ר' יצחק כהן זי"ע חתן רבינו יהודה ליוואה בעל מהר"ל מפראג זי"ע. ולאמו הרבנית הצדקות מרת חוה ע"ה בת האב"ד מוריביה זי"ע

כשנכנס רבינו לבריתו של אברהם אבינו ע"ה וקרא שמו בישראל חייס, ושמו יאיר נוסף לו לאחר שחלה במחלה, בגיל י"ב עבר יחד עם אביו לעיר וורמס, שהחל לכהן שם לאב"ד הקהלה.

וכשהגעו לפרקו בשנת תי"ג נשא להרבנית הלקת מרת דינה שלן ע"ה בת הגה"ק ר' משולם אליעזר זוסמאן ברילין אב"ד פולדא זי"ע, בן הגה"ק ר' יצחק אייק ברילין זי"ע.

רבינו היה גאון עולם כשהי' כבן כ"ג לימי חייו נכתב בתואר "מורנו" וכבן כ"ד היה כבר מפורסם לשר התורה, בשנת תט"ז נבחר לאב"ד קאבלאנץ ובשנת תכ"א לאב"ד מגנצא, כל גדולי זמנו פנו אליו בשאלותיהם, כי שכלו הי' חד כסכין, הי' עמוד ההוראה, ועוסק גדלו בתורה הי' להפליא גם הי' בקי בחכמות השיעורים השבונות עברונות ותכונות, חסיד ובעל מקובל נורא, במקום גדולתו ענותנותו, עניו כהלל ובעל מדות נשגבות, אביו חורגו הי' הגה"ק ר' טוביה הכהן בעל מעשה טוביה זי"ע,

בשנת ת"ל בא לאביו הגאון לווירמייזא בשנת ת"ן קבע דירתו בפראנקפורט, שגם הוא הלך מגולה לגולה, אחר שנחרבה עיר ווירמייזא והסביבה, והי' ישראל נתונים אז בצרה גדולה, עבר כוס התרעלה ר"ל גם עליו ועל אביו, שהי' בסכנת מות, בפ"פ הוליא לאור ספר שו"ת חוט השני מזקנו ואביו וקלת תשובת מעצמו, וכן את ספרו הנכבד שו"ת חות יאיר,[וקרא שמו חות יאיר על שם אמו מרת חוה ע"ה] ושם כתוב בהקדמה שגם חיבר ספר עץ חיים, הכולל ט' חיבורים, וספר מקור חיים על שו"ע או"ח, גם עשה הגהות על הרי"ף, וחיבר ספר מר קשישא כללי ש"ס ופוסקים, ספר על מו"נ מהרמב"ם, ספר מטב אהרן השגות על ספרי הגה"ק ר' אהרן תאומים אב"ד קראקא, ועוד ש"ס שנשארו בכתי"ק, בסוף ימיו הי' אב"ד ווירמייזא,

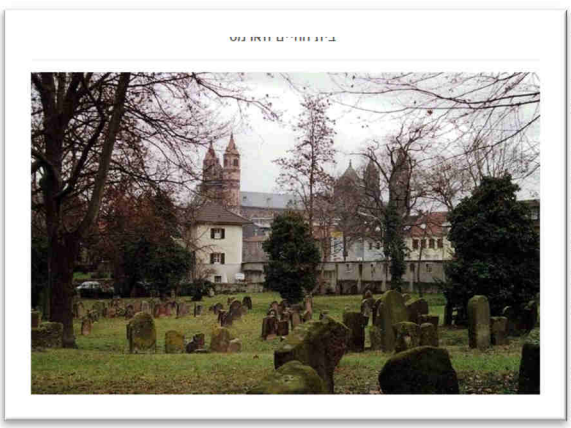

בהסכמות שבספר שו"ת חו"י, גדולי ישראל כהשלה"ק, הגה"ק ר' אהרן תאומים זי"ע והגה"ק ר' גרשון אשכנזי זי"ע הגה"ק ר' זיסקינד מפוזנא זי"ע הגה"ק ר' שמשון מווין זי"ע, כותבים על בעל שו"ת חו"י דברים נפלאים ולא יספיקו לגמור את ההלל על אדם הגדול בענקים זה, והגה"ק האליר ר' דוד אפענהיים אב"ד פראג זי"ע כתוב עליו: דנהירין ליה שבילי דשמעתתא, ושבילי דנהר דיעה ובינה ותבונה, יורד לשיתין נוקב ויורד לעומק הלכה, חד חד נחית עד שיתפקקו כל חוליות שבשדריה וכ"ו, בסוף ספרו זה, הביא גם הקדמתו על ספרו עץ חיים למקור, והקדמת אביו על ספרו שמן המאור, הוא הי' בעל לשון ומליץ ופייטן נפלא, על מצבתו חרות הי' בתורה ובחכמה כעקביא, אשר עליו העזרה נגעלת.

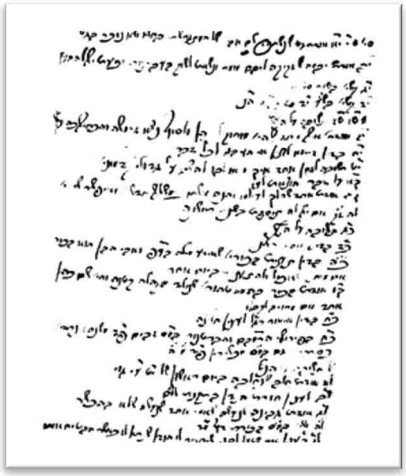

נסתלק לגנזי מרומים א' טבת בשנת תס"ב ומונ"כ בבית החיים הישן בעיר וואורמס.

נשאר אחריו בנו הגה"ק ר' שמשון השני זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

כתב רבינו: דהשולח לעני מעות או יין לקידוש, מדינא צריך העני לקדש על אותו יין, או לקנית באותו דמים יין לקידוש, ומכל מקום להמנהג ששולחים לתלמיד חכם מעות, ואומרים לו דרך הכבוד לקנות בו יין או דג לשבת או ליום טוב, הואיל דהמנהג לומר כן דרך דורון וכבוד, ואין דרך להקפיד אין קפידא, ובאופן דלית קפידא יזהר ליקח מממונו יין קידוש ודי כוסות למצה וכה"ג, אעפ"י שזה שנשלח לו לדורן, טוב ועדיף ממה שיקנה הוא, מכל מקום טפי יש הידור מצוה, אם קונה מכיסו, דל"ה מסטרא דחנם. (שו"ת חות יאיר סימן רל"ב)

בחקירת הראשונים ז"ל דנשתנו הרפואות, ורפואות שמנו חכמים אינן עתה שנחלשו הדורות, ואם כן איך מתרפאין היום גם כן על סמך ספרי רפואות ישנות מורכבות במדה ובמשקל לדורות תשי כח הללי, אלא כי בערך חולשת המקבל הם בני אדם, כך נמי חילשת כח העשבים והשרשים ופרחים ובעלי חיים והדומין, כי כן סגולתן שהאדם ניזון וחי מהם, וכח עולם קטן נתלה בעולם גדול הם בני אדם. (שו"ת חות יאיר סימן רל"ד)

ב טבת תרס"ד

רבי עקיבא ב"ר שמעון זי"ע בעל צוף דב"ש מק"ק פאפא

רבינו הגה"ק רבי עקיבא סופר מק"ק פאפא זי"ע בעל צוף דב"ש (ר"ת דברי בן שמעון) נולד כ' אלול בפרעשבורג בשנת תקצ"ט לאביו הגה"ק ר' שמעון סופר אב"ד קראקא בעל מכתב סופר זי"ע בן מרן רבינו הגה"ק רבי משה סופר בעל חתם סופר מפרעשבורג זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל סופר סתם זי"ע שהיה ממשפחת הגה"ק בעל ילקוט שמעוני זי"ע שהיה מזרע רבינו רש"י הקדוש זי"ע עד דוד מלך ישראל חי וקיים ע"ה. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת מרים ע"ה בת הרבני הנגיד הרה"צ ר' דוב בער שטערענבערג מקרולה ז"ל

רבינו היה לו תורה וגדולה במקום אחד, גאון וחסיד עניו וצדיק, טוב לב חונן ומלווה, בצרכי ביתו ובפרט בהנוגע לעצמו היה מסתפק במועט וכלכל מאוד במשפט, אבל מתן בסתר בכלל והחזקת תלמידי חכמים בפרט היה ידו פתוחה לרווחה, עשיר נוגיא שלו שעלה לסכום חשוב. וסיפר שאחר פטירתו מצא רשום בפנקס כמה מאות זהובים שילמו מתתיו לו לצדקה.

ונכון לציין מה שכתב רבינו: איתא: נוֹתֵן לָךְ אֵין מַחְסוֹר וּמַעֲבִיר עֵינֶיךָ רַב מְאֵרוֹת. (משלי כ"ח כ"ז) בדרך הצלה: מדרך העולם האנשים הנדיבים שמרבים לעשות צדקה וחסד, לא יתקצפו על רב בעניים המתפרנסים על צלותיהם, ולא ישמע מפיהם חרפות וגדופים על הסובבים בעיר על פתחי הבתים, לא כן רעי לבב לא די שמעלימים עיניהם ומאמצים לבבם לבלתי רחם עליהם, עוד יחרפהו ויקללו אותם לאמר: אנשי בטלה עצלים לעבוד הם רוצים לפשוט את העור מעל עצמות החרוצים המתיגעים למצוא די חיתם, ככה ירבו דבריהם. וזה שאמר: נותן לרש אין מחסור, פי' לא יחשב את העניים לנגע ומחסור בארץ. אבל המעלים עיניו הוא יקבל ויאור אותם. (צוף דב"ש)

נוסף לגדולתו בתורה היה בעל כשרונות, זכה וזיכה את הרבים כי השי"ת חננו בלשון למודים ולפרש מאמרים מאד נעלים על ידי בקיאותו בדברי חז"ל ושליטתו הגמורה בכל מכמני התנ"ך, שמבלבלת מכל שורה ושורה שכתב.

זכה לקיים מטל ילדותו מה שהיה מרגלא בפומיה דר' מאיר: גמור בכל לבבך ובכל נפשך לדעת את דרכי ולשקוד על דלתי תורתי נצור תורתי בלבך ונגד עיניך תהיה ירא שמור פיך מכל חטא וטהר וקדש עצמך מכל אשמה ועון ואני אהיה עמך בכל מקום. (מסכת ברכות י"ז ח') כי התמדתו בתורה היתה להפליא.

עוד זכה רבינו שזקנו הגה"ק בעל חתם סופר זי"ע היה סנדק ומוהל שלו. כרשום בפנקס החת"ם בין הילדים שנמולו על ידו: תקל"ט ז"ך אלול חתוך עם חתני הרב מו"ה דוד צבי נ"י (הוא הגה"ק ר' דוד צבי עהרנפעלד זי"ע) נכדי הילד עקיבא בן בני הרבני מו"ה שמעון נ"י ה' יזכהו לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים. (רבינו היה הילד האחרון שנימול על ידי החתם סופר, ז"ך ימים לפני פטירתו בכ"ה תשרי שנת ת"ר)

רבותיו היו, כרבו המובהק אביו בישיבתו המפורסמת בק"ק מאטערסדלארף עד יום חתונתו שנת כת"ר, ואיזה שנים למד בישיבה אצל דודו בפרעשבורג הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין סופר בעל כתב סופר זי"ע

כשהגיע לפרקו בשנת כת"ר נשא להרבנית הצדיקת מרת לאה ע"ה בת הנגיד מוה"ר חייס זאב וולף הלוי מפאפא ע"ה

בקהלת פאפא ישב רבינו כל ימי חייו עסק במשא ומתן באמונה, וקיים מאמר רבי מאיר: הוי ממעט בעסק, ועסוק בתורה (מסכת אבות ד' י') ובפרט אחרי שהצליח במשא ומתן ומלאכתו נעשית על ידי אחרים, ישב תמיד באהלה של תורה. במשך הרבעים שנה שחי בקהלת פאפא, היה אחת הדמויות הבולטות ביותר, למד תורה ברבים עם תלמידי חכמים ועם פשוטי עם, והיות שהקהלה היתה אחידה ולא התפלגה בעת שהתפלגו הקהלות בהונגריה לקהלות אורתודוקסיות, היה רבינו המיסד מוסד שנקבע בשם "וועד הכשרות" של הקהלה, שמסמכותו הבלעדי היה כל הענינים הקשורים בכשרות להיינו בחירת רב ושוחט ובודק וכולי וכולי כדי להבטיח לציבור הקהלה על טהרת הקודש, וועד זו בחר את חבריו תמיד על סמך החלטתו הוא, כדי להבטיח שרק אנשים ירא שמים יהיו חבריו, ובזה עלה בידם שעד השואה הנורא"ל התנהלה קהילה זו על דרכי התורה והיראה.

מאוד מאוד התרחק רבינו מן הכבוד והפרסום וחי בצניעות ובפשטות, אולם בנוגע למשכילים ועושה חדשות היה איתן ולא חת נגד כל איש. כמו שכתב רבינו: וְנָגַשׁ הָעָם אִישׁ בְּאִישׁ וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ יְחַזְּקוּ הַנַּעַר בַּחֲזָק וְהַיְקָלָה בַּיְקָבָד. (ישעיהו ג' ה') ואמרו חז"ל י"ח קללות קלל ישעי' הנביא ולא נתקררה דעתו על שאמר: יחזקו הנער בחזק וגו' (מסכת חגיגה י"ד) ואמרתי, שראה ישעי' השערורה בדורינו כי החל לפרוץ גדריס באמרם אין צורך עוד להעמיד על עם ה' עוד יותר, החלו להסיר בגדי אהרון ביום כיפור וחתמו באכילה ושתיה, ואחר כן נפקחו עיני ישרי לב כי צורך גדול לכל הגדריס והסייגים ומסוכן מאד לשנות גם מנהג קל, אבל הבאים בימים כבר נושנו בחטאם ולא יוכלו לעזוב דרכם הרע, ואותם הצעירים עוד לימים טובים מהם כאשר הורנו הנסיון, ולולא שהקשו מאחם נגד זקני אשמאי ונכבדיהם אז חס ושלום אבדה כל האמונה, על כן נתקררה דעתו של ישעי' כראותו בעין נבואתו, שיבא דור שיחזק הנער בזקן והנקלה בנכבד, כי על ידי זה תהיה שארית פליטה לתורתנו הקדושה. וכן היה מעשה במושב קרימי העלה ליבר בא בימים אשר למד בישיבות רמות בימי בחרותו ואחר כך נחמן ר"ל, והעמיק הרחיב בדבריו להוליא ישנות מפני חדשות, ואני הייתי עוד לעיר לימים כבן עשרים ושנה ואכלתי את פניו כראותי לו גם התחלתי בדבריו ונתתים לחרפות ויתעבר עלי ויקרא: יחזקו הנער בזקן , ואמרתי לו: עתה אבין דברי חז"ל: שלא נתקררה דעתו וכו'. (צוף דב"ש)

היה עניו בכל דרכיו ובכל מעשיו, ובשנת תרמ"ג שמו עיניהם בו ובקשו לכהנו תחת אביו בק"ק קראקא ולא אבה לשמוע מזה. ביום ג' א' דראש חודש מרחשון שנת תרס"א נפטרה זוגתו הצנועה ע"ה. נסתלק לגנזי מרומים ב' טבת בשנת תרס"ד

נשאר אחריו בניו הקדושים, בין חתניו לוקחי בנותיו בלטו שלשה מהם. ה"ה הגה"ק ר' יואל סג"ל פעלנער אב"ד בעלעד אוהעל זי"ע בן הגה"ק ר' שמעון חיים אב"ד אויהעל זי"ע בן הגה"ק ר' יואל דומ"ץ בק"ק מאטערסדלארף זי"ע. הגה"ק ר' משה סופר זי"ע בן הגה"ק ר' יעקב עקיבא ממיאווא זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין סופר מפרעשבורג בעל כתב סופר זי"ע בן מרן רבינו הגה"ק רבי משה סופר בעל חתם סופר מפרעשבורג זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל סופר סתם זי"ע שהיה ממשפחת הגה"ק בעל ילקוט שמעוני זי"ע שהיה מזרע רבינו רש"י הקדוש זי"ע עד דוד מלך ישראל חי וקיים ע"ה. והגה"ק ר' עקיבא סופר מסטאניסלוי הי"ד זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

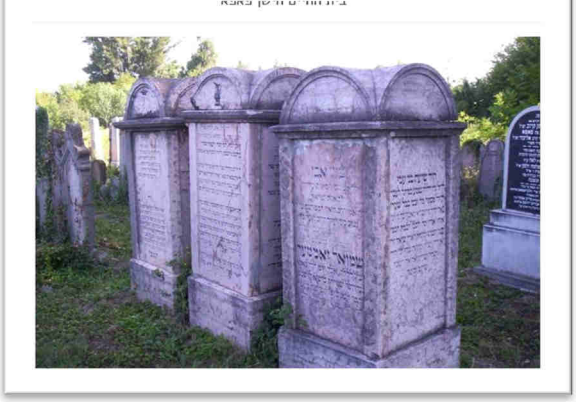

מתורתו של רבינו בדרך צחות

תַּאֲוַת לִבּוֹ נָתַתָּה לּוֹ וַאֲרֶשֶׁת שְׂפָתָיו בַּל מָנַעְתָּ סֶּלָה. (תהלים כ"א ג') יש לומר בדרך צחות על האדם שהוא מלך על שאר הנבראים שהקב"ה נתן לו תאות לבו, שיוכל עשות כחפץ לבו לבחור בטוב וברע, ואיננו כשאר בעל חיים שכולם עושים הכל באופן אחד כפי חק טבעם אשר שם במו יוצרם לכן אין צורך למו למבטא שפתים, לא כן האדם לכל אחד יש דעה אחרת וצריכים לחוות דעתם איש לרעהו למען התפשר, וזה שנאמר תאוות לבו נתת לו וגו'. (צוף דב"ש)

כִּי אִם תְּכַבְּסִי בֶּגֶד וְתַרְבִּי לָךְ בֹּרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי וגו' (ירמיהו ב' כ"ב) אמרתי בדרך צחות, אם רוצה האדם להרבות לו בורית פי' יחוס על הבורית, ולבין את כתם השחור בבגדו בנתר, אז לא עבד הכתם ויאכל כעש את בגדו, כן ללא הועיל יכבס אדם את פשעיו באמתלאות ומדחפות עוד עוונו על עצמו וה' יודע תעלומות הלב, וזה נכתם עונך לפני נאם ה'. (צוף דב"ש)

חָכָם בְּעֵינָיו אִישׁ עָשִׁיר וְדַל מֵבִין יַחְקְרֶנּוּ. (משלי כ"ח י"א) איתא במדרש (קהלת פרשה ו' סי' ב') א"ר ישמעאל חכם בעיניו וגו' זה בעל התלמוד, ודל יחקרנו זה בעל אגדה, נראה לי על דרך הלצה: כי בבא בעל התלמוד לעיר לדרוש חידושיו בשמעתתא, אם גם ישגה הרבה כי לא ירד לעומק כוונת המפרשים והפוסקים מי זה יוכל להכחישו אחד מאלף שבקי בכל הדברים אשר ידבר עלימו ואשר יביא מהם ראיותיו, ואם כן יתחשב בעיניו כחכם גדול וכאיש עשיר בעל נכסים רבים כי אין פוצה פה לנגדו, אבל הדל בלמודים ודורש אך אגדה נחקר מכל מבין דברי אגדה והמה רבים. (צוף דב"ש)

ב טבת תרמ"ט

רבי יעקב צבי ב"ר יהושע אשר בעל עטרה לראש צדיק מפאריסוב

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי יעקב צבי ראבינוויטש מפאריסוב בעל עטרה לראש צדיק זי"ע אחי הרה"ק ר' אברהם מפאריסוו זי"ע והרה"ק ר' מאיר שלום מקאלושין בעל נהר שלום זי"ע והרה"ק ר' אריה מרדכי מירושלים זי"ע. נולד לבן בכורו לאביו הרה"ק ר' יהושע אשר מזליחוב וראש שושלת פאריסוב זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב יצחק מפשיסחא הנקרא דער יוד הקדוש זי"ע בן הרה"ק ר' אשר אב"ד פשעדבורז זי"ע מגזע הגה"ק ר' בצלאל אשכנזי בעל שיטה מקובצת והגה"ק ר' יצחק הלוי זי"ע אחי של הגה"ק ר' דוד ב"ר שמואל הלוי אב"ד לבוב בעל הט"ז זי"ע, ולאמו הרבנית הצדקות מרת ליציא ע"ה בת הרה"ק ר' נפתלי צבי הלבערשטטר זי"ע מגזע הגה"ק ר' מרדכי יפה בעל הלבושים ר"ם פראג ובלובלין זי"ע ומהרה"ק ר' נפתלי כ"ץ אב"ד פאזען ופראנקפורט דמיין בעל סמיכת חכמים זי"ע ומהגה"ק ר' יהושע העשיל מקראקא בעל חנוכת התורה הנקרא רבי ר' העשיל זי"ע ומהגה"ק ר' דוד ב"ר שמואל הלוי אב"ד לבוב בעל הט"ז זי"ע

בני הרה"ק ר' יהושע אשר מזליחוב וראש שושלת פאריסוב זי"ע החזיקו עצמם כבניו של היהודי הקדוש זי"ע משום מעשה שהיה, שהרה"ק ר' יהושע אשר לא נפקד בבנים כמה שנים, באחד הימים אמר לו אביו כי הוא יש לו עדיין להביא להעולם הזה עוד ארבעה בנים אך היות וכבר נפשט לגמרי מהעולם הזה, ע"כ נותן לו במתנה ארבעה בנים אלו, ואח"כ נולדו לו ארבעה בנים, ע"כ החזיקו עצמם כבניו של היהודי הקדוש זי"ע וגם אמרו קדיש אחריו.

רבינו אמר כמה פעמים: שהיא פלא שבשה דורות אב ובנו ובן בנו יקראו כולם בשם אחד, בן בחיי אב, כי אביו מתולדתו היה שמו יעקב ואשר אביו הרה"ק היהודי הקדוש זי"ע מתולדתו היה שמו רק יצחק, ואח"כ בעת שהיהודי הקדוש זי"ע היה חולה מאוד, בא הרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ החוזה מלובלין זי"ע לבקתו שם יעקב מבנו והוסיפו לאביו הרה"ק היהודו זי"ע וקרא שמו יעקב יצחק. ואח"כ בעת שחלה בנו הרה"ק ר' אשר זי"ע בא הרה"ק ר' ישראל המגיד מקאזניץ בעל עבודת ישראל זי"ע להוסיף על שמו שם יהושע, וקרא שמו יהושע אשר, ואח"כ כשנולד רבינו נתן לו אביו את שם יעקב.

רבינו היה איש אלקים גדול בתורה ידיו רב לו בנגלה ובנסתר מופת הדור ליס"ע מגדולי אלמורים ולדיקים מפולין, מנורה הטהורה חו"פ, נהל עדה גדולה, עדת חסידים ותמימים אוהב ישראל נפלא, פועל ישועת למעלה מדרך הטבע, והיה מגדולי תלמידי דודו הרה"ק ר' נחמיה יחיאל מביכוב זי"ע.

פעם סיפר רבינו כי למד לקרוא פתקאות [קוויטלך] כשנסע עם דודו הרה"ק ר' נחמיה יחיאל מביכוב זי"ע להרה"ק ר' ישראל ראש שושלת רוזין זי"ע ועמד תחת כסאו של הרה"ק מרוזין זי"ע כשקרא פתקאות, ואז למד ממנו איך לקרוא פתקאות. היה תלמיד מבן דודו הרה"ק ר' נתן דוד משילאלאווי זי"ע שהוא מינהו לכהן בתר אדמו"ר לבית פאריסוב אחר הסתלקת אביו בשנת תרכ"ב בכ"ה אייר. ותלמיד מהרה"ק ר' ישעיה מפרשעדבורז זי"ע ומהרה"ק ר' אלעזר מקוזניץ זי"ע ותלמיד מבהוק מהרה"ק ר' ישכר בער מראדושיץ זי"ע.. אמר רבינו בשם רבו מראדשיץ זי"ע פירוש על הפסוק (תהלים כ"ח ז') ה' עזי ומגני בו בטח לבי ונעזרתי ויעלז לבי ומשירי אהודנו: הנה הדרך הוא שהאדיק העבוד את השי"ת בהתעוררות הלב ובהתלהבות איננו יוכל להתאפק את עצמו לפעמים מלהרהות לאחרים את ירתאו ואהבתו להשי"ת והתלהבותו בעבודת השי"ת, ולכאורה יפלא, מדוע עשה ה' ככה, שהאדיק לא יוכל להתאפק עצמו הלא יותר טוב הי' שיעבוד השי"ת בהצנע כמו שאמר הכתיב מיכה פרק ה' והצנע לכת עם אלקיך? אמנם אין זה כי אם לעורר אחרים ג"כ לעבודת השי"ת, שיראו התלהבותו בעבודת השי"ת וישמעו ממנו דבריו הבוערים כאש ויוצאים מן הלב יכנסו בלב השומעים, ויתעוררו ג"כ לעבודת השי"ת, וזהו פי' ומשירי לשון שיריים, היינו מהשיריים שיוצאים מעצמם שאי אפשר עוד להתאפק בקרבי, מזה אהודנו, לשון מפעיל את אחרים פי' אני פועל בזה שגם אחרים יודו ויברכו להשי"ת(עטרה לראש לדיק)

בשנת תרמ"ח שנה אחת קודם עליתו לשמים גילה את דעתו הקדושה כמה פעמים שרצונו שיתקקו דבריו הקדושים בספר למשמרת לדור אחרון, ויהיה טובה לעולם לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל. בחנוכה אחר הדלקת הנרות לפני הסתלקתו סיפר שהרה"ק ר' דוב בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע לא היה כותב בעצמו הדברי תורה שחידש, והיה לו תלמיד אחד הוא הרה"ק ר' שלמה לויזקער המגיד מסקאהל זי"ע שהבין דבריו הקדושים, ואמר לו רבו שיכתוב הדברי תורה שאומר לו, והתלמיד הנ"ל היה משמיט א"ע מלכתוב, עד שהפיר בו רבו, ושאל אותו התלמיד הנ"ל: איזה כוונה יש לרבו בזה דוקא שיכתוב? והשיב לו מי זוטר בעיניך מה שארז"ל (מסכת בכורות ל"א) על מאמר נעים זמירות ישראל: אגורה באהלך עולמים (תהלים ס"א), וכי אפשר לאדם לגור בשני עולמים? אלא אמר דוד: רבש"ע יאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז וכ"ו. והשיב לו התלמיד שהוא משמיט את עצמו מלכתוב מחמת שירא שמא לא כוון יפה בדעת רבו בדבריו הקדושים, והשיב לו רבו: איך שאתה מכוין בדעתי יהיה

שטח בית החיים פאריסוב

טובה לעולם בהדברי תורה שתכתוב, וקבל ממנו התלמיד הנ"ל וכתוב הספר ליקוטי אמרים, מהסיפר אלו נראה לכל שרצונו היה מאוד שיתקקו דבריו הק' בספר להשאיר אחריו ברכה. ועוד טרם הסתלקתו אמר: שקודם הסתלקתו מורו ומבן דודו הרה"ק ר' נתן דוד משילאלאווי זי"ע, התפלל, שלא יחלה זמן רב, כדי שלא יאכל מן המזומן, דהיינו בעת חליו לא יוכל לעשות מצות, ונמצא אוכל מהמצות שכבר עשה.

נסתלק לגנזי מרומים ביום ה' פרשת ויגש ב' טבת תרמ"ט ומונ"כ בפאריסאוו זי"ע

נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' אורי יהושע אשר אלחנן מפאריסוב וקוליבל ואחרשא בעל אמרי יהושע זי"ע ואחיו חתנו ותלמידו הרה"ק ר' מאיר שלום מקאלושין בעל נהר שלום זי"ע שמילא מקום רבינו, וחתנו הרה"ק ר' יצחק יעיה הלבערשטאם מטשחוב קראקא הי"ד זי"ע בן הרה"ק ר' חיים ראש שושלת אנז בעל דברי חיים זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

האיך להכניס ולקיים מצות סוכה

פ"א קודם שנכנס רבינו להסוכה נשען ראשו הק' על הדופן הסוכה מבחוץ והניח ראשו על ידיו הק', ואמר: כתיב אדם יסודו מעפר, אם כן הוא כלי חרס, וכלי חרס אסור להכניס להסוכה. ואחר כך הגביה ראשו הק' ואמר: הדין בכלי חרס

שבירתן מטהרתן, ונכנס לסוכה.

הימים הנוראים מסוגלים לתשובה

אתם נצבים: אתם ראשי תיבות: אבן מקיר תזעק, הימים הנוראים מסוגלים לתשובה, אפילו הלבבות שהתאבנו צועקים אל ה'.

מצות חנוכה הוא מסוגל לבנים

רמז למצות חנוכה שמסוגל לבנים, שמצוה ראשונה היא פו"ר, ומצוה אחרונה מהכת"ר מצוות היא חנוכה, והתוה"ק נעוץ ראשו בסופו וסופו בראשו, וגם נשלם מספר כת"ר, וכתר הוא עגול, נמצא שמצוה ראשונה עם מצוה אחרונה מתאחדין, שבדבר עגול כן הוא שהראשון והאחרון באים ביחד.

ג טבת תרס"ב

רבי אשר אנשיל ב"ר מרדכי זי"ע בעל שמן ראש ראב"ד סטאניסלאוו

רבינו הרה"ק רבי אשר אנשיל אשכנזי בעל שמן ראש ראב"ד סטאניסלאוו זי"ע נולד לאביו הרה"ק ר' מרדכי אב"ד פיסטין וראב"ד סטאניסלאוו זי"ע בן הרה"ק ר' משה דוד אשכנזי אב"ד טאלטשאווא וצפת בעל תולדות אדם זי"ע בן הגה"ק ר' אשר אנשיל אב"ד ראזדיל זי"ע בן החריף הגדול הגה"ק ר' משה אשכנזי מו"ץ ור"מ דק"ק לבוב זי"ע בן הגה"ק ר' מרדכי ראש מדינה מטיסמעניץ זי"ע בן הגה"ק ר' משה אב"ד טערבין זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל אב"ד פאדהיץ זי"ע נכד הגה"ק ר' שכנא אב"ד וויען הבירה זי"ע נכד הגה"ק המפורסים ר' שלום שכנא ב"ר יוסף אב"ד לובלין זי"ע חותן הגה"ק רבינו משה ב"ר ישראל איסרליש בעל הרמ"א זי"ע

רבינו היה גאון מובהק ומאיר, ובקי ממש בכל חלקי תורה, הון ועושר היה בביתו, ולא מש מאהלו של תורה כל ימיו. כמו שהעידו עליו גאוני דורו בהסכמותם הגה"ק ר' יצחק שמעלקיס אב"ד לבוב בעל בית יצחק זי"ע: הנה יד שלוחה אלי ובה מגלת ספר נקוד בשם שמן ראש ממת הרב הגאון הגדול החריף ובקי בכל חלקי תורה זך הרעיון והמפורסם היחסן הגדול מו"ה אשר אנשיל אשכנזי זצ"ל ראב"ד דק"ק סטאניסלאוו עיינתי בספר הנ"ל וראיתי כי ברכה בו יכיל פלפולים נפלאים על מאור, דברים ערבים ויקרים למופלאי דעת כי הרב המחבר התחקה על שרשי הענינים בש"ס ופוסקים ברוח משפט וברוח באר, ויהיו רב לו לפלפל כלת של תורה על כן ראוים מאוד הדברים לראות אור ותקותי חזקה כי יתענגו עליהם אוהבי תורה ושוחרי תושי' ויקנו הספר בכסף מלא להביא אורך בלום זה אל תוך ביתם. (שמן ראש)

כמו כן כתב הגה"ק רבי שלום מרדכי הכהן שוואלראן זי"ע אב"ד ברעזאן הנקרא המהרש"ם מברעזאן: הנה יד שלוחה אלי קלת עלים הנלפסים ובבואם אמרו עם הספר שו"ת שמן ראש אשר חיבר הגאון המנוח סיני ועוקר הרים וכו' עמוד הימיני פה"ח מורנו הרב אשר אנשיל אשכנזי זצ"ל ראב"ד דק"ק סטאניסלאוו, ואם אמנם לעת כזאת לא מצאתי מרגוע לשים עין לבקר בהיכלו כחפץ לבבי בכל זאת הנה ידעתי את האיש ואת שיחו ועוד בימי הנעורים היינו יחד במרחץ ומאז החל רוח ה' לפעמו והי' לבו כלב האדי בחריפות ובקיאות ועתה ראה ראיתי כי הגדיל על השמועה ועלה הרים ירד בקעות להגדיל תורה ולהאדירה ובל אפונה כי כל שוחרי תושיה יגילו ויושיע כשמחת בקציר באור חדש למאור כי יהל ויפיץ ענן אורו עלי תבל וכו'. (שמן ראש)

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת דבורה ע"ה בת הגביר מוה"ר ליטמאן ברעטטלער זי"ל מקאלאמייא

רבינו הוא הגבר הוקם על שהקים על עצמו עולה של תורה במלא מובן המלה, גם כבוד עשרו לא שוו בעיניו כנגד ערכת מולעת זאת לכל יודעו ומכירו מאז, כי הסיח דעתו מכל הונו ורכושו מפני תורת אמת אשר אהב לדעת, וכשקידה נפלאה יום יום דרשה ובחדר המטות שינתו נדרה.

וכתבו בניו הקדושים: בעינינו ראינו ככל החזיון הזה בתהליכות אדינו זצ"ל באופן שהיה בו מחשבה הגיכרת מתוך מעשיו שזאת היתה שאלתו, מעודו לא שם לבו להתיימר בכבוד מדומה של עושר, הגם שהיה חתנו של הגביר המפורסם בצדקת פזרונו בישראל מוה"ר ליטמאן ברעטטלער ז"ל מקאלאמייא אשר הזיל זהב הרבה בעדו והביאו לחדרי משכיתו והניח לו ברכה עושר ונכסים בית והון נחלת אבות באופן שהיה לאדינו ז"ל דרך ומבוא להשתדל בהם כל ימי חייו ולראות טובו בעמלו, אולם הוא ז"ל מפני רוב גודל תשוקתו בתורה בחר לעצמו הסתפקות ההכרחי למען לא יטרילתו עסקי העולם מתורתו. ונתקבל בראשונה לרב ואב"ד בק"ק פאלטיסעני במדינת רומעינען ויש"ב שם איזה שנים בכבוד היותר גדול. ואחר כך עזב את מקומו זה למרות רצון כל העדה ושב למדינתו עד שנתקבל לראב"ד פה"ק סטאניסלאוו מקומו וכל בני קהילתנו שתו בצמא את דבריו דברי הורתו בצדק ותורתו באמת, ועד יומו האחרון לא מש מאהלו של תורה. (שמן ראש)

בליל זאת חנוכה שנת תרס"ב אחר שהתפלל ערבית והדליק נרותיו של מצוה ואחר כן ישב בישיבה של תורה עד שעה ג' בבוקר יום ג' להודש טבת בריא אולם, ובין רגע יצאת נשמתו בתורה בהעלותו חדושיו על הספר להתלונן בלל שד–י בן ס"ט שנים.

הניח אחריו ברכה י"ל חיבורים נפלאים כולם בפלפולים וסברה ישרה בש"ס ופוסקים וחיבור הפלא ופלא על מסכתא שבת עד גמירא ועוד על איזה מסכתות, וד' חבורים נפלאים וגדולים גם בכמותם על התורה.

מגודל ענותנותו לא רצה להדפיס שום חיבור בחייו לבל החזיק טיבותא לנפשיה, אבל מה להדפיס אותם לאחר מותו.

ונכון לציין מה שכתב רבינו בספרו: מִי עִגֵּר כִּי אִם עַבְדִּי, וְחֹרֵשׁ כְּמַלְאָכִי אֶשְׁלָח, מִי עִגֵּר כִּמְשֻׁלָּם, וְעִוֵּר כְּעֶבֶד ה'. רָאוֹת רַבּוֹת, וְלֹא תִשְׁמֹר, פָּקוֹחַ אָזְנַיִם, וְלֹא יִשְׁמָע. (ישעיהו מ"ב י"ט–כ') רצה לומר לכל מה שהשי"ת מגלה לעבדיו בין נבואה ורוח הקודש או חידושי תורה, הם רק ללמדם את בני ישראל, כמו שכתב: וְאִמְּרֵי פִיהָ ה' בָּעֵת הַהוּא לְבַמֵּד אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים (פרשת ואתחנן ד' י"ד) מה אני בחנם אף אתם נמי בחנם. (נדרים ל"ז מ') רצה לומר כי קבלת משה רבינו ע"ה וודאי לא היה בעבור עצמו, דהוא קיים התורה עד שלא ניתנה. אם כן לצרכו היה נתינת התורה בחנם ללא טורח, אף אתם חכמי כל דור ודור בחנם, לא יעלה בדעתכם כי למענכם מגלין לכם שבילי תורה, אלא לטורח ישראל, ואם אין הדור רוצים להקשיב ולהטות אוזן לעבדי ה' נחשבו כעורים וחרשים, שאין רואים ושומעים מה שמדברים באזניהם ומראים לעיניהם, כך כל תלמיד חכם שבדור הם רק כלים, כמו עינים ואזנם, שעל ידם ישמעו העם, על כן אמר: ראות רבות ולא תשמור. היינו המקבלים אינם שומרים הדברים שמראים לחכם עבורם, פקוח אזנים ולא ישמע, שמפקחים אזני התלמיד חכם אבל העם אין שומעין, ה' חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר. (שם מ"ב כ"א) שהתלמיד חכם יתגדל בתורה בשבילו ויאדיר, ואם הוא עם בָּזוּז וְשָׁסוּי (שם מ"ב כ"ב) ונושאים עול גליות ועול דרך ארץ, ואינם מופנים לשמוע בלימודים עם כל זה לא תסוגו אחור, מלהודיע חכמתכם לרבים, דלמי אם דור שלפניכם אין התורה חביבה עליהם, יעמוד דור אחר כן שיחבב דבריכם, ועל זה אמר: מִי בָכֶם יַאֲזִין זֹאת יַקְשֵׁב וְיִשְׁמַע לְאָחוֹר (שם מ"ב כ"ג) כִּי בַּאֲשֶׁר יֵגֵל הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן הַשָּׁמַיִם וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב כִּי אִם הִרְוָה אֶת הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע לַזֹּרֵעַ וְלֶחֶם לָאֹכֵל (ישעיהו נ"ה י') כן יהיה דברי אשר יצא מפי וכו' דגשם טובעו לארצה בארץ, וזה נגרך לעולם, ואם אין תבואה בשנה זו, עכ"ז סוף שעל ידי הגשם קובלה הארץ, ימתה לשנה הבא, כן דברי ה' על ידי הנביאים לא ישוב ריקם, כי אם עשה אשר חפצתי, אפילו אם באותו הדור לא יקשיבו לדברי ה' תכתוב זאת לדור אחרון, שיבא דור שיקבלו דבר ה' באמתה. (בפתיחת שו"ת שמן ראש)

נשאר אחריו בניו הקדושים הרה"ק ר' משה דוד אשכנזי זי"ע הרה"ק ר' שלמה זי"ע הרה"ק ר' יצחק זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

הַיּוֹם חֶרֶת עוֹלָם, הַיּוֹם יַעֲמִיד בְּמִשְׁפָּט כָּל יְצוּרֵי עוֹלָמִים, אִם כְּבָנִים אִם כַּעֲבָדִים, אִם כְּבָנִים רַחֲמֵנוּ כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים, וְאִם כַּעֲבָדִים עֵינֵינוּ לְךָ תְלוּיוֹת עַד שֶׁתְּחָנֵּנוּ, וְתוֹצִיא כָאוֹר מִשְׁפָּטֵנוּ, אֵיוֹם קָדוֹשׁ. (פיוט בתפילת מוסף של ראש השנה) יש לומר על פי מה שכתבו התוספות (מסכת ראש השנה י"ז ע"ב) מדת רחמים היא שלא בעת צרה כי בטרם תגיע הצרה הוא מרחם שלא תבוא, אבל חנון הוא בעת הדחק לגאול הצועק כדכתיב: כִּי עִם בְּצִיּוֹן יֵשֵׁב בִּירוּשָׁלִָם בָּכוֹ לֹא תִבְכֶּה חָנוֹן יָחְנְךָ לְקול זַעֲקֶךָ כְּשָׁמְעָתוֹ עָנָךְ. (ישעיהו ל' י"ט) וכמו שכתב: וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי חַנּוּן אָנִי. (פרשת משפטים כ"ב כ"ו) אף שלא כדין עיי"ש. וזה שנאמר: אם כבנים, שאתה מטיב לנו כדרך האב לבנים ומחמת רב טוב פשענו ח"ו? רחמנו כרחם אב על בנים, שתשמור אותנו ותגן בעדנו להתמיד טובתך לנו גם להבא. ואם כעבדים, שחטאנו לפניך מצד עוני ועינוי כמדת עבדים ומעשיהם שבא חסרונם מצד שפלותם ועבדותם? עינינו לך תלויות, עד שתחננו ותוציאנו לרויה ותוציא כאור משפטנו, ובהסיר הסיבה יסיר המסובב ותהיה עלינו איום קדוש, ונשוב לעבדך באמת. (בשמים ראש)

טָרֶף נָתַן לִירֵאָיו מַמְלִיךְ כָּל מֶלֶךְ (יוצר בתפילת שחרית ראש השנה) על פי מה שאמרו חז"ל: כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו (דוד המלך) אמרו לו: אדונינו המלך עמך ישראל צריכין פרנסה (מסכת ברכות ג' ב') על כן ראינו כי על המלך לדאוג בעד פרנסת עמו, אם כן הקב"ה שהוא ממליך כל מלך לא כל שכן שיתן טרף ליראיו. (בשמים ראש)

עֲקֵדַת יִצְחָק לְזַרְעוֹ הַיּוֹם בְּרַחֲמִים תִּזְכּוֹר (יוצר בתפילת מוסף של ראש השנה) הקושיא הא עשו גם כן מזרע יצחק (עיין ט"ז ומג"א סימן תקצ"א) ונראה לי: כעת כי נלמד מקרא דזכרון תרועה לומר פסוקי זכרונות כדי שיזכור ד' לנו עקידת יצחק, וכן כתיב: וּבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים, יִתְקְעוּ בַּחֲצֹצְרוֹת; וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם, לְדֹרֹתֵיכֶם. וְכִי-תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם, עַל-הַצַּר הַצֹּרֵר אֶתְכֶם וַהֲרֵעֹתֶם, בַּחֲצֹצְרֹת וְנִזְכַּרְתֶּם, לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם, וְנוֹשַׁעְתֶּם, מֵאֹיְבֵיכֶם. (פרשת בהעלותך י' ח-ט) ובספרי יליף מהתם ברכת זכרונות שופרות ומלכיות. וכן אמר הפייט: הזכר למזכיריו טובות זכרונות, ואם כן לאותן שאין מזכירין בתפילת ר"ה זכרון מז"ש לא שייך בהו הזכרה שיזכרם ד' ושיגן עליהם עקידת יצחק כי כן גזרה תורת מצות היום יום ר"ה. ואם כן שפיר קאמר ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור, ועל כן אין עשו וזרעו בכלל שהרי הם אין אומרים ברכות אלו כדי להזכיר גם להם. (בשמים ראש)

ג טבת תרכ"ה

רבי אברהם ב"ר יהודה צבי זי"ע מסטרעטין

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי אברהם בראנדויין האדמו"ר השני מסטרעטין זי"ע נולד תקס"ה לבנו בכורו לאביו הרה"ק ר' יודא צבי מסטרעטין זי"ע בן הרה"ק ר' שמואל זנוויל אב"ד זוואלב זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי פעשיס ממדינת רוסיא אב"ד נראיוב זי"ע אשר כתב הרה"ק ר' דוד אלימלך יאליש מקאליש זי"ע ששמע בשם הרה"ק ר' יהודה צבי מסטארעטין זי"ע שאמר בשם הרה"ק ר' יצחק מדראהביטש זי"ע שהי' פעם אחת אצל זקינו הר"ר מרדכי שנתגלה לו מן השמים שהוא שר התורה בדורו, בן הרה"ק ר' אברהם ב"ר אברהם זי"ע דור אחר דור בעלי רוה"ק עד התנא האלקי רבי יוחנן הסנדלר ע"ה ולמעלה בקודש עד דוד מלך ישראל חי וקיים ע"ה

אביו אמר עליו: אלמלא לא באתי לעולם אלא בשביל אברהמיניו – דיינו.

רבינו היה מפורסם לאיש אלקים קודש מאוד בעל רוח הקודש ופועל ישועות כמו שהעיד בשו"ת דברי חיים ח"ב חו"מ סי' כ"ב עליו ועל אביו: ושאלו עצות כאשר ישאל בדבר האלקים, כי הם היו בעלי רוח הקודש, ותפלתם וליבורים בקדושה עשו פרי עכ"ל. ונסמך מהרה"ק ר' ישראל מרוז"ן זי"ע שאמר עליו: שהוא איש פלא.

השפעתו היתה רבה על כל הסביבה, כמש"כ בדברי חיים שם, וז"ל ויעשימו המשרה על שכמו להורות לבני ישראל דרכי ה', ובכל הגליל ינהגו אחריו בית ישראל, ועל פיו יצאו ויבואו, כאשר ישאל בדבר ה' עכ"ל.

אלפי חסידים ואנשי מעשה הסתופפו בצלו ומהם תלמידו הרה"ק ר' אורי מסאמבור זי"ע, והרה"ק ר' יחיאל מיכל היבנר אב"ד ניזנוב בעל משכנות הרועים זי"ע, והגה"ק ר' שלום מרדכי הכהן שבדרון בעל מהרש"ם מבערזאן זי"ע.

תפילתו היתה בלהבת אש במסירות נפש ובדביקות גדולה, כדרך שראה אצל רבו הרה"ק ר' אורי מסטרעליסק זי"ע, תאר היה כמלאך ה' צבאות, ומסופר שהרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת אמונ בעל דברי חיים זי"ע אמר שאורתו מסוגלת ליראת שמים, היה מפורסם באהבת ישראל שלו, והיה בעל יסורין גדול מאוד ר"ל, והעידו עליו שקיבל יסורים בעד טובות לכלל ישראל.

פ"א היה רבינו במרחץ בעיר טריסקיוויץ, בא הרה"ק ר' אלעזר שפירא מלאנגהוט בעל יודעי בינה זי"ע לבקר את רבינו אמר הרה"ק מלאנגהוט זי"ע על מה שאמרו חז"ל בב"ר [תולדות] לדיקים תחלתן יסורין וסופן שלוה ע"פ מה דאמרינן (מסכת ברכות דף ה') רבי חייא בר אבא חלש על לגביה ר' יוחנן א"ל חביבין עליך יסורין א"ל לא הן ולא שכרן א"ל הב לי ידך יהב ליה ויהיה ואוקמיה. ר' יוחנן חלש על לגביה ר' חנינא א"ל חביבין עליך יסורין א"ל לא הן ולא שכרן א"ל הב לי ידך יהב ליה ויהיה ואוקמיה ע"כ זהו שאמרו לדיקים תחלתן יסורים וסופן שלו"ה, אומרים ל'א ה'ן ו'לא ש'כרן ר"ת שלו"ה ע"כ היסורים הם בדלים מהם, ומתרפאים כנזכר.

פ"א שאל לדיק אחד את רבינו שמעתי אומרים עליכם שאתם נותנים סגולות והסגולות שלכם עושם פעולות בקרב ישראל, לכן תנו נא לי סגולה ליראת שמים, והשיב לו רבינו: על יראת שמים אין לי סגולה רק על אהבת שמים, אמר לו הלדיק: אדרבה אהבת שמים היא עוד מדריגה יותר גדולה מיראת שמים, תנו נא לי סגולה על זה, והשיב לו רבינו: אהבת ישראל היא סגולה גדולה לאהבת שמים, מי שיש לו אהבת ישראל באמת הנקל יכול לבא לאהבת שמים.

היה תלמידו של הרה"ק מסטרעליסק זי"ע עד הסתלקותו ואז דבק באביו הרה"ק ר' יהודה לבי זי"ע שהמשיך דרכו של הרה"ק מסטרעליסק, ואחר פטירת אביו בשנת תר"ל י"א אייר מילא הוא את מקומו. ונסתלק

לגנזי מרומים במולש"ק זאת חנוכה אור ליום א' פרשת ויגש ג' טבת תרכ"ה ומנו"כ בחלקת סטרעטין בגליציא.

נשאר אחריו אבא חתנים הרה"ק ר' אורי לאנגנער מראהטין זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק מטרטקוב זי"ע שמילא מקומו, הרה"ק ר' אהרן בראדוויין מפלעשטין זי"ע בן הרה"ק ר' לבי אריה מאפת זי"ע מגזע אליק וקראמניץ זי"ע הרה"ק ר' יעקב מדולינא זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע והרה"ק ר' פנחס בראנדווין מבערעזאן זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב יוסף זי"ע בא"ב להרה"ק ר' מרדכי מקרעמניץ זי"ע בן הרה"ק ר' יחיאל מיכל המגיד מזלאטשוב זי"ע. שניים מחתניו החליפו את שם משפחתם לבראנדווין בשביל להקים לו זכר לשמו הק'. ולאחר בפטירת רבינו ערכו כולם גדלה על חפצי הקודש, ואמרו יודעי דבר שמי שיזכה בגורל במקל ובקולפיק סימן מובהק שהוא ממשיך דרכו, החפצים הנ"ל נפלו בחלקו של הר"ר פנחס, אך הוא שהיה נחבא אל הכלים וכל ימיו היה בורח מהכבוד כמטחוי קשת, נתן במתנה את החפצים לגיסו הר"ר אורי שנבחר כממשיך דרכו וממלא מקום חמיו.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ומרגלא בפומיה מרבינו זי"ע

הרב שבעיר צריך לראות שלא יארע שאלה כלל וזהו שאמרו (אבות פרק ד' משנה ז') רבי ישמעאל בנו אומר הגס לבו בהוראה, כלומר במה שאירע לפניו שאלה הרי הוא שוטה וכו' כי באמת צריך להגן שלא תהיה שום שאלה.

היה רגיל לומר בשם אביו הרה"ק ר' יהודה צבי זי"ע על הא דאמרו חז"ל (מסכת סוטה ה') תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית [ממדת הגאוה] צא ומנה ותמצא כי הפסוק השמיני (היינו אחד משמונה) שבפרשה השמינית שבתורה (היינו בשמינית) הוא הפסוק: קטנתי מכל החסדים (פרשת וישלח ל"ב י"א) וזוהי הגאוה שדברו בה חכמים, קטנתי מכל החסדים, גאוה כזו מותרת לתלמיד חכם.

סגולה לבטל חולאים

דרכו היה שכאשר באים לפניהם עבור פדיון נפש לחולה היה נהוג לכנות את החולאת על שם מין אחר, ואמר הטעם דזה נרמז בתורה (פרשת כי תשא פרק ל"ד י"א) הנני גורש מפניך וכו' והכתדתיו היינו שיש סגולה לבטל החולאים רעים על ידי הקלי' ושרים של השבעים אומות לכחד החולאת ולכנותו בשם אחר ועל ידי זה יש סגולה להבריח את המסטינים וכל עקתין בישין דמייתין לעלמא ולהמתיקן בשורשן אמן.

מתורתו של רבינו

חסיד אחד שאל את רבינו זי"ע: אנו אומרים (תפילת ראש השנה) שהאדם "משול כחרס הנשבר" וידוע הלכה האומרת שכלי חרס אין לו טהרה בטבילה ואין לו תקנה אלא שבירה, כיוון שכך, כיצד מועילה טבילה במקווה לטהרת אדם? השיבו לו רבינו זי"ע: אכן, כדבריך, בטבילה עצמה לא די, הטבילה עצמה לא די, הטבילה מטהרת בזכות התשובה ובזכות הלה הנשבר המתלווים אליה, וכפי שאתה בעצמך אמרת: "כלי חרס שבירתו זוהי תקנתו".

השונמית אמרה כי איש אלהים קדוש הוא עבר עלינו תמיד. (מלכים ב' קאפיטל ד' ט') אמרו שלא ראתה זבוב על שלחנו (מסכת ברכות י') וכי מזה ראיה? אלא זבוב ראשי תיבות זה בכה וזה בכה. ואצל אלישע ראתה שכל אוכלי שלחנו הם באחדות ולא זה בכה וזה בכה, והבנה שהוא איש קדוש. (תורה ומעש"ט)

ממנהגי רבינו מסטרעטין זי"ע

לא השתמש בשום דבר טרם הטבילו במקוה טהרה, לרבות הלילקע ציביק (מקטרת) שלו, סדיניו ומצעיו

בערב שבת קודש וביום א' אין אומרים תחנון.

החזן אומר הקדיש דרבנן לפני התפילה ולא היתום.

והקדיש יתום אחר עלינו לשבח אין אומרים.

החטים שקצרו למצות מצוה תולין אותו בבית המדרש, וטעמו נראה משום שהוא לחם שעונין עליו דברים הרבה, וע"י שהושם בבית המדרש נתוסף עליהם קדושה.

בין פסח לעצרת לא אכל מחמץ שלישראל שמכרו לגוי ע"י מכירת חמץ, רק חמץ של גוי ממש, וגם השמרים היו צריכים להיות דוקא של גוי, ותיכף אחר שבועות לא הקפיד כבר ע"ז.

בראש חודש אלול אומרים לדוד ה' אורי בפתיחת הארון.

בשמיני עצרת לפני ההקפות היו האדמו"ר והחסידים אומרים שיר השירים, חזן וקהל פסוק בפסוק.

בפורים מספרים בדרך צחות בשם חסידי סטרעטין שאין מברכים ברכה אחרונה, מכיוון שמעשה ידי טובעים ביין ואתם אומרים שירה?

המלמד צריך להיות ירא שמים, ואמר רבינו זי"ע שאם אין המלמד ירא שמים מזיק הבל פיו לנפשות התינוקות.

ד טבת תרנ"א

רבי גרשון העניך ב"ר יעקב זי"ע בעל סדרי טהרות מראדזין הנקרא בעל התכלת

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי גרשון העניך ליינער מראדזין בעל סדרי טהרות זי"ע הנקרא בעל התכלת נולד בשנת תקצ"ט לאביו הרה"ק ר' יעקב מאיזשביצא בעל בית יעקב זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי יוסף בעל מי השלח ראש שושלת איזשביצא ראדזין זי"ע בן המקובל הרה"ק ר' יעקב זי"ע, נכד הגה"ק ר' יעקב בעל מופת מלובלין זי"ע בן הגה"ק ר' יהושע העשיל אב"ד טארנאפול זי"ע בן הגה"ק ר' צבי הירש מלובלין זי"ע בן הגה"ק ר' זכריה מענדל מקראקא הנקרא זכריה הנביא זי"ע נצר מגזע השר הגה"ק ר' שאול וואהל מבריסק זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל יהודה קצענלנבויגן זי"ע ומקבל שמשפחת קצענלנבויגן נחשבת למשפחה מיוחס שיחוסם מגיע עד לבעלי התוספות זי"ע ולרבינו שלמה יצחקי בעל הרש"י הק' זי"ע ועד דוד מלך ישראל חי וקיים ע"ה

רבינו היה חריף וגאון נפלא ובעל מקבל, מחבר ספרים נפלאים בהיותו בן י"ג שנים, חידש חידושים נפלאים שהפתיעו את כל שומעיו, וכמו כן בגיל י"ג שנים עשה כמה השתדלות בשביל התכלת, נסע לאיטאלי חפש שם בדגי הים וכד'.

בהיותו כבן כ"ט הדפיס את ספרו הגדול סדרי טהרות על מסכת כלים, שכל גדולי דורו הסכימו לספרו וביניהם הגה"ק ר' מאיר לייבוש ווייזער בעל המלב"ם זי"ע הגה"ק ר' שמעון סופר אב"ד קראקא בעל מכתב סופר זי"ע הגה"ק ר' שמשון רפאל הירש מפרקאנפורט זי"ע הגה"ק ר' יוסף שאול הלוי נאטינזאהן אב"ד לבוב בעל שואל ומשיב זי"ע הגה"ק ר' חיים חזקיהו מדיני בעל שדי חמד זי"ע הגה"ק ר' ישראל יהושע מקוטנא בעל יקותיאל ישראל זי"ע הגה"ק ר' חיים אלעזר וואקס בעל נפש חיה מפיטריקוב / קאליש זי"ע הגה"ק ר' יצחק אלחנן מקובנה בעל באר יצחק זי"ע, הגה"ק ר' אברהם אשכנזי זי"ע הגה"ק ר' חיים סופר בעל מחנה חיים אב"ד מונקאטש זי"ע ועוד.

וסיפר כשעלה בדעת רבינו לסדר ספרו סדר טהרות, התייעץ עם אביו הק', והתנה עמו ג' תנאים: א' אם כבר הקדים אחד לעשות ספר כזה. ב' שיביא סימן משמים שמסכימין לזה. ג' שיקבל עשר הסכמות מחכמי הדור. התנאי הב' היה הכי קשה, וקיבל ע"ע תענית ג' ימים כדי שיזמין לו אות משמים, וביום השלישי הגיע אליו קטלוג מאירלות מרוקו, ובו נמצא רשום אודות קונטרס אחד מחכמי הדור דשם, שהתחיל בעבודה כזו. אמנם לא זכה לגמרו, ובזה היה לו התנאים א' וב', וכן קיבל עשר הסכמות. ובעת שנסע רבינו בהיותו אברך להגה"ק בעל שואל ומשיב זי"ע לקבל הסכמתו לספרו, נכנס לביתו בלא מכירו, והיה מעורב שם בין המון בנ"א, רבנים זקנים ובחרים ובינהם הגה"ק ר' אורי זאב וואלף סאלאט דומ"ץ בלעמבערג בעל זהר הרקיע זי"ע. שהיה לו גם בית דפוס שנדפסו שם כל מיני ספרים תורניים.[אגב הר"ר אורי זאב הדפוס כמה מספרי רבינו] והראה הדיין הגליונות שהוכנו לדפוס להשאול ומשיב זי"ע. ובינהם היה ספר לאחד מגדיקי הדור, ובו מקשה על מלאכי האלקים העולים ויורדים בסולם בחלום יעקב אבינו ע"ה, דהלא המלאכים הם בעלי כנפים ולא בעלי רגל ההולכים על שביבות סולם? ותירץ כי היו עוד לעילים ולא נתגדלו להם כנפיים. והגאון בעל שאול ומשיב זי"ע כיון שלא היה קרוב כ"כ לכתות החסידים שחק על דיבורים אלו. רבינו הפסיקו, וקינא לכבוד הספר ומחברו, ושאל אם יש ספר הפלאה המיוחס לתנאים בביתו? הורידו מעל ארגז הספרים, וכרגע פתח הספר והראה שכתוב בו קושיא ותי' הנ"ל. בתוספת ביאור: כי השביבות למלאכים משמש לעליות במדריגות המעלות, ואם כי יש מלאכים שמתעלים הרבה בפ"א וזה נקרא טיסה, אבל מלאכי יעקב אע"ה(מלאכי חוץ לארץ) הולכו לעלות במתינות מדריגה אחר מדריגה כי לא היתה להם מעלת הטיסה. הגאון השאול ומשיב זי"ע כשראה זאת, התחרט על הקודם, ושאל: על מהותו של האברך הלז (רבינו), ונתגלה לו מדת גדלותו, וכיבדו, ונתן לו אז הסכמה חשובה למאוד על ספרו סדרי טהרות.(יפה שיחתן)

אמר רמז נאה על היומא דהילולא דרשב"י אשר הוא מועד, הנה בפ' מצורע אחפיטעל ט"ו הפסוקים י"ג/י"ד/ט"ו,יט מ"ט תיבות, והם מרמזים כנגד הספירה, כמבואר בזוה"ק, ותיבת "מועד" הוא תיבה ל"ג לרמז על היומא דהילולא הרשב"י זי"ע. ליכא מידי רמיז באורייתא.

נסתלק בראדזין לגנזי מרומים בפרשת ויגש ד' טבת תרנ"א ושם מנ"כ.

וסיפר הרה"ק ר' חיים שמחה ליינער בספרו דור ישרים: שפעם אחת בפרשת ויגש אמר הרה"ק ר' מרדכי יוסף בעל מי השלח לאש שושלת איזשביצא ראדזין זי"ע: שהנוטריקון של "ויגש" הוא: ווייטע יודעלך, געוואלט שרייען! והוא בעצמו נסתלק בשבוע של פרשת ויגש ז' טבת שנת תרי"ד, וגם רבינו זי"ע. והרה"ק ר' לוזק הכהן מלובלין זי"ע תלמידו של הרה"ק ר' מרדכי יוסף זי"ע כתב בספרו פרי לדיק ששמע בעצמו מרבו שאמר רמז בתבת ויגש על בכי ולעקה, ואמר שם ענין גדול ועמוק בזה.

נשאר אחריו בנו יחידו וממלא מקומו הרה"ק ר' מרדכי יוסף בעל תפארת יוסף זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו זי"ע

כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְצַדִּקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם(הפטורה לפרשת ויצא- הושע י"ד י') ורשעים יכשלו בם: עס טרעפט זיך אז אויך דער רשע ווערט אמהל נכשל אין א דבר טוב און נישט ווילענדיג טוט ער א מצוה.

לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְּנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לַאֲבֹתֵיכֶם לְתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ. (פ' עקב י"א כ"א) חז"ל אמרו(ברכות ח') איכא סבי בבבל, והכתיב למען ירבו ימיכם על האדמה, אבל בחוץ לארץ לא? כיון דשמע דמקדמי ומחשכי לבי כנישתא, אמר היינו דאהני להו.וקשה הלא הקושיא במקומה עומדת שהרי בפסוק נאמר סתם, על האדמה? אפשר לומר בדרך צחות, כי באם, דמקדמי ומחשכי לבי כנישתא, ממילא עומדים בהשכמה, וגם בלילה מאחרים זמן השינה, לכן בפשטות מתקיים בהם, למען ירבו ימיכם, כי חיים הם יותר, כי השינה אינה נחשבת לחיים, כאמרם שינה אחת מששים במיתה.

מנין לפיקוח נפש שדוחה את השבת וכ"ו מה מילה שהיא אחת מאיבריו של אדם וכ"ו. וקשה מה קל וחומר הוא זה, בשלמא אם לא ימול היה סכנה לאבר המילה ותורה התירה למול בשבת משום סכנה האבר ניחא הקל וחומר, אבל באמת אין סכנה לאבר אם לא ימול אותו וליכא כלל קל וחומר? יש לומר שא"א ללמוד גמרא זו רק על פי דרכי החסידות, שבאמת ברוחניות יש סכנה להאבר אם לא ימול אותו, וס"ל להגמ' דהרוחניות שווה לגשמיות ויכולין ללמוד מזה על זה.(פרדס יוסף)

חסיד ראדזין שאל פעם רבינו אודות השדוך לבן יחדו, שמחתנו הוא יחסן וגם עושר אך יש לו חסרון שהוא מלמד דרדקי! אמר לו רבינו: דאס הייסט ביי דיר א חסרון? דאס איז דאך אן עזות אזוי צו רעדן. וואס בין איך? וואס זענען געווען מיינע עלטערן? וואס זענען געווען אבות אבותינו אויב נישט קיין מלמדים!?.

סגולה להינצל מעינא בישא

טוב לישא אצלו עיני דגים שהדגים אין עיה"ר שולטת בהן כדכתיב (פרשת ויחי מ"ח ט"ז) וידגו לרוב, ודרשינן (מסכת ברכות כ') מה דגים שבים מים מכסין עליהן ואין עיה"ר שולטת בהן, ע"כ העין מדג מבטל עינא בישא ובפרט מדגים המבושלים לכבוד שבת. ורבינו בעצמו נשא אצלו עיני דגים. והעיד הרה"ק ר' חיים שמחה ליינער זי"ע : שראה כמה פעמים בש"ק כשאכל רבינו הדגים הי' נוטל העינים והטמינו. (דור ישרים)

ה טבת תקצ"ה

רבי אברהם אלחנן ב"ר יהודה זי"ע בעל ברכת אברהם מפלאנטש

רבינו הרה"ק רבי אברהם אלחנן פאס בעל ברכת אברהם זי"ע הנקרא ר' חנהלע מפלאנטש נולד לאביו הרה"ק ר' יהודה זי"ע

רבינו היה גאון קדוש ישראל, צדיק מפורסם, מקובל גדול בוצינא קדישא חסידא ופרישא, זקן ויושב בישיבה, ומרביץ תורה ברבים, תלמיד מובהק מהרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב בעל קדושת לוי זי"ע והסתופף בצל הרה"ק ר' יעקב יצחק החוזה מלובלין בעל החוזה זי"ע.

ונכון לציין שהרה"ק החוזה זי"ע כתב עליו הרב המאור הגדול בוצינא קדישא החכם וחסיד וכו'

היה אב"ד בעיר פלאנטש, ורבים הלכו לאורו, חיבר ספר ברכת אברהם על התורה וחידושים על הש"ס.

ונכון לציין מה שכתב הרה"ק ר' חיים מאמנז בעל דברי חיים זי"ע בהסכמתו על ספרו: הן הובא לפני כתבי קודש מאדם הגדול בענקים הלא הוא הרב הגאון המפורסם צדיק יסוד עולם המנוח מוה' אברהם אלחנן זלה"ה האב"ד דק"ק פלאנטש יע"ל. והיה גדול מפורסם בדורו בין הצדיקים הגדולים הקדומים ועיינתי בהכתבים וראיתי שהם מלאים חכמה ומוסר וירא ה' וגם חידושי גפ"ת אשר העלה ואשר הביא הגאון הקדוש הנ"ל בפלפולו "ומאוה גדולה להביא את הספר היקר הזה לבית הדפוס ולהוציאו לאור.

נסתלק לגנזי מרומים זקן ושבע ימים ה' עבת בשנת תקצ"ה נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' זוב צבי זי"ע זכותו הגדול יגן עליו ועל כל ישראל אמן.

מכתב מהרה"ק החוזה מלובלין זי"ע לרבינו

למען הראות גודל מעלת הרב המחבר וחביבותא יתירה בין קדושי עליונים לפני דור דורותינו נוחי נפש לתתיק מכתב קודש כתב יקר מקדמון הרב הגאון אדם אלהים קדוש מורא מאור אספקלריא מחיה מוה' **יעקב יצחק** מלובלין זלה"ה בנב"ס

ב"ה יום יום א צו

שלום טוב מרבנן טב לרב טב לכבוד הרב המאור הגדול הגאון בוצינא קדישא החכם וחסיד מוה' **אברהם אלחנן** נ"י

מדרשתי לאמר שאלני מדון דינה כבודו הרמה והכבד נפי קבי שבלי ודעיוני הי' ל"ל אמש אחר הבדלה שאל יעבה כאופן אחר כי אם לקבוע דירתו בק"ק פלאנטש ויהי' טוב בעזרת אל כ"ה לא בק"ק דאמבראוע ומפני תבות כתבי אחר הש"ק כדרכי לא יכולתי לדקדק בכתב כראוי וקצרתי כל"ל. אהבו אהבה מזה ומלפה מובתו וגדולתו ועוטרה כל המלמים אתו תמיד:

נאום **יעקב יצחק** במוה' **אברהם אליעזר הלוי הורוויץ**

ושלום רב לכל אשר לו ובפרט ליוצאי חלציו וכל הזובים ליהנות מאורו שלום וישע רב

זה המכתב מעותק לות כאות כאחר ראיתי והמכתב גלוי יד קודש על כתיבה יד הרב הקדוש מלובלין מהחל ועד לסוף כתיבה יד עצמו על הרב הקדוש והמכתב נמצא אצל הרב הצדיק הקדוש והמאור בוצינא קדישא מסרתא ופרישא פרי צדיק המפורסם **מודרשיא** עליע"ל מחותנין אשר הגיעו אליו מאביו מהומ"ר הרב הצדיק בוצינא קדישא ופרישא סבא קדישא בנם"ק המפורסם מוה' **יחזקאל** זצלה"ה אמר כי' גנוז אצל מחמת חיבה קודש כתיבות יד קדשו הנ"ל. ונראי' כאחי עה"ח נאום **נהן** במה"ר **דוב בער ז"ל דומצ פה וואר שא**

מתורתו של רבינו

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיְמָה אֵת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ. (פרשת שמות א' א') פירוש רש"י הק' אף על פי שמנאן בחייהן בשמותן וכו' להודיעך חבתן דרך משל אם אדם מקבל טובה מחברו זוכר בשעת מעשה וגורם אהבה אבל לא להתפאר עם חברו שקיבל טובה על ידו אדרבה בוש ומעלים הדבר ולא כן אב נגד בנו שמתפאר את עצמו עם בנו גם לאחר זמן הטובה ומתפאר את עצמו במעלת בנו ויש לו שעשועים בזכרו והנה על ידי מעשה שאדם עושה כמו כן יש לו שם כמו שמצינו ביתרו ע"ש שיתר פ' אחת חובב את התורה בודאי כן השבטים שבטי יהה כל שבט ושבט על ידי מעשיהם הטובים ושמם רמזו למעשים טובים בחייהם וכיון שנסתלקו מן העולם נסתלק העבירות שלהם ע"ד ובמתים חפשי ואף על פי כן מזכיר שמותן להתפאר במעשים טובים שעשו וזה שנאמר להודיע חבתן. (ברכת אברהם)

וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלַּפִּידִם וְאֶת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת הָהָר עָשֵׁן וַיַּרְא הָעָם וַיָּנֻעוּ וַיַּעֲמֹדוּ מֵרָחֹק. (פרשת יתרו כ' י"ד) יען מצינו שתי מיני נסיון השי"ת ניסה את אברהם אבינו להרים דגלו שהיה גלוי לפניו יתברך שאברהם אבינו יעמוד בנסיון וחנניה מישאל ועזריה וכן שאר צדיקים. ולגבי רשעים בהיפוך ולא יהיה להם פ"פ לעתיד כמו שמצינו שהחזיר על כל אומה ולשון ולא רצו לקבל את התורה וגם העמיד להם נביאים וקלקלו יותר, הרי הנסיון הבא על ישראל הוא להרים קרן ישראל, והבא על רשעים הוא להשפיל אותם ולבזות אותם, והנה כאשר ראו ישראל את הקולות ולפידים כתיב: וינעו ויעמדו מרחק, ואמר למשה רבינו ע"ה דבר אתה עמנו (וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אַתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹקִים פֶּן נָמוּת. שם כ' ט"ו) היה להם בושה ויראו דילמא ח"ו מנסה אותם בדבר שאין יכולין לעמוד בו כמו לפושעי העולם ובאמת לא היה דבר זה לנסיון רק לבעבור תהיה יראתו על פניהם, וזה שהשיב להם משה: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירָאוּ כִּי לְבַעֲבוּר נַסּוֹת אֶתְכֶם (שם כ' ט"ז) פירוש שהוא מנסה אתכם כמו רשעים רק לבעבור תהיה וג"ו (ברכת אברהם)

וְלֹא תַעֲלֶה בְמַעֲלֹת עַל מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא תִגָּלֶה עֶרְוָתְךָ עָלָיו. (פרשת יתרו כ' י"ד) ולא תעלה במעלת על מזבחי, להיות בעל מדריגה, כי על ידי נעלם ממנו אשר טמון בקרבו, בדומה לו שהוא ברום המעלות. (ברכת אברהם פ' עקב)

הוא היה אומר

כלל הוא אין דבר העומד בפני התשובה, אמנם צריך לזה אמונה שיאמין שיש לו תקנה בתשובה לעלות על גפי מרום, אבל כשאינו מאמין בדבר ומתייאש מן התשובה ומחליט בדעתו שאין לו תקנה, אכן נועל בפני עצמו שער תשובה ואין לו תיקון, וכן הדבר בכל הענינים, האמונה ממשיכה את הדבר ואילו היאוש מונע אותו, ולכן בקריעת ים סוף אמר השי"ת למשה: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ. (פרשת בשלח י"ד ט"ו) ולא גילה להם על בקיעת הים שלא יפלא הדבר בעיניהם ולא יאמינו לכך ואז אכן יחדל הדבר, כי הכל הולך אחר האמונה. (ברכת אברהם השמטה לפרשת דברים)

וְהַמַּלְאָכָה הָיְתָה דַּיָּם לְכָל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר. ע"ד שאחז"ל אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם. על שם יען ישראל עלו במחשבה תחלה וצמצם שכינתו להסתכל במעשי צדיקים ובודאי אין שיעור ואין ערך להשיג עוצם הבהירות הן השמים ושמי השמים לא יכלכלוך כמו כן גם הצדיק שמדותיו קדושים וטהורים מלא קדושה וטהרה כל מה שמשיג יותר מתלהב לעבודתו וכל מה שמתלהב יותר משיג יותר ומתלהב יותר עד אין גבול וזהו ושכנתי בתוך בני ישראל שהיינו מדת אין סוף ורמז לזה: והמלאכה דהיינו במה שאדם מטהר ומקדש המדות שלו היה דים על פי מעשיו ואז והותר כי לכל מה שמשיג על פי מעשיו יותר מתלהב אמנם במה שנוגע לקוים החומר המדות הם אצל הצדיקים בלי שום מותר כלל ומה שמגיע לטהר המדות כיון שמטהר המדות בשלימות אין שיעור ותמיד הם בהתלהבות יותר לזה הם פתוחים ובמה שנוגע לחומר הם בצמצום בלי שום מותר ואמרי לא כמדת הקב"ה דהיינו לקיים ושכנתי בתוך בני ישראל ומקשט המדות הגדו מלא דהיינו שממלא המדה בקדושה מחזיק ריקם אינו מחזיק ומדות בשר ודם דהיינו לקיום החומר כיון שהתמלא דהיינו בזה נתקיים גופו יותר אינו מחזיק כך הוא דרך צדיקים ורמז לזה וכל כלי פתוח דהיינו שמתאוה לקבל עוד אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא ופירש"י בכלי חרס הכתוב מדבר דהיינו במדתהחומריות שאינו רק לקיום הגוף ולא שיהיה פתוח.

ה טבת תקפ"ט

רבי אהרן ב"ר צבי זי"ע מטיטיוב

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי אהרן מטיטוב זי"ע אחי הצדיקים הרה"ק ר' ישראל מפאוליטש הנקרא ר' ישראל שותק זי"ע והרה"ק ר' דוב בער מאולינוב זי"ע נולד לבנו בכורו של הרה"ק ר' צבי זי"ע בן רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זי"ע

קודם שנתגלה רבינו הוא נהג בהסתרה מופלגת והתגורר בקונסטנטין שם היה יושב בבית המדרש מאחורי תנור, והיה נוהג בענוה ובשפלות יתרה ועסק בתורה ובעבודת ה' יומם וליל סבל רעב ומחסור נורא היה מנת חלקו ובני משפחתו, אך איש לא שם לב אליו. בקונסטנטין היו חסידים בעלי צורה גדולים בתורה וביראה, מתלמידיו של הרה"ק ר' דוב בער המגיד הגדול ממזריטש זי"ע, ורבינו בעדדין היה לעיר לימים, והיה נוסע גם כן למזריטש ביחד עם החסידים הזקנים, אבל היה נחבא אל הכלים אף שהיה נכדו של מרן הבעש"ט זי"ע, היה מתנהג בדרך ארץ ובשפלות בפני זקני החסידים, בנסיעתם למשל למעזריטש, היה יושב תמיד למטה אצל העגלון, ומעולם לא נכנס לשבת בראש עם החסידים הזקנים, וברכו היתה למעט במסיבה עם החסידים, אלא היה מאריך בתפילה הרבה, מקדים לבוא לבית המדרש ומאחר לצאת, וכשאחרי התפלה היו החסידים מסובין אל השולחן לשתות קצת יי"ש, עדיין היה עומד בתפילה ואינו מיסב עמהם, בערב כשכולם כבר הלכו מבית המדרש היה הוא נשאר שם ללמוד על חלות, ולפעמים עד עמוד השחר, התחילו החסידים לרגן אחר הנהגתו, וחשדוהו שהוא רוצה להתנשא עליהם, ופנו אליו בדברי תוכחה. וכי רבי אתה, שאתה מתנהג בעבודה כזו? רבינו שומע להם ואינו משיב להם דבר, אלא עושה את שלו ועוסק בעבודת ה' כברכו בקודש, החליטו החסידים, שכשיהיו במזריטש, יספרו להמגיד הגדול זי"ע, שרבינו תעה מן הדרך היישרה, וכן עשו, כשבאו להמגיד ורבינו אף הוא עמהם, התחילו לדבר עליו לפני המגיד, ורבינו עמד באימה וירא ושותק, הביט אליו המגיד הגדול בחיוך, קירב אותו בסבר פנים יפות ואמר: מעתה יעזור לך השי"ת שבעבודתך התמה תפעל ישועות על ישראל. ולחסידים אמר: הזהרו בו, ואל תביטו אחריו, כי איש קדוש הוא. ויהי כאשר נסעו בחזרה לביתם, רצו החסידים לנהוג בו כבוד ולהושיבו בראש העגלה, אבל רבינו סרב ולא רצה להניח מקומו בסוף אופן, נלטערו החסידים על זה, ולא יכלו לעשות דבר. התיעצו ביניהם שכשיגיעו לאיזה מלון בדרך, ויתעכבו לתת אוכל להסוסים, יכנסו כולם למלון, ובינתיים יקרים אחד מהם ויושב אצל העגלון, ורבינו ישאירו מקום מכובד בראש העגלה, ואז יהיה מוכרח לשבת שם באין ברירה, וכן היה, רבינו לא היתה שום עצה והוכרח שלא בטובתו לשבת על המקום המכובד שהשאירו לו החסידים. אז אמר רבינו בלבו: מעתה מוכרח אני להתפלל להשי"ת שישכחו כולם מה ששמעו מהמגיד הגדול ממעזריטש! וכן היה כשבאו לביתם התחילו לנהוג בו כבוד, אבל אחרי ימים אחדים נשכחו מהם לגמרי דברי המגיד, ושוב לא הביטו אחריו כלל, ורבינו התעסק בעבודתו להשי"ת כמנהגו. פעם הגיעה הלחקות בביתו לשיא, ולער זוגתו וילדיו נגע ללבו, ובכה לו קרא לעבר המתפללים בבית הכנסת: כבר עידן ועידנים קרוי בינינו כבר הבעש"ט ועוסק בתורה ועבודה, אין לו שום עסקים, ואף אחד מכם לא שואל "מהיכן ירק זה חי"? היתכן? נדהמו האנשים ופניהם חפו מבושה. כמה מהם התנדבו על אתר לרוגז לפרנסתו של רבינו, אולם כשהלכו לביתם התחרט רבינו, ופרץ בבכי מר: איך עשה שטות כזו ונזקק לבריות, הרי תמיד בטח רק בה'? נאמר רבינו אל המזוזה כל הלילה והתחנן לה' שישכיח מן האנשים מה שביקש מהם ומה שהבטיחו לו, ותפלתו נתקבלה, אבל שנים מעטות אח"כ התגלה רבינו בגדלותו, הרה"ק ר' דוד משה מטשורטקוב זי"ע סיפר המעשה הנ"ל בשבת חנוכה, ופירש בזה הפסוק בסוף פרשת וישב" ולא זכר שר המשקים את יוסף ושכחהו, וכל המפרשים הקשו על יתור לשון ושכחהו, וע"ז אמר הרה"ק מטשורטקוב שמלת ושכחהו נאמר על יוסף, כי יוסף שם תמיד מבטחו בה, ועתה שם בטחונו בשר המשקים התחרט על זה והתפלל על זה שער המשקים ישכחו. במשך הזמן עבר להתגורר בעיר טיטיוב ולפני פטירתו ערב לפאוליטש שבאוקראינה הסמוכה לסקורלא.

פ"א בא מחתנו הרה"ק ר' מרדכי משטערנובל זי"ע לעירו.[הרה"ק ר' אהרן מטשערנובל זי"ע בזווג שני נשא להרבנית סימא חשא ע"ה בתו של רבינו] ונכנס לבקר רבינו, והי' אז קודם קידוש לבנה, ולא רצה רבינו ליתן לו שלום עד אחר קידוש לבנה מפני שקידוש לבנה הוא בחי' קבלת מלכות שמים. ואח"כ בשעת קידוש לבנה בשעת אמירת שלום עליכם ניגש אליו לאומר לו שלום עליכם בפנים שוחקות. ולמחר הלך הרה"ק מטשערנובל זי"ע וקיבץ נדבה בעיר עבור רבינו, ונתן לו כי הי' עני גדול אמר לו רבינו: איך בין דער אמת'ער עני בן טובים, איך קעהן זאגין את האלקים ירא.

ופ"א בא הרה"ק ר' שלום שכנא מפרוהוביטש זי"ע לבקר את רבינו. ודפק על הדלת שיפתחו לו ויכנס. אך רבינו יש לו בפנים ולא מיהר כ"כ לפתוח את הדלת, והרה"ק מפרוהוביטש זי"ע עומד בחוץ ומחכה. והרבנית ע"ה אשת רבינו לא יכלה להתאפק ועקה לבעלה: הלוא הרב הלדיק רבי שלום בן המלאך הקדוש עומד בחוץ ומדוע לא תפתח לו? בלית ברירה קם רבינו והלך לפתוח אך הפטיר ואמר: לו היו נותנים לי שהרב הלדיק רבי שלום יתעכב עוד מעט בחוץ ולא היו מכריחים לי לפתוח הייתי פועל להמשיך עליו אריכות ימים, לו ולזרעו אחריו. .[כידוע נסתלק הרה"ק מפרוהוביטש זי"ע בהיותו בן ד"ל שנים בי"ג תשרי תקס"ג, וגם בנו הגדול הרה"ק ר' אברהם מפרוהוביטש זי"ע נסתלק בהיותו כבן ז"ך שנים בערך בשנת תקע"ג י"ז באדר, בלי להותיר אחריו זק"ק, ואלמנתו קיבלה חלילה מאחיו הצעיר, ובנו הרה"ק ר' יצחק ראש שושלת רוזין זי"ע נסתלק ג' תשרי בשנת תרי"א בהיותו נ"ד שנים, ובנו הרה"ק ר' דוב בער זי"ע שהיה מאורס לבתו של הרה"ק ר' לוי יצחק מברדיטשוב בעל קדושת לוי זי"ע נפטר בלעירותו בחיי אביו] (כרס ישראל)

נסתלק לגנזי מרומים בה' טבת תקפ"ט ומונ"כ בבית החיים בעיר פאוליטש.

נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' אברהם זי"ע ובנו הרה"ק ר' נפתלי צבי מסקוורא זי"ע. ואחיו היה הרה"ק ר' אהרן מטשערנובל זי"ע והרה"ק ר' ברוך ממעזביז זי"ע.

וסיפר שבשעת הנישואין היו הרבה צדיקים על שולחנו של הר"ר ר' ברוכיל, אמר הר"ר ברוכ'ל לזוגתו: ביי איין טאט'ן האסטו אויך געזהן אזא טיש? השיבה לו: ביי דיר זעה איך א טיש מיט מענטשען, ביי מיין טאטין האב איך געזעהן א טיש מיט מלאכים.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פ"א נסע רבינו בדרך ופגע בהרה"ק ר' ברוכ'ל ממעזבויז זי"ע, זה נסע הנה וזה נסע הנה, והעמידו את העגלות וירדו ונתראו פנים זה עם זה. שאל הר"ר ברוכ'ל את רבינו: מדוע אתם מדוכאים בעניות כל כך? [כי רבינו היה עני גדול] והשיב רבינו: כי אין אני רוצה שיהיה לי מעות. אמר הר"ר ברוכ'ל: ומה תעשו אם יבוא לפניכם ענין פדיון שבויים? השיב רבינו: בשעב שיהיה לי רצון על מעות אזי יהיה לי. אמר הר"ר ברוכ'ל הנה יהיה לכם עתה הרצון למעות! אמר רבינו: נא איך וויל יעצט! מיד עברו שני סוחרים, סוחרי שוורים ועמדו לפני רבינו בקובלנא: כי החל הנגף בשוורים שלה, ונתנו לרבינו מעות הרבה שיתפלל עבורם שתיעצר המגיפה בהשוורים. וענה רבינו להר"ר ברוכ'ל: הלוא ראיתם, ווען איך וויל וועט זיין פאר מיר געלט. (תפארת אדם)

פ"א רבינו אחר קידוש לבנה: איר ווייסט וואס די לבנה האט מיר גיזאגט?

די לבנה האט מיר גיזאגט אז פאר משיח'ן וועט זיין אסאך רבי'לך מיט קליינע נשמה'לך!

ואח"כ אמר: איר ווייסט נאך וואס די לבנה האט מיר גיזאגט?

די לבנה האט מיר גיזאגט אז זיי וועלען האבען א דעה אין הימל ווי די גרויסע.

ו טבת תרנ"ט

רבי יחזקאל שרגא ב"ר חיים זי"ע בעל דברי יחזקאל משינאווא

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי יחזקאל שרגא האלבערשטאם בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע נולד ביום כ' שבט תקע"ו בטארניגראד כבן בכורו לאביו הרה"ק ר' חיים ראש שושלת צאנז בעל דברי חיים זי"ע בן הרה"ק ר' ארי' לייב מטארניגראד זי"ע, ולאמו הרבנית הצדקות מרת פייגא ע"ה בת הגה"ק ר' ברוך תאומים פרענקל אב"ד לייפניק בעל ברוך טעם זי"ע. בזור"ר היה רבינו חתנו של הרה"ק ר' אריה לייביש ליפשיץ מווישניצא בעל אריה דבי עילאי זי"ע ובזיו"ש נשא נכדתו של הרה"ק הנ"ל בת בתו, בזיווג שלישי נשא את בת הרה"ק ר' יהודה צבי מראזלא בעל דעת קדושים זי"ע חתן הרה"ק ר' צבי הירש אייכנעשטיין בעל עטרת צבי מזידיטשוב זי"ע, שאחר פטירתו מילא מקומו ברבנות, כעבור כמה שנים נתנמה לאב"ד בשינאווא, ומשם עבר לסטראפקוב, כשבסוף חזר לכהן בעיר שינאווא עד הסתלקותו

רבינו היה מיום פלא מאוד מפורסם היה הקפדתו שלא לשנות מדינת דשולחן ערוך זיז כל שהות. והיה ג"כ מפורסם במידת האמת ולא נשא פני איש. כתב עליו אביו הק': שלדעתי אינו משנה הדיבור אפילו יהבו לי' כל חלקי דעלמא.(שו"ת דברי חיים ח"ב או"ח סי' ל') ובספר כנסת יחזקאל פרשת ויחי כתב עליו בהספידו: כמעט לא יאומן כי יסופר אשר בעולם הזה ימצא איש אשר יחזיק את עצמו כ"כ במדת האמת. כל מעשיו היו נפלאים ונסתרים. וסיפר כשהיותו ילד קטן, הכימוהו כדי לנשק את הספר תורה ורבינו סירב לעשות כן, אמר אביו הק': ילד זה כולו אמת! מסרב הוא לעשות דבר שאינו יודע את טעמו, אין הוא יודע עדיין מהו ספר תורה, וע"כ אינו מסכים לנשקו! והורה רבינו שהאדם צריך לעמוד בקניית מדת האמת גם אם אינה עדיין בשלימות. ולפיכך בתחילת התורה רמוזה המלה "אמת" בסופי התיבות של "בראשית ברא אלקים" שלא בשלימות. משל לאדם הקונה חומרים לבנין, אינו מקפיד לקנותם כסדרם, אלא קונה את מה שתמצא ידו לקנות. אבל כשהוא בונה את הבניין הריהו בונה אותו כסדרו(דברי יחזקאל) ומעשה בחייט שתפר בגד בשביל אחד מנכדי רבינו, והביאו למדיה, כאשר בכש הילד את הבגד לא רצה בשום אופן לפשוט אותו, שילוו החייט בדברים והבטיח לו: אם יפשוט את הבגד, יעשה לך כיסים יפים, נענה הילד ופשט את הבגד. אמר רבינו להחייט: עתה אני מצווה עליך לעשות הכיסים כאשר הבטחת, כי אינו רוצה שהילד יתרגל לדבר שקר. וקרה פעם שרבינו שבת בעיר אחת אצל אחד מחסידיו, העמידו לכבודו על השולחן מנורה חדשה, מוכספת. אמר רבינו גם שקר וגם גאוה, וביקש שיוציאו את המנורה מן השולחן. אחד מהענינים הנפלאים שרצו בהתנהגותו שהיה כמה חילוקי מנהגים בינו לבין אביו שהיה לו בזה ענינים עמוקים ונסתרים. פעם אחת אמר, שבגלגול הקודם הוא היה אביו של הרה"ק הדברי חיים זי"ע. שגור בפי החסידים וכמו כן אמר הרה"ק מהאגיאל זי"ע: שרבינו נהג בכל ענייניו כמנהגי הרה"ק ר' אשר ישעיה מרלאפשיץ בעל אור ישעי זי"ע ואביו הרה"ק בעל דברי חיים זי"ע נהג בכל הענייניו כמנהגי הרה"ק ר' נפתלי הורוויץ בעל זרע קודש מרלאפשיץ זי"ע, כל דיבור שהוציא מפיו, נאמר בחשבון מדויק, רבינו המליץ על עצמו הכתוב ונשארתי אני לבדי נגיא לה', כל דיבור שלא מפיו קיימו בשמים, בבחינת לדיק גוזר והקב"ה מקיים. נסע הרבה בין העיירות וגם למדינות אחרות, ואמר על עצמו כי שרש נשמתו הוא מן האות ו' של ויהי בנסוע. תפילתו היתה בלהבת אש ובכח גדול כדוגמת אביו הרה"ק מלאנז זי"ע. לא היה אומר דברי תורה אלא שולחנו הטהור רק אם היה איזה סיבה מיוחדת, ומזה נלקט ספרו הק' דברי יחזקאל. וסיפר הרה"ק ר' בן ציון האלבערשטאם מבאהוב בעל קדושת ציון הי"ד זי"ע שאמע מפי קדשו של רבינו זי"ע שאמר: שאינו אומר דברי תורה רק באם כבר נתמלא הפה והדברי תורה נגדשים ועולים, ואי אפשר עוד לעכבם אז עם גייט שוין מיבער. ורק באופן זה הוא אומר דברי תורה ברבים. ופעם אמר: תורה שבעל פה תורה שמונחת כבר על הפה קיינן לה. ופעם שבת הגה"ק ר' משה גרינוואלד אב"ד חוסט בעל ערוגת הבושם זי"ע במחיצת רבינו, והנה רבינו לא אמר תורה כמנהגו, וביקש הוא מרבינו שיאמר דברי תורה לקהל, ולא הסכים בשום אופן ונימוקו עמו על שאינו רואו לומר תורה, אמר לו הערוה"ב זי"ע אם כן לא שבתא חיי לכל בריה שהרי תפקיד הרב ללמד את תלמידיו, אמר רבינו: להנה באים אלי אנשים גדולים וחשובים, ולומר תורה לאנשים גדולים כאלו, הוי מעבודות הקשות שבמקדש, וע"כ אינו רגיל לומר תורה, אבל בודאי לדיקים אחרים שבאים אליהם אנשים פשוטים, לדיקים הם לומר תורה ומוסר, כי אם לא יאמרו להם, יפלו לשאול תחתית. אלפי חסידים הסתופפו בצילו ובינתיהם הרבה רבנים ואדמורי"ם מפורסמים. וסיפר הרה"ק ר' צבי הירש ממונקאטש בעל דרכי תשובה זי"ע: המליץ עליו פעם שרבינו הוא הרבי של הרביים. סיפר הרה"ק ר' חיים אלעזר שפירא ממונקאטש בעל מנחת אלעזר זי"ע ששמע מאדם גדול בשם רבינו שפעם א' דחפו כ"כ הבאים על ש"ק לקבל ברכתו אז בעת לקיחת השיריים בעת השלחן עד כי נכנה נר ש"ק, ומובן ממילא כי הי' שוגג ואולי באונס מרוב הלחץ זו הדחק, עכ"ז הקפיד מאוד ואמר: כי זהו הוא הסימן שלא הי' כונתם לש"ש בחטיפת השיריים וכיולא, ואין זה רצון הבורא ית"ש. כי אם הי' כונתם לטובה לא הי' מגיע חילול שבת וחטא גם בשוגג עי"ז, וז"ש בני יעקב ויעשו לו בניו כן(מלשון כן בנות צלפחד דוברות, היינו מנא ידעין כי עשו כן לשון בלב"ק וכלאוי אם יגיע מזה) כאשר נוס מצות השי"ת, והיינו שיהי' המצוה גורלת מצוה ולא גורלת עבירה, גם בשוגג.(אולר הסיפורים) בחנוכה שנת תרנ"ט חלה רבינו וכח הדיבור ניטל הימנו ונסתלק לאחר כמה ימים לגנזי מרומים בכן פ"ט שנים ו' טבת ומונ"כ בעיר שינאווא זי"ע. ואחיו הרה"ק ר' אהרן מקרייז אמנ זי"ע הספידו במלים קצרות: העולם אומר שהרב משינאווא נעשה אילם ומשותק ונפטר, ואני אומר שהעולם נעשה אילם ומשותק עם פטירתו. נשאר אחריו בניו הק' הרה"ק ר' משה משינאווא זי"ע הרה"ק ר' שמחה יאכר בער מצעשינוב זי"ע הרה"ק ר' אברהם שלום מסטראפקוב זי"ע הרה"ק ר' אריה לייבש מטורנא זי"ע. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

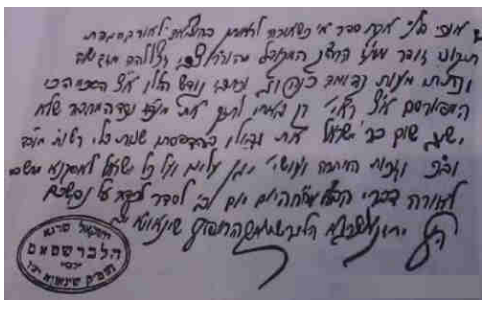

סיפר הרה"ק ר' נחמן כהנא מספינקא ב"ב זי"ע ששמע מזקנו הרה"ק ר' ברוך מבריזדוביץ זי"ע ששמע מרבינו זי"ע שאמר: א) דאס קנאפסטע דאווענען בציבור איז שענער ווי דאס שענסטע דאווענען ביחידות. ב) דאס קנאפסטע דאווענען בזמנה איז שענער ווי דאס שענסטע דאווענען שלא בזמנה. ג) דער שענסטע איד אונטערוועגעס איז קנאפער ווי דער קאנפסטאר איד אינדערהיים. ד) עס איז בעסער צו דאווענען פאר זיך ווי פאר'ן עמוד.

מנהג החסידים שכשמתארח בעיר איזה צדיק אין אומרים אז תחנון בתפילה פ"א התארח רבינו בעיר מיליץ לשבועות אחדים, וכל ימי שבתו לא אמרו החסידים תחנון אמר רבינו: הנה הטעם שהחסידים אינם אומרים תחנון כשמתארח חכם בעיר הוא, כי הת"ח הוא כידוע בחינת שבת ויו"ט, ובשבת וי"ט אין אומרים תחנון, אבל זהו טעם רק להחסידים לפי שיטתם ודעתם שמחזיקים אותו לת"ח. אולם אני בעצמי שיודע אני מיעוט ערכי שאינני כלל בגדר של ת"ח וצדיק, למה זה אין אני אומר תחנון? אלא שחז"ל אמרו: אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם, אל תקרי אותם אלא אתם, אתם אפי' שוגגין, אתם אפי' מזידין, ולכן אפי' הם טועים בי, הרי אני מכל מקום בבחינת שבת וי"ט וגם אני איני צריך לומר תחנון.

רבינו זי"ע היה נוהג לספר בכל ליל הושענא רבה בעת שכרכו את ההושענות עובדא זו: סמוך לעיר קאמינקא היה דר איש אחד אשר היה רגיל לבוא אל הרה"ק ר' שלום מקאמינקא זי"ע בחג הסוכות מדי שנה בשנה, פ"א יצא האיש ההוא אל היער הסמוך לקטוב בדי ערבות בשביל הושענות, בדרכו חזרה העירה, בידים מלאים בדי ערבות, פגע בו ערל אחד וישאלהו לאמר: מה זה בידך? ויענהו האיש: הושענות. אמר לו הערל: הרי אנכי רואה שהמה שרביטים רוטלעך ולא הושענות? ענה האיש בתוקף: לא! כי הושענות המה. כך חזר ונמשך הויכח כ"פ, עד שהרפה ממנו הערל הנ"ל וחלף הלך לו. כשבא האיש אל רבו לקאמינקא, וסיפר לו את כל אשר קרהו, אמר לו רבו" נעשה לך נס גדול שלא הודית לו ועמדת על דעתך כל הזמן, באמרך שאלו המה הושענות, כי הערל הנ"ל היה הס"מ בעצמו, ורצה לסבב שתודה בפיך ותאמר שאין אלו הושענות.. וברך ק-ל עליון אשר מגן צריך בידיך. (אוהב שלום)

סגולה לפרנסה סיפר הרה"ק ר' חיים אלעזר שפירא בעל מנחת אליעזר ממונקאטש זי"ע שאצל רבינו דחפו פעם אחת לחטוף שיריים מהקיגל ועלו על השלחן, רבינו הקפיד מאד על זה ועמד מעל השלחן והלך לחדרו, בין כך ובין כך הלכו המקורבים ופייסו אותו. ונתיישב דעתו הקדושה ושב אל השלחן, ואמר: מקובל אצל חסידים ששיריים מהקיגל מסוגל לפרנסה, אמת הדבר, אבל הלא יוכלו לפעול כן אצל: תְּבָאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ (פ' בשלח ט"ו י"ז) הדבר הי' לפלא אצל הנאספים, ולא הבינו מה שאמר, והיה שם חסיד אחד מעיר מונקאטש ובא לביתו, וסיפר הדבר להרה"ק ר' צבי הירש שפירא בעל דרכי תשובה זי"ע ואמר: כי נכון הדבר, כי בסידור האריז"ל כתוב על תְּבָאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ : ותטעמו אותם לקדושה בסוד י"א סימני הקטורת למלכות דעשיה וכ"ו, וקטורת מעשרת, ועל כל מסוגל לפרנסה.(הקדמת זמירות חיים ושלום)

סגולה לזש"ק פעם היה אחד שלא היה לו בנים ל"ע זמן מרובה, והזכיר עצמו לפני רבינו, והשיב לו: כי לו שילם רח"ש, והסביר שראח"ש ר"ת ר'ב ח'זן ש'דכן, שיש ומזלזלים בתשלומים אלו, והלך מיד ושלים הרח"ש ונפקד בזרע של קיימא.(שלחן העזר)

מתורתו של רבינו ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים. (פרשת נח י"א א') וצ"ב מדוע נענשו אנשי דור הפלגה, הלא זה לכאורה מן המדות הטובות של אנשי הדור, שהיו מיוחדים ומאוחדים בשפה אחת ודברים אחדים ושתשרור אחדות ביניהם. ונראה לומר כי אחדות היא מדה טובה שאין למעלה הימנו, ועל זה נבאו כל הנביאים שנגיע למדה זו. אמנם כל זה נכון אם זו תהיה באחדות השלימות האמיתית, כמו שהדגיש הנביא (צפניה ג' ט') "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא לכולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד", ועוד (שם ג' י"ג) "שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית". אם יהיו כל העמים מדברים בשפה ברורה, כלומר שיהיו פיהם ולבם שוים, מה שאומר בפיו יהיו גם לבו עמו, אך אם אין פיהם ולבם שוים, כלומר הם מדברים על אחדות ושלום, ובלבם זוממים הם מלחמה, לאלה אין עצה ואין תבונה אלא להפריד ביניהם ולהפליגם במרחק רב, שלא יבינו איש שפת רעהו. וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ע"ב) פיזור לרשעים נאה להם ונאה לעולם, אחדות לרשעים רעה להם ורעה לעולם. (דברי יחזקאל)

ז טבת תרי"ד

רבי מרדכי יוסף ב"ר יעקב זי"ע בעל מי השלוח מאיזביצא

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

הרה"ק רבי מרדכי יוסף ליינער ראש שושלת איזביצא ראדזין בעל מי השלוח זי"ע נולד בעיר טאמשוב בשנת תקס"ב לאביו הגה"ק המקובל ר' יעקב מטאמשוב זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי מסקאהל זי"ע בן הגה"ק ר' יצחק מלובלין זי"ע בן הגה"ק ר' יהושע העשל אב"ד טארנופאל זי"ע ולמעלה בקודש עד לרבינו רש"י הקדוש זי"ע

רבינו היה איש גדול בתורה וירא גאון עולם מלא וגדוש בש"ס ופוסקים, דרש שיעורין תמידין כסיידרן בכל יום ויום בלימוד גמרא עפ"י דרך האמת, ובשבתות ומועדים מענינא דיומא כמה שעות לרופים.

בגיל שנתיים נתייתם מאביו, וכשהגיע לפרקו נשא בת הגה"ק ר' יוסף אב"ד טאמשוב זי"ע מתלמידי הגה"ק ר' יוסף וואהלגילנטער בעל משנת חכמים מזאמושטא זי"ע

בטאמשוב חיבר לחבורה החסידים שהרשם החבורה היתה הרה"ק ר' מנחם מענדיל מקאלק זי"ע שהתגורר שם בטאמשוב, בשנת תקע"ט מכר רבינו את כל רכושו כדי לכלכל את משפחתו והוא נסע לראשונה לרבו הרה"ק ר' שמחה בונים מפשיסחא זי"ע ונתקבל אצלו בחיבה יתירה שראה בו כלי מחזיק ברכה והכניסו לפני ולפנים במחיצתו והעניק לו מחכמתו וירא'תו במלא חופנים, ונשאר שם תשע שנים לרופות למעט מספר שבועות בהם נסע לביתו.

וסיפר שרבינו היה אברך קטן וענוש ואילו רבו מפשיסחא זי"ע היה בעל קומה, וההפרשים היו ניכרים לעין כל, פנה אליו פ"א רבו בחיוך ואמר: לעת עתה אני גדול ממך, אך אתה עודך צעיר ותוכל לגדול ממני! [בכוונה כמובן לגדלות רוחניות].

רבינו הסתופף בצל רבו בפשיסחא עד הסתלקותו בי"ב אלול בשנת תקפ"ז, ואז חזר לטאמשוב שמה נתדבק בעל נימי נפשו להרה"ק מקאלק זי"ע על שעזב טומשוב ונסע לקאלק, כשהסתגר הרה"ק מקאלק בחדרו כידעו נפרדו ברכס והתחיל להנהיג עדה, כעבור תקופה קצרה העתיק רבינו את מושבו לעיר איזבצא וקבע שם את מושבו. שם התקבצו אליו חסידים ותלמידים ומהם הרה"ק ר' לדוק הכהן מלובלין בעל פרי צדיק זי"ע הרה"ק ר' יהודה לייב איגר מלובלין בעל תורת אמת זי"ע הרה"ק ר' גרשון חנוך

העניך ליינר מאיזבילא ובנו הרה"ק ר' יעקב מאיזבילא זי"ע.

בעיר איזבילא היה לו מתנגדים, ופעם אחד בשבת קודש נועז איש אחד ממתנגדיו, זד יהיר ליכך אל התנור ונטל אפר והשליח אל המאכל וכשיצד רבינו אל השלחן בסעודתו, והמתין על המאכל, ומשמשיו כשפתחו את התנור ורצו זאת, לא נתנו המאכל על השלחן כי מאכל נמאס הוא ואין אפשר לאכלו ועל כן התמהמהו, לשית איזה עצה, ובתוך כך שאל רבינו למה אין המאכל ניתן על השלחן ולא נתנו משמשיו שום תשובה אך כשאל פעם ושתים, אז אמרו לו האמת כי בודאי איש אחד קלקל המאכל בזדון ואין ראוי לאכלו, וכשמע זאת נתן לו שיתנו המאכל על השלחן כמו שהוא ותיכף העמידו על השלחן את המאכל עם האפר, ורצה ופתח את פיו הקדוש ואמר להיושבים לפניו: מה ראוי לאיש המקלקל ומבזה בזדון מאכל הראוי לאכילת אדם? ועוד יותר מאכל של שבת קודש? ועוד מאכל שהוכן עבור תלמיד חכם? ע"כ מי שנתן אפר בהמאכל יתהוה ממנו עפר ואפר כ"ל וכן היה, ועד היום הזה יש אנשים באיזבילא שזוכרין זו המעשה אשר אחר שבת זו יצאה יד ה' ופגע בו ובבני ביתו מלת הדין כ"ל הוי זהיר בגחלתן. (דור ישרים)

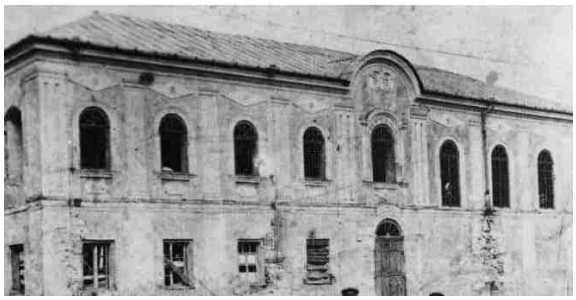

נסתלק לגנזי מרומים ז' טבת בשנת תרי"ד ומנוחתו כבוד בעיר איזבילא.

נשאר אחריו בנו וממשיך דרכו הרה"ק ר' יעקב מראדזין בעל בית יעקב זי"ע. וספרו מי השלוח, וסיפר שרבו הרה"ק מפשיסחא זי"ע אמר פעם על רבינו: כי הוא כ'מי השילוח ההולכים לאט והופרים לעומקי עמקים, ולכן נקרא רבינו את ספרו מי השילוח.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

בזמן המגפה רח"ל צוה רבינו לומר תמיד הפסוק תהלים צ"ד כ"ב ויהי ה' לי למשגב ואלקי לצור מחסי, כי בזה הפסוק נכללין כל ההצלחות וההגנות.

סגולה לחולה ירקון : רבינו צוה לעשות סגולה להניח יונה חי' על הטבור והיונה תקבל לתוכה החולאת והאדם יתרפא. (דור ישרים)

מתורתו של רבינו:

בשו"ע או"ח סימן תרל"ט סעיף ו' ירדו גשמים הרי זה נכנס לתוך הבית מה הטעם? לפי שהמצטער פטור מן הסוכה, אך מי שיש לו יותר צער מזה שאינו יושב בסוכה, נמצא ממילא שחזר הדין ומחויב הוא בסוכה ואינו בכלל אינו מחויב בדבר ועושהו.

ז טבת תק"ם

רבי צבי בן מרן רבינו רבי ישראל בעש"ט זי"ע

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי צבי הירש זי"ע נולד לבנו יחידו למרן רבינו רבי ישראל הבעל שם טוב זי"ע ולאמו הרבנית הצד' מרת חנה ע"ה בת הגה"ק ר' אפרים מקיטוב זי"ע

רבינו היה בעל טורה קדושה ונשגבה מאוד, התנהג כאחד העם והסתיר מעשיו מבני אדם.

הרה"ק ר' מנחם מענדל מליובאוויטש בעל צמח צדק זי"ע אמר על רבינו זי"ע שמעתי מזקני הרה"ק ר' שניאור זלמן שניאורסאן מלאדי בעל התניא זי"ע שמע מרבו הרה"ק ר' דוב בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע שאמר: כי הבעש"ט זי"ע היה לו ראיה, לראות ארבע מאות פרסאות על ארבע מאות פרסאות, ובנו הרה"ק ר' הערש"לע זי"ע היה לו ראיה, לראות ארבעים פרסאות על ארבעים פרסאות, וסיים: לא תסבור ראיה "רוחניות" שזה היה בלי שיעור, רק היה ראיה "גשמיית" ממש.

וסיפר הרה"ק ר' יעקב יוסף מסקורא זי"ע כידוע בכל פעם כשפגש הרה"ק מקאריץ זי"ע עם רבינו האט עד א ליטער געגעבען, ואמר לו כשאני רואה אותך יודע אני שאביך הי' בשר ודם, ואם לא ראיתי אותך הייתי אומר שמלאך אחד בא מן השמים וניהל פה עניניו וחזר להשמים(שיח זקנים).

מסופר שלפני פטירת אביו, עמד על יד מיטתו ובכה, אמר לו אביו הק': יש לך נשמה קדושה ואינך צריך עוד לשום דבר.

בחג השבועות שנת תק"כ, נסתלק אביו הבעש"ט זי"ע וקודם פטירתו אמר לתלמידו הרה"ק ר' זאב וואלף קיצעס זי"ע על רבינו כי הוא שם משמות הקדושים(לקוטי הליקים)

אביו הק' נתגלה אליו כ"פ אחר פטירתו, וסיפר שתיכף ומיד אחר פטירת אביו הק' קבל את הרבנות לרבינו והנהיג את התלמידים, וכולם בצוותא אחת היו כפופים לו, לתקופת השנה בחג השבועות בשנת תקכ"ח, כשכל התלמידים יושבים אל השלחן, קם רבינו ואמר אל הרה"ק ר' דוב בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע: היום היה אצלי אבא ואמר לי, כי השכינה והפמליא של מעלה מיטען גאנצען פעקל עבור לכבודו, ומיד פשט רבינו את הבגד הלבן והלבישו את הרה"ק ר' דוב בער זי"ע, והמגיד לא סירב וישב על כיסא הרבנות. כשהרה"ק ר' שלום דוב בער שניאורסאהן האדמו"ר מהרש"ב מהומכי תמימים מלובאוויטש זי"ע שם סיפור זה, הוסיף: ר' צבי היה מפורסם במידת השפלות וההכנעה, אבל לכמה כוחות נעלים צריך אדם בשביל שיוכל לעשות דבר כזה, שהרי מצינו (מנחות ק"ט) בתנאים ואמוראים שלעלות לגדולה לא רצו, אבל כשכבר עלו...

פעם נתגלה אליו, שאלו רבינו האיך עובדים את הבורא ב"ה? נייר לו אביו הק' הר גבוה ומשופע מאוד, ומתחתיו נובע נהר שמימיו עמוקים, ואמר לו, בני, תחשוב בכל עת כי הנך עומד על ראש הר גבוה זה, ומפיל אתה את עצמך משם לתוך המים העמוקים, באופן זה צריכין לעבוד את השי"ת, שיהיה מוכן תמיד למסור נפשו על קדושת שמו יתברך. יש גירסא שאביו הפיל עצמו על ההר, ונעשה כל גופו אבריס אבריס, ואח"כ חזר לשלימתו, ואמר לו כך עובדים את ה'.

פ"א אחרי פטירתו של הבעש"ט זי"ע ישבו גם יחד החבריא קדישא וביניהם רבינו זי"ע וסיפרו אודותיו, ובאמצע התנמנם רבינו זי"ע והתראה אליו אביו וא"ל: למה אתם מספרים ממני מופתים, איזו תועלת תצמח לי מכך ומה יועיל לכם, מוטב יותר תספרו מן העבודות שלי בעוה"ז ותצמח מזה טובה גם לי גם לכם.(בית אברהם סלאנים)

סיפר רבינו כי פ"א ראיתי את אבי זי"ע בדמות הר של אש ונתחלק לכמה ניצוצות, אמרתי לו אבי למה אתה מתראה אלי בדמות כזה? השיב אותי כי בדרך הזה עבד להשי"ת (לקוטי הליקים)

בזיווג נשא לאשה את הרה"ק ר' שמואל חסיד מפינסק זי"ע ולאחר נישואיו עבר רבינו לגור ליד חמיו בעיר פינסק בלאראוס, והלחקות בביתו היתה אין כשער.

פ"א נסע רבינו למעזעבוז לקבר אביו מרן הבעש"ט זי"ע, ויתפלל על קברו, ואח"כ על קבר אמו ע"ה, אח"כ ראה אמו בחלום ותאמר לו: תדע, שכל זמן שדברת דברך מכל הדברים הנוגעים אל הנפש, שמע אביך כל מה שדברת, כשהתחלת לדבר מן הלד זייטיגע זאכען לארצי הגופניות שהי' לו לחוק גדול רח"ל, פנה אביך מפניך ויתמה: ווי קומט לו דיר לו קלאגען זיך אויף דעם, כן דברה לו אמא: א מאמע האט רחמנות איך האב דיר אויס געהערט!.

פ"א בפינסק בא אליו אברך אחד ובקש לו איך שיוכל לבוא למדריגותו? אמר לו רבינו: אמשול לך משל, לאברך אחד שהי' לו המשים זהוב ובא לגביר אחד גדול שהוא ייעץ לו איך לבוא לעשירות, ואמר לו גם אני איני יודע כי ירשתי את אבי עשרת אלפים רענדליך, בכאן יש עוד גביר בע"ב שהי' לו מקודם רק המשים זהוב תשאלהו איך בא לגביר כמוהו, כן גם אני ירשתי מאבי, לך אצל הרה"ק ר' אהרן קרלינער זי"ע שבעצמו עמל ויגע על שבא למדריגותו.

פ"א פגש רבינו בהרה"ק ר' מנחם שפירא מקאריץ זי"ע ודיברו ביניהם מעניין ההכנת לשבת קודש כצווי התורה שנצמד מהפסוק (פרשת בשלח ט"ז ה') וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ, אמר הרה"ק מקאריץ זי"ע: וכי איך זה יכול אדם להכין עצמו לדבר הבא מלמעלה, ואינו יודע מה ייתן לו ומה יוסף לו? רק יזהר כל ימי המעשה שלא יזיק עצמו, כדי שיוכל לקבל את האור. ופ"א נתאכסן רבינו אצל הרה"ק מקאריץ זי"ע ויחד לו בית לבדו והר"פ זי"ע שכב א"ע מחוץ לפתח החדר ההוא למען יביא לך הפתח אחרי מעשיו, ובבא אחריו ולאהו מדבר עם אחד, ויהי בבוקר שאלו את רבינו מה הקול דברים אשר שמעתי בליל אמש? והשיב לו רבינו: כי אמי תפסה לאבי הבעש"ט זי"ע בחבנטו מע"ג העליון ואמרה לו בו ואראך את בנינו בני איכה הוא נע ונד. הראה לי אבי אור ויאמר אלי בני אם יש את נפשי ללקחו קח לך אך מקודם חשוב עצמך מה אתה עושה,כשמעי זאת לא רציתי ליחק. ואמרתי לו אבי בבקשה ממך אעפ"י שאתה כ"כ גבוה ואני למטה עשה זאת איפוא אשר בעת שארצה לראותך יהא ביכולתי לראותך, ואמר לי אבי שאכוון שם

של אב"ג וארראהו (לקוטי הליקים)

נסתלק לגנזי מרומים ז' טבת שנת תק"ס ומונ"כ בעיר פינסק בבית החיים היקן בסמוך לחמיו הרה"ק ר' שמואל זי"ע.

וסיפר כי בעת שנחלה רבינו הלך הרה"ק ר' בנימין ב"ר שלמה טיראר זי"ע אחיו של הרה"ק ר' חיים מטשערנאוויץ בעל באר מים חיים זי"ע, עם הגה"ק ר' אליעזר ב"ר יוסף ראש ישיבה דפינסק זי"ע לבקרו, ובדרכם עברו את בית העלמין הישן דשם, ושאל אחד מהם מחבירו: הרואים הנכם את האור הבוער ומבהיק על בית העלמין? א"ל לאו, חזר הלה ואמר לו: תעיינו היטב, וענה תיכף שהוא רואה מעט, אזי א"ל זה הסימן שכבר נסתלק הרב ר' הירשלי, כי כל הצדיקים הטמונים פה נתעוררו ללכת ולהקביל את נשמתו.

נשאר אחריו בנו הק' הרה"ק ר' אהרן מטיטוב זי"ע, הרה"ק ר' ישראל מפאוולישטש הנקרא ר' ישראל שותק זי"ע הרה"ק ר' דוב בער מאולינוב זי"ע מחותנו של הרה"ק ר' משולם זושא מהאנפלי זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ח טבת תרע"ג

רבי בנימין אריה ב"ר חיים צבי הכהן זי"ע אב"ד טשערנאוויטץ

רבינו הגה"ק רבי בנימין אריה הכהן ווייס אב"ד טשערנאוויטץ והמדינה בעל אבן יקרה זי"ע, אחי הגה"ק ר' יוסף יצחק מיאנוב זי"ע. נולד ביום ג' שבט שנת תר"ג בעיר יאנוב שליד לבוב לאביו הגה"ק ר' חיים צבי אב"ד יאנוב זי"ע

רבינו היה גאון עצום חריף ובקי נפלא, חכם השלם. כבר משחר ילדותו ניכר בכשרונותיו והיה נקרא השם בעלוי, בהיותו כהן י"ג היה כמה מסכת שגורים על פיו.

למד ונסמך להורלה מהרה"ק ר' מרדכי זאב איטינגא בעל מאירת עיניים זי"ע והגה"ק ר' יוסף שאול הלוי נאטהאנזאהן בעל שואל ומשיב זי"ע והרה"ק ר' משולם יעקבל סג"ל איש האלאוויץ אב"ד סטאניסלאב בעל כלי חמדה זי"ע. והסתופף בצל הרה"ק ר' יצחק אייזיק אייכנשטיין מזידיטשוב בעל פירוש מהרי"א על המדרש זי"ע.

וסיפר שפעם אחת, שבליל שבת אחד מת אצל אחד משכניו של הרה"ק מזידיטשוב ילד, ובשביל כך נמנעו הכהנים מלבא לבית המדרש להתפלא שחרית, שמע הרה"ק מזידיטשוב והורה שרשאים הם ליכנס לבית המדרש, היו אז אצל הרה"ק מזידיטשוב כמה רבנים שפקפקו בהוראה זו, מפני שלדעתם היתה על כל פנים שאלת טומאה לרבנן, ורבינו שמש אז עדיין ברבנות עיר קניהגיטש, שהיה גם כן שם על שבת זו, כששמע שהרה"ק מזידיטשוב הורה להתיר, עשה מעשה רב בעצמו בתור כהן, ובא לשלחנו של הרה"ק מזידיטשוב לסעודת שחרית. והיתה להרה"ק מזידיטשוב קורת רוח ממעשהו זה וכבד את רבינו בסעודה זו בברכת הזימון, אף על פי שהיו מסובים אז על שלחנו רבנים ישישים מרבינו. בשעת הסעודה דבר הרה"ק מזידיטשוב זי"ע קשות עם הרבנים המפקפקים בהוראתו ולאות כי לא טעה בהוראתו אמר הרה"ק מזידיטשוב: הן היום בשמורת הבוקר היה אצלנו שם בן נח להחזיק לנו טובה (על שהזכירו לשבח בתורתו) והלא ידוע שאם הוא כהן ואלו היה כאן רק חשש טומאה לרבנן לא היה נכנס אצלנו. (פאר יצחק)

כשהגיע לפרקו נשא לבתו של הגביר מוה"ר עקיבא ג"ש מסטניסלאב ז"ל

בשנת תרכ"ד, בהיותו בן שמונה עשרה בלבד, נתקבל לאב"ד קניהגיטש שבגאליציה, וכיהן שם שמונה שנים. ואחר כן בשנת תרל"ב, בהיותו בן כ"ה שנים, נעשה אב"ד טשערנאוויץ ומדינת בוקאווינא, שם הרביץ תורה ברבים, ומשם הלך שמעו למרחוק, היה לרשן מפואר וחכם גדול, גדול היה כבודו גם אצל שרי המדינה ובית המלכות. ועשה טובות גדולות לאחיו בני ישראל, וכמו כן נתפרסם שמו הטוב כבעל הוראה מובהק, ופנו אליו מכל צד בשאלות חמורות, והחליף תשובות עם כל גדולי דורו. היה ממש עטרת תפארת הרבנים בבוקאווינא, ועל ידו נסמכו להוראה כמעט כל רבני וחייני המדינה.

כל ימיו היה רבינו עסקן גדול לטובת הכלל, והיקום תלמיד תורה"ס ויושבת, מושב זקנים, בתי חולים ועוד

הניח אחריו חיבורים נכבדים על התורה ולרוש ושו"ת וש"ס, ונתפס ממנו ג' חלקי שו"ת אבן יקרה.

ונכון לציין שבב' כסלו שנת תרע"ג חודש אחת לפני פטירתו, כתב רבינו בהקדמתו לספרו אבן יקרה חלק ג': והנה כן דרך רובם של המחברים, לעטר שערי ספריהם באמרי נועם, לרפדם בתפוחי אגדות מושכות לה ומהיבות עין, אנכי היום קצור קצרה ידי לרקח כמוהם, יען בעוונותי יסור יסרני ה' בעת השלמת ספרי הנכחי במחלה אנושה, ביסורים שאינן של אהבה והנני שוכב כמעט כל היום על ערשי רפה כח ואין אונים לנהל עטי ברחבה כאשר תרגלתי, יואל הקל הטוב כי ישוב ירחמני ולאיתני ישיבני בקרב הימים.

סיפר חתנו הגה"ק ר' סענדר'על כי יום לפני פטירתו תיקף רבינו קושית הרשב"א, כשכבר לא האמינו שעדיין חי.

נסתלק לגנזי מרומים אור ליום ד' ח' טבת שנת תרע"ג

נשאר אחריו בנו הגה"ק ר' עקיבא הכהן ווייס הי"ד זי"ע חתן הר"ר מענדיל פיגנבוים מהעיר לבוב ז"ל

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

אוהל על קברי

מתורתו של רבינו

וַיַּעֲנוּ כָל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה. (פרשת יתרו י"ט ח') וכן, וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעָם אֵת כָּל דִּבְרֵי ה' וְאֵת כָּל הַמִּשְׁפָּטִים וַיַּעַן כָּל הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה. (פרשת משפטים כ"ד ג') כי מהנמנע ביכולת יחידים לקנות השלימות לקיים כל התורה כולה שלא יקצר ממנה מאומה, אלא אם כן ישתתפו כולם יחד בקיומה ויהיו כאיש אחד, לכן ויען כל העם יחדיו וקול אחד לא קולות מפוזרות ומפורדות, כל הדברים אשר דבר ה', לא נוכל לקיים איש איש לבדו רק נעשה ונשמע כולנו בצירוף ושיתוף, והיה אילו היה מוטל עול קיום התורה כולה על כל יחיד ויחיד מישראל לא היה לברך את ה' על אשר נתן לנו תורתו הקדושה, שהיה לנו אז חוב ולא זכות, כי אי אפשר שכל אחד ואחד יקיים תרי"ג מצות בשלימות, אך כיון שקנין השלימות וקיום התורה על ידי השתתפות עם כל ישראל, וכל מצוה אשר תקויים על ידי כל אחד תקנה שלימות לכל אחד ואחד, אשר יעשה מצדו כל אשר תשיג ידו לטובות הכלל כולו. נקל לכל איש לבא עד תכלית השלימות הנרצה, וחובה עלינו לברך ה' על תגמולהי עלינו טובה רבה בנתינת תורתו לנו, והוא אשר שר דוד המלך ע"ה: חָבֵר אָנִי לְכָל אֲשֶׁר יִרָאוּךָ וּלְשֹׁמְרֵי פִּקּוּדֶיךָ. (תהלים קי"ט ס"ג) והנה שם קדוש יאות לאיש אשר לא הניח דבר גדול וקטן מכל מצות ה', או על כל פנים רובן ככולם, אם כן הלא מהנמנע היה שירכש לו איש מישראל שם קדוש כי מי יזכה לקיים כל התורה כולה בעצמו בשלימות, אך כיון דבהשתתף כל קהל ישראל יחד, וכל אחד יש לו חלק המלאכת רעהו, כולם יחד יוכלו להקרא בתואר קדושים, אבל על פרט אחד נבדל ונפרד לא יצדק תואר קדוש, ולא יתואר בשם זה ביחוד רק ה' לבדו כליל השלימות שאין צריך לזולתו. וזה שנאמר: דַּבֵּר אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם (פרשת קדושים י"ט ב') דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אלהם קדשים תהיו, אך כולכם מצורפים יחד תוכלו להקרא בתואר קדוש. אבל לא פרטי לבדו. כי קדוש, ביחוד והבדל הנני רק, אני ה' אלקיכם, ואין זולתו מי שיכול להקרא בשם זה בהיותו יחידי ונבדל מן הכלל, וזה שנאמר פרשה זו נאמרה בהקל, לפי שרוב גופי תורה תלוין בה, רצה לומר מה שנצטוו להיות קדושים נאמרה בהקהל ביחד דווקא, לפי שרוב גופי תורה אי אפשר לקיים לפרט לבדו זולת בצירוף מקהלות עם כולו.

עם בחינה זו שדברנו ממנו עד הנה, דרק על ידי השתתפות ובצירף כל ישראל אפשר לקיים כל התורה כולה בשלימות ולא כל אחד ואחד לבדו, דלפי זה כי כל עוד אשר ירבו מספר בני ישראל, יקל יותר על כל אחד מהם להשיג השלימות הנפשי הנקנה על ידי פעולת המצות, כי ברבות האישים ירבו המעשים הצויים, ופועל כל אחד יועיל לכל אחד ואחד, ואם כן ידאב לב כל ישראל, בשמוע נביאת ישעי ע"ה שלעת הגאולה בב"א ימעט מספר אישי העם עד שיחזיקו שבע נשים באיש אחד, ויהי ח"ו סגור הדרך למהוא השלמות, כי הלא לפי מיעט האישים ימעט אפשרות השגת השלימות, אכן לעת ההוא תמלא הארץ דעה את ה'. ויזדככו הנפשות, ויוסרו המונעים מצד הגוף העכור והעוכר, עד שכל אחד מבני ישראל יהיה קטמה שלימה בא"צ לעזר זולתו. ולא יהיה כל כך נחוץ להשגת השלימות ההשתתפות וההתחברות, כי כל אחד לבדו ישיג השלמות בקיום כל המצות, ואז יהיה אפשר להקרא קדוש ביחוד והבדל, ובזה נחם ישעיהו הנביא את עמו אחרי התנבאו על התמעט העם לעת הגאולה, וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלִַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ כָּל הַכָּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלִַם. (ישעיהו ד' ג') שכל אחד ואחד יזכה לתואר קדוש ביחוד ולא יצטרך להצטרפות ושותף עם אחרים, וזה שדרשו חז"ל על פסוק ישעיהו זה: א"ר אלעזר עתידין צדיקים שאומרים לפניהן קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה (מסכת בבא בתרא ע"ה ב') רצה לומר לא יצטרכו לשותפות והתחברות כדי לזכות לתואר קדוש אלא יהיה במדרגה גדולה שבלא הצטרפות עם אחרים יוכלו לקיים כל התורה כולו, ועל ידי זה יקראו קדושים, כעין הקב"ה נקרא קדוש הוא בלחודוהי ולא צריך להצטרפות כי הוא מקור הקדושה. (בהקדמה ספר אבן יקרה)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

ח טבת תש"ג

רבי יחזקאל הלוי ב"ר יחיאל הי"ד זי"ע בעל קדשי יחזקאל מאוסטרובצא

רבינו הרה"ק רבי יחזקאל הלוי הולטשוק בעל קדשי יחזקאל מאוסטרובצא הי"ד זי"ע נולד בסקרנביץ פולין בשנת תרמ"ז לבן יחידו לאביו הרה"ק ר' מאיר יחיאל ראש שושלת אוסטרובצא זי"ע בן הר"ר אברהם יצחק הבייגעל בעקער מסאבין ז"ל מתלמידי הרה"ק ר' ירחמיאל מפשיסחא זי"ע, ולאמו הרבנית הצד' מרת רחל מרים ע"ה לבית שידובסקי ע"ה

רבינו היה מפורסם לגאון וחריף עצום ולמד בהתמדה רבה בפלפול, התנהג בסיגופים כדרך אביו הק' והיה מתענה הרבה, [אביו התענה משבת לשבת מ' שניס רצופות והאכילה היתה רק קאשע. לדכו בק' היה גם כן להתענות משבת לשבת כמו אביו הק' זי"ע] ושמו יצא כצדיק המעורר בתפילותיו המרגשות לתשובה ולמעשים טובים בקול חולב להבת אש יתמרמר בדמעות ובלב מלא געגועים הייליגער טאטע דערבארימיגער פאטער וכד', אלפי חסידים הסתופף בצלו, ורבים השיב מעון, ואהבתו לכל בר ישראל היה אין לשער, למד מפי אביו נגלה ונסתר, והסתופף בצל הרה"ק ר' דוד משה פריעדמאן ראש שושלת טשורטקוב זי"ע. כשהגעו לפרקו בגיל ח"י נשא הרבנית הצלקות מרת ביילה מיכל ע"ה בת הרה"ק ר' נפתלי האלוויץ ממעלין זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב מקאלביסוב וראש שושלת מעלין זי"ע בן הרה"ק ר' נפתלי צבי ראש שושלת ראפשיץ בעל זרע קודש זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדיל מלינסק זי"ע ולמעלה בקודש זי"ע. שש שניס היה סמוך על שלחן חותנו, ותוך כדי כך למד בשקדנות כמעט ללא שינה בהיותו כבן כ"ד שניס. התמנה לאב"ד לינוולוז ולאחר עשר שניס נתבקש להיות אב"ד נאשלסן, ומילא מקום אביו הק' בי"ט אדר בשנת תרפ"ח אחר הסתלקתו והקים בעיר ווארשא כמה ישיבות על שמו בשם בית מאיר ולמדו שם כמאה בחורים. כשבשו הייטשען ימ"ש פולין שהה רבינו בעיר ווארשא ובאמצע שנת ת"ש הצליח לחזר לעירו אוסטרובצא, כשהחלו הרציחות קש רבינו באחד הימים ולקח מנין יהודים לבית הקברות, וכשהגיע לאוהל אביו הכניס שמה פתקה שכתב בו שמצפה שאביו יעמוד לפני כסא הכבוד ויבקש רחמים על עם ישראל הנמצא בסכנה, ואחר כמה ימים אסף רבינו את כל ספרי תורת מבתי הכנסת ילא בחשאי עם מנין וחפר בעזרתם בור וגנז שם כל ספרי תורת. לאחר מכן הצליחו חסידיו לשכנעו לעבור לסנדומיר, שם הסתיר בבונקר. בבונקר לאגו לו חסידיו, ודרך חור שבצלפה היו מביאים לו אוכל, יום אחד בחודש טבת בשנת תש"ג דרש הגאסטפו להסגירו, ואייס שאש לא יסגיר רבינו מיד ישראל חיים מאתייס יהודים מבני העיר, וחייהם של עוד אלפי יהודים יהיו בסכנה, רבינו לא הסכים בשום אופן שילילו אותו על חשבון אחיו, ואמר: מוטב אהיה קרבן הקהל ולא להפך! רבינו הרגיש שהגיעה שעתו למות על קידוש ה', הלך וטבל במקווה קר, ומשעלה השחר לבש קיטל לבן, אמר סליחות ועל חטא, בשעה תשע בח' טבת וי"א בעשרה בטבת בבוקר באו להוציא אותו להורג והעמיד אותו בכיכר בית הכנסת ליד הקיר, וירה בו ונשמתו הטהרה יצאה בקריאת שמע ישראל ונהרג על קידוש השם יתברך והובא לקבר ישראל בעיר סקרנביץ. הי"ד, וגם שבעת ילדיו נרצח כאחד אחר כך על קידוש השם יתברך הי"ד.

ארץ אל יכסה דמם ואל יהיה מקום לזעקתם עדי עד יקקיף ה' וירצה בצרת עמו ויגאלנו ברחמיו שנית לעיני כל חי בביאות גואל צדק בב"א

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

מתורתו של רבינו זי"ע

איתא ביחזקאל כ"ד א' סמך מלך בבל על ירושלים. לכאורה קשה הלשון סמך שהוא לשון סמיכה וסעד, והיה לו לכתוב צר מלך בבל ? אך הב"י הביא בשם האבודרהם דאם היה חל עשרה בטבת בשבת לא היו יכולין לדחותו ליום אחר מפני שנאמר בו "בעצם היום הזה" כמו ביוהכ"פ, ועוד, שאם חל בערב שבתמתענין ומשלימין בו ביום ונכנסים לשבת כשהם מעונים, והטעם משום שהיום שצר מלך בבל על ירושלים חל אז בשבת ומשו"ה מותר ליכנס כשהוא מטונה מיום תענית זו. והנה איתה בסנהדרין צ"ו: שנבוכדנצר היה ירא לצור על ירושלים שלא יארע לו כמו שאירע לסנחריב מלך אשר, וכן כתוב: כי עמד מלך בבל אל אם הדרך וכ"ו קלקל בחצים שאל בתרפים (יחזקאל כ"א-כ"ז) עוד איתה בשבת קי"ט: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחיללו בה את השבת, ובזה מדוקדק הלשון סמך מלך בבל, שבאמת היה ירא לצור על ירושלים, אלא מפני ששמע שישראל מחללין שבתות בזה סמך לבו ולא היה ירא והיה בטוח על נצחונו, ובזה מדוקדק גם "שבר" היינו שבעיצומו של יום השבת שהיה אז ושמע שישראל מחללין אותו בזה סמך מלך בבל על נצחונו .

ט טבת תש"ד

ר' מנחם מענדל יוסף ב"ר נחום הלוי הי"ד זי"ע

רבינו הרה"ק רבי מנחם מענדל יוסף הלוי היימליך בעל מנחת יוסף ממישקאלץ הנקרא רבי מענדעלע קאראדער הי"ד זי"ע נולד ביום א' דחג הפסח בשנת תר"ן בכפר הודא באגאש לאביו הרה"ק ר' נחום הלוי מקעמעטש מחסידי אש ואור זי"ע בן הגה"ק ר' משה דומ"ץ בבערעגסאז זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת שרל ע"ה בת הרה"ח ר' יונה ז"ל

רבינו היה גאון וקדוש המופלג ביראתו הקודמת לחכמתו חסידא ופרישא,המפורסם בצדקתו וטהרתו ועבודתו הנפלאה, עוד בימי נעוריו הצטיין בכשרונותיו הנעלים בשכלו העמוק ובהתמדתו הרבה. למד בשקידה עצומה בקושה ובטהרה ועיון גדול, חיבר חידושים נאים וכתב קונטרסים בסוגיות עמוקות ובתורת ה' יהגה יומם ולילה.

ראשית לימודו היה ביישיבת הגה"ק ר' אליעזר שוואלבערג דומ"ץ שאראש פאטיק הי"ד זי"ע הנקרא בשם ר' לייזער פאטאקער אח"כ למד ביישבת הרה"ק ר' חיים צבי טייטלבוים מסיגוט בעל עצי חיים זי"ע ונעשה תלמידו המובהק, אשר בימי בחרותו שאב מים מבאר תורתו על כי רבו ראה גודל מעלותיו כי יהיו רב לו בש"ס ופוסקים סמכהו שתי ידיו להורות לדין ולהיות רב ומורה הוראה בישראל כאחד המורים הגדולים ודבק נפשו מאוד ברבו, וגם רבו אהבו וקירבו מאוד, הי' לו ממש לאב ולפטרון.

כמו כן סמכוהו הגה"ק ר' מרדכי ווינקלער בעל לבושי מרדכי אב"ד ה' מאד זי"ע וגם מוסמך מהגה"ק ר' יעקב יוסף גינז אב"ד בעסערמין בעל הרי בשמים זי"ע

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת בילא הי"ד ע"ה בת הרה"ח המופלא רבי מרדכי יצחק שאמעט ז"ל מעיר קראלאד מחושבי חסידי הרה"ק ר' צבי הירש מליסקא בעל פרי תבואה זי"ע, בזווגו מצא אשה מצא טוב אשה צנועה וחכמת לב שכל רעיונותיה משוטטים לעמוד לימין בעלה, להיות לו לעזר, כדי שיוכל להשתלם בתורה ולהתעבד לאילנא רברבא. יצב שם שמונה שנים בקראלאד על שלחן חותנו על התורה ועבודה בלי לחגות פרנסה, והתעמק שם בלימודי עיון וחידק הרבה חידושין לחורייתא על שמעון יצא בכל המדינה לגאון ולדיק.

בעת ההיא הסתופף רבות בצל הרה"ק ר' יצעי'לע מקערעסטיר זי"ע, והרה"ק ר' יצעי'לע כיבדו מאד, ונהג לבקרו בביתו אחת בשנה. וסיפר: באחת משבתות הקיץ, שבת רבינו בצל הרה"ק ר' יצעי'לע זי"ע ובצפרא דשבתא אחרי גמר עריכת שולחן הטהור התישב בבית המדרש ללמוד בהתמדה רבה. אותו יום שב"ק חם מאוד היה, החמה זרחה במלוא תוקפה, ובכל זאת יצב רבינו על מקומו ולמד במשך כל שעות ההתייש, בהיותו מיט חסיד סירב לשתות מים [כמנהג חסידים ואנשי מעשה הנמנעים מלשתות סתם מים, כי מים מקור לתאווה] ובפרט בימי הקיץ הקידוח ביותר מלשתות מים שנשאבו מן הבאר, מחמת חשש תולעים, והמשיך את לימודו באין מיט אלא תורה. בעת סעודת רעווא דרעווין התאסף ליבור גדול לשולחנו של הרה"ק ר' יצעי'לע, ולחקות רבה שרבה שם. מגודל הצפיפות בנוסף לחום הגדול הרגיש רבינו כי בעוד רגעים ספורים יתעלף ח"ו ויגיע למצב של פקוח נפש. ברם בבית המדרש שרר חושך ואפילה ומקומו של רבינו היה סמוך לכסא של הרה"ק ר' יצעי'לע, ולכן לא היתה לו שום אפשרות לעמוד ממקומו ולצאת מבית המדרש. רבי יצעי'לע נהג לברך בעת סעודה שלישית ברכת בורא פרי הגפן על כוס מלא יין, ברם לא שתה ממנו רק מעט מזעיר וגם לא חילק שיריים מזה, והשאר היין בכוס להבדלה במוצש"ק, ככה נהג בכל שבת. באותו שבת, כאשר מזג את הכוס ביין ושתה ממנו מעט כברכו, חלפה מחשבה במוחו של רבינו: כי עם היין אשר השאיר הרבי ר' יצעי'לע בכוסו היה יוכל להשקיט את צמאונו הכבד, באותו רגע פנה הרבי ר' יצעי'לע אל רבינו, והושיט לו את הכוס היין, ואמר לו: ר' מענדל מאכט א ברכה! וממש החיה בזה את נפשו. (מופת הדור)

כאשר עולה לרבינו אחת מבנותיו הסתפק איזה שם יקרא לה פעמל או רבקה, רבינו בעצמו העדיף לקרוא לה בשם רבקה שהוא שם של אחת האמהות ונזכר בתה"ק, אך בהיותו חסיד נאמן של הרה"ק ר' יצעי'לע שאל את פי קדשו כלת מה לעשות, וייעץ לו לקרוא שמה ביישראל פעמל, וכן עשה. ימים ושנים חלפו ועברו, וכאשר גלה בתו ובאה בקשר השידוכין עם בעלה הרה"ח ר' יוסף שפייער הי"ד, אז נתברר לרבינו מדוע צוהו רבו לקרוא לה בשם פעמל , כי אם חמותה נקראת בשם רבקה ויתכן שזה ימנע את גמר השידוך. (הרה"ל ר' יואל היימליך אב"ד וועגשייד בעל אמרי יואל זי"ע)

בשנת תרפ"ג נתעוררו איזה אנשים ירא'ים וחרדים מעיר מישקאלץ וקבלוהו עליהם לללמד בינה ולהורות הלכה ונתקבל ברוב כבוד ואז עזב את מקומו קראלאד, ותקע אהלו של תורה בעיר מישקאלץ. ומלבד להורות הלכה גם קיבל על עצמו ללמוד אדי יום ביומו שיעורים בסדרן ברבים בביהמ"ד הגדול לפני הקהל גמרא פירש"י ותוס' שתי שעות בכל יום. בימי הקיץ היה לומד השיעור לפני תפלת מנחה ובימי החורף היה לומד השיעור בלילה אחר תפלת מעריב. גם קיבל על עצמו להשגיח בעינא פקיחא על תלמידים היקרים, להחזיקם במעוזם בלימוד תורתנו הקדושה והיה בוחן לותם בכל שבוע ועשה פעולתו להפליא כי נתן נפשו ללמוד וללמד להרבץ תורה ברבים ולהרחיב גבול הקדושה ולהורות להם כי אחריות בהוראה היא גדולה מאוד ולריכים הבנה יתירה ויגיעה רבה ונאמנות גדולה והכשרה תמידית, להיות נחת לעומתא דדינא ולריכין לזה כשרון מיוחד להבין דרכי ההוראה, ורבינו היה הוראתו בקדושה והיה בעל הוראה מובהק ולימודו היה בסברות ישרות בנוי' בשכל ומדע ובסברות ראשונים וגדולי אחרונים בשפה ברורה ישרה ואמתה. השפעתו גדלה והגיעה הרחק מעבר לתחומי עירו ורבני ותלמידי חכמים הסביבה עיר מישקאלץ ובאו ונועצו עמו, אם היה להם איזה ענין קשה הן בעניני הוראה או שאר ענינים, והשיב להם בחכמה בינה ודעת.

עבודת קדשו התחילה בשעה 3 אחרי חצות הלילה, בטבילה במקוה עם תפלות ותהלים בהתלהבות עצומה ובשעה 4 כבר התחילו שיעוריו הקבועים יום ביומו עד תפלתו ואח"כ שוב שיעור קבוע בטו"ת.. אחרי כל זה היו לו שיעורים במסכתות שונות כי הי' בוחן התלמידים ולומד כל המסכתות שהם למדו, וחוץ משיעור קבוע שהי' לומד בביהמ"ד הגדול ברבים מדי יום ביומו שתי שעות עם הבע"ב תלמידי חכמים מופלגים כשתילי זיתים סביב לשלחנו הי' לו עוד שיעור קבוע ברבים בלילה בכל יום בשעה 8 בבהמ"ד תפארת בחורים עם אברכים שעה אחת. כל שבוע למד בערך חמשה עשר דפין גמרא תוס' בקביעות. כן הראה חילו לאורייתא למרות הטירלות במילי דמתא לא הניח שיעור אחד משיעוריו הקבועים.

היה חביב מאוד בעיני צדיקי דורו. פעם בא לעשות את השבת בצל קדשו של הרה"ק ר' שלום אליעזר האלבערשטאם הי"ד זי"ע בראפפערט, והרה"ק רש"א יושב בהלרו עם כמה חסידים ורבינו עובר דרך חדרו. כשראה הרה"ק מראפפערט קם מלא קומתו לפניו ואמר לחסידיו בזה הלשון: צריך לקום לפני ספר תורה.

וסיפר פעם אחת היה בנו של רבינו הרה"ח ר' מרדכי יצחק היימליך ע"ה בעיר פעסט אצל הרה"ק ר' אהרן מבעלזא זי"ע, כאשר ניגש לאחר תפילת ערבית ליתן שלום להרה"ק מהר"א, שאל אותו מי הוא? ענה מרדכי יצחק בן ביילא, עמד אז אברך אחד הר"ר מנשה שהיה מעיר מישקאלץ שהיה משמש אצל הרה"ק מהר"א, ושאל את המהר"א אם יודע אהוא בן הגה"ל ר' מענדעלע קראלאדער. שאל המהר"א לר' מרדכי יצחק, מאי יבוא אביך ? (ווען קומט דער טאטע?) וענה שאינו יודע, כאשר יגיע לביתו ישאלו. שאל המשמש ר' מנשה את המהר"א: האם מכיר את ר' מענדעלע? אמר לו המהר"א: התגיל לי מי הוא ר' מענדעלע? אספר לך: בהיותי אברך היה ר' מענדעלע בבעלזא למשך כמה שבועות, פעם ליוה אבי ז"ל (הרה"ק ר' יעכב דוב זי"ע) לקרוא לי, וכאשר נכנסתי לחדרו אמר לי אבי: יש כאן אברך בשם ר' מענדעלע קאראלאדער, כדאי שתהיה חבר אתו. [סיוואלט כדאי געווען דו זאלסט דיך מיט איס חבר'ן] אחר שב"ק סיפר ר' מרדכי יצחק לאביו שהרב מבעלזא שאל אודותיו מהי יבוא? כאשר שמע רבינו מזה נסע לפעסט על השבת הבאה שהיה שבת חנוכה, וכאשר אמר הר"ר מנשה הנ"ל להרה"ק מבעלזא שרבינו הגיע, הלך המהר"א ממקומו והלך לקראת רבינו, ובשבת נתן לו כל הכיבודים, הגם שבכל שבת חילק את הכיבודים בין הרבנים. (שיח זקנים)

כשבאה מצוה לידו הן מצות מעשיות והן בנתינת צדקה וגמ"ח, היתה חביבה אצלו מאוד, ואפילו על דקדוקי מצות וחומרות היה מדקדק מאוד בכל פרטיהם ובכוונה עצומה. לא אכל שום דבר הצריך בדיקה חוץ לביתו. וכן הזהירות שלו באפיית מצות היתה בשמירות ודקדוקים רבים. וכן בתפילין וציצית, וכן בהכנה לכל מצוה, הכל היה אצלו ענין גדול. באכלו בליל פסח הכזיתים היתה זאת בכוונה עצומה. בפסח היה מדקדק מאוד בכל החומרות ואורות אכילת מצות, היה נזהר ועשה כעין פסר דבר, בכל סעודה, ביו"ט ובשבת חוה"מ, אכל כזית לקיים מצות סעודה בפת ובחוה"מ לא אכל מצה רק תפוחי אדמה.

בשנה אחרונה שנת תש"ד הי' מצטער מאוד שלא היה בכל המדינה לקנות ד' מינים. פתאום נשמע שיש בהמדינה רק ג' אתרוגים ולא יותר, ואל מהם ניתן להרה"ק מראפפערט. כשמעו זאת מיד גמר בדעתו ליסע לראפפערט על יו"ט, שיוכל לקיים מצות ד' מינים, הגם שהי' קשה אז הנסיעה בימי המלחמה, אעפ"כ לא הביט על שום דבר רק ליסע.

בשנת תש"ד כאשר כבשו הגרמנים האורים ימ"ש את מדינת הונגאריה ובתוכם את עיר מישקאלץ, מאז התחיל להתענות תעניתים הרבה. פעם בא זונתו לחדרו ושאלה אותו מה יהיה סופם של כל התעניתים, כי אפס כוחו, על זה השיב: צריך להכין את הגוף שיהיה ראוי לקידוש השם יתברך שמו. (זקנין ויאמרו לך מבנו הרה"ל ר' יואל היימליך אב"ד וועגשייד בעל אמרי יואל זי"ע)

כשנכנס האויב הרשעים האורים, ימ"ש, לקח בחיקו את בן הזקונים שלו ישראל יהושע ברוך הי"ד, בן ד' שנים ולמד עמו המצוה מתרי"ג מצות, מצות האמונה במציאות השם. כן למד עמו וחזר עמו הרבה פעמים בכל יום עד שהיה שגור בפיו. והי' רגיל ליתן לו מטבע אם יאמר בעל פה הלשון, מצות האמונה במציאות השם. כוונתו היה עם הילדים קטנים נשמות טהורות, והאש מתלקחת בכל העולם, ומי יודע מה יולד יום, ומה יהיה, אם ישארו, מי יודע מה יהיה עמהם, ע"כ רצה שתהיה האמונה חרותה על לוח לבו ולחקוק בזכרונו לעולם, שאביו למד עמו המצוה של מציאות השי"ת בעולם. (המאור)

חיבר ספר מנחת יוסף וספר שאלה ספרים נפתחים, ושרת בקודש בעיר מישקאלץ עד שנת הצער והזעם, כשהובילו את היהודים ממישקאלץ אל מקום ריכוז מחוץ לעיר לשלחם לאוישוויץ, הנאצים ימ"ש לקחו מכל יהודי מה שהיה בידם ואפילו כל סידור וטלית ותפילין, הזדרז רבינו להוציא את הרצועות מן התפילין וכרכן מסביב למכנסים שלו ואת הבתים נתן לבנו הקטן להחזיקם בידיו ובאופן זה נשארו לו התפילין, ואותן התפילין הניחו למאות יהודים במחנה.

נעקד עקדה"ש ביום ט' טבת תש"ה עם כל משפחתו הי"ד, והובא לקבורה בארץ דייטשלאנד בקבר אחים הנקרא שטיינהאלץ.

נשאר אחריו בנו הרה"ל ר' יואל היימליך אב"ד וועגשייד זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

שבת זמן סגולה לתשובה

תחילה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו: נ"ל דבא לרמז עניני תשובה דבשבת קודש הוא זמן תשובה ואם אדם עושה תשובה אז הוא כקטן שנולד ומה שעשה כבר אינו מן המנין הי' כלא הי'. ולפי זה נאמר: תחילה למקראי קודש, פי' בשבת קודש זמן התחלת התיקון לתקן מעשיו אשר עיוות וקלקל בימי החול ועשה חולין בעצמו אבל עכשיו תחילה למקראי קודש ויתחיל לקרא בעצמו קודש זכר ליציאת מצרים כי אז תתחיל הקדושה בעת צאתנו ממצרים ואל יקשה בעיניך מהיכן זכינו לסגולה זו? על זה מתרץ ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו ואין טעם ברצון. (שלשה מעידים)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

ט טבת תרס"ג

רבי קלונומוס קלמן ב"ר יוסף ברוך הלוי זי"ע מניישטאט

רבינו הרה"ק רבי קלונומוס קלמן הלוי עפשטיין מניישטאט זי"ע נולד כבן יחיד לאביו הרה"ק ר' יוסף ברוך הלוי מיינשטאט זי"ע שהיה מפורסם בשם "דער גוטער יוד פון ניישטאט זי"ע בן הרה"ק ר' קלונומוס קלמן הלוי מקראקא בעל מאור ושמש זי"ע

רבינו היה לדיק מפורסם ומחר פטירת אביו ביו"ד אדר בשנת תרכ"ז מילא את מקומו בעיר ניישטאט.

נסע לכמה לדיקים ובפרט היה דבוק להרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת אמונ בעל דברי חיים זי"ע.

מסופר על המאור ושמש זי"ע וכן בנו הגוטער יוד זי"ע וכמו כן האמאמים היו רגילים תמיד לספר בליל שני דפסח אמל הסדר: להמאור ושמש או לדיק אחר היה חבר נאמן, ונתנו זה לזה תקיעת כף, שמי שמהם שימות תחילה יבוא אח"כ ויגיד לחבירו הנשאר פה את הנראה והנשמע בעולם האמת, והנה נפטר החבר, וזמן רב עבר עד שנתגלה בחלום לחבירו, ואמר שקשה מאוד להפרד מעולם האמת כעבס השמים לטוהר ולבוא לעולם המגושם הזה, וכאשר שאלו חבירו: האיך הענין שמה? הגיד לו ככה: שבכל ליל שני דפסח, הקב"ה מקבץ לכל בפמליא של מעלה, ואומר להם: לכו ראו בני ישראל באיזה יחרון הכשר ואש להבה מקיימים הסדר בלילה הלזו אשר לא נויתי, ורק אשר רבנן הוסיפו, ונעשה אחר כך שמחה בשמים ממעל, שמחה גדולה אשר ילאה כל פה לספר, ותענוג שמחה הלזו אין לשערה ואין לפורטה.

פ"א סיפר רבינו עבדה שסיפר לו אביו זי"ע: זקינו בעל מאור ושמש זי"ע נסע פעס להרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע עס בניו הק' ה"ה אבי הרה"ק ר' יוסף ברוך זי"ע ואחיו הרה"ק ר' אהרן זי"ע בצוותא חדא עס הרה"ק ר' דוד מלעלוב בעל מגדל דוד זי"ע, והנה בדרכם נשבר להם אחד מאופני עגלתם ולא יכלו להמשיך בדרכם. הלכו ושכרו להם שתי עגלות קטנות. על עגלה אחת ישבו הרה"ק מלעלוב זי"ע וזקני זי"ע, ועל השנית האחים אבי זי"ע ודודי הרה"ק ר' אהרן זי"ע, העגלות קטנות שרכו דרכם לאט לאט, עד שהרגישו שהשמש באה והשבת מתקרבת. אך באין ברירה בילס מהרו לנסוע עד שהגיעו למקום כפר נידח וקטן. והנה אשה אחת פוגעת בהם ואמרות: יהודים יקרים! היכן אתם נוסעים? הלא אני מתכוננת כבר להדליק את הנורות לכבוד שבת והזמן מאוחר מכדי להגיע למקום ישוב.. כשמוע זאת זקני הבעל מאור ושמש זי"ע והרה"ק מלעלוב זי"ע, ציוו אבי ולאחיו לאמר: כסו את ראשיכם ופניכם במלבושיכם. ויעשו כן, כעבר רק רגע כמימריה, והנה הס בעיר אפטא, כי מטו למתא עוד הפסיק להם הזמן ללכות לטבול במקוה לכבוד שבת קודש, ואחר כן פנו לבית המדרש להרה"ק האוהב ישראל זי"ע,. בהגיעם מלאו כבר הרה"ק מאפטא זי"ע עומד מוכן ומזומן להתפלל מנחה, מיד כאשר ראה פנה אליהם ואמר: הלא המתנתי לכם לתפילת הודו. ומיד פתח בהודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו.

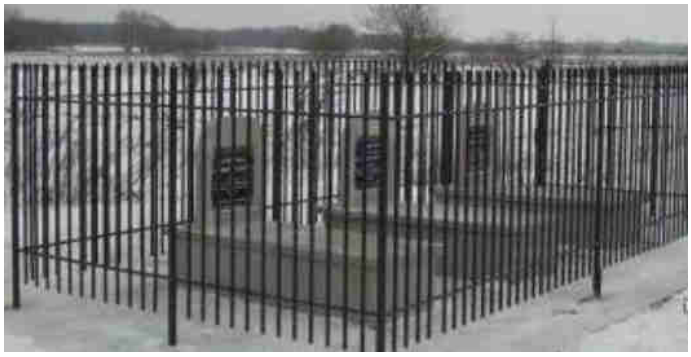

נסתלק לגנזי מרומים ביום ט' טבת בשנת תרס"ג

נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' חיים מאיר מנייסטאט זי"ע נסתלק ז' טבת תרע"ד ונטמן ליד קבר אביו זי"ע ז

כותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

י טבת תקצ"א

רבי אליעזר ב"ר יעקב זי"ע בעל משנת רבי אליעזר מסלאנים

רבינו הרה"ק רבי אליעזר גרייעווער מסלאָנים בעל משנת אליעזר זי"ע נולד בשנת תק"ד לאביו הגה"ק ר' יעקב סלאנימא מפינקס זי"ע ולאמו בת הגה"ק ר' אליעזר ליפא ליפמאן דיין בראזינאי זי"ע בן הרה"ק והטהור רבי ישראל ב"ר שלום הקדוש מראזינאי הי"ד זי"ע

רבינו היה גאון מפורסם וצדיק יסוד עולם, לא מש מתוך ד' אמות של הלכה, חיבר ספר משנת רבי אליעזר בר יעקב על ש"ס, בתו של רבינו היתה מחברתו של הגה"ק ר' משה מייזל זי"ע ואם הגה"ק ר' אלי חיים מייזלש אב"ד לאדזש זי"ע.

רבינו דר בעיר שקלאב רוסיא לבנה (ווייס רוסלאנד) וזוגתו הרבנית הצדיקת ע"ה עבדה בכל כחה בעסק החנות. ורבינו עסק בתורה ועבודה.

ושם בעיר שקלאב דר הגה"ק השר ר' יהושע צייטלין זי"ע. הר"ר יהושע היה אצלו תורה וגדולה במקום אחד ועלה ונתעלה בעושר והיה קרוב למלכות רוסיא עד שהכתירו אותו בשם שר, והוא התגורר בארמון גדול באזור מאיהלב שהיה נקרא חצר אוסטיו, והחזיק בביתו תלמידי חכמים כמו הגה"ק ר' בנימין ריבעלעס זי"ע הגה"ק ר' נחום מטשאווס בעל תוספות בכורים זי"ע ורבינו זי"ע וגם בא בהסכמה ביום ד' ג' מנחם אב בשנת תקע"ח על ספרו רבינו, וכתוב שם: הן מזמן כביר זכירני ימי נעורים אהבת עולם לה"ה הרב המופלג חריף ושנין מהו' אליעזר בהמנוח מהו' יעקב ז"ל כי ידיו רב לו בתורה וביראה ממש תמיד יראת ה' היה אוצרו ומעולם מתחזק ומתגבר ללמוד בהתמדה גדולה וכעת לעת זקנתו שברכו ה' בכל, שלא פסק פומיה ממש מגירסא רצונו וחפצו להוציא לאור בדפוס מה שפלפל בחכמה, ומוחזק אני בו שכל כוונתו הוא רק לשם שמים ושיהיה לו לזכרון עולם חיבורו הנחמד...

וכמו כן בא בהסכמה הגה"ק ר' ברוך בענדט בעל נר תמיד מזאבלודעוויה זי"ע והגה"ק ר' ישראל יונה סג"ל לאנדא מקעמפנאה זי"ע והגה"ק ר' שלמה ב"ר אברהם מינץ אב"ד שקלאב זי"ע והגה"ק ר' אהרן ב"ר יקותאל מו"ץ שקלאב זי"ע והגה"ק ר' נתן נטע ב"ר שמואל שקלאב זי"ע.

נסתלק לגנזי מרומים עשרה בטבת בשנת תקצ"א בשיבה טובה כבן פ"ז שנים

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו היה גאון מפורסם וצדיק יסוד עולם, לא מש מתוך ד' אמות של הלכה, חיבר ספר משנת רבי אליעזר בר יעקב על ש"ס, בתו של רבינו היתה מחברתו של הגה"ק ר' משה מייזל זי"ע ואם הגה"ק ר' אלי חיים מייזלש אב"ד לאדזש זי"ע.

רבינו דר בעיר שקלאב רוסיא לבנה (ווייס רוסלאנד) וזוגתו הרבנית הצדיקת ע"ה עבדה בכל כחה בעסק החנות. ורבינו עסק בתורה ועבודה.

ושם בעיר שקלאב דר הגה"ק השר ר' יהושע צייטלין זי"ע. הר"ר יהושע היה אצלו תורה וגדולה במקום אחד ועלה ונתעלה בעושר והיה קרוב למלכות רוסיא עד שהכתירו אותו בשם שר, והוא התגורר בארמון גדול באזור מאיהלב שהיה נקרא חצר אוסטיו, והחזיק בביתו תלמידי חכמים כמו הגה"ק ר' בנימין ריבעלעס זי"ע הגה"ק ר' נחום מטשאווס בעל תוספות בכורים זי"ע ורבינו זי"ע וגם בא בהסכמה ביום ד' ג' מנחם אב בשנת תקע"ח על ספרו רבינו, וכתוב שם: הן מזמן כביר זכירני ימי נעורים אהבת עולם לה"ה הרב המופלג חריף ושנין מהו' אליעזר בהמנוח מהו' יעקב ז"ל כי ידיו רב לו בתורה וביראה ממש תמיד יראת ה' היה אוצרו ומעולם מתחזק ומתגבר ללמוד בהתמדה גדולה וכעת לעת זקנתו שברכו ה' בכל, שלא פסק פומיה ממש מגירסא רצונו וחפצו להוציא לאור בדפוס מה שפלפל בחכמה, ומוחזק אני בו שכל כוונתו הוא רק לשם שמים ושיהיה לו לזכרון עולם חיבורו הנחמד...

וכמו כן בא בהסכמה הגה"ק ר' ברוך בענדט בעל נר תמיד מזאבלודעוויה זי"ע והגה"ק ר' ישראל יונה סג"ל לאנדא מקעמפנאה זי"ע והגה"ק ר' שלמה ב"ר אברהם מינץ אב"ד שקלאב זי"ע והגה"ק ר' אהרן ב"ר יקותאל מו"ץ שקלאב זי"ע והגה"ק ר' נתן נטע ב"ר שמואל שקלאב זי"ע.

נסתלק לגנזי מרומים עשרה בטבת בשנת תקצ"א בשיבה טובה כבן פ"ז שנים

י טבת תרס"ב

רבי מאיר שלום ב"ר יהושע אשר זי"ע בעל נהר שלום מקאלישין פאריסוב

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי מאיר שלום רבינוביץ מקאלשין, פאריסוב, גארוואלין בעל נהר שלום זי"ע אחי הרה"ק ר' יעקב צבי מפאריסוב זי"ע והרה"ק ר' אברהם מפאריסוב זי"ע והרה"ק ר' אריה מרדכי רבינוביץ זי"ע, כולם בני הרה"ק ר' יהושע אשר מזליחוב ראש שושלת פאריסוב זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב יצחק היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע

רבינו היה איש קדוש מאוד לדיק יסוד עולם בעל מופת נורא ופעל הרבה ישועות לשחרר רבים מאחינו בני ישראל מעבודת הבצע. הא עניו הא חסיד.

וסיפר רבינו שבימי עלימיו היה באיזה עיר והפלגו בו אנ"ש לכבדו שיצב ברגש, ולא רצה ובראותם שבשום אופן לא יתרצה להם בא אליו עוד בטענה: כי בא יצב בתוך החבורה יוכל גם בזה לבוא לידי התנשאות ממדת הענווה, ויכל גם בזה להיות פניה שיצבהוהו שהוא עניו, ומיד האיר לו הפ' [משלי כז ב] יהללך זר ולא פיך לנגד עיניו. דלכאורה קשה לל"ל יהללך זר, הו"ל למינקט העיקר אלא יהלל אדם ע"ע בפיו? אמנם יבואר כאשר יבוא לפני האדם ענין בזה, שבאם יצב ברגש ה"ה בעצמו יהלל את עצמו ואם יצב בתוך החבורה הלה המה יהללוהו, וזהו הרמוז בכ' שיבחור לו בעצמו האופן שהמה יהללוהו, ולא הוא בעצמו עכ"פ, כי אם יצב ברגש, ה"ה בעצמו יעשה מעשה המביאו לידי התנשאות, אמנם באם יצב בתוך החבורה, עכ"פ הוא בעצמו לא קעביד עובדא מעניני התנשאות. ובחשבון הזה בודאי בעזרתו יתברך ימלט משום פניה, וזהו שמרמז לנו הכ' באמרו יהללך זר ולא פיך.

רבינו העמיד תלמידים גדולים ומהם היה הרה"ק המקובל ר' יהודה לייב הלוי אשלג בעל הסולם זי"ע. והיה מפורסם באהבת ישראל שלו, ורבים השיב מעון, אף בעלי עבירות כאלו שהיו כבר בדיוטא התחתונה ר"ל, החזירם למוטב בדברו אליהם, ובעזרתו יתברך פעל והצליח בזה הרבה, על שאלת אחד ממקורביו מאין בא כוחו הגדול בזה? שאיש פחות כזה שהי' דבוק ר"ל בתאוות רעות כ"כ זמן רב, וברגע אחת שבא לרבינו וליבר אליו דברים אחדים, וכמעט שלא ניכר בהם שהם דברי כבושין, אעפי"כ פעלו הדברים תיכף, ותיכף התחיל לצעוק ולהתחרט על מעשיו הרעים והרבה בבכי, והוחזר למוטב? השיב רבינו: האמת היא כי היא ענין השייך לרבי לבד אעפי"כ אסביר לך קצת, הנה יהוא מאמר שלמה המלך ע"ה [משלי כז] כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, שכן מוטבע בטבע אנשים, שכמה דרגות שאוהב אדם לאדם, בע"כ הוא מוכרח לאהוב אותו ג"כ, ואפ' אלא בראנו, והנה משל למלך גדול שלא חסר לו כלום, כאשר ירצה אזל אדם אחר אבן טוב אשר חסר לו לשלימותו, והוא דבר יקר מאוד, וא"א למצוא אחר בשום אופן לקנות, כמה הוא מתגעגע הרבה לזה, כן יהוא שלא נמצא בעולם שתי נשמות שוות, וכל אדם מישראל בחלק נשמתו יוכל להיות גדול כמו אברהם אבינו ע"ה, ובניקל יוכל לתקן זה השייך לשורש נשמתו יותר מחבירו שאינו משורש זה, ובכן כאשר רואה אדם ומכיר את שורש נשמת חבירו, הוא כדמיון המשל הנ"ל שרואה האבן טוב שחסר לו לשלימותו, שנמצא אז בחבירו ולא נמצא בכל העולם כולו, בכן יוכל לקשר עצמו הגעגועין ובאהבה לחבירו ולאהוב את חבירו בחלק הטוב ההוא יותר מן כל העולם, וגם אם עדיין לא תיקן את שורש נשמתו, הלא יהוא שאחר כל הבירורין וכל הזיכוכים סוף דבר הכל נשמע, ומזה בעצמו שבא עוד לפני הדיק מוכרח שיש עוד בכח הדיק להפריל ממנו רשעתו ורעתו, ע"י שיקשר עצמו בחלק הטוב ההוא שנמצא בו. וסוף כל סוף יש לו לאדם הזה סגולה כזו אשר באם הי' אפשר למצוא כזאת, הייתי נותן כל הוני וכבושי, בשביל סגולה הטובה הזאת. ואמר אז על עצמו שיש בכחו לאהוב הטוב שבהרשע היותר גדול, יותר ממה שיש בכח הרשע לאהוב כל תאוות העוה"ז! ובכן כאשר הנני מקשר א"ע באהבה לחלק הטוב ההוא, אזי בע"כ שלא בראנו הוא מוכרח לעזוב תאוותו הדבוק בו ר"ל, ולאהוב אותי כמים הפנים לפנים כנ"ל.

רבינו היה חתן ותלמיד מאחיו הרה"ק ר' יעקב צבי מפאריסוב זי"ע, שאמר על רבינו: שעניני החסידות מסרם לו בקבלה. וגם הסתופף בצל הרה"ק ר' יצחק מנעזשכיז זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי רלאש שושלת נעזשכיז זי"ע.

אביו נסתלק בכ"ה אייר תרכ"ב, וחתנו הק' נסתלק בב' טבת תרמ"ט.

ליקוטים חדשים

ספר נהר שלום

רבינו כהן ברבנות בגארוואלין ובקאלשין, ולאחר פטירת אחיו הרה"ק ר' אברהם מפאריסוב זי"ע בי"ט אדר תרע"ב החל רבינו לכהן לאדמו"ר בפאריסוב.

איזה שבועות קודם פטירתו גילה שהסתלקותו יהיה בפתע פתאום, שפ"א סיפר בשם רבותינו הקדושים הקדושים שאמרו שהצדיק המאריך בחליו ל"ע הוא מקמץ חלילה מהמזומן,

ופ"א אמר בפירוש שאיתא להדיא שמיתת הצדיקים היא פתאומית, ולא לדרך ושבת בעיר מאדזיז ומשם נסעו לעיר יוזעפאף ונסתלק שם לגנזי מרומים בפתע פתאום ערש"ק פרשת ויגש בזמן הדלקת הנרות של שבת ביום עשרה בטבת בשנת בשת"ל ומנו"כ בעיר יאזשעף.

נשאר אחריו בנין הקדושים הרה"ק ר' יהושע אשר זי"ע חתן קרובו הרה"ק ר' נתן דוד מקינגלק זי"ע שמילא מקומו בפריסוב והסידיו נמנו באלפים, בסוף ימיו עבר לוואלרשא ונסתלק באוטבולק בי"ט תשרי תרל"ח. ובנו הרה"ק ר' שמואל מרדכי רבינוביץ אב"ד פאלינץ זי"ע נסתלק בשנת תרל"ט. וחתניו היו הרה"ק ר' אלתר מאוזרוב זי"ע והרה"ק ר' מאיר מבנדין זי"ע והרה"ק ר' אלעזר אלימלך מרלוס זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

עת רעוא דרעוין מסגול להתעורר בתשובה

פעם אחת אמר רבינו זי"ע בשבת קודש בעת תפלת המנחה בזה"ל: דבר הגרוע מיותר הוא- ויתראוו תאוה- (כוונתו מה שאדם מתאוה לתאוה, ועושה השתדלות שיהיה לו תאוה היצר הרע, ומגרי יצה"ר בנפשיה), והתיקון לזה הוא "רעוא דרעוין: היינו בשבת קודש בעת תפלת המנחה, שאז הוא עת רעוא דרעוין, והיינו: להתעורר בתשובה ויראה ואהבת השי"ת .

פ"א אמר רבינו כי מאד התפלא על הדבר ההוא, שבני ישראל הם שוקדים ומזדרזים בעשיית המצות כל השנה. ולבסוף תיכף אחר אכילת הכזית מצה בלילי יו"ט הראשון של פסח, נעשה האכילת מצה רשות. ולאחר פסח, המצה מצויה בכל פינות. ולא נתקרר דעתו עד שהאיר לו לנגד עיניו הק' מארז"ל(שבועות לה:)כל הטפל לשם לאחריו אינו נמחק שכבר קדשו השם.

מרגלא בפומיה של רבינו זי"ע

שזהו שהיו רגילים האחים הקדושים הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע ואחיו הרה"ק ר' משולם זושא מהינפאלי זי"ע לקרוא כל אחד לאחיו בשמו, היינו שהרבי ר' אלימלך קרא זושא זושא, והרבי ר' זושא , מלך מלך. זה כי לדעתו בטח שהיה כוונתם לעורר בזה את מדות היסוד ומלכות. וזהו שהרבי ר' אלימלך קרא זושא זושא: כי זוש"א גימטראה השם שד"י שהוא שם היסוד. לעורר בזה את מדת הצי"ע. והרבי ר' זושא קרא מלך מלך: לעורר בזה את מדת המלכות. שיהיו מכוונים ומוכנים זה לזה.

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

יא טבת תרס"ח

רבי שלמה יהודה לייב ב"ר פסח צבי זי"ע בעל ערך ש"י ראב"ד סיגעט

רבינו רבי שלמה יהודה לייב טאבאק זי"ע בעל ערך ש"י ראב"ד סיגעט נולד לאביו הגה"ק ר' פסח צבי זי"ע בשנת תקצ"ב

רבינו היה גאון אדיר ומובהק בקי בש"ס ופוסקים, איש קדוש ונורא, עניו כהלל. בגיל צעיר נסע ללמוד לעיר גאָרליץ לישיבת הרה"ק ר' יקותיאל יהודה טייטעלבוים אב"ד סיגעט בעל ייטב לב זי"ע, ואחר כך עבר לישיבת הרה"ק ר' אברהם לייב הכהן שווארץ אב"ד בערעגסאס בעל קול אריה זי"ע, כשחזר לסיגעט למד בישיבת המאטיינים של הגה"ק ר' יהודה מורלן בעל פרי העץ זי"ע שהיה מגדולי תלמידי מהר"ם סופר זי"ע.

בשנת תרי"ח נתקבל לראב"ד בסיגעט, והיה שם חמישים שנה, וממנו יצאה הוראה לעולם, מכל פנות תבל פנו אליו בשאלות.

פעם באה אליו אשה, ונפשה בשאלתה: אם יש היתר להניח היין חמץ בפסח, כי כשהיא הולכת ברחוב בפסח, לפעמים היא מריחה היין חמץ של הגויים, ואולי אסור לה ללכת ברחוב כי שמא תיכשל חלילה באיסור היין של חמץ, ולכן היא רוצה לדעת אם מותר הדבר?

רבינו שמע בכובד ראש את שאלתה, והורה לה להמתין עד שיעיין בדבר. הוא הוציא איזה ספר, פתחה ועיין שם קימעא, ופסק שמותר לה ללכת ברחוב בשופי, כי אין כל איסור של היין חמץ של גויים, היא יכולה להיות רגוע. (נועם שיח)

בכ"ט בכסלו בשנת תרל"ה נפטרה אשתו הראשונה ונשא בזווג שני להרבנית הצדיקת מרת מריס ע"ה בת הגה"ק ר' צבי אריה רודין בעל אמרי בינה דיין ומו"ץ ושו"ב בסיגעט זי"ע בן הגה"ר ר' אליעזר זי"ע.

חיבר הרבה חיבורים, ונדפסו ערך ש"י על יו"ד ושו"ת תשורת ש"י.

נסתלק לגנזי מרומים י"א טבת בשנת תרס"ח ומנוחתו כבוד בסיגעט

נשאר אחריו בניו הקדושים: הגה"ק ר' מאיר דוד דומ"ץ בקרעטשניף זי"ע, הגה"ק ר' שלום מסלאטפינא זי"ע הגה"ק ר' מרדכי מבערבעשט זי"ע הגה"ק ר' מנחם מליבעווע זי"ע והגה"ק ר' חיים מאפשא זי"ע ואחינו הגה"ק ר' שלמה דוב סג"ל העלגער זי"ע מילא מקומו כראב"ד ומו"ץ בעיר סיגוט

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו זי"ע

ישגבך שם אלקי יעקב ישלח עזרך מקדש (תהלים כ') איתא במדרש: מקידוש השם שבכם בזה יבא העזר לישראל ע"כ. ופלא ? ופי' עפימ"ש באור החיים הק' על הפסוק ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום (דברים ד' ד'). עפימ"ש הרמב"ם (פרק י' יסודי התורה) כל הנטפל לשם מלפניו מותר למוחקו כגון למ"ד מליהוה ובי"ת מבאלהים וכיוצא בהן אינן כקדושת השם וכל הנטפל לשם מאחריו כגון ך' של אלהיך וכ"ם של אלהיכם וכיוצא בהן אינם נמחקים והרי הם כשאר אותיות של שם מפני שהשם מקדשם ואע"פ שנתקדשו ואסור למוחקם המוחק אלו האותיות הנטפלות אינו לוקה אבל מכין אותו מכת מרדות. ולזה נתכוין ואתם הדבקים בה', לפי ששם הוי' אין אות נדבקת לו מאחריו, אלא מלפניו כגון לה' בה', ואותיות אלו אין בהם קדושה. ואם כן תהי' דביקות ישראל בה' בדרך שאין ה' מקדשם, לזה גמר אומר " אלוקיכם" רצה לומר: דביקות זה כאותיות "כם" שלאחר השם נמי קדשים כאותיות השם כן יהיו בני ישראל אד"ק ולפי שייחד שם אלקי עם "כם" אמר ישגבך שם אלקי יעקב ישלח עזרך מקדש, מקידוש השם. דאלקי מקדש גם אותיות "כם" מזה ישלח עזר לישראל. וקדש ישראל. כל אכליו יאשמו, ולהיות כמו כן הדבקים בתלמידי חכמים, דתיכף תכף לתלמידי חכמים ברכה, (מסכת ברכות מ"ב) לכן סיום ומציון יסעדך מהצויינים בהלכה. (שו"ת תשורת ש"י הקדמה)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

יא טבת תרע"ג

רבי יהושע ב"ר מאיר זי"ע בעל עטרת ישועה מדזשיקוב

רבינו הרה"ק רבי יהושע הוראוויץ מדזשיקוב בעל עטרת ישועה זי"ע נולד בט"ו אדר שושן פורים בשנת תר"ח לאביו הרה"ק ר' מאיר מדזשיקוב בעל אמרי נועם זי"ע בן הרה"ק ר' אליעזר ראש שושלת דזשיקוב זי"ע בן הרה"ק ר' נפתלי צבי בעל זרע קודש מראפשיץ זי"ע מגזע גאוני קמאי וקדושי ישראל

רבינו היה לדיק יסוד עולם חו"פ בול"ק גאון וחריף עצום ובקי נפלא, כבן י"ח שנה חיבר ספרו עמק הלכה על הש"ס שנתקבל בהערכה ובהתפעלות גדולה אצל גדולי הדור, וקבל הסכמתו נהלכה מהגה"ק פוסק הדור רבי יוסף שאול נאטנזאהן בעל שאול ומשיב אב"ד לעמבערג זי"ע. שכותב עליו בין השאר הרב החריף מורג חרף בעל פיפיות תל תלפיות בנש"ק מוה"ר יהושע הורוויטץ מדזיקוב נ"י וכבן כ' שנה כבר סיים פעמייס את הזהור הק' כן העיד עליו אביו הק' זי"ע.

כשהגיע לפרקו נשא בת הגה"ח ר' לייבוש רייך מרייסא זי"ע.

תפלתו של רבינו היתה עד להפליא מלא רגש, בכל מקום שהתפלל לפני העמוד, באו לשם אנשים רבים לשמוע תפלתו הק' ולא היה לף אחד שלא נתרגש ונתעורר מתפלתו.

פעם אחת הי' הרה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע ורבינו בעיר מאריינבאד (או בקארלסבאד) לאחר השבת אמר הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע לבנו הרה"ק יאסר דוב מבעלזא זי"ע בזהל"ק: "איך האב מיך אויסגעדרייט ביים גאנגן דאווענען, און איך האב איס געקוקט אין פניס, עד האט מכוין געווען אלע כוונות האר"י, עד האט ניסט פארפעלט קיין איין כוונה".

בח' תמוז בשנת תרל"ז אחר הסתלקות אביו זי"ע מילא רבינו את מקומו בדזשיקוב שאס התפרסם כלדיק וקדוש עליון, ואלפים נהרו אליו להתברך מפיו ולהנות ממנו עצה ותושיה הן בדוחנית והן בגשמיות.

פ"א חלה רבינו זי"ע והרופאים אוהו שיאכל פת אחרית בשעה מוקדמת, אך רבינו מאן לעיית ולשנות את מנהגו מני אז לאכול רק לאחר הנחת תפלין דר"ת, שהיה בערך בשעה שתים בלהרי היום. ובעת ההיא בא מחותנו וגיסו הרה"ק ר' ישראל האגער בעל אהבת ישראל מוויזניץ זי"ע לבקר חולה, פעלו המקרובי רבינו אצל הרה"ק מוויזניץ זי"ע שישתדל על רבינו לאכול עכ"פ לפני הנחת תפילין דר"ת, אמר להם הרה"ק מוויזניץ: וכי מה יש להסתפק בכך, הרי רש"י מפורש הוא! דבריו נמסרו היש לרבינו, והיות שרבינו היה בקי במכמני התורה, הרהר והתבונן למצוא בכל הש"ס הלכה כזו ברש"י, ולבסוף הפטיר בהתוממות: היכן יש רש"י כזה? איני מוצא כזאת. כשהועברה תמיהתו להרה"ק מוויזניץ העיר: הרי גם רש"י הקדוש אכל לפני הנחת תפילין דר"ת(קדוש ישראל)

סיפר הגה"ק ר' דוד לבי טעבל זעהמאן מדוקלא בעל מנחת סולת זי"ע שפ"א שבת בעיר טארנא ובליל שב"ק הלך לשולחנו הטהור של רבינו זי"ע שבת שם גם כן אז, ושמע איך שאחרי קידוש היה רבינו מלחש לעצמו תפלה חריפית: רבונו של עולם עזרינו שלכל הפחות לא אסתלק מן העולם בלי הרהור תשובה. ואמר הר"ר טעבל: שבכל פעם שנזכר מזה נשבר לבובקרבו, שראה איך שבשעה שאלפי חסידים הסתופפו בליבו, ולמרות היותו למדן וחריץ עצום וגם היה בעל מנגן נפלא, עכ"ז הדבר היחיד שהטרידו באותה שעה היה שלא יסתלק מן העולם בלי הרהור תשובה(שפע חיים)

היה רגיל לומר בענין התכנסות בליל שבת קודש, כי כל אחד ואחד צריך להתאסף בליל שבת קודש אצל רבי, ואם אין לו רבי, אזי לכה"פ יצא מביתו.

בשנת תרס"ט הכתיר רבינו את בנו הרה"ק ר' אלטר יחזקאל אליהו הי"ד לאב"ד דזשיקוב.

בעת שנסתלק רבינו, היה אז הרה"ק ר' שמחה יאסר בער מליעשנוב זי"ע חולה ושכב במטתו(נסתלק כ' טבת תרע"ד והי' חולה כמה שנים מקודם) פתאום נתעורר הרה"ק מליעשנוב ואמר, עכשיו הכריזו במרומים שכל הצדיקים בגן עדן יתקבצו לשמוע את הרה"ק ר' יהושעלי מדזשיקוב מקבל שבת. וכן היה שרבינו נסתלק לגנזי מרומים בשב"ק פרשת ויחי בשנת תרע"ג ומנו"כ בדזשיקוב סמוך לקבר אביו הק' זי"ע.

השאר אחריו בדכה ספריו הק' עמק הלכה, תוספת מטה לדך מלאכים קדושה משולשת עטרת ישועה, ובנו יחידו הרה"ק ר' אלטר יחזקאל אליהו הי"ד זי"ע חתן הרה"ק ר' ישראל האגער בעל האבת ישראל מוויזניץ זי"ע מילא את מקומו הק'. חתניו הק' היה הרה"ק ר' דוד שפירא אב"ד בוקאווסק זי"ע בן הרה"ק ר' מאיר יהודה בעל אור למאיר מבוקאווסק זי"ע והרה"ק ר' מנשה אייכענשטיין ראב"ד ריזא בעל אלפי מנשה זי"ע בן הרה"ק ר' יאסר בעריש מוועלקי בעל מלבוש לשבת וי"ט זי"ע והרה"ק ר' פנחס נתן סאפרין מרידיק זי"ע בן הרה"ק ר' אליעזר לבי מקאמארנא בעל דמשק אליעזר זי"ע והרה"ק ר' עמנואל(השני) וועלטפרייד מפשבורז – פאוונץ זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו זי"ע

רשע מה אומר וכ"ו י"ל הכוונה שהקשה בעיני הרשע על הנסיעה לצדיקים, וזה מה העבודה הזאת לכ"ם עולה צ' היינו למה לכם העבודה הזאת לנסוע לצדיק, ואף אתה אמור לו אלו הי שם לא הי' נגאל, כי אז"ל בזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים והוא בזכות אמונת צדיקים אשר אמונ"ה צד"ק עולה אש"ה, וזה שנקטו חז"ל נשים צדקניות דייקא, רומז על אמונת צדיקים, ולכך הרשע שאין לו אמונת צדיקים אלו הי' שם לא הי' נגאל, וזה אלו "הי' " שם ר"ת אש"ה העולה אמונ"ה צד"ק (עטרת ישועה)

לחש לעין הרע

רבינו זי"ע היה רגיל לומר בכל שנה בליל פסח בשמו של הרה"ק ר' מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע. כי זמר חד גדיא הוא לחש לעין הרע כי המלאכים מקנאים בבני אדם בליל הסדר ולכן צריך לחש כנגד עין הרע. והיה רגיל להוסיף ולומר כי על חד גדיא יכולים לומר אלף טעמים, אבל הטעם הנכון ביותר הוא טעמו של הרה"ק מרימנוב זי"ע שהוא לחש לעין הרע. (הגש"פ זרע קודש)

סגולה להפקד בזש"ק

קבלה ממרן אבי זי"ע אפיקומן הוא סגולה להמשיך בנים ואת עמלנו: עמ"ל ר"ת מ'צה ל'חם ע'ני. אלו הבנים שנמשך לישראל ע"ז בנים (עטרת ישועה)

סגולה להפקד בזש"ק

בפרשת אמור: אמור ואמרת הוא ב"פ אמו"ר עולה פר"ו רב"ו וקריאת הפרשה זו יוכל להיות סגולה לבנים וזהו להזהיר גדולים על הקטנים היינו להוליד ילדים קטנים (עטרת ישועה)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

יב טבת תקס"ו

רבי משה הלוי ב"ר יצחק זי"ע בעל אור פני משה מפשעווארסק

רבינו הרה"ק רבי משה הלוי מפרשעווארסק בעל אור פני משה זי"ע נולד בערך בשנת ת"ף לאביו הרה"ק ר' יצחק הלוי זי"ע

רבינו היה מיסד מלכי קדוש ונורא חסיד ועניו, בשעה שהיה עושה השבון הנפש כמעט פרחה נשמתו מחמת שלימה בנפשו שלא עשה כולם שאין בו שום זכות.

הרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין זי"ע כתב בהסכמתו לספר רבינו אור פני משה וזה לשונו הק': הגם שאין דרכי להתנהג בגדולות ליתן הסכמה על איזה ספר יצאתי ממנהגי בזה, כי ידעתי את הרב אלקי בוצינא קדישא מ' משה סופר סת"ם מק"ק פרשעווירסק שהניח אחריו ברכה, והיה הגנע לכת עד שלא נודע שהיה למדן, ואני ידעתיו כי כשהייתי בילדותי הייתי סר למשמעתו ושתיתי מימיו הנאמנים, וידעתי שכל עניניו היה רק לשם שמים ולעשות נחת רוח ליוצרו, והיה לו מדרגה שהרב הגאון מוהר"ר משה אלשיך זצל"ה נתגלה אליו וזה היה מנעוריו, ומה גם שמעתי ממנו בעצמי כמה דברים נעימים, על כן אמרתי ודאי למצווה גדולה תחשב והוא חסד של אמת שרוצה הרבני הוותיק מו"ה מנחם נחום מחותנו להדפיס ספרו להיות דבריו נאמרים ולהיות שפתותיו דבבות בקברו. (אור פני משה)

היה סופר סת"ם, וידע "מעשה הכתב" המובא בדברי חז"ל יומא ל"ח, דהיינו לקשור ארבעה קולמוסין בארבעת אצבעותיו, ולכתוב ארבע אותיות שם הוי–ה כאחד, בהסכמה לספר אור פני משה, כותבים בני הרה"ק ר' משולם זושא מהאניפאלי זי"ע מה ששמעו מפי אביהם הר"ר זושא, שפעם אחת התאכסן בביתו של רבינו, וראה כי בעת כתבו את ספרו, התנוצצו נילוצי אש מקולמוסו.

הרבץ תורה לתלמידים במסירות עילאית עד אין קץ, היה מרבה בתפילות והתענית להצלחת בלימודם.

הרה"ק ר' מרדכי מנעשכיז זי"ע השתוקק מאוד שרבינו יכתוב עבורו ספר תורה, אבל רבינו אמר לו: כי הוא כבר זקן בא בשנים, ואינו יודע אם יספיק לגמור הספר בחיים חיותו, לכן אינו רוצה להתחיל, אלא אם הרה"ק מנעשכיז יבטיחו שיזכה להאריך ימים ולגמרו בכי טוב, אזי יגש אל המלאכה לכתוב הספר תורה, הבטיח לו הרה"ק מנעשכיז זי"ע על הדבר, ורבינו כתב למענו ספר תורה במשך חמשה עשר שנים.

בעיר פשעווארסק הי' ספר תורה שכתבה רבינו להקהל, ואירע פ"א שאלה חמורה אודות שם הוי', ונסע הרה"ק ר' איליקל מפשעווארסק זי"ע במיוחד לטארנא להגה"ק ר' מאיר אריק זי"ע לשאול לו חוות דעת קדשו, כשהגיע לר"מ מצא אותו או רוחץ נטילת ידים לאכילה או באמצע האכילה, ואמר להר"ר איליקל זי"ע שירחץ עמו. ואח"כ שאל לו הר"ר איליקל זי"ע, והכיר על הג"ר מאיר זי"ע שנוטה להחמיר שצריכין לקדור השם, אמר לו הר"ר איליקל זי"ע: שהספר הוא מאור פני משה. [היינו שרצה שיתעמל לבקש היתר] נשתנה צורתו של הגאון ועמד על רגליו ואמר: וואס הייסט ר' משה סופר ווען ס'האנדעלט זיך אין כבוד שמים.

פעם אחת שבת רבינו בדרך בשבת קודש, וכאשר יצא בשלחנו הטהור, ביקש שיעמידו דבר מה תחת רגליו, כי היה קשה לו להניג רגליו על הארץ, ויקחו איזה תיבה קטנה והעמידו תחת רגליו, וכאשר הניג רגליו על התיבה, העביר תיכף רגליו ממנה בבהלה ופחד, ועשו דרישה וחקירה, מה זה ועל מה זה הסיר רגליו מהתיבה ולא רצה להשען עליה, ונודע, כי זה לפני זמן לא כביר, נתאכסן שמה סופר, ושם הירעיות שלו בתוך התיבה לפי שעה, ולכן לא רצה רבינו ליהנות מאותה התיבה, לפי שנשתמש בה קודש..

פעם אחד בא אורח לרבינו, משראה הדחקות הוכיחו על שאין ספלים נאים בביתו, השיב לו רבינו בשאלה: מפני מה אין לך ספסלין? והשיב האורח: למה לי ספסלין, כי אני עובר אורח! ענה לו רבינו: גם אני עובר אורח..

רבינו הסתופף בצל הרה"ק ר' דוב בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע ובצל הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק בעל נועם אלימלך זי"ע. הרה"ק הרבי ר' אלימלך נתעלף פעם ונפל לארץ, ואי אפשר היה לעוררו, שלחו שליח לרבינו לשאול כלת מה לעשות? כי לא ידעו אם זהיר התעלפות מחמת חלישות הגוף או שזו היא התדבקות נשמתו בעולמות עליונים, שאף מתוך הדביקות הנשמכת זמן רב יותר מדי יש סכנה גדולה, יעץ להם רבינו לקרוא לבעל עבירה מחלל שבת ולומר לו שיגע בידיו בהצדיק, ואם ההתעלפות היא בסיבת הדביקות בעולם העליון, אז תיכף כשתגע בו הנפש החוטאת יקום ויתעורר, עשו כן, וכן היה, הרבי ר' אלימלך זי"ע נתעורר מיד.

סיפר הרה"ק ר' שמעון מיערסלוב זי"ע מעשה בשם רבינו זי"ע שפעם אחת בא אליו במונש"ק שתי נשמות של נפטרים ובקשו שיעשה להם טובה, שאל אותם רבינו איך מתנהגים עמם שם? וענה אחד שהוא לא היה נזהר בסעודת מלוה מלכה, ועבור זה מחזירין אותו לגיהנם תיכף במונש"ק. והשני ענה, שהוא היה נזהר מאד בסעודת מלוה מלכה, ועבור זה אין מחזירין אותו לגיהנם, כל זמן שיש אחד מישראל בקלה העולם שלא אכל עוד סעודת מלוה מלכה.

נסתלק לגנזי מרומים ביום י"ב טבת שנת תקס"ו

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

כל הסומך גאולה לתפלה אין היצה"ר שולט בו כל אותו היום (מסכת ברכות ה') ואפשר זה רומז האי תנא בגמרא באומרו: תניא אבא בנימין אומר על בי דברים הייתי מצטער כל ימי על תפלתי שתהא לפני מטתי, דייקא כי אז אח"כ לא יסית בי יצה"ר, משאין כן אם יש שהות בין עמידה ממטה עד זמן התפלה אז מבלבל מחשבות אדם כנודע. (אור פני משה)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

יג טבת תרי"א

רבי משה ב"ר דוד מלעלוב בעל תפארת משה זי"ע

הרה"ק רבי משה בידרמאן מלעלוב בעל תפארת משה זי"ע נולד בשנת תקל"ז לאביו הרה"ק ר' דוד ראש שושלת לעלוב בעל מגדל דוד זי"ע בן הרה"ק ר' שלמה צבי זי"ע ולמעלה בקודש זי"ע

כשהגעו רבינו לפרקו נשא הרבנית הצד' מרת רבקה רחל ע"ה בת הרה"ק ר' יעקב יצחק מפאלשיסחא הנקרא היהודי הקדוש זי"ע. וסיפר הרה"ק ר' משה מרדכי מלעלוב זי"ע: היהודי הק' זי"ע רצה מאוד להשתדך עם הרה"ק ר' דוד מלעלוב זי"ע לקחת רבינו לחתן עבור בתו, אמר לו הרה"ק ר' דוד: הלא בני משה אינו למדן, אמר לו היהודי הק: אף על פי כן, אמר לו הרה"ק ר' דוד: הלא אינו יחסן, ענה לו היהודי הק' אפילו הכי ועל דעת כן, אמר לו הרה"ק ר' דוד והלא בודאי תרצו שיקדש רק בטבעת של זהב טהור, השיב לו היהודי הק' אכן כן ועל זה אינני מוותר. כשהגיע השעה ללכת לחופה לא היה שם טבעת זהב בנמצא ולא רצה היהודי הק' ללכת אל החופה, והיה שם אחד וואס איז נישט געווען קיין נער, והלך לביתו וביקש מאשתו שתתן לו הטבעת של זהב מעל ידה, ונתנה לחתן במתנה ובזה קידש רבינו את בת היהודי הק' כדת משה וישראל. והנה אותו יהודי עבר שנים רבות מניסואיו ועליין לא נושע בזש"ק, ובאותו שנה נפקד בישועה. והיו אומרים שמשמים נסתבב כל המעשה הנ"ל כדי ע"י כך יהיה לו ישועתו . קודם נישואי אמר אביו להכלה: הנני נותן לך מזוזה כשירה, אנא, הזהרי שלא תפסלנו ח"ו. שנותיו היו ע"ד שנים עלה לארץ ישראל לפעול הגאולה שלימה ולא עלה בידו, כי כאשר הגיע לא"י נפל אל ערש דוי, וחי בה רק ע"ד ימים כמנין שנותיו ואמר שיוס אחד באה"ק נחשב לו כמו שנה בחו"ל ומנו"כ בהר הזיתים סמוך לקבר זכרי' הנביא. חילוקי תורה של רבינו היה נפלאים ויקרים מאוד, אמר בפ' שמות איתא לא תאספון לתת תבן. לפי פשיטות המאמר היה ראוי לומר לא תוסיפון בוי"ו? אך התורה הק' באה לרמז לנו כי ידוע שפרעה הניח להם יום א' חירות משעבוד העבודה רק משרע"ה בחר להם יום השבת למנוחה, והי' דרכם ביום ההוא להתאסף ביחד למשה וזקני ישראל לשמוע תוכחת חיים ולהאמין באחדותו ומציאותו ית' ולאשר פרעה לגודל רשעתו אשר מחפצו לסורם למשמעתם ולעבוד את גלולי מצרים ואחרי ראותו כי לא עלתה בידו, ראה והבין שמחמת שהם נאספים יחד יוספו דעת בירא את אלק' ועי"ז נכנע כח הסט"א בקרבם לזה אמר לבל יתאספו עוד לתת תבן דעת ותבונה להם. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מסורת היא שאמר רבינו : שבשנת בצורת לא יזדרזו לגזור תענית על הציבור בטרם יעבר יום פטירתו.

כן אמר שכל העושה טובה לצאצאיו או יתרום לסעודת ההילולא יעשה לו טובה בעולם העליון.

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

יד טבת תרמ"ב

רבי יהודה לייבש ב"ר ישראל אליעזר זי"ע בעל שער יהודה מהומנא

רבינו הגה"ק רבי יהודה לייבש ספיר אב"ד הומנא בעל שער יהודה זי"ע נולד לאביו הגה"ק ר' ישראל אליעזר ספיר זי"ע

רבינו היה גאון מובהק חריף עצום חיבר ספר שער יהודה על רוב סוגיות הש"ס בפלפולים חריפים ומתוקים, הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם בעל דברי חיים ראש שושלת לאנז זי"ע כתב בהסכמותו על רבינו והמעט אשר ראיתי יקרו בעיני מאוד, כי יפלפל בחריפות ובקיאות כלת וכהלכה של תורה כאחד מהגדולים, ואקוה כי כל איש יקנה החבור, ולהביא ברכה אל ביתו, להגדיל תורה ולהאדירה, והיה בזה שלום וברכה וחיים כנפש המצפה להרמת קרן ישראל וקרן התורה. כשהגעו רבינו לפרקו נשא את הרבנית מרת לאה מירל ע"ה בת הגה"ק ר' יעקב שפירא אב"ד הומנא שנקרא ר' יעקעלע חריף זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם זי"ע בן הגה"ל הגביר ר' לייב שפירא שהיו נקרא ר' לייב פרנס מלבוב זי"ע שהי' דור רביעי מהגה"ק ר' נתן נטע ב"ר שלמה שפירא בעל מגלה עמוקות מקרקא זי"ע ממשפחת קדושים מעיר שפייער הי"ד. כשנסתלק חותנו ב' ניסן בשנת תקפ"ח, נתקבל רבינו לאב"ד בגליל הומנא, וגיסו הגה"ק ר' אביש אריה שפירא נתקבל לאב"ד בעיר הומנא, וכשנסתלק גיסו הגרא"א כ"ב תשרי בשנת תרל"ג נתקבל רבינו לאב"ד הומנא והגליל, ושמש בכתר הרבנות ארבעה וחמשים שנים. פ"א בעת שעשה שלום בין בעלי ריב אמר רבינו ע"ד לחות: איתא בספרים שהמנורה והדלקתה רומזת על אחדות ישראל [כמו שבמנורה היו הששה הנרות פונים אל פני המנורה, כן צריכים ישראל להדבק באחדות גמור באביהם שבשמים] וכשהיה

ח"ו פירוד בישראל, תיכף ידע זאת אהרן הכהן, והיה אוהב שלום, כמ"ש בגמר' כשהיו שניים מתקוטטים בא אל אחד ואמר לו תביך בעל ריבך מתחרט על שרב עמך, וכן גם לשני אמר זה, והנה בזה היה אפשר, שתקנתו תהיה קלקלה, כי כשיבואו הבעלי ריב להתפיים וידעו ששקר דבר להם אהרן, יהיו שונאי' עוד יותר מבראשונה אבל זכות ושבח אהרן היה שע"י דבורו נתחרטו חרטה גמורה ונתפייסו, וזה שפירש"י: להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, להיינו שלא היה שינוי בדיבוריו כנ"ל, כי ויגזור אומר ויקס. נסתלק לגנזי מרומים י"ד טבת בשנת תרמ"ב כבן פ"ב שנים ומונ"כ בעיר הומנא זי"ע. נשאר אחריו בניו הר' ה"ה הגה"ק ר' ישראל אליעזר זי"ע והגה"ק ר' נפתלי מאיר זי"ע ואחנו הגה"ק הגביר ר' חיים צבי קרא זי"ע ואחנו הגה"ק הנגיד ר' דוד הערשקאוויטש זי"ע והגה"ק הנגיד ר' משה פוקס זי"ע והגה"ק ר' שמואל סג"ל קרויס אב"ד סנינא זי"ע. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ספר

שער יהודה

אשר בעדות הזקן לאדם דעת

מתורתו של רבינו זי"ע

ואל יפלא בעיני המעיין כי ימצא שאחרון אומר דבר מה שכמה דורות לא עמדו על זה, כי אפשר שכבר יצא דבר זה מפי קדמון, והוא כמרגליות טובה שנאבדה מגדול, ומצאה קטן שבקטנים, כמ"ש במדרש דורו של דוד כדורו של משה, אמר מה אעשה, אלא אומר דברים שלא שמעתן אוזן מעולם, נ"ל כוונתו, דהגאון חיד"א בס' נחל קדומים, מבוא מעשה, שרבינו הב"י, נתקשה מאד בהלכה אחת שברמב"ם, וגם כל הגדולים תמהו עליה, ואחר יגיעה רבה ועיון מצה דבר אמת מקור דברי הרמב"ם, ושמח בזה שמחה גדולה, כי האיר ה' את עיניו, וכשבאי תלמידיו לביתו, אמר להו, שיעיינו בזאת ההלכה, כי היא תמוה מאוד, הם כן עשו, ואחר עיון מעט, א"ל שלא קשה מידי ותירצו כמוהו, וכשמעו זאת נחלש דעתו מאוד ע"ז, ואמר לו המגיד המלאך: תדע שמזמן שכתב הרמב"ם זאת, תמהו עליה גדולים רבים, ולא מצאו מענה, ואתה הראשון שהשגת האמת אך כיון שיצאו הדברים מפיך, ובאו לאויר העולם, חריפי הדור קולטים אותן מן האויר, וזה הסבה שידעו תלמידך זאת בנקל. וכן היה בדוד, כי היה דורו דור דעה וחריפים כדורו של משה, ומשום כך מה שגלו לדוד מן השמים, והוציא מפיו, חריפי הדור כדואג ואחיתופל קלטו אותו מן האויר, וכשהתחיל לומר להם, ראו זה חדש הוא, אמרו לו, אין זה חדש כבר היה לעולמים, גם אנחנו יודעים זאת, לכן אומר: מה אעשה אלא דברים שלא שמעתן אוזן מעולם, היינו שלא באו לכלל דיבור ויהו אצלם חידוש.(שער יהודה)

טו טבת תרפ"ח

רבי אברהם יוסף ב"ר משה זי"ע בעל אבני שהם אב"ד ור"ם אונגוואר

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הגה"ק רבי אברהם יוסף גרינוואלד אב"ד ור"ם אונגוואר זי"ע אחי הגה"ק ר' יקותיאל יהודה גרינוואלד אב"ד יארע זי"ע והגה"ק ר' יעקב יחזקיה אב"ד פאפא בעל ויגד יעקב זי"ע והגה"ק ר' לוי יצחק גרינוואלד אב"ד ערוגת הבשם צעהלים זי"ע, והגה"ק ר' ישראל מאיר מקליינוואר דיין זי"ע, נולד כבנו בכורו להגה"ק רבי משה גרינוואלד בעל ערוגת הבשם אב"ד חוסט זי"ע בן הגה"ק ר' עמרם זי"ע שהיה נכד של הגה"ק ר' יוסף מטשעטשאוויץ זי"ע ולמעלה בקודש זי"ע. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת זיסל לבית געסטעטנער ע"ה

רבינו היה גאון מופלא לדיק תמים חסיד מפורסם בעל מדות טובות ונשגבות, הי' אדם השלום, הוגיא לאור ספרי אביו והוא כתב הקדמה שם. והיה נשיא כולל ארץ ישראל שומרי החומות.

רבינו למד בישיבת אביו הק' שקרא לו בתואריס כמו אוהבי בני איש עיני הרב הגדול החו"ב. אם חכם בני ישמח לבי גם אני.

נהג נשיאותו בדמה, הי' אלו תורה וגדולה במקום אחד, החזיק ונהל ישיבה גדולה והעמיד תלמידים הגונים ומהם הגה"ק ר' דוד שלמה פרענקעל בעל באר דוד דומ"ץ באויפאלא הי"ד זי"ע הגה"ק ר' יוסף דוד כהנא ליעבערמאן ר"ם ערוגת הבשם בעל דרכי זקניס זי"ע והגה"ק ר' יוסף אלימלך כהנא מאונגוואר הי"ד זי"ע.

כתב רבינו בגמרא איתא (יומא ל"ח) אמר רבי יוחנן ראה הקב"ה שלדיקים מועטין, עמד ושתלן בכל דור ודור. מה שאמר שתלן ולא אמר חלקן או פזרן וכיו"ב? משום דאז"ל (חגיגה ג') אקרא דדברי חכמים כדרבונות וכמשמרות נטועים, מה נטיעה זו פרה ורבה אף דברי תורה פרין ורבין, ר"ל בלב התלמידים, שהלדיקים שבכל דור ודור משפיעים מהורתם ועבודתם לתלמידים ועי"ז הם בבחינת נטיעה, וז"ש רבי יוחנן ראה הקב"ה בלדיקים שהם מועטין, ואם תורתם ולקחתם ישאר להם לבדם, בלי שישפיעו לזולתם, ימלא אחד מני אלף קדש לה', ורוב העולם מקולקל וחפץ הבריאה לא תגיע למחוז חפלה, לכן שתלן הקב"ה, כלומר עשאן בבחינת שתולה כעץ שתול על פלגי מים, ונטיעה שפרה ורבה, ותתרבה עי"ז הדעת והחכמה בעולם ע"י תלמידיהם וזרעם אחריהם, אשר להם הורו דרך התורה ונתיבות החכמה. (ערגת הבשם)

כשהגיע לפרקו ג' פרשת בלק י"ב תמוז תרנ"ו נשא להרבנית הלדיקת מרת שרה ביילא ע"ה בת הרה"ח ר' יצחק ב"ר אלימלך באקענרלהטו מסחידנעא ז"ל.

בשנת תרס"ו נתקבל לאב"ד מאקאווא, וסיפר שבעיר מאקאווא היה שם משפחה אחת מתושבי העיר שהתנגדו התנגדות עזה לבחירתו, ואף נייהו מערכה גדולה נגד רבינו, עד כדי כך שהגיעו הדברים שאביו בעל ערוגת הבשם זי"ע בכבודו ובעצמו נאלץ להטריח את עצמו למאקאווא לבוא לעזרת בנו רבינו. בשבת קודש בהיות הערוגת הבשם במאקאווא, בעיצומה של עריכת השולחן הטהור בהיכל בית המדרש, הסבתה אם אותה משפחה, השליכה ממקומה בעזרת נשים מגבת לעבר רבינו. הגיב על כך הערוגת הבשם ואמר: יא יא, אירע אייניקלעך וועלען זיך נאך דרייען ביי מיינע איינקלעך! וכך הווה שביישבת פאפא שנהל אחי רבינו בעל ויגד יעקב זי"ע למדו כארבעים תלמידים מאותה משפחה (רשומים בשמך)

ובשנת עת"ר נתקבל לחוסט למלא מקום אביו זי"ע וכשנים אחדים אח"כ עלה לראש להיות אב"ד אונגוואר והגליל.

וסיפר שאמר רבינו בהדרשה אחרונה: ומעתה אחי ורבותי מאחר שאני מוכן ומזומן לתת משכני בעזהשי"ת בעיר אשר אור הוא השם למושב לי ק"ק אונגוואר יל"ו לטובה ממילא ההכרח יאלצני לעשות השבון לדק על אשר פעלתי משך ימי שבתי פה יותר מעשרה שנים בעזהש"י והחשבון הזה הוא בשני אופנים מה שנוגע למילי דעלמא ולמילי דשמיא כדכתיב והייתם נקיים מה' ומישראל, והנה אודה ולא אבוש אם אראה מלא אחד חסדי השי"ת עלי כעל כל טוב אשר גמלני כי ימי שבתי פה, ולעומת זה אם יאלתי ידי חובתי בחובות המוטלות עלי נגד השי"ת ותורתו ואם אערוך עוד רב טוב אשר גמלוני כל בני הקהלה בכלל ויחידי סגולה בפרט אוהבים נאמנים ולעומת זה אם יאלתי ידי חובתי נגדם, אודה ולא אבוש לאמור בושתי וגם נכלמתי להריס פני, מודה אני בזה שפה לא עשיתי מאומה ואין לריך לבקש השבונות רבות, אם אחשבונן רק על ענין הרבלת תורה, כמו שאמר דהע"ה ואשיבה רגלי אל עדותיך כבר החשבון נעשה ונגמר היישיבה פסקה וגם עי"ז גם בני הנעוריס לפה רחקו מעלי ופנו אלי עורף ולא פנים ואולי החסרון מלדי והקושי' תסובב עלי, אבל תיתי מהי תיתי אני עני ואביון ולא עשיתי מאומה פה, והנה מי שרולה לקיים מה שכ' במשנה והוי דן את כל אדם לכף זכות יכול למצוא בקושי' זו תירוץ על קושי' אחרת אשר שואלים אותי מה מלאת בי עול כי רחקת מעלי אמת הדבר לא מלאתי בכם עול אלא בי אבל מ"מ ראה ראיתי שלא איסתייע מילתא לעשות פה מאומה לזאת כאשר משמים הראוני מקום אשר אקוה שבעזהי"ת אוכל לפעול יותר לא יכולתי להשיב הדבר ריקם, אולי אזכה שיאמיתו על ידי איזה זכות ואיזה כבוד שמים בעזהש"י כמו שארז"ל: מאן דבש לי' בהאי מתא ולא אזיל למתא אחריתא הוא מהלועקין ואינם נענין ופשיטה דלא מיירי שיודע בבירור שבמתא אחרינא יהי' טוב לו ואינו הולך דזה הוא שוטה ואטו בשופטני עסקינן אלא ודאי דאין לו שום ערבות על זה עכ"ז כיון דכאן אינו רואה שום תכלית לפניו יותר ואינו הולך הוא מהלועקין ואינן נענין וכו' (אבני שהם).

נסתלק לגנזי מרומים ט"ו טבת בשנת תרפ"ח ומונ"כ באונגוואר.

כתב רבינו בענין מיתת לדיקים איתא בילקוט עה"פ יקר בעיני ה' המותה לחסידיו (תהלים קט"ז) שאילו לא שאלו הלדיקים מיתה בפיהם ל"ה מתים, ורק כשאולים מיתה בפיהם אמר הקב"ה יסתלקו, וכן הי' באבות ע"כ דעיניו? שאז"ל נדה ל"א שלשה שותפים באדם, הקב"ה, אביו, ואמו, הנשמה חלק ה', והגוף חלק האבות, וכיון שהגיע זמנו לפטור מן העולם, הקב"ה נוטל חלקו, וחלק אביו ואמו מניח לפניהם ע"כ. והנה כ"ז בסתם בני אדם, אשר לא סייעו להנשמה להשלים אותה יותר כמו שנתנה לו הקב"ה, משא"כ בלדיקים שהשלימו נפשותם במעלה גדולה יותר מכפי אשר נתנה להם מהשי"ת לדיקים אלו גם בנשמה אית להו שותפות, דע"י תורתם ועבודתם נתעלה נשמתם למדרגה גדולה מאוד, משו"ה גם בחלק בנשמה נוהג כשותף, ואינו לוקחה בלתי רלונם והסכמתם. (ערגת הבשם)

נשאר אחריו בנו הק' הגה"ק ר' יהושע גרינוואלד אב"ד חוסט זי"ע הגה"ק ר' עמרם מאונגוואר זי"ע הגה"ק ר' מאיר אב"ד טעטש זי"ע הגה"ק ר' משה אב"ד הומנא הי"ד זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

טו טבת תקפ"ז

רבי רפאל ב"ר יעקב יאקילי זי"ע בעל פאר לישרים מבערשיד

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי רפאל מבערשיד בעל פאר לישרים הנקרא הרבי רפאל המלאך זי"ע נולד לאביו בערך בשנת תצ"ו הרה"ק ר' יעקב יאקילי זי"ע

רבינו היה איש קדוש מאוד עניו וחסיד בורח מן הכבוד קיבל את כל אדם בפנים יפות, אהוב ורדף שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, ישב כל ימיו על התורה והעבודה, עניו כהלל והיה מקפיד שלא להמתין עליו בחזרת הש"ץ ומסיים את תפילתו באיחור והיה אומר: שיש לו צער כאשר ממתינים עליו באילו חותכים בבשרו.

העמיד תלמידים רבים והיה מפורסם בעבודתו הק' על מדת האמת שמתוך זה נסתלק לשמי מרום,

סיפר שפעם שמע איך ילד מבניו מוציא שקר מפיו, הזדעזע ועולמו חשך עליו, ולא נתקרה דעתו עד שנהג כדין כמי שנשתמד בנו, וישב עליו שבעת ימי אבילות. פ"א ברש"ק ביום חורף קר, אמר אחד מאנשי ביתו: היום קר והמלאכה מרובה, מ'וועט זיך געבין איין דריי, און ס'איז שוין שבת, ורבינו שמע את הדברים עד לחדרו, החל להסתובב כמה פעמים, הביט החוצה ואמר לאנשי ביתו: הנה אני מסתובב כבר כמה פעמים, והנני רואה שעדיין לא בא שבת!

פעם הלך המשמש להביא לחמניות, והן היו קטנות מאוד יותר מהרגיל, אמר אחד מאנשי הבית עם איז אזוי אזוי קליין אז מ'קען זיי אוועק בלאזן, ולא רבינו מחדרו, נטל לחמניה אחת על כף ידו, ניסה להעיפה ברוח פיו, ואמר: ראו נא שלא אמרתם אמת!

היה תלמיד מובהק מהרה"ק ר' פנחס שפירא מקאריץ זי"ע שאמר על רבינו פ"א: השי"ת יחזיק לי טובה שנתתי לי רפאל'קע כזה. ופעם אמר: כשאלהו בהעולם האמת מה חיבור עשו בעולם? ענה שעשה והעמיד את רפאל'קע.

וסיפר רבינו שהיה אומר רבו מקאריץ פ"א בערך רבע שנה, והביא מהנסיעה הזאת שני דברים העומדים ברומו של עולם. ואמר כתוב בכתבי האריז"ל: כשאדם אינו מדבר ארבעים יום שורה עליו רוח הקודש. והקשה, ואם אינו מדבר רק ל"ח יום לא עשה ולא כלום, ואיך אפשר לומר כן? ואמר: שאם אינו מדבר ל"ח יום שורה עליו כל כך קדושה, שאם לא ידבר עוד שני ימים שורה עליו רוח הקודש, וכן על דרך זה עוד יום אחד, ואפילו שעה אחת שאינו מדבר הוא יותר קרוב אל הקדושה, ואמר בשם רבו זי"ע בזה הלשון: נמצא מה שממעט בדיבורים הוא יותר קרוב להקדושה. עוד אמר: כשאדם רואה לדבר איזה דיבור ואינו מדבר מחמת שזכר שיש בו קצת איסור, הוא עבודה גדולה שאינו יודע מזה רק הקב"ה בעצמו ואין מקטריגים יכולים לגשת לזו.. שנית הביא מן הנסיעה הנ"ל, על מה שדרשו רבותינו ז"ל: יצו ה' את הברכה באסמיך שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, ואמר בזה הלשון: למעלה אין דבר יותר יקר מאשר העבודה אשר אין אף אחד יודע אודותיה, על כן הפליג מאד בהפך, דהיינו לגלות שבחיו לבריות.

רבינו גם מסתופף בצל שאר צדיקי דורו כמו הרה"ק ר' אריה לייב משפאלי הנקרא דער שפאליע זיידע זי"ע.

רבו הרה"ק מקאריץ זי"ע ביחד אותו שיאריך ימים עד בית המשיח. ומסופר שלעת זקנתו התחילו לאמוח בפיו שינייס חדשות..

וסיבת פטירתו היתה: שאיש אחד חטא פעם נגד חוקי המדינה, באופן שנתחייב לאשו למלכות, והשופטים התנו שאם שני צדיקי הדור הרה"ק ר' משה לבי גוטערמאן מסוואדין זי"ע ורבינו יצבע כי יודעים הם שהאיש זה לא חטא יפטרוהו לשלום, הרה"ק מסוואדין בלאותו כי רעה נגד פני הנאשם, פסק שפקוח נפש דוחה האיסור השבועה, והורה היתר לעצמו להשבע, ואפי' אם יש איסור בדבר החליט שמוטב לו שיקבל ענשו בגיהנום ובלבד שיציל נפש מישראל ממיתה. אבל רבינו שהלך בדרכי מידת האמת וברח אף משמץ חשש של שקר, לא יוכל לקבל עליו אותה שבועה, אשת הנאשם וילדיו לא נתנו לו מנוח ובכו בביתו השכם והערב שיציל את חייהם, ורבינו שמעולו לא השיב פני איש ריקם והיה תמיד מוכן להפקיר את נפשו ומאולו בשביל למעה אחת מישראל, הפעם כבד את לבו ולא שמע אליהם. בהגיע יום האחרון שלמחרתו הוקבע זמן השבועה, לא זז מביתו כל היום ובכו בכי תמרורים, בלילה ההוא יצב רבינו בחדרו סגור ומסוגר ולא ידע מנוח, מלא אחד יודע הוא שבידו להציל יהודי והרי פקוח נפש דוחה כל איסורים שבתורה, וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ומלא שני איך יעשה נבלה כזאת אשר כל ימיו התרחק ממנה כמטחוי קשת, והיתכן שיבצע עכשיו לשקר? יתן רבינו קולו בבכי ואמר: רבש"ע אתה יודע ועד שמסרתי נפשי ורוחי ונשמתי להאמת, ועתה כאשר זקנתי ושבתי הבאתני לידי נסיון, ובכן אפוא הרינו מוחל על ברכת רבינו מקאריץ קח נא ה' את נפשי ממני, קחני מן העולם ואל אראה ברעתי, וכך התמוגג בדמעות עד אשר תפילתו נשמעה ובאותו לילה ליל ט"ו טבת בשנת תקפ"ז טרם האיר היום יצאה נשמתו הטהורה ועלה בסערה השמיימה, זקן מופלג קרוב למאה שנים. בבוקר השכם באו לבשרו כי הנאשם הודה על חטאתו והצדיקים שוחררו משבועתם, אבל בעוה"ר מצאו רבינו שוכב ונשמתו בגנזי מרומים. ומונ"כ בעיר טארנאשא אוקראינה.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פעם אמר רבינו:

עס איז א נס אז מען טאר זיך נישט גרויס האלטן, ווייל וואס וואלט איך געטיהן ווען מען וואלט יא געדארפט זיך גרויס האלטן, און דאן וואלט איך דאך נישט געהאט מיט וואס!

סגולה לבטל גזירת עצירת גשמים

סיפר רבינו שפעם אחת היה עצירת גשמים וצוה לו רבו הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע ללמוד מסכת תענית ובאמצע הלימוד בא רבו זי"ע ואמר ברעש להפסיק מיד הלימוד. וזה היה בתחילת חודש אב, וכבר נמצאו אצלם השקים עם החיטים שהכינו למצה שמורה לשנה הבאה, ומיהרו ולקחו את השקים והביאום לתוך הבית, ומיד אח"כ התחילו לירד גשמים וירדו גשמי ברכה מרובים. ואמר רבינו שגשמים היו מרובים כל כך, שאלמלא מיהרו להביא השקים עם החיטים לתוך הבית לא היה לנו מצה שמורה בפסח הבא. (פאר לישרים)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

טז טבת תרצ"ג

רבי אלעזר ב"ר יעקב יוסף זי"ע בעל זכרון אלעזר מגלאגוב סאסוב

רבינו הרה"ק רבי אלעזר רובין מגלאגוב סאסוב זי"ע נולד בשנת תרכ"ג לאביו הרה"ק ר' יעקב יוסף אב"ד גלאגוב זי"ע בן הרה"ק מנחם מענדל ראש שושלת גלאגוב בעל לקוטי מהרמ"ס זי"ע בן הרה"ק ר' אשר ישעי מראפשיץ בעל אור ישע זי"ע חתן הרה"ק ר' נפתלי צבי הורוויץ מראפשיץ זי"ע. ולאמו הרבנית הצדקות מרת העסא ע"ה בת הרה"ק ר' אלעזר האפשטיין מקאזניץ זי"ע בן הרה"ק ר' משה אליקים בריעה בעל באר משה מקאזניץ זי"ע בן המגיד הרה"ק ר' ישראל בעל עבודת ישראל ראש שושלת קאזניץ זי"ע

רבינו הי' למדן מופלג גדול בתורה, איש אמת חסיד עניו וטהור בולי"ק חו"פ, ובתפילתו פעל ישועות, ונהרו חסידים רבים ללמוד ממנו עבודת ה'.

ובימי מלחמה העולמית בשנת תר"פ ובעת הזאת נפטרה זוגותו בי"ח טבת בלבוב, הולך לברוח לארצות הברית והתישב בניו ירק והקים בית המדרש סאסאוב, ונהג תלמו במסירת נפש על אדמת אמעריקא ולא זז כל זוז כל שהוא ממנהגי אבותיו הק'.

היה מוהל ממתה ומסר נפשו למצות מילה בפה. פ"א בברית מילה: בפיוט יום ליבשה שמזמרים: מבטן לשמך המה נמולים, אפשר לומר על דרך זה, כשהילד עוד בבטן מדברים האב והאם שאם הם ירא שמים, ומדברים איזה מוהל שהוא אומן ויר"ש שימול אם יולד זכר, כי איתא בספר דרך פקודיך מהרה"ק ר' צבי אלימלך שפירא ראש שושלת דינוב זי"ע: שאם המוהל אינו מאמין, אפילו רק במצוה דרבנן אסור למול, ודינו כמו עכו"ם שמל, שצריך להטיף אח"כ דם ברית. וכן איתא בסנהדרין ל"ט: אפילו אומר כל התורה כולה מן השמים חוץ מדקדוק זה לו מק"ו זה לו מגזירה שוה זו, שהוכי דבר ה' בזה ומצותי הפר הברת תברת) ומכל שכן אם מדחה המילה בזמנה על יום ח' בשבת בשאט נפש בלי אונס, רק כדי שיוכל למצוא יותר למיס, וח"ו ליקח מוהל כזה, רק ידקדקו עיקר שיהי ירא שמים, והנמולים ע"י יהי' ג"כ ירא שמים ע"כ.

אביו הק' נסתלק בכ"ד מנחם אב בשנת תרל"ג ושבעה ימים אחר כן נסתלק זקנו הרה"ק ר' מנחם מענדל זי"ע בל' מנחם אב, ונשאר יתום בעוד הי' ילד קטן, והרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת לאנז בעל דברי חיים זי"ע החזיקו כבן ביתו. וכאשר נתגדל לקחו הרה"ק ר' אורי מרלהטין זי"ע לחתן, אבל מתה עליו זוגתו, ונשא את הרבנית הצדקות מרת רעכיל ע"ה בת הרה"ק ר' שלמה מייער מסאסוב בעל מנחה חדשה זי"ע בן הרה"ק ר' חנוך דוב מאלעסק בעל לב שמח זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל זי"ע בן הגה"ק ר' מאיר זי"ע ממשפחה מיוחסת, ממשפחת הגה"ק ר' פסח מנעמרוב בעל חי' מהר"ף זי"ע, ונכד הגה"ק ר' יצחק אב"ד בעלז שנתברך אביו מפי הגה"ק רבי יואל סירקס אב"ד קראקא בעל בית חדש הב"ח זי"ע בברכת הבנים ונולד לו ר' יצחק זי"ע ולמעלה בקודש זי"ע.

וסיפר. פעם חלה רבינו בלעירותו במחלת הטיפוס, וכשבא חותנו הרב מבלקאמין זצוק"ל לבקרו סיפר לו בתוך דבריו מעשה, בגנב אחד שהלטרף לחבורה של גנבים ובימיו הראשונים התחילו ללמדו האיך לגנוב, ולימדו אותו שכשנתפס ומייסרים אותו אפילו במכות קשות לא יגלה בשום אופן מי שלח אותו לגנוב וכך המשיך במעשיו, ויהי היום תפסו אותו שוטרי העיר והתחילו לייסרו בכל מיני עינויים וחקירות עד שיגלה ויאמר מי שלחו ומי בני חבורתו, אך הוא עומד בשלו וכפי שלימדו אותו לא פתח פיו, ועל אף שהכו בו מכות נוראות עמד בכולם ולא סיפר מאומה, החליטו השוטרים לקחת את בנו של אותו גנב ולהכותו מול אביו, מיד כששמע איך שמייסרים את בנו לא עמד בזה והסכים לגלות את כל שמות חבורתו, כשתפסו אותם ונפגשו עמו שאלו אותו, אמאי הסגירם לשוטרים, והלא הוא מפר בזה את הכללים, והשיב להם אמנם קיבלתי על עצמי לעמוד אפילו בעינויים קשים, אך זה היה עלי גופי ולא כשאני רואה איך שמכים ומעניים את בני, דלא יתכן שאב יוכל לראות את בנו מתייסר, ובזה המשך לו רפאוה.(שיח יעקב יוסף)

נסתלק לגנזי מרומים ביום השבת ט"ז טבת בשנת תרל"ג ומנו"כ בבית החיים בית דוד בקווינס ניו יארק. קברו מפורסם למקום מסוגל לפעול ישועות.

בניו היה הרה"ק ר' יוסף דוד מסאסוב בעל עלי לבנון זי"ע והרה"ק ר' חנוך העניך דוב מסאסוב לונדון זי"ע שנסתלק בחיי אביו.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הנולד בן זכר מביא ברכה לאביו ולאמו

בברית מילה: ישמח האב ביוצאי חלציו. דהיינו שלא ידאג על פרנסות הילד, כי אמרו חז"ל נדה ל"אף בא זכר לעולם בא ככרו בידו, פי' פרנסתו, ולזה מביא רבינו בשם חתנו הרה"ק מסאסוב זי"ע: שמרומז שמביא ברכה לאביו ולאמו, כי התינוק אינו אוכל כל הכסר שבידו ונשאר מזון גם להם, ועל פי רוב כל מי שיש לו הרבה בנים הוא עושר יותר ממחוסר בנים.

טעם דנקרא שבת הגדול

דידוע דפסח נגד אברהם אבינו דנקרא האדם הגדול בענקים וידוע שבשבת כבר מאיר הארת כל השבוע, ולכן גם השבת שקודם פסח כבר מאיר הארת האדם הגדול ולכן נקרא שבת הגדול. (עצי הלבנון)

מתורתו של רבינו זי"ע

אלא שמות ב"י הבאים, ס"ת תהלים, ב"י הבאים מצרימה את יעקב ס"ת בתהלים, שבעת שבני ישראל אומרים תהלים משתתיף יעקב אבינו והשבטים עמהם לתפלתם לישועה מצרתם. כדאי' מצרים הוא אותיות מצר-ים, עת צרה, ולזה כתיב "הבאים" לשון הוה שבאים בעל עת, ופ' שמות הוא הראשון לימי שובב"ם, שמסגול לתשובה לאמור תהלים: ונ"ל שז"פ ואלה שמות בני ישראל הבאים ר"ת והשיבי לרמז שמסגול לתשובה(זכרון אלעזר)

וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת (פרשת בשלח כ' י"ד) הנה איתא(מכילתא דשירה ג, ד"ה זה אלי) דאמרו חז"ל: ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוז, מזה יצא שכמה וכמה מהם לבשו גאות כי חשבו בעצמם שעלו למדרגה היותר גבוה ואין עוד שום חילוק ביניהם להצדיקים היותר גדולים. ואחר זה בשעת מתן תורה נאמר וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת, ובתרגום יונתן בן עוזיאל איתא, וכל עמא חמיין ית קליא היך הוו מתהפכין בשמעהון דכל חד וחד, משמע מזה שבשעת שמיעת הקולות היה הרבה חילוקים כל אחד ואחד היה שומע כפי מדרגתו, לכן נאמר וַיַּרְא הָעָם: פי' שראו את עצמם במדריגה נמוכה הרבה ממדריגת הצדיקים, וַיָּנֻעוּ וַיַּעֲמֹדוּ מֵרָחֹק. בשפלות ודרך ארץ בפני אותם שהמה יותר במעלה. (עצי הלבנון)

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת,(פ' תצוה) וצריכין להבין אם הכוונה היא שילבש מלבושי כבוד, יותר תפארת הי' שלא ישנה לבושו מכל אדם, רק ליפותם בכסף וזהב, וי"ל שזאת הוא כבודו ותפארתו, שעל ידי שינוי מלבישיו, משל אל חיל המלך אשר מלביש שלהם משינוי מכל העם, ונ"ל שלטעם זה אע"פ אשר בני ישראל אין מלובשים כלבושי עכו"ם, אעפ"כ הרבנים וצדיקים ובנש"ק, מלבשיהם משינים מלבושי העם, כי בזה ניכר אשר צריכין להדר אותם בקימה והודר ושאר כבוד והתקרבות. (זכרון אלעזר)

כִּי תֵצֵא מַחֲנֶה עַל אֹיְבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע. (פרשת כי תצא כ"ג י') כי תצא, אם אך תצא ללחום נגד היצר הרע, תדע כי מחנה על אויביך, וכמה מחנות קדושים וטהורים באים אתך להלחם נגדו, ועל ידי זה ונשמרת על ידי אחרים, דהבא לטהר מסייעין אותו.(מסכת יומא ל"ח) (עצי הלבנון)

יז טבת תר"ו [א]

רבי אריה לייבוש ב"ר חיים (אשר) זיע"א בעל אריה דבי עילאי

רבינו הרה"ק רבי אריה לייבוש ליפשיץ מווישניצא בעל האריה דבי עילאי זי"ע הנקרא גם בשם ר' לייבוש חריף. נולד בשנת תקכ"ז בעיר ביערוסלוב לאביו הצדיק נסתר הרה"ק רבי חיים (אשר) זי"ע הנקרא ר' חייסל ציצית מאכער, שעליו אמר הרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין זי"ע: שהוא מכירו שהוא בעל רוח הקודש. מצאצאי הגה"ק רבי נתן נטע שפירא בעל מגלה עמוקות אב"ד ור"ם קראקא זי"ע ומהגה"ק רבי שלמה לוריא בעל המהרש"ל אב"ד ור"ם לובלין זי"ע

רבינו היה גאון מובהק מיש אלקים קדוש, כאשר מטל ילדותו ניכרים עליו כי לגדולות נולד, בהיותו בן תשע שנים כבר אמרו עליו שהוא בקי בשני התלמודים בעל פה, ונתפרסם בחריפותו בקרוב אחר כן. עבודתו היה לפלא, לא הסיב מעולם לאכול רק לסעודת מצוה. התפלל תמיד בחדרו המיוחד אשר היה בה חלון פתוח לבית מדרשו, פעם ביום הושענא רבה בעת אמירת ההושענות הציץ אחד מנכדיו לתוך החדר וראה מחזה נורא, כי הוא השתטח ידיס ורגליס ואמר ההושענות. (אדי שבחבורה)

שאב תורת הנגלה מרבותיו הגה"ק ר' יצחק חריף מסאבמור בעל פני יצחק זי"ע, ואצל הגה"ק ר' אריה לייב העלער בעל קלות החושן אב"ד סטריא זי"ע, בתורת החסידות גדל רבינו אצל רבו הרה"ק ר' יעקב יצחק הלוי הורוויץ בעל החוזה מלובלין זיע"א, אשר קירבו בקירוב אחר קירוב וגדלו כרוס ערכו, עד שמנהו להיות בעל תוקע בר"ה. וכמו כן היה חבר נאמן להגה"ק ר' יעקב משולם אורנשטיין בעל ישועות יעקב אב"ד לבוב זי"ע.

בהגיע לפרקו נשא רבינו זוגתו השני הרבנית הצדיקת מרת חנה ע"ה בת הרה"ק ר' משה טייטלבוים מאוהעל בעל ישמח משה זיע"א. כידוע היה רבינו גרוש כשלקח אותו הרה"ק מאוהעל בעל ישמח משה זיע"א לחתנו, ושאלה אותו הרבנית: מדוע יקח לחתן מי שאחר גירש אותו? השיב לה הישמח משה, אספר לך מעשה: פעם היה ערל כפרי אחד שמצא ביער שק עם מרגליות, והיה סובר שזהו מין קטניות כי לא ראה זאת עדיין מעולם, ולא שמע מעולם שיש מין מרגליות, לקחם לביתו ונתנם בקדירה כדי לבשלם, עברו כמה שעות ועדיין לא נגמר בישולם. בתוך כך בא יהודי אחד לביתו, והתנצל הגוי לפניו ואמר לו ראה נא אהובי הקטניות שמצאתי שהנני מבשלם כבר זה איזה שעות ועדיין לא נתבשלו כלל, וכאשר ראה היהודי שזהו מרגליות ולא קטניות, אמר להערל: הנה יש לי בביתי קטניות טובים ואני אחליפם לך כי אני אוהב קטניות כאלו הגם שהם קשים. כמו כן אם אותנו הקודש היה סובר שזה קטניות לא אקח אותו? והרי אני רואה שהוא מרגליות, ונכון מאוד. (חמדה גנוזה)

רבינו נתפרסם במהרה לגאון הדור כפי שהעיד עליו חתנו הרה"ק ר' יחזקאל משינאווא זיע"א שרוב גדולי דורו השכימו לפתחו, כמו כן העריכוהו והעריצוהו צדיקי דורו עד להפליא, עד שהרה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיץ זיע"א התבטא עליו כי הוא "הרבי של הרבי"ם". הרה"ק ר' יחזקאל מרוזין זי"ע קראו דער גרויסער ר' לייבוש. הרה"ק ר' חיים מצאנז בעל דברי חיים זי"ע אמר עליו בזה"ל: דער ארי' דבי עילאי איז א דריטער לובלינער. הרה"ק ר' שמעון מיערסלוב זי"ע: הגאון הגדול מופת הדור בוצינא קדישא אספקלריא דנהורא. הרה"ק ר' שלמה הלבערשטאם אב"ד באבוב הראשון זי"ע: גאון כחד מקמאי קודש הקדשים דשכבה"ג. הרה"ק ר' אליעזר הורוויץ מדזיקוב זי"ע אמר פעם לבנו הרה"ק ר' מרחזוועדוב זי"ע: דער אריה דבי עילאי איז א קומה שלימה מתחא לעילא ומעילא לתתא, יעדער האר איז ער בלתי לה' לבדו, והוסיף, ווער עס עסט פון זיין קוגל שבת קען לאס איהם א טובה טאן בזה ובבא און אפשר נאך אויף דורי דורות.

סיפר הרה"ק מנחם מענדל מאנדערער אב"ד קאסוב ירושלים זי"ע כשחלה הרה"ק ר' חיים מאיר האגער בעל אמרי חיים מווישניץ זי"ע בשנת תשי"ט הלכנו שלשה בחורים אל כל הרבנים והצדיקים להזכיר אותו, כאשר היינו אצל הגה"ק מטשעבין זי"ע אמר לי הגאון, איך נעס עס און, והוסיף, אבל ראוני שכשיוטב לו, תבוא לבשרני שהוטב לו. כשהוטב להרה"ק מוויזשניץ זי"ע הלכתי להגאון ואמרתי לו: שהרב אמר לי שאבשר לו, על כן באתי לבשרו שכבר הוטב להרבי. שאל אותי הגאון מי אני? ועניתי (הכיר את אבי הרה"ק ר'משה זי"ע מצאצאי צדיקי בית קאסוב וויזשניץ) אמר לי, אם כן הרי אתה נכדו של האריה דבי עילאי, [ביזבוי לאך דעם אריה דבי עילאי'ס איינעקל, קום אריין] בוא והיכנס, כאשר נכנסתי, אמר לי הגאון שאשב, אחר כך אמר לי: היום הוא יומא דהילולא של האריה דבי עילאי, תילאתי קושייתו, והתחיל לומר לי מה שתירץ. (שיח זקנים)

בעיר באכניא נחלה איש אחד על מחלת לבלת הרימה רח"ל והרופאים כבר אמרו נואש כי אין תרופה למחלתו האנושה, קרובי החולה הגיעו עצתם לפני רופא מומחה גדול כי בדעתם ליסע עם החולה לרבינו להתחנן לפניו שיפעול עבורו ישועה, אבל היות שלא האמין הרופא בכוחן של צדיקים העיז פניו ואמר בדרך היתול: תסעו אליו ונראה מה יועילו תפילותיו ואם הוא יכול לעשות ולפעול מאומה. המשפחה עם החולה הגיעו אצל רבינו ותפקו שעריו למצוא עזר ותרופה לנפש מחמדם וגם סיפרו לרבינו את דברי השחוק והיתול אשר התעלל הרופא, רבינו צוה שהחולה ישבות אצלו בשבת הבא, ובליל שבת קודש בעת שיכבו הנירות ינשוס החולה נשימות חזקות באופן שיעלה העשן היוצא מהנירות לתוך גופו החלש, החולה שמע לדברי רבינו אף שהדבר היה כרוך בחיין כי יולע שעשן מזיק ומסוכן מאוד לריאה חלושה, ובנשמו עשן הנירות התחיל להתחזק מעט מעט עד שנתרפא לגמרי והיה לנס. כאשר חזר לעירו ביקר אצל הרופא אשר הטה אוזן קשבת לנשימותיו ולגולל השתוממותו אמר: שדבר זה הוא למעלה משכל אנושי ואין זה האפשרות אלא שרבינו ברא ונתן להחולה ריאה חדשה כי בריאה הישנה לא היה אפשר לחיות. (אדי שבחבורה)

בשנת תק"ס נתמנה רבינו לאבד"ק קרעשוב, כאשר משם עבר לכהן בעיר בולגריי, בשנת תקס"ח כאשר חותנו הגדול עזב את הרבנות בעיר שינאווא ועבר לאוהעל, ירש רבינו את מקומו ונתמנה לאב"ד שינאווא, בשנת תק"ל עבר רבינו לשמש כאב"ד בעיר וויזשניצא והגלילות, על מקומו של הגה"ק ר' אדי הירש האלוויץ בן הגה"ק ר' יעקב אב"ד קאטעלבורג זי"ע, אם ניהל רבנותו ביד רמה למשך ח' שנים, רבינו סבל רדיפות רבות וארות, עד שנגמר בדעתו לעלות לארץ הקודש, לחונן עפרה ולבלות שם את שארית ימיו, כאמור התחיל רבינו לנקוט לעליה ונסע לעיירות שונות כדי לקבץ מעות מאנשי שלומו שתמכו בו, אמנם לדיקי דורו הרה"ק רבי אדי מרימינוב זיע"א והרה"ק רבי אשר מראפשיץ זיע"א ניסו לפעול על רבינו שישוב ממחשבתו ולא יעלה, כאשר טענתם בפיהם שאין מן הדין לעזוב את כל הנלוויס אליו אשר עיניהם תלויים בו, ואין לעזבם בלא רועה, סבר רבינו וקיבל לשמוע דעתם באמרו ווי קומט מען אונז צו זאגן דיעות, אבער פארט זאגט מען אונז דעות, והתפארו ביניהם שיסעו לשאול חוות דעת קדשו של הרה"ק מרוזין זיע"א וכאשר יגזור אומר כן יקום, לבסוף לא אסתייע מילתא ולא נסעו להרה"ק מרוזין זיע"א, אמנם רבינו בעלה דעתו ולא עלה לארצינו הק'.

בשנת תקל"ח עבר רבינו להשתקע בעיר בריגל, כאשר גם שם תיקן תקנות רבות לטובת העיר, וניהל את העיר ביד רמה, עד יום פטירתו.

רבינו החזיר נשמתו הטהורה ליוצרו ביום י"ז טבת תר"ו ושם מנוחתו כבוד.

דברי תורתו נדפסו בספרו שו"ת אריה דבי עילאי. הרה"ק ר' יחזקאל שרגא האלבערשטאם בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע אמר בזה"ל: איך קוק ניסט אריין אין קיין היינטיגע ספרים, נאר א שטייגער ווי אריה דבי עילאה, וואס איז מקדש ומטהר אזוי ווי גמרא, און אין התס סופר איז זייער ב'טעמ'ט. (גדולת יהושע) וכמו כן סיפר הרה"ק ר' שלמה לייב ווינבערגער אב"ד ניר

ממנהגי רבינו

בכל יום באו לפניו ז' ילדים ואמרו ברכות השחר והוא ענה אמן אחריהם.

בעת התפלה הגביה שתי ידיו הקדושות כנגד מעלה.

לקידוש לבנה לבש שטריימיל ומחמת עוצם התבוננותו בעניניו היו צריכין שתי אנשים להוליכו לקדשה.

כשנתן משקה לבחור נתן לו רק חצי כוס משום שהוא פלג גופא.

לא אכל מצה כל ימי הפסח מלבד הכזיתים אשר החיוב לאכול שני לילות הראשונות.

סימן

סימן לאדם שידע בנפשו אם נפשו מטוהרה, והוא בעת הקיצו בבוקר, מחשבה ראשונה שבא לו, אם תיכף בהקיצו יתפעם רוחו לאהבתו יתברך הוא סימן כי נפשו אינו משוקע חלילה בהבלי עולם הזה. אבל אם המחשבה הראשונה הוא על איזה ענין מעסקי עולם הזה ידע בנפשו כי רחוק הוא מאתו יתברך. (עיני שמואל)

סגולה תיקון כזב

יז טבת תר"ו [ב]

רבי אריה לייבוש ב"ר חיים (אשר) זיע"א בעל אריה דבי עילאי

רבינו הרה"ק רבי אריה לייבוש ליפשיץ מווישניצא בעל האריה דבי עילאי זי"ע הנקרא גם בשם ר' לייבוש חריף. נולד בשנת תקכ"ז בעיר ביערוסלוב לאביו הצדיק נסתר הרה"ק רבי חיים (אשר) זי"ע הנקרא ר' חייסל ציצית מאכער, שעליו אמר הרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין זי"ע: שהוא מכירו שהוא בעל רוח הקודש. מצאצאי הגה"ק רבי נתן נטע שפירא בעל מגלה עמוקות אב"ד ור"ם קראקא זי"ע ומהגה"ק רבי שלמה לוריא בעל המהרש"ל אב"ד ור"ם לובלין זי"ע

בלגלד זי"ע שהרה"ק משינאווא זי"ע אמר: איני מסתכל בספרי המחברים להיום, כי אם באריה דבי עילאה, שלמד תורה לשמה, ובחתם סופר, שכל אות מסוגל לילאת שמים. (שיח זקנים)

נשאר אחריו בנו הקדושים הרה"ק ר' משולם זלמן יהונתן אב"ד בביגל זי"ע הרה"ק ר' חיים דוב אב"ד יאנוב זי"ע הרה"ק ר' אהרן זעליג אב"ד וויסניצא הנקרא ר' אהריש זי"ע, וחתניו חתנו הרה"ק ר' יחזקאל שרגא הלבערשטאם בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע חתנו ר' לבי הירש הכהן גלאנץ אב"ד פאטאק שינאווא זי"ע, הרה"ק ר' מרדכי זלבערשטיין אב"ד האלשיץ זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

אַךְ הֶבֶל בְּנֵי אָדָם כָּזָב בְּנֵי אִישׁ בְּמֹאזְנַיִם לַעֲלוֹת הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד. (תהלים ס"ד י') תיקון על מה שבני אדם מדברין כזב, הוא: במאזנים, חודש תשרי שמזלו מאזנים, לעלות המה מהבל, סגולה לזה, יחד, שיהיה לו אחדות עם כלל ישראל ויתקן הכל. (ארי שבחבורה)

סגולה לפרנסה

כתב רבינו כל השומר שבת כראוי מובטח לו שלא יחטא כל השבוע, וזה שנאמר: עשה שבתך חול (מסכת פסחים קי"ב ב') דשמירת שבת יהיה באופן זה, שיקבע בלבו קדושתה גם על ימות החול, ואז תהיה הפרנסה רודפת אחריו, ולא תצטרך לבריות. (עיני שמואל)

סגולה לעצבות

חמין במוצש"ק מלוגמא (מסכת שבת קי"ט) והנה לא ביארו בגמרא לאיזה דבר הוא רפואה: אמר רבינו: שהוא רפואה שלא יהיה לו עצבות, והוא מרומז בפסוק: וּמְחַבֵּ"ש לְעַצְּבוֹתָם (תהלים קמ"ז ג) כי מחב"ש ר"ת ח'מין ב'מצאי ש'בת מ'לוגמא, וסמיך ליה לעצבותם, לומר שהוא רפואה לעצבותם. (טעמי המנהגים)

מתורתו של רבינו

אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹקִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם. (פרשת בראשית ב' ד') אלה תולדות השמים והארץ : תחלה שמים ואחר כן ארץ. ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים: תחלה ארץ ואחר כן שמים. המלאכים מכונים בשם שמים, והצדיקים בשם ארץ. וכבר פליגו אי צדיקים עדיפו ממלאכים או מלאכים עדיפו מהצדיקים? ואלו ואלו דברי אלקים חיים, שבעת הבריאה היו מלאכים עדיפי, אבל אחר כן כאשר הצדיק מזכך את גופו עד שמהפך מדת הדין למדת רחמים, עולים במעלה עליונה על המלאכים. וזה שנאמר: אלה תולדות השמים, המלאכים המכונים שמים מוקדמים לצדיקים, אבל רק: בהבראם, בזמן הבריאה, אבל: ביום עשות ה' אלקים, בעת שהצדיק עושה ה-ו"ה רחמים משם אלקים מדת הדין, אז ארץ ושמים: קדמו צדיקים למלאכים. (אמרי צדיקים)

רבינו הגה"ק המגיד רבי יעקב קראנץ מדובנא זי"ע נולד בעיר זשעטל בליטא בשנת ת"ק לאביו הגה"ק ר' זאב וואלף קראנץ זי"ע

רבינו היה גדול בתורה גאון המגדה, אבי כל מושלי משלים ולשם הדרשנים רבים השיב מעון ע"י דרשותיו.

פ"א באחד מדרשתיו: במקום שבעלי תשובה עומדים אין לדיקים גמורים יכולים לעמוד: [ברכות ל"ד] א"כ לקתה מדת הדין: אדם שחטא ושה יתעלה מזה שלא טעם מעורו טעם חטא? אלא משל למה הדבר דומה: לגביר אחד שאדם אחת בתו לבחור ת"ח בנו של עני מדוכא אחד, אלא תנאי אחד התנה הגביר עם מחותנו העני: כי יכין לבנו מלבושים נאים ומתוקנים ורואים לכבודו. העני אמר את דבר מחותנו הגביר. אבל היינו דאמרי אינשי: בתר עניא אזלא עניותא [בבא קמא נ"ב]. ובדרך כשנסע המחותן עם החתן לעיר הכלה באו גנבים וגנבו את המלבושים. המחותן העני לא היה כבר בידו כסף לקנות מלבושים אחרים בשביל בנו והוכרח הגביר לקנותם. ואמנם קנה מלבושי תפארת כיד ה' הטובה עליו. יצא המחותן העני ומבכה את הגנבה. נענה בו החתן ואמר: אבא לעצבון מה זה עושה? לו לא קרה דבר גניבה הייתי לובש את המלבושים שהכינות אתה. ואע"פ שהרבה כסף הוצאת עליהם הלא תדע כי לא היו מוצאים חן בעיני מחותני הנגיד, אולם עכשיו כל מה דעביד רחמנא לטב עביד. והנמשל: אדם שעושה מצוות שוקלין אותן בפמליא של מעלה ומוצאים פגימות וחסרונות בהן. אולם זה החוטא ושב שזדונותיו נעשו לו כזכיות, הלא בזכיות אלו הקב"ה מלבישו ואלו המצוות שהקב"ה הכינו בוודאי בלי שום פגימה הן.

מנהגו היה שיושב ולומד מחצות הלילה עד תפילת השחר והיה מתפלל בכוונה עצומה, ודרכו היתה שלא לחלוץ את תפיליו עד אחרי תפילת מנחה, וכיון שהיה משתתף בלערם של חולים ובייחוד נשים המקשות לילד, היה בוכה בלי הרף במשך תפילתו.

היה לדיק וקדוש אשר גם הגה"ק הגר"א מווילנא זי"ע חיבבו מאד וקראו פעמים להשתעשע עמו,

חיבר ספר אהל יעקב, קול יעקב, כוכב מיעקב, וספר המדות, וזכה שספריו נדפסו כמה פעמים ונתקבלו בכל תפוצות ישראל לשבח ולתהלה,

על היותו בן שמנה עשרה למד תורה מפי אביו הק, אז נסע למעזריטש שאש היה לומד בבית המדרש ומפעם לפעם היה דורש לפני מכריו, ואז יצא שמו כמגיד שבסוף שימש אש כמגיד במעזריטש, משש עבר לעיר זאלקאווע לשמש כמגיד העיר, ומשש לזאמושטש, ולבסוף בדובנא שעל שמה הוא נקרא על היום הזה.

פעם דרש רבינו בעיר אחת ולא סיים בגמר הדרשה ובא לציון גואל כדרך הדרשנים, והיה לפלא בעיני השומעים, ולא הרהיבו עוז בנפשם לשאול אותו על זה. ובא אברך אחד אשר לא היה עשיר והרהיב עוז בנפשו ושאל אותו מדוע לא סיים ובכל"ג? והשיב לו רבינו: דע כי אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, וגם בעיקבתא דמשיחא חולפא יסגי, ויש מחלוקת בין העניים ובין העשירים, כי העשירים יאמרו יען כי עשיר יענה עזות ולזאת על ידינו יוכל משיח לבא, רק אתם העניים מעכבים יען כי בתחנונים ידבר רש. ועניים יענו ויאמרו כי על ידינו כבר היה בא משיח כי כבר כלתה אצלנו פרוטה מן הכיס, רק אתם העשירים מעכבים את הגאולה, ועתה אתה השואל עשית שלום ביניהם: כי בך יש עזות וגם אצלך כלתה פרוטה מן הכיס, ולזאת ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן.

רבינו נהג מנהג נפלא שבכל יום ויום בין סדר לסדר למודו אמר כמה פרקי תהלים בבכיות נורלאות, מה שראה זאת חשב שמא יש לרה בביתו או אצל אחד ממקורביו והוא מתפלל ליושעת ה', וסוד הדבר נודע רק אחר הסתלקתו בעת הלויה על ידי המשמש בית המדרש, שסיפר שרבינו צוה עליו לומר לו כל יום על לוחיתיהם של כל אחד ואחד מאנשי העיר, שילך בחשאי לבדר ולחפש ולמצוא, כך היה נהג השמש בכל יום שמוסר לרבינו שמות, פלוני חולה, פלונית מקשה לילד, פלוני מחוסר פרנסה ופלוני נדרף ע"י השלטון וכן הלאה והלאה, ורבינו הזהירו לשמור הדבר בסוד, ובדי שהאנשי העיר זכו לישועה בזכות תפילותיו הק'.

רבינו אמר משל על חביבות התורה אשר הרה"ק מקוצק זי"ע אמר עליו שנאמרו ברוח הקדש, הנביא ישעיה פרק מ"ג אומר "ולא אותי קראת יעקב, כי יגעת בי ישראל" משל לסוחר שבא ממדינת הים, בהגיעו לנמל ביקש מאחד הסבלים שעבדו שיש שיעלה לאניה ויביא את חבילותיו לביתו. כאשר הגיע הסבל לבית הסוחר מזיע ומתנשף וביקש את שכרו, אמר לו הסוחר: החבילות שהבאת אינן שלי, שאלו הסבל: וכי מנין לך זאת, הרי לא ראית כלל את החבילות שהבאתי? השיב לו הסוחר: חבילותי הן חבילות קטנות של יהלומים. אילו הבאת אותן בטדאי לא היית מזיע ומתנשף כל כך. מאחר שראיתי על כמה התעייפת, הבנתי שבודאי לא את הסחורה שלי הבאת. כך אמר הקב"ה לעם ישראל: ולא אותי קראת יעקב, ומוסיף הקב"ה: כי יגעת בי ישראל, כלומר, מהיכן ידעתי כי לא קראת בשמה? על ידי שראיתיך עייף ויגע. כאשר הצדיקים לומדים תורה ומקיימים מצוות, אין הם חשים עמל וטורח, אלא אדרבה, יש להם טעם, ענג ושמחה ע"כ.

פעם היה רבינו בכפר וביקש מכפרי אחד שיתן לו לאכול ואמר לו שאין לו כלום, ובאין ברירה הלך ליצון, אבל מרעבון לא היה יכול ליצון. הכפרי דימה שבבר יצן, לקח עצמו לאכילה בריווח עם בני ביתו. א"כ אמר לו רבינו: עתה מתורץ לי המדרש שמות רבה פ' מ"ז. שארבעים יום שמשה רבינו היה בשמים לא אכל ולא שתה ולא ישן גם כן, מהיכן למד כן שלא ישן. ורק הטעם שלא אכל כדי שלא לשנות מן המנהג כמו שמלאכים אכלו באברהם אבינו, אבל מהיכן ידע משה שלא יאכלו? אך אפשר בשעה שהוא ישן אז אכלו מלאכים כמו אתה, ומובכרח שמשה רבינו לא ישן גם כן ממילא ראה שלא אכלו(גן יוסף)

נסתלק לגנזי מרומים כבן שש וחמש שנים בלבד בי"ז טבת בשנת תקס"ה ומונ"כ בעיר זאמושטש זי"ע

נשאר אחריו ספריו הק', ובנו וממלא מקומו בעיר מעזריטש הגה"ק ר' יצחק קראנץ זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו זי"ע

עשיר אחד לא רצה להחזיק משרת בביתו, אלא א"כ יזדמן לו אחד מקרוביו שיסכם לקבל עליו את המשרה הזאת. שאלהו: מה הטעם? ענה ואמר: קימא לנו שרוב משרתים גנבים הם והם שודדים ובזזים את הון בעליהם, לא ידעו בושת, אמור מעתה: כל משרת זר, שישמש לפני יגרום לי צער ומורת רוח וכעס ואל אשבע נחת ממנו, אך אם כבר נגזר עלי שהוני יהיה לבז יפול לפחות לידי אחד מקרובי, ונמצא שגם החלק הגנוב מרכושי לא יהיה נחלת זרים.

הנמשל: אילו האדם היה מתענג על סעודת שבת רק בשביל למלא את כרסו היה נמצא גונב מהיכל ה' ומועל בקדשים. אולם אם הוא כל ימות השבוע מסגף את נפשו ומרעיב את עצמו על מנת להנעים לו את מאכלי השבת, הרי גם המעילה נעשית לשם הסיגופים, והוא גם באכילתו עומד בין הקרובים לפני ה'. ולכך נתכוון הנביא באמרו: אם תשיה משבת רגלך, אם למען השבת תמנע מעצמך כל ימות השבוע את הדברים, שהם הגדר הרגל אצלך, תעשה חפציך ביום קדשי, ר"ל: תקיים את יום קדשי בנפש חפצה. והכתוב מסיים: וקראת לשבת עונג, ר"ל: בין כך וכך תהיה משובח(אהלי יעקב)

יח טבת תרע"ט

רבי אברהם ב"ר צבי זאב זי"ע אב"ד קז'מארוק

רבינו הגה"ק רבי אברהם גרינבערג אב"ד קז'מארוק זי"ע נולד בשנת ת"ר לאביו הגה"ק ר' צבי זאב זי"ע ולאמו הצדיקת מרת יטל ע"ה

רבינו היה גדול בתורה ודרשן נפלא, פה מפיק מרגליות, זכה וזיכה את הרבים ותפס ישיבה, והיה כחומה עזה ומגמנה, ללחוש נגד פושעי ישראל, בהתלהבות אש קודש.

היה עניו ושונא מתנות, אף שהיה בעל יסורין שם לילות כימים בתורת ה', והיה מפורסם לגאון, לעמקן נפלא ובעל הוראה גדול, וכמעט לא הסתכל חוץ לד' אמותיו.

למד בישיבת הגאונים הגה"ק ר' משה אפריים ברווין הנקרא ר' אפריים טשאבא זי"ע שהי' אב"ד טשאבאבעל, הגה"ק ר' יהודה אסאל אב"ד סערדלאהעלי בעל דברי מהרי"א זי"ע הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין סופר בעל כתב סופר מפרעשבורג זי"ע, רבותיו אהבו אותו מאד, כי אז כבר היה גדול בתורה.

וסיפר הגה"ק ר' אברהם שטערן דומ"ץ נאווועזאמקי בעל גפי אש זי"ע: וזכירנא כד הייתי טליא ולמדתי בישיבת הגה"ק ר' שמואל רוזענבערג בעל באר שמואל מאונסלארף זי"ע, שהיה חבר נאמן לרבינו שנתגדלו יחד בבית רבם הגה"ק ר' אפריים טשאבא זי"ע, כמה וכמה פעמים סיפר לפני תלמידיו, מעולם בינותו מגדולי בתורה, מלקתנו ופריצתו, ושהוא בעל תפלה נפלא, שהתעורר כל אדם בקולו עד עמקי חדרי הלב. (מלילי אש)

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת רבקה ע"ה. רבו, הגה"ק ר' אפריים מטשאבא זי"ע היה חשוך בנים ל"ע, אך בת אחותו, [גיסו הגה"ק ר' נתן וויים זי"ע] רבקה, גדלה בביתו משום שהתייתמה מהוריה, והר"ר אפריים השיאה לתלמידו האהוב.

אחר נישואיו גר רבינו בקערעסטעש, שם עסק במסחר ומאס ברבנות ועל אף שעסק במסחר ישב על התורה ועבודה והרביץ תורה ברבים,

בתשובה שלח לו רבו המהר"י אסאל זי"ע הוא כותב לו בהערכה רבה, והוא משבח את דברי התורה שרבינו שלח לו בשאלתו: שובע שמחות ורב ברכות לרשם לדיק, הרי הוא כבוד תלמידי הותיק, הרבני המופלג, מורג חרוץ חדש בעל פיפיות, כבוד שם תפארתו, מורנו ורבנו הרב אברהם גרינבערג נרו יאיר מקערעסטעש יע"א גי"ה הדברים שכתבת קיבלתי ונהניתי בנעימי נאומיך, כי מתוכם ראיתי טוהר לבבך וזכי רעיונך, כי נפשך קשורה באהבת התורה עץ חיים כגחלת קשורה בשלהבת, יהי חן ה' עמך ויתנך למעלה, לשם ולתהילה אמן וכן יהי רצון [מהתשובה עולה שרבינו הסתפק האם הוא רשאי לקחת כסף שהוקדש לקניית ספרים ולהשתמש בו לפדיון שבויים כנראה לפדיון אחיו הצעיר הר"ר אברהם ז"ל. רבו מהיר לו לעשות כן, שהרי מותר למכור אפילו ספר תורה כדי לפדות שבויים, אך הוא כותב שמוטב שאחיו יתחייב להחזיר לו את הסכום שיוציא עליו, ולכשיחזיר את הכסף יקנה בו ספרים כפי שהתחייב מלכתחילה.]

ויהי אך כנתמעטה פרנסתו, והיה מוכרח לקבל על עצמו עול לבור, נמנה להיות מורה הוראה ודרשן בקהילת מיסקאלץ, וכמו כן נהג שם ישיבה גדולה.

מתקופה זו מלאנו תשובה שלח לו הגה"ק ר' משה שיק בעל מהר"ם שיק זי"ע: ביום ד' אב תרל"ג בימי אנחה יתן ה' ברכה והצלחה ורווחה להרב המופלג הדיין המצויין בהלכה מורנו ורבנו הרב אברהם נרו יאיר גרינבורג דיין בקהל אורטודוקסין במיסקאלץ. באותם ימים היה באזור מיסקולץ מגפה של חולירע, ורבינו פנה למהר"ם שיק זי"ע בשאלה כיצד יתנהגו בני המקום בלוס הקרוב תשעה באב. המהר"ם ענה לו שאם הרופאים קובעים שהלוס מהווה סכנה יש לאכול ולשתות, אך רק לפי הצורך כדי שהסכנה תסור. עוד דן המהר"ם שיק בתשובתו בסדרי התפילה וקריאת התורה בתשעה באב כאשר מחמת המגיפה אין מניין של עשרה אנשים למים.

משם נתקבל לאב"ד קז'מארוק בשנת תרל"ה והיה רב הראשון בהקהלה, ובמסירת נפש הניח שם יסוד היהודית ברוח ישראל סבא קדישא.

בקז'מארוק הקים ישיבה גדולה, בישיבה למדו תלמידים מבני הקהילה ומבני קהילות אחרות. בשנות כהונתו יצאו מבית מדרש ישיבתו תלמידי חכמים ורבנים מובהקים לתפארת ישראל, ובהם: הגה"ק ר' משה סופר מערלוי בעל יד סופר זי"ע הגה"ק ר' דוב בער לאבלאוויטש מקישקאראש בעל ליבובי חן זי"ע הגה"ק ר' נפתלי בלומגרונט אב"ד אבאני זי"ע הגה"ק ר' יעקב פרנקפורטר אדמו"ר בקאשוי הנקרא החסיד הקטן זי"ע.

שיטת לימודו הייתה עמקנית והולכת תוך שאיפה לעמוד על אמיתה ועומקה של תורה בלי פלפולים.

בד' אלול שנת תרמ"ד נולד לו בנו הגה"ק ר' שמחה נתן הי"ד זי"ע וקרא שמו בישראל נתן על שם חמיו הגה"ק ר' נתן וויים זי"ע

בעיר זו שימש בקודש ארבעים וארבע שנים, ועל שמה נקרא בפי כל הרב מקז'מארוק. בי"ז אייר תרמ"ג הונחה אבן הפינה לבית הכנסת הגדול והמפואר בקז'מארוק. בבית כנסת זה התפלל רבינו ודרש בפני הציבור במשך עשרות שנים.

בשנת תרנ"ו הקים רבינו ביחד עם רבנים נוספים מהאזור "חברת ש"ס" לחזורית ללימוד התלמוד, בין הרבנים הללו היו ילידו הגה"ק ר' שמואל רוזענבערג בעל באר שמואל מאונסלארף זי"ע הגה"ק ר' שמעון יהודה לייב פריעדמאן מלובלין זי"ע. החברה היתה מחלקת את מסכתות הש"ס לחבריה, וכל אחד היה צריך לסיים במהלך השנה את המסכת שקיבל.

נסתלק לגנזי מרומים ביום שבת קודש ח"י טבת בשנת תרע"ט.

מסופר: שלפני מותו, לאחר ארבעים וארבע שנות כהונה ברבנות קז'מארוק, אמר בקורת רוח רמז: נתתי את מיטבי, והקריב חלבו ודמו, כמניין רס 44, לכבוד ה' לנהל כמסורה לנו מרבותינו הקדושים ז"ל, ולבל יתפשט ח"ו רוח החדשה בעלתו.

נשאר אחריו עשרה ילדים שמונה בנות ושתי בנים, בנו הר"ר שמואל בנימין הי"ד ז"ל גר בטשענגער ועסק במסחר. ובנו הגה"ק ר' שמחה נתן הי"ד זי"ע שמילא מקומו, הוא כיהן כרב העיר למעלה מעשרים וחמש שנה, עד שנספה בשואה.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

וַיּוֹשֵׁב אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן אֶל פַּרְעֹה וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לְכוּ עִבְדוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִי וָמִי הַהֹלְכִים (פרשת בא י' ח') קשה על פי כללי הדקדוק לא הול"ל, רק ויושב משה ואהרן, כי הלא ויושב, הוא בנין הפעל? נראה על פי מה ששמעתי בימי ילדותי מפי אדמו"ר הגאון ר' אברהם גרינבערג ז"ל אב"ד דק"ק קעזמארק יצ"ו, כי היה בין עבדי פרעה שתי כתות, אחת רצתה לשלוח את ישראל, כי ראו כי תאבד מצרים אם לא ישלחו את ישראל, וכת השני הקשו את לב פרעה, וראיות לזה אמרתי גם אני מהפסוקים, אשר פרעה אמר תמיד אשלחה, דהיינו אני רצוני לשלח, אבל אין מניחים אותי. ועד עתה שמע פרעה על אותם המתנקשים, אבל עתה גברו אותם אשר אמרו לשלח את ישראל, וז"ש ויושב, דהיינו שהשיב את פקודות עבדי פרעה אשר היה עד עתה מנהיגי המדינה, ועשו סיסטעם וועכסעל לכן מכאן ולהבא לא אמר עוד ואשלחה, כי לא היה ביכולתו לומר שעבדיו אין מניחים אותו לשלח, כי אדרבה הם אמרו לו שישלח, ולפי זה מלת ויושב הוא ממלת: יכתב להשיב את הספרים בהמגלה, ובדרך רמז יש ראיה לפשט הזה, גם בהנגינה, כי נגינת ויושב הוא גרשיים, רמז שנשתבר כח אותם עבדים, שהנהיגו עד עתה את המדינה. (דיבובי חן מתלמידו הגה"ק ר' דוב בער לאבלאוויטש מקישקאראש זי"ע)

יח טבת תר"א

רבי צבי אלימלך ב"ר פסח זי"ע בעל בני יששכר מדינוב

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי צבי אלימלך שפירא בעל בני יששכר ראש שושלת דינוב זי"ע נולד ביאווארניק בשנת תקמ"ג לאביו המלמד תינוקות הרה"ק ר' פסח לאגזאם הנקרא ר' פסח יאווארניקער זי"ע, ולאמו הצדקות מרת איטה ע"ה

רבינו במשך שנים רבות כאשר נהג לעבור לפני התיבה בימים הנורלאים היה אומר את כל פיוטי התפילה הארוכים בעל פה. פעם הסביר את פשרה של תופעה זו: התבדר כי בילדותו סבל מכאובים עזים בעיניו עד אשר אמרו הרופאים שאמאור עיניו מוטל בספנה, אם לא ימנע מקריאה לפרק זמן מסויים, אולם בגלל אהבת התורה שבו, לא הפסיק ללמוד. הגיעו הדבריס לידי כך אביו, שראה כי הוא מתעלם מאזהרות הרופאים. הוציאו מביתו מספר פעמים, כדי למנוע בעדו מלקרוא בספרים, אך גם זה לא פעל, שכן הוא היה יושב בחוץ, לא פעם בחשיכה, תר אחר קרן אור מזדמנת וקורא. בסופו של דבר לא נותרה לאב הדואג כל ברירה והוא הכניסו למחסן עשים להסקה, בסברו כי אם בודאי לא יוכל הנער ללמוד, ועיניו יוכלו לנוח. אבל רבינו לא נח אף לא לרגע, פסע לכאן ולכאן באפילת המחסן, חיפש משהו להשביע את רעבונו לתורה, בסופו של דבר, גילה מתחת לערימת העצים ספר ישן ומאובק, היה זה מחזור תפילה לימים הנורלאים. מחוסר ברירה למד מן המחזור, שינן שוב ושוב, עד אשר ידע על בורין, את כל התפילות והפיוטים בעל פה.(היא שיחתי)

רבינו היה אוסף אלקים נורא קודש הקדשים מושלם בעל עניינים, כרבא דכולא ביה, בעל מוח נפלא ועצום, וידוע כי הוי לו שני חושים במוחו, שהיה בכחו לכיון שני עניינים נפרדים בבת אחת, אוהב ישראל בכל ונפש ונהג לחתום על מכתביו בחתימה "האוהב הנאמן לכל ישראל, דורש טוב לעמו". והיה לאש הרבנים עמוד התורה, פעל ישועות בישראל, ואלפי ישראל הלכו לאורו, פעל רבות להפצת תורה הן בנגלה ובפרט בקבלה, ונלחם בחריפות נגד המשכילים ובכל מקום שהיה קרב לבבות ישראל לאביהם שבשמים. תפלתו היה באש להבה והתעוררות רב. וחיבר כמה שירי דביקות ומהם הניגון המעביר בנו שמקובל שהלויים שורו ניגון זה בביהמ"ק.

הי' תלמוד מהרה"ק ר' יהושע מדינוב זי"ע ותלמיד מהרה"ק ר' ישראל הופשטיין המגיד מקאזניץ בעל עבודת ישראל זי"ע ומהרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב זי"ע ומהרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מאפטא בעל אוהב ישראל זי"ע.

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק בעל נועם אלימלך זי"ע הי' דולה של אם רבינו, וכאשר היתה אמו אלל דולה הבטיח לה בן שיאיר את העולם בתורתו וקד' ותקרא אותו בשם אלימלך על שמו, וכאשר נולד לה רבינו, הי' קשה לה לקרוא את בנה בשם דולה בעודו בחיים חיותו, לכן הוסיפה לו עוד שם לבי, ויגדל הנער ותביאהו אמו אל דולה, אמר לה הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע: "א הערש איז נישט קיין מלך" בכל זאת, זה הקטן גדול יהי' ויאיר בתורתו וקד' בכל העולם כולו וכן נתקיים בו.

שימש בבנות בדובמיטיש, סטריזוב, אלילטץ, אלאשיטץ, מונקאטש. וכידוע בתקופת כהונתו במונקאטש הרעיש רבינו עולמות לתקן פירלה של השטאפ בענין אשר נשתרבב במדינת אונגארן אשר החמיר רבינו מאוד על זה. ובסוף ימיו בדינוב.

חיבר הרבה ספרים יקרים מאוד ומהם בני יששכר, אגרא דפרקא, אגרא דהלולא, כלי הרואים, דברים נחמדים, רגל ישרה, אגרא דכלה, דרך עדותיך, נחל אמונים, סדר הקדבנות, טעמי המצות, חדושי בני יששכר, מעשה השם, פסח בחבורה, ברכה משולשת, אגרות שפירין, תקנות תמכין דאורייתא, הגהות והוספות מהרל"א, לקוטי מהרל"א, חידושי מהרל"א, אזהרות מהרל"א, דרך פקודיך, מגיד תעלומה, מעין גנים, ריח דודאים, והיה ברכה, ועוד. בשם הגה"ק ר' אברהם סג"ל אטינגא זי"ע על רבינו: שהיה לרבינו כ"ד שיעורין ללימוד קודם התפלה מדי יום ביומו, ושעור אחד היה לכתוב חידושי תורתו עלי ספר.(עשר אמאות)

ומסופר שהרה"ק ר' דוד מדינוב זי"ע בנו של רבינו היה אלל הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע ובין הדברים אמר הרה"ק מבעלזא זי"ע שספר מעיין גנים ספרו של אביו חינו ספר, וכמובן ר' דוד'ל היה חלישות הדעת מדיבורים אלו, אך כשהרה"ק מבעלזא זי"ע ראה את פלאת הנוכחים על הדברים גילה את פירוש של דבריו, דלפני שבעל הבני יששכר הוציא את ספרו מעיין גנים לאור עולם נחלה מאוד רח"ל והרופאים נלאו למצוא את סיבת חליו שעל פי חכמת הרפואה היה כל גופו בריא ושלם עד שהוכיחו שדבר מה מעיק על ליבו ורפואתו הוא שיסיח את דאגתו לאחרים, ואז הוציא לאור את ספרו מעיין גנים ולכן בספר זה שפך את ליבו נגד המשכילים וזה היה כוונתו שאינו ספר אלא "א שטיק הארץ ווייטאג".

ואותות קדושת ספרו של ה"בני יששכר" יש לציין העובדא, שפעם השתוקקו שנים מגדולי תלמידיו של הרה"ק בעל הדברי חיים מלאנז זי"ע לראות את עבודת הקודש של רבם הגדול בראש השנה לפני התקיעות הלילו לתו"ך חדרו וראותו יושב ועוסק בספר בני יששכר, ואח"כ בשלחנו הטהור אמר הרה"ק מלאנז שהחסידים כיום משגיחים על מעשי רבותיהם וזה שעיינתי בספר בני יששכר הוא משום שאיני מעיין בספר שלא חיבר ברוח הקודש, וספר בני יששכר הוא כולו על פי רוח הקודש. (פניני תורה וחסידות)

טרם הסתלקתו ביקר הרבה מענין שפתותיו דובבות בקבר, שאם האדם זוכה שפתותיו דבבות בתורה גם בקבר, והראה על שפתותיו הק' ואמר: "אוי וועלען די לעפלן רעדן". וגם אמר תורה עה"פ תקבר בשיבה טובה הנאמר באברהם אבינו ע"ה, ור"ת "טבת" תקבר בשיבה טובה.

נסתלק לגנזי מרומים ביום שני ח"י טבת תר"א ומנו"כ בעיר דינוב. רבינו פקד בצוואתו, שלא יבואו לפקוד את ציון קדשו ביום היארצייט שלו(עבודת עבדה)

נשאר אחריו בניו הק' הרה"ק ר' דוד בעל אמח דוד זי"ע שמילא מקומו בדינוב. [ראיתי בספר אחד שרבינו זי"ע בא לבקר את בנו הר"ר דוד זי"ע כאשר חלה ונפל למשכב וציוה עליו רבינו להוסיף לעצמו אות י"וד אל שמו ויקרא שמו דויד, ושאלהו היכן מרומז זה הדבר? והשיב כי כן מצינו מזה הסגולה בדברי חז"ל: יהב לי' ידי' ואוקמיה, ר"ל כי הוסיף לו אות י"וד אל שמו עדה"כ השם עליהם יחיו וזהו גם כן מלא הסגולה ולזה קראו שם ספרו אמח דויד מעשה הנ"ל (טעמי המנהגים)] הרה"ק ר' אלעזר מלאנצוט זי"ע והרה"ק ר' שמואל מפרמישלא זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מקובל בידינו בשם זקיני מהרצ"א זי"ע בעל בני יששכר, כי ילמדו גמרא בבוקר קודם התפלה ועי"ז יש עלייה לתפילתינו למרום ע"י המלאכים נושאי הכסא. כי מ'יכאל ג'בריאל ר'פאל א'וריאל ר"ת גמרא(דברי תורה)

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב: ואפשר לומר כי מובא בספה"ק בני יששכר: במה שאנו מקבלים עלינו דיני החכמים וגזירתם בזה אנו מראים כי יש ביד החכמים גם כח להעביר מעלינו ולבטל כל גזרות קשות ורעות בבחינת ותגזר אומר ויקם לך (איוב כ"ב). וזה פירוש הכתוב כי חוק לישראל, כשאנו מקבלים עלינו גזירת חכמים ובני ישראל מקיימים החק שנתנו להם חכמים, אזי אנו נותנים להם כח, משפט לאלקי יעקב, שיש להם כח להיות צדיק גוזר והקב"ה מקיים שהם פוסקים המשפט לאלקי יעקב מה שהקב"ה צריך לקיים(נחלי יהושע)

כפרות עונות בברית מילה

בשם הרה"ק ר' שלמה מקארלין זי"ע שיש מדרש: שכל העומדים אצל כסא של אליהו הנביא ז"ל בשעת הברית נתכפרו עונותיהם, דאליהו הוא מלאך הברית, ואמר הקב"הף שאין יכול לסבול אם העומדים אצל הברית המה בעל עבירה. וא"ל הקב"ה אני מוחל לכל העומדים שם ולא תצטרך לקנאות קנאת ה' צבאות. ואמר עפ"ז רבינו זי"ע שזה הפי' תחת אשר קנא לאלקיו: כי פנחס זה אליהו, ומדתו קנאה. ע"כ ויכפר על בני ישראל, כי לא יכול לסבול סביביו חוטאים (אגרא דפרקא)

מחלוקת לשם שמים

האיך ידע האדם האם כוונתו הוא לשם שמים? נתנו רבינו סימן, שיבדוק עצמו האם בגשתו למצוה אחרת גם התלהב נפשו באותה אש להבת שיש לו לענין המריבה, האם בוערת בו אש התלהבות גם לענין עטיפת הטלית ולבישת התפילין, באותה מידה של המחלוקת, ואם לא כן, סימן הוא שאין כוונתו במחלקות לשם מעלה כלל וכלל. ולכך מצינו בקרח ועדתו שזלזלו במזוזה וציצית.

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

יט טבת תר"ט

רבי אלימלך ב"ר מנחם ישכר דוב זי"ע הרה"ק מרודניק

רבינו הרה"ק רבי אלימלך ווייסבלום מרודניק זי"ע נולד בערך בשנת תקצ"ט לאביו הרה"ק ר' מנחם מענדל ישכר בער מפשעווארסק זי"ע בן הרה"ק ר' אלעזר מליזענסק זי"ע בן הרה"ק הרבי ר' אלימלך ראש שושלת ליזענסק בעל נועם אלימלך זי"ע. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת שיינדל ע"ה נכדה של הרה"ק ר' משה מפשעווארסק זי"ע

רבינו היה איש צדיק וקדוש, מהצדיקים המפורסמים בדורו ובעל מופת נפלא בכלל, ובפרט לפעול ישועות לחשוכי בנים.

וסיפר שהיה דרכו לנסוע בכל שנה למדינת אונגארין, ובדרך באו אליו אנשים ונשים בבקשות שונות וביותר נשים עקרות להפקד בזש"ק, וכאשר הבטיח לכל אחד נתקיים, כי היה דרכו אשר טרם נסיעתו מביתו היה סופר ומונה את הסכום הילדים אשר יקבל אתו באמתחתו לחלק לעקרות כך וכך זכרים וכך וכך נקבות.

פעם אחת בחזרתו מאונגרין בעודנו בדרך באה לפניו אשה אחת בבקשה שיבטיח לה שתפקד בזש"ק ונתנה לו פדיון הגון, ויאמר לה רבינו: מה אעשה לך כי אחרת המועד, כי כעת לא נשאר לי עבורך רק נקבה אחת והיא סומא באחת מעיניה אם תרצי קחי לך, והאשה סברה שרבינו אומר כן בדרך הלצה, ונתרצה אבל כן נתקיים לה. (מגדיל ישועת מלכו)

רבינו עסק הרבה במצות פדיון שבויים, ולפרנס אלמנות ועניים נסתרים, והיה גילוי אליהו הנביא ז"ל מתי שירצה, כך מעיד עליו רבו הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ בעל זרע קודש זי"ע, וכמו כן אמר הרה"ק ר' דוד מדינוב זי"ע: שאליהו הנביא ז"ל היה רגיל להיות אורח אצלו. וכן אמר פעם הרה"ק ר' חיים האגער מקאסוב בעל תורות חיים זי"ע: אויף דעם רבי אלימלך'ס קינדער[הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע] זאגט די וועלט אז זיי האבין גילוי אליהו, ואילו על אברך ר' אלימלך רידניקער, זה יודעים אנו על כך ביחוד.

ומסופר דכשהגיע הדברים לאזני רבינו, נענה ואמר: בעיירתי יש שואב מים הנקרא בשם אליהו, וכשמביא לי במוצאי שבת מים מן הבאר [נכון לציין שו"ע או"ח רצ"ט סעיף י' בהגה"ה] ואנכי משלם לו עבורם, יש ועליו לתת לי עודף, וכרגיל תלויה אמתחתו על צוארו ומונחת על לוח לבו, והנה מגלה לפני לבו ופורט לי מעות מאמתחתו, ולזה הגילוי אליהו אני זוכה. מעתה הוסיף רבינו ואמר: תאמרו להר"ר הק' מקאסוב, כי באם ישים לפיו הק' מחסום, ולא ישוחח אודותיי, מוטב. ואם לאו, כי אז ואף אני אפתח את פי ואגלה ממסתוריו. (מערכת וישניץ)

בילדותו נסע רבינו ביחד עם אביו הק' כמה פעמים להרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב זי"ע. וסיפר שפעם אחת שהיה רבינו באותו תינוק כבן ו' שנים ברימנוב עם אביו, והיה שם איש אחד שהחמיר על עצמו שלא לדבר בשבת קודש רק בלשון הקודש. וכידוע שבבית הרה"ק מרימנוב זי"ע היה נמצא שם שעון גדול שמצלצל בכל שעה ושעה כמספר השעה כן מספר הקולות שהשעון היה משמיע, ושאל אותו האיש המדבר רק בלשה"ק: כמה לקה הזייגער? נענה אותו רבינו: עשר מכות! והרה"ק מרימנוב זי"ע התפלא מאוד לתשובתו הניצחת של תינוק. וכעבור זמן מה, שלח הרה"ק מרימנוב זי"ע מתנה לרבינו ראצימארי בעקיטשע, ורשם במכתב המיוחד ששלח בהזדמנות זו לאביו הק' עבור בנו החכם.

רבינו נהג כמו רבו מרימנוב שבכל יום חמישי ביומא דשוקא הלך והשגיח על המדות והמשקלות אם הם על צד היותר טוב. מחמת ענוותנותו הגדולה לא ניהל עדה הקדושה והיה מכתת רגליו להסתופף בצלם של צדיקי דורו אשר כולם כבדוהו והעריצוהו עד מאוד. ומהם הסתופף בצל הרה"ק ר' נפתלי צבי ראש שושלת ראפשיץ בעל זרע קודש זי"ע, ואחר הסתלקותו בי"א אייר תקפ"ז נסע לחתנו וממלא מקומו הרה"ק ר' אשר ישעיה ליפמאן בעל אור ישע מראפשיץ זי"ע. והיה מקושר להרה"ק ר' אליעזר הורוויץ מדזיקוב זי"ע והיה בידידות רבה עם הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת צאנז בעל דברי חיים זי"ע, ועם הרה"ק ר' צבי יוסף מרודניק זי"ע שהיה נקראים בין החסידים הסגל חבורה.

וסיפר פעם נסע רבינו בפרשת לך לך להרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב זי"ע ובעת עריכת השלחן אמר הרה"ק מדזיקוב זי"ע תורה, ואמר: וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה. (פרשת לך לך י"ב ט') אברם נקרא הצדיק, כשהצדיק נוסע זהו ויסע אברם, אז הלוך ונסוע הנגבה, נוסע השכינה עמו, הנגבה בגימטריא אדנ-י. ואמרה זאת ברמז על רבינו. ובזמן שהיה שם רבינו קבל קוויטליך מהאנשים דשם שנתנו לו, והרה"ק ר' מאיר מדזיקוב בעל אמרי נועם זי"ע היה לו קצת חלישת הדעת מזה. אמר לאביו: טאטע אויב זאגסטו אזי תורה, בודאי הרה"ק מרודניק לוקח קוויטליך! השיב הרה"ק מדזיקוב: איני זוכר שאמרתי כן. והזכירו, אמר עוד הפעם שאינו זוכר, אבל אם אמרתי מותר לו ליקח קוויטליך. (דמשק אליעזר)

וסיפר הרה"ק ר' איציק'ל מפשעווארסק זי"ע: פעם אחת בא רבינו אל הרה"ק ר' ישראל מרוזין זי"ע וביקשו הרה"ק מרוזין שיספר לו איזה דבר מראפשיץ? ונענה רבינו שבראפשיץ, נהוג לקדש בצפרא דשבתא על יין שרף ולא על היין, שאחרי יין שרף עסט זיך געשמאקע! [היי"ש מעורר התיאבון לאכילה] נענה לעומתו הרה"ק מרוזין: ידעתי שהראפשיצער חסידים המה חכמים אולם לא ידעתי עד כדי כך. (בודאי טמונים בדיבורי קודש דברים גדולים מאוד שלא זכינו להבינם ולעמוד על סודם)

פעם אחת היה מעשה פלא אצל רבינו שהיה בסוף זמן קידוש לבנה ולא נראתה הלבנה כל הימים הללו, ובעת שישב רבינו בסעודת מלוה מלכה, פתח פה קדשו ואמר: אם יתנו מעות לקנות קדרה עם מעד (משקה של מי דבש) אזי תהיה לבנה, וכאשר שמעו דברי רבינו, נתן כל אחד מעות שיקנו קדרה עם מעד, בגודל אמונתם שבודאי כן יהיה. והיה שם איש אחד שאמר שהוא אינו צריך ליקח חבל עמהם ולהשתתף בנתינת מעות, שאם תהיה לבנה יקדש הוא גם כן, ובינו לבינו שלח שליח לקנות המעד, והאיש הנ"ל אשר לא רצה להשתתף בנתינת מעות ישב גם כן להמתין על קידוש לבנה ונרדם. וכשהביאו המעד נראית הלבנה ויצאו החוצה וקדשו את הלבנה ברוב שמחה, וכשחזרו להבית המדרש הקיץ את עצמו האיש הנ"ל משינתו ושאל אם יש כבר לבנה? ואמרו לו שעכשיו קדשו את הלבנה, ויקם האיש ורץ החוצה לראות אם יש עוד הלבנה, וראה שהמטר והגשם יורד בשפע רב, ונתקיים בו באיש ההוא, וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת (קהלת א' ט"ו) שנמנו חביריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם. (גדולת יהושע)

וסיפר בכ"ה מרחשון בשנת תקל"ט נסתלק לגנזי מרומים דודו הרה"ק ר' נפתלי מליזענסק בעל אילה שלוחה זי"ע שהיה הנכד הראשון של הרבי ר' אלימלך זי"ע ולא מצאו לו מקום באוהל בקרבת הצדיקים. [בניו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע שהסדר שם באוהל הוא שהרבי ר' אלימלך טמון באוהל בפני עצמו, ובחדר החיצון נטמנו בניו הקדושים. ואף אחד לא הביאו בפנים ליקבר בחדר הפנימי שם שוכן הנועם אלימלך זי"ע] כיון שלא מצאו מקום באוהל לר' נפתלי, נעמד לו רבינו לכבוד דודו, והכריז בפני הצדיקים שוכני ארץ שבחדר החיצון: אם תפנו מקום להרבי ר' נפתלי מוטב, ואם לאו אכניסנו בפנים אצל הזיידע, הרבי ר' אלימלך, והוא אפילו לא יקפיד על כך! ואכן תיכף נתפנה מקום לכבודו וטמנו שם גופו הקדוש של ר' נפתלי. (פניני תורה וחסידות)

כדרכם של צדיקים רבים היה רבינו גם כן לכתת רגליו ממקום למקום, ופעם אחת כתת רגליו לעיר סוקלוב ונסתלק שם בפתע פתאום לגנזי מרומים ביום י"ט טבת תר"ט ושם מנוחתו כבוד ובנו שם אוהל על קברו.

נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' אלעזר מרייסא בעל משנה למלך הנקרא ר' אלעזר רייסער זי"ע

סיפר שי"ח שנים האחרונים של הרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב זי"ע לא טבל במקוה, כי אם פעם אחת בשנה, ביום י"ג מדות. ולבישת החלוק לכבוד שבת היתה אצלו במקום הטבילה במקוה בערש"ק, שאז היה מכוין הכוונות והיה לו עליית נשמה, ובתוך השבוע שנסתלק רבינו, והעלימו בניו הקדושים בשורה רעה הזאת ממנו כי אהב את רבינו חיבה יתירה. כשהגיע יום ערש"ק היה תור בנו הרה"ק ר' מאיר מדזיקוב זי"ע להביא לאביו החלוק, וכאשר לבש החלוק לכבוד שבת נאנח ואמר: אה! מיילעכעל רידניקער לייכט שוין און לעכטיגען גן עדן! יצא האמרי נועם ואמר לאחיו הק': דער טאטי ווייסט שוין אלעס. (שיח זקנים)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

מנין להם לצדיקים שדורשים תמיד התוכחות שבתורה לטוב ומהפכין אותם לברכות, והיכן יש להם רמז בתורה על זה? הוא מרמזת בפרשת כי תבוא קודם כל הארורים והתוכחות הכתובים שם, בפסוק וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב, דהיינו שהקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו היה מצוה ע"ז לאדון כל הנביאים משה רבינו ע"ה שבעת כתיבת הדברים דברי התורה היינו דברי תוכחות כי דיבור הוא קשה. אזוי באופן כזה באר היטב, היינו שיהיה כח בעוסקים בהם לבאר אותם לטוב. (דבש השדה)

פעם אחת בראש השנה אמר רבינו פירוש על נוסח הברכה שסדרו לנו חז"ל בברכות יום הכיפורים בתפלת שמונה עשרה. מלך מוחל וסולח לעוונותינו ולעוונות עמו בית ישראל ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכיפורים. בדרך צחות: משל לאיש שהוא עשיר ועתיר נכנסין ויש לו בן יחיד שהוא ילד שעשועים ומחבבו בכל מה דאפשר פעם אחת השיג פרי אחת הדר ונחמד למראה וריחו טוב מאוד וקנה אותה עבור בנו, אך למען גודל אהבת בנו ולמען להראות לבנו גודל חבתו לא מסר לו תיכף רק הראה לו וכאשר בנו רוצה לקחת מידו טומנה ממנו וכן עשה לו כמה פעמים והיה זאת רק למען להודיע לבנו שהוא אוהב אותו מאוד כי אם יתן לו תיכף לא ידע בנו ולא ירגיש שהפרי הוא נחמד רק כאשר ימאן למסור לו תכף הגדיל לו את גודל יופיו וכאשר בנו יש לו געגועים גדולים על הפרי הזאת ורואה שאביו מעכב נתינתה לו והוא חכם גדול ובשביל שהשתוקקותו גדול ואינו יכול להתאפק מצא עצה בנפשו וכאשר הראה אביו הפרי עוד הפעם מברך הבן ברכה בשם ומלכות הברכה ששייך להפרי ואז לאחר ששמע אביו הברכה היה מוכרח ליתן לו תיכף כדי שלא יבא בנו ח"ו לידי ברכה לבטלה. והנמשל מובן שהקב"ה כל המחילות והסליחות כביכול שיש בידו המה שייכים רק לישראל כי המה יקרים לו מאוד כמו שנאמר: הֲבֵן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יֶלֶד שַׁעֲשֻׁעִים. (ירמיהו ל"א י"ט) ואנחנו בניו וכאשר יבואו ימי הרצון ראש חודש אלול וראש השנה אנחנו צועקים ומרבים בתפלה לפניו שיתן לנו סליחתנו וכאשר בא יום הקדוש ואנחנו מתענים ב"ה עונים וצועקים ע"ז מקירות לבנו ויש לנו געגועים גדולים שהקב"ה ירחם עלינו ולסלוח לנו. ומחמת שאנחנו נדע שהכל הוא מאהבתו עלינו מאוד וכלתה נפשינו על זה. עד שאנחנו מברכים הברכה זו בשם ומלכות ואנחנו ידענו בטוב כי אבינו יתברך יחוס עלינו שלא יהיה ברכותנו ח"ו לבטלה כמו המשל מבן להאב אז יען היה ויאמר מהרה סלחתי. (משנה למלך)

סגולה וענין הריקודים לפני הכלה

אמו של רבינו היתה פעם חולנית מסוכנת ל"ע וכבר נראו עליה סימני גסיסה, באותו שעה עברו שם חתן וכלה, וקראם רבינו לתוך החדר ששכבה אמו, ורקד לפני הכלה, ומיד הוטב לאמו. ע"כ ומוסיף על זה הרה"ק ר' יעקב לייזער מפשעווארסק זי"ע: אולי עשה זאת רבינו בתורת סגולה, או אולי הוטב לה בזכות שעשה המצוה במסירות נפש שאפילו בשעה כזו הסיח דעתו מצערו ושימח חתן וכלה. (י"ג אורות)

רבינו הגיע פעם לביתו של גביר, והלה עשה סעודה גדולה לכבודו, ובסוף הסעודה הביאו קערה של פתיתי בצק. והנה דרך העולם הוא שהרבי אוכל מעט והשאר מחלקים לשיריים, אך רבינו אכל את כל הקערה ושאל: האם יש עוד? וכך אכל שלש קערות של פתיתי בצק! ובינתיים היה יוצא ונכנס כמה פעמים, והיה הדבר לפלא בעיני המסובים כיון שמעולם לא היה כן דרכו בקודש. לאחר מכן נתוודע הדבר, שלגביר הייתה משרתת ישראלית, והיא טעתה - ובמקום להניח שמן או שומן בתוך פתיתי הבצק, הניחה יין שרף להדלקה וכמעט שלא היה ראוי לאכילה. וחשב רבינו: שאם יתוודע הדבר, תתבייש המשרתת ואולי אף תסולק ממשרתה, על כן אכל את כל הפתיתי בצק שלא יתוודע הדבר, ולכן יצא כמה פעמים לחוץ להקיא וחזר לאכול עד שלא נשאר עוד, וכל זה עשה כדי שלא לבייש ולצער בת ישראל. (נועם שיח)

י"ט טבת תשע"ג

רבי אברהם יעקב ב"ר מרדכי שלום יוסף זיע"א מסאדיגורה

רבינו הרה"ק רבי אברהם יעקב פריעדמן זי"ע בעמח"ס עקבי אבירים נולד בווינה ה' באלול תרפ"ח, לאביו: הרה"ק בעל כנסת מרדכי מסאדיגורה זיע"א, בן מרן הרה"ק הקדושת אהרן מסאדיגורה זיע"א, בן מרן האור ישראל מסאדיגורה זיע"א , בן מרן אדמוה"ז מסאדיגורה זיע"א, בן מרן רבינו הס"ק מרוזין זיעועכי"א ולאמו: הרבנית מרת מירה מירל בת הרה"ק ר' ישראל שלום יוסף ממעזביז זיע"א

בשנת ה'תרל"ד עבר רבינו עם אביו לגור בפשמישל. זמן קצר לפני המלחמה העולם השנייה בסיוון ה'תרל"ט, עלו לארץ ישראל. למד בישיבת הישוב החדש וישיבת לומז'ה ואחרי המלחמה עבר עם אביו לאירלנד הבריטית והתגורר בקולון הייטס. רבינו נשאר בניו יורק כדב הקהילה גם לאחר חזרת אביו הכנסת מרדכי זיע"א לארץ ישראל בשנת תשכ"ז, הוא עלה מאוחר יותר והתייצב בלפון תל אביב.

בהגיע רבינו לפרקו נישא להרבנית ליפורה פייגה (נפטרה בי"א בתמוז תשס"ו), בת הרב יוסף אריה פלדמן ז"ל, בנו של רבי אפריים פיגל ז"ל מחבר הספרים "ידות אפריים" ו"דגל אפריים".

ליל כ"ט בניסן תשל"ט. כדרכו, ביקר רבנו את אביו הק', בביתו שבתל אביב, בדק ווידא שהכל כשורה, לפתע פנה אליו אביו הק' ואמר: 'נעם דיר לאט בענקל, איך האב שוין נישט קיין כח'! [קח לידיך את מוסרות הנהגת העדה, כבר אין לי כח]. בהמשך הדברים אמר אליו עוד: "כתיב "כי ירבי ימיך ויוסיפו לך שנות חיים" – כאשר מקדישים זמן, כח, ולב, לאמון זכות הרבים, מתווספות בזכות זה אריכות ימים ושנים". רבנו נפרד מאביו הק' בברכה, ושב לביתו שבבני ברק. למחרת היום, באשמורת הבוקר, הזעיקו מחותנו הרה"ח ר' אברהם יוסף שפירא ז"ל, שדר בסמיכות לרבנו ה'כנסת מרדכי זיע"א, כי המצב חמור ועליו להגיע בדחיפות. כשהגיע רבנו אל הבית, נודע לו כי זה כבר לאחר מעשה. עם שחר התעורר רבנו הק', ביקש כוס מים וביכל שהכל ויללה נשמתו בעהרה.

עוד בלותו יום בעילומו של מסע ההלוייה, הוכתר רבנו לממלא מקום אביו הק', כפי אשר ליוה בחייים חיותו. "ובא השמש – וזרח השמש".

פעם התבטא רבינו בזה"ל: "אבי הק' לימדני לקרוא קוויטל – את הכתוב בשורות ובין השורות"! ע"כ, מיני אותו זמן התגלה רבנו בשיא יפעתו בעולם אהבת ישראל שפיעמה בקרבו. נהרי אהבה פיכו ממנו על כל אשר בשם ישראל יכונה. כל מי שבא אל הקודש פעמה – ובעצם כל מי שנפגש עמו אף אם בהזדמנות מרעיה של פגישה בשמחה או נסיעה, או כל מצב אחר – היה נתקף על זוח לבו הטהור. מיד היה מתענין בכל פרט אפשרי, שואל ומבקש, מייעץ, מכוון ומדריך. חוקי כבוד ומגבלות מעמד – נמוגו והיו כלא היו. רבנו היה משתתף בצערו של כל אחד ושמח בשמחתו – כענין אישי שלו, הנוגע לנקודת לבבו. לא היסס מלהריס טלפון לרופאים, לעסקנים או למשפטנים וכדו' – הכל לפי הצורך. בעצמו התקשר, בעצמו דיבר ופעל [כאן המקום לציין, כי בשיחתו האחרונה עלי חלב, ציין את המעשה שאביו הק' היה משגר מכתבי המלצה לרוב, והעיד שבעצמו היה עד לכמה מקרים ששיגר מכתבים שכאלו לרבנים וכו' ע"מ לסייע לאנשים בפרנסה או בשאר ענינים. כמה תואם הדבר לדרכו הק' לתלות הכל בזכות אבות...]. ובד בבד – הגביר פעלים בשמי מרומים, גליונות סידוריו מלאים בשמות שבתב לעצמו להעתיר בעדם לרפואה, לפרנסה או לישועה וכדו'. לא אחת הדיר שינה מעיניו לגורל הלוגה לפלוני או אלמוני, והיה שב ומתקשר שעה אחר שעה להוודע על הנעשה.

"עבודה" שלמה ראו אשל רבנו בעת קריאת הקוויטלעך. לעתים היה מתבונן זמן רב בקוויטל, לעתים מניחו ונוטלו שוב. לא אחת העיר על אופן כתיבת שמות ובקשות, הורה לתקן בקוויטל ואז נטלו וקרא בו שוב. אף לעת זקנה, כשקשה עליו הקריאה אפילו בספר מודפס באותיות מאירות עיניים, הרי ככל שמדובר בקוויטל – היה קורא בריהיטות ובמהירות, מתעכב על שמות מסויימים, שואל ומעיר לדרכו, וניכר היה שהכל גלוי וידוע לפניו. כשהזכירו לפניו שמות לברכה, היה ברוב מורה לכתוב את השם על פתק, מעיין בנכתב ומבדך.

כאשר הוטל עליו עול הנהגת העדה הק', כשמטבע הדברים נדרש להקדיש זמן רב לקבלת קהל משתדלי פתחו, המשיך רבנו בסדרי לימודיו במשך שעות רבות, גם כאשר היום היה עליו למלאכה, כשלבו פתוחה לרבים, היה לו הלילה למשמר, לעסוק בשעשועי לבו – התורה הק'. היה מקדיש לילות שלמים כשאולחנו עמוס לעיפה בספרים, ראשונים ואחרונים והוא הוגה בהם באהבה, בהתחדשות, ובחשק נפלא. בקיאות עצומה רכש רבנו במכמני הש"ס, מדרשי חז"ל, הזוה"ק וכתבי האריז"ל. כל אימת שהיו העוסקים בעריכת דברי תורתו או תורת אבותיו הק' נזקקים למ"מ מסויים, היה רבנו עונה תשובה מדויקת על אתר, ואף בליון טרת הלף...

מסכת מיוחדת היא התקשרותו אל אביו הק', אותו ראה כרבו המובהק. היה כרוך אחריו עד לאחת, ואותות התרגשות ניכרו כל עת דברו בו. גם עם חלוף עשרות שנים מפטירתו. ומתוך כך התמסר מאד לעריכת והוצאת דבריה תורתו, ספרי "כנסת מרדכי" על התורה והמועדים. היה מקדיש לכך שעות רבות, בעיון רב היה מדקדק בכל תיבה, מחזן ומתקן. כאשר אמרו פעם לפניו, שמא קשה לו הדבר ויוותר על כך, ענה ברטט: "הלא זהו מקור חיותי"! נורלות היו התבטאויותיו בשנים האחרונות, כשסיפר לא אחת שאביו הק' התגלה אליו – בהקיץ ולא בחלומו – וזיכרו אותות עריכת והדפסת דברי תורתו. אף בשיחת הקודש האחרונה שניהל במוצ"ק האחרון לימי חייו, עורר על כך.

עוד בחיי אביו הקים את ישיבת רוז'ין בבני ברק ושימש בה כראש הישיבה על שהוכתר לאדמו"ר. כאדמו"ר הקים מוסדות נוספים בירושלים, אשדוד, ביתר עילית, מודיעין עילית, ניו יורק ולונדון. ובסוף ימיו העביר את מרכז החסידות לבני ברק, אך עדיין המשיך להנהיג ולהתגורר מדי פעם באחרו בתל אביב.

קשר טמיר נגר רבנו לעדת הולדתו – בית רוז'ין. תדיר הגה בדברות קדשם של צדיקי גזע קדוש זה, ולשמם ולזכרם תאוות נפשו. מרחותיהם, שיחם ושיגם היה לו למורה דרך ולמאיר נתיב. עוד בצעירותו שקד על הפצת תורתם לרבים, ובשנות מגוריו באה"ב ההדיר את ההגדה של פסח "בית היין" – תורת הרה"ק אדמו"ר הזקן מסאדיגורה, ובהמשך יזם את עריכת והוצאת "קובץ ספרי רוזין". כל העוסקים בדברי תורתם, משנתם ותולדותיהם של צדיקי רוזין, התקבלו במעונו בחיבה יתרה, כשרבנו מקדיש להם שעות ארוכות ומעביר את אורחם בדברי תורה ותולדותיהם ומעשיהם של צדיקים, מבתבי יד שהיו שמורים בגזניו או מידע העצום שאצר במוחו, מאשר שמע וקיבל מאביו הק' ומזקני החסידים, ובכל כוחו תמך ועודד את הוצאת ספרי בית רוזין.

סיפור הרה"ק מבוהוש זיע"א: קודם שמחת החתונה של כבו"ק מרן האדמו"ר מבאיאן שליט"א, באו אליו [להאדמו"ר מבוהוש] משלחת של חשובי חסידי באיאן, להזמינו לשמחת החתונה ולכבדו בסידור קידושין, ענה להם הרה"ק מבוהוש זיע"א "סידור קידושין איננו מקבל, כי ברוזין היתה הכיבוד בכבה אחריתא" והוסיף הרה"ק ואמר: "יש לי עצה, אם אתם רוצים לכבד רוזינער אייניקעל שיסדר קידושין, אזי תלכו לה'סאדיגערער רעבי (ה"ה רבינו העקבי אבירים זיע"א), ותכבדו אותו עם סידור קידושין", שאל אחד מחברי המשלחת להאדמו"ר מבוהוש זיע"א "ילמדינו רבינו, וכי הסאדיגערער רבי אינו יא רוזינער רעביץ? " פנה להם האדמו"ר ואמר בזה"ל: "אכן אתה צודק שהוא גם רוזינער רבי, אבל סאדיגערער רעבי איז דער איינציגסטער ואתם האלט דער ערבינו פון רוזינערו!" דברים נוראים, וגם התבטא בלשון הנ"ל בהזדמנות אחרת, שסיפרו לו ערבינו הכנסת מרדכי משנה ממהגי אבותיו בזה שעושה בהטלית קטן שלו החוליות ע"פ שיטת האדי הק', ואמר אז שיש לו [לרבינו הכנסת מרדכי זיע"א] את הערביט של הס"ק מרוזין זיעועכי"א. (מפי הרה"ח ר' יעקי' הלפרין שליט"א ראש הבחורות – באה"ב שמעע בעצמו מפ"ק של האדמו"ר מבוהוש זיע"א)

בימי החנוכה תשנ"ה נפל רבנו למשכב וחלה במחלה קשה שהקשתה על אורח חייו. אולם כאן ניכרה גדלותו העצומה, כאשר למרות היסורים הנוראים שהקשו על תפקודו נחלץ חושים להמשיך בעבודת הקודש כמימים ימימה ולא הסכים לוותר על קולו של יו"ד מהנהגותיו הק', קהל עדת מרעיתו לא האמין למראה עייניים, כאשר רבנו עמד כחומה בצורה ולא ויתר במלוא נימה בכל דבר שבקדושה, אם לנשק את המזוזה בפתח הדלת, לעמוד בתפילת שמונה עשרה, או לרקוד עם ספר התורה ביום שמחת תורה. כך גם למרות חולשתו המשיך המשיך לחיזוק התורה והיהדות וקידוש שם שמים. כך גם הקפיד רבנו למרות חולשתו העצומה להשתתף בשמחות של אנשים פרטיים כדי לשמח את לבבם.

עוד בשבועות האחרונים לחייו ניהל עדת קדשו ביד רמה והופיע בבית מדרשו בכבל השנים האחרונות. בחודש האחרון לחייו נערכו מספר שמחות בחצר המלכות, ורבנו זי"ע השתתף בהם בהופעתו המלכותית והנהדרת בקודש, כאשר אינ לא מעלה על דעתו כי מדובר בהופעותיו האחרונות בפני הציבור.

רבינו השאיר אחריו דורות יקרים מבורכים:

בנו יחידו וממלא מקומו, רבינו כבו"ק אדמו"ר ר' ישראל משה זיע"א העדתו ישראל מסאדיגורה

בתו הרבנית תחי' מ"ח של הרב פנחס שפירא שליט"א, רב בית מדרשינו בתל אביב, ובנו של הרה"ח ר' אברהם יוסף שפירא ז"ל.

בתו הרבנית מ"ח של הרב שמואל זאנוויל שאלף שליט"א , מחשובי חסידי "באנוב – 45"

יט טבת תקע"ג

רבי אריה לייב ב"ר יוסף הכהן זי"ע בעל קצות החושן אב"ד סטרי

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הגה"ק רבי אריה לייב הכהן העלער בעל קצות החושן זי"ע נולד בעיר קאליש אוקראינה בשנת תק"ה לאביו הגה"ק רבי יוסף העלער מקאליש זי"ע בן הגה"ק ר' יחיאל מיכל הכהן זי"ע בן הגה"ק ר' יהודה הכהן זי"ע בן הגה"ק ר' יוסף הכהן כהנא ראב"ד טריסק זי"ע שהי' חתן הגה"ק רבינו ר' יום טוב ליפמאן העללער בעל תוי"ט אב"ד קראקא זי"ע מצאצאי דוד מלך ישראל חי וקיים ע"ה. ולאמו הצדקות מרת ניסל ע"ה

פעם יצא הגה"ק ר' ישראל מאיר הכהן מרמלין בעל חפץ חיים זי"ע בסעודה שלישית בעידן רעוא דרעוין, ופתח וסיפר על יהודי בימים מקדם, שנכנס לבית המדרש אחר חצות היום, והחל באמירת תהלים בדמעות שליש ובהשתפכות הנפש. באותה שעה שהה בבית המדרש אחד מהמתפללים שנתלהב לבו מהמחזה שראו עיניו, איך שהלה שופך דמעות כמים, והחל גם הוא לומר תהלים בהשתפכות הנפש ובדמעות.

במוצ"ק ניגש אליו השני ושאלו: לבביה מה זו עושה? כי לפי רוב הבכי והדמע נראה כי בצרה ויגון היינך נמצא, אבקשך שתגלה לי מצפוני לבך, אולי יהיה בידי לעזרך. פתח היהודי את סגור לבו ואמר: בת לי בביתי היושבת וממתנת על בוש לזיווגה, אך ורק מאחר שאין הפרוטה מצויה בכיסי, ואין בידי להתחייב על נדוניתה, והנה במשך ימות השבוע הנני טרוד על המחיה ועל הכלכלה, ואינני רואה אותה לנגד עיני, אך בהגיע השבת קודש, ופוגש אני בבתי נופל לבי בקרבי על הצרה הגדולה, לכן מיד אחר סעודת השבת נוהג אנכי לבוא בשערי בית המדרש לשפוך לב כמים אל האלוקים, שיחוס לנו ישועה בקרוב. ענה השני ואמר: אף אני יש לי בבתי בן עלם חמודות וילא שמים, ואף אני איני מצליח להבילו לבית השידוכין, היות והפרוטה כלתה מכיסי, על כן הייתי מייעץ שנשתדך ביניהו. ואכן השידוך יצא מן הכוח אל הפועל ומאותו הזיווג נולדו מרבעה אחים גדולי עולם, ושניים ידועים מהם הלא המה הגה"ק בעל הקצות החושן זי"ע והגה"ק בעל קונטרס הספיקות זי"ע. ולימד מכאן החפץ חיים: כי תפילת היהודי כשאינו סומך רק על ה' פועלת גדולות ונצורות, כגדולי עולם הללו שיצאו משידוך זה. (הגה"צ ר' אלימלך בידערמאן שליט"א)

ומספר על אם רבינו, כי בערוב ימיה גרה בבית בנה הצעיר הר"ר מרדכי באונגוואר, ויהי היום ויבאו כל בניה לבקרה וכדרכם נשאו ונתנו כל החיים במלחמתה של תורה, והאח הצעיר גברה ידו והודו לדבריו, אמם ברורתה זאת קפצה ממטתה והתחילה לרקוד משמחה, כנשאלה מה ראתה לשמחה מיוחדת עתה? השיבה: כי כל ימיה לאגה שמא בנה הצעיר הר"ר מרדכי אשר שלח במסחר ידו, נגרע חלקו בתורה ולא נגרע מאחיו, גרם לה הדבר לשמחה ולעונג רב עד שיצאה לרקוד מרוב שמחה (זכרון לראשונים).

רבינו היה גאון עצום עמקן ופוסק, למד תורה מתוך הדחק כי היה עני ואביון עד כדי כך שהקור שרר בביתו ולא היה לו במה להתחמם כי אם בכר וכסת, ושם היה מניח את הדיו בו כתב את חידושיו הרבים, למען יהיו תחת החוס, ולא יקפאו מרוב הקור.

פעם אחת נסע הגה"ק ר' אפרים זלמן מרגליות מברלא בעל בית אפרים זי"ע דרך עירה ראזינטאב, ועמד שם כדי לחלוק כבוד לרבינו זי"ע לבקר אותו בהיכלו. כאשר נכנס אל בי עקתא הלין של רבינו, ושאלו איש לרעהו לשלום ושבו ודברו בדברי תורה. נאנח רבינו, והתאונן מאוד על שפלות התורה, הגאון מוהרא"ז מרגליות זי"ע השיב: שעל שפל מצבו רבינו נאנח, על ביתו הרעוע. ושאל רבינו על מה יתאונן כ"ת כל כך? ויענהו: הנה אשער בנפשי, כי לוא היה כ"ת רק גביר עוסק כמה שהוא בערכו ולא היה ת"ח, בודאי לא היה לפי כבודו של גביר לדיר כמוהו, לבוא לבית שפל כמו ביתי לברקני, אלא מפני שמעב"ת הוא ת"ח, בשביל תורתו חושב אותי לבן גילו, להיות שגם אני ת"ח ומוכרח לבא לבית שפל לברקני, האם אין זאת שפלות התורה, הגאון מוהרא"ז מרגליות נהנה מאוד מתשובה זו ואמר לו, גם תשובתו זאת, היא עצה נפלאה, הראוי לבעל קצות החושן.

אמר הרה"ק ר' יצחק אייזיק מסאפרין זי"ע בביקורי אצל הגה"ק בעל קצות החושן אני מרגיש שהנני מקיים את מצות הכתוב: וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו, ובאת אל הכהנים הלוים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט, (פרשת שופטים י"ז ח'–ט') שכן הקצות הוא גם כהן וגם השופט שבימיך. (קצות החושן – פרקי מבוא דף כ"א)

ספריו בהלכה נתקבלו בעולם התורה כספרי היסוד בהלכה ובפלפול, ומספר שהרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת לאנז בעל דברי חיים זי"ע החשיב הספר קצות החושן, ואמר: מפני שמחברו טרם לימודו האריך בחרטה ותשובה על חטאיו כדי שיוכשר ללימוד תורה"ק שלא יהיה ח"ו בכלל ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי.

כהן כאב"ד ברזאזינטוב ובשנת תקמ"ח בגיל מ"ג שנים עבר לעיר סטריא לשמש שם בתור אב"ד,

לעת זקנותו עלה רבינו על הסולם כדי לקחת איזה ספר מאחרון הספרים ומחוסר יכיבות נפל רבינו וכל אחרון הספרים התמוטט עליו, תלמידיו מיהרו ובמאמצים רבים הילכוהו משם, ולאחר שהניחו לנוח אמר בדרך מליצה: שכל מחברי הספרים עליהם חלק בספריו, קמים עליו עכשיו ומתנפלים עליו, וזמן מה לאחר מכן מחולשה זו נסתלק רבינו לגנזי מרומים בי"ט לחודש טבת שנת תקע"ג ומונ"כ שם בעיר סטריא,

נשאר אחריו חיבריו הק' קצות החושן, שב שמעתתא, אבני מילואים, משובב נתיבות.

מסופר על רבינו. הדבר ידוע שהיה פעם אחת בערב יום הכיפורים בסכנה גדולה וכוח המות מרחפת על פניו, והרופאים צוו לו לאכול ואם לאו ח"ו יאבד מארץ החיים, והוא בצלקתו אכל שלא לרצונו, והיה קץ ממאכלי איסור, וג"פ אכל, ועבור הצער שהיה לו ג"פ זכה לג' חיבורים גדולים אשר כל בית ישראל שותים בצמא דבריו הק'. כאשר בא רבינו אל אחד מגדולי הדור [לפי המסורת זה היה הגה"ק ר' יעקב משולם ארענשטיין אב"ד לבוב בעל ישועות יעקב זי"ע] לקחת ממנו הסכמה על ספרו, אמר לו אותו גדול להשאיר אצלו את הספר ולמחרתו יבוא אליו לקבל ההסכמה. למחרתו יצא קול נכרוז בעיר בהכרזה מטעם רבה של העיר, שבערב תתקיים הכנסת ספר תורה ברוב עם ובהדר וכל אנשי העיר מוזמנים בזה. ורבינו גם הוא בא בין אנשי העיר להכנסת הס"ת. אנשי העיר רואים את החופה עומדת מוכנה לקבל לתוכה את הס"ת והכל מוכן והס"ת אינו בתוכה? ולמרואה הפליאה רואים שאותו גאון הדור מתקרב רבינו ובידו כתבי הקצות ואוחזו בידיו וכך מודיע גאון הדור אם הקצות תחת החופה במקום הספר תורה ואומר לכל אנשי עירו: הנה זהו הספר תורה... וכך הם עובדים לאורכה ולרוחבה של העיר כאשר ספר הקצות הוא הוא הס"ת שמתחת לחופה.

פעם שאלו את רבינו מדוע ספרו קצות החושן התקבל בעולם התורה יותר מאשר ספרו אבני מילואים, אף ששניהם יצאו מתחת ידו, וביותר גדולה הפליאה שכן הספר אבני מילואים חיבר בגיל מבוגר יותר מאשר את הספר קצות החושן? והשיב: שהטעם והסיבה לכך הוא כיון שאת הספר קצות החושן חיבר בשנים שהיה עני ואביון משא"כ את ספרו אבני מילואים חיבר בשנים שכבר לא היה עני ואביון.

הגה"ק ר' ישראל גוסמאן בעל קונטרס הציעורים זי"ע שאל פעם את רבו הגה"ק ר' שמעון שקופ זי"ע מי היו רבותיו? השיב לו הר"ר שמעון: הקצות חושן והאבני מילואים, ושאלו מה על השב שמעתתא? והשיב מהקצות והאבני מלואים קבלתי יותר דרך איך ללמוד.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ספר קצות מסוגל ליראת שמים

הוי מרגלא בפומיה דהרה"ק ר' בן ציון מבאבוב זי"ע בשם זקינו הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע: שמסוגל מאד ליראת שמים שבחור ילמוד הרבה ש"ך עם קצות..

כ טבת ד'תתקס"ה

רבינו משה בן מימון בעל הרמב"ם

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

הגאון הקדוש רבינו משה בעל הרמב"ם זי"ע נולד בקורטובה בי"ד ניסן שנת ד' אלפים תתצ"ה לאביו רבינו מיימון דיין בקורדובא זי"ע

רבינו היה גדול מאוד בחכמת ה', והיה עמוד הוראה, ויהודע כי פעם אחת ביקש הרה"ק ר' משה עייטלבויס בעל ישמח משה מאוהעל זי"ע שיתנו לו מן השמים מדריגת ירמיה ה' כמו שהיתה רבינו, וכאשר מילאו בקשתו, נפל עליו חימה וילמה כל כך גדולה, עד שלא היה יכול לעמוד בה, וביקש שיטלוהו ממנו. (עבודת עבודה שיחות)

השל"ה הקדוש זי"ע כתב על רבינו, משה אמת ותורתו אמת והלכה כמותו בכל מקום. (מנין המצוות)

יהודי תימן היו מזכירים את רבינו בעת אמירת הקינים: בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי מרנא רבי משה הן מיימון, דבר שהיה נעשה רק לרב גדולתו, וגם זה רק ביום הכתרתו.

רבינו למד את רובי תורתו וחכמתו מאביו רבינו מיימון זי"ע והיה גם כן תלמיד מהגה"ק רבינו יוסף ב"ר מאיר הלוי אבן מיגאש בנקרא הר"י מגש זי"ע, ותלמיד מהגה"ק רבינו רב סעדיה בן יוסף אלפיומי גאון הנקרא רב סעדיה גאון זי"ע

רבינו הרב הגאון הקדוש רבי אברהם אבן עזרא המכונה ראב"ע זי"ע היה לו מיחוש שלא מצא לה רפואה, ושמע את שמע הטוב של רבינו הרמב"ם זי"ע ואיך שהוא רופא גדול, ונסע אליו שיריפא אותו, כשבא להעיר שדר בה רבינו ונכנס לרבינו, הביט רבינו עליו, ומיד כיבדו עם סעודה, והניח לפניו על השלחן ללחת בשר עם חלב, האבן עזרא ראה זאת ושתק ולא ענה דבר. אחר כן הביא משרת גוי יין לשתות, וכיבד רבינו את האבן עזרא עם היין, ולא היה יכול להתאפק ופנה בקפידה: האתה הוא הרמב"ם שאומרים עליכם גדולות שאתה גאון ולדיק, הלא עכשיו נתתם לי לאכול בשר בחלב ולשתות יין נסך, תדעו שאגלה ברבים מה שעשיתם וכו' וככה פנה איזה זמן. אמר לו רבינו שינוח מכעסו וידע ברור שבלב הוא חלב מאיזה פרי ואינו חלב בהמה, וכן היין הוא יין מבושל והגוי מותר בנגיעתו, רק כשראיתי אתכם הבנתי שבלי שתוכלו להתרפא הנכם צריכין להקפיד, ועד עתה מעולם לא הקפדתם על שום דבר, לכן לא היה לי עצה רק ליתן לפניכם כל זה כדי שתקפידו על זה לשם לשמים, ומעתה הרי נתרפא החולאת ותוכלו ללכת לחיים ולשלום. (הלכו עבדי ה')

כידוע חיבה יתירה נודעת מהרה"ק רבי אורי קלונהויפט בעל אמרי קדוש מסטרעליסק הנקרא השרף סטרעליסק זי"ע לספריו של רבינו הגדול הרמב"ם ופעם אחת בא לפניו חסיד אחד שהיה מלמד בכפר חלי שנה ולפני חג הפסח שב לביתו שבסביבות סטרליסק וטרם הלכו למקומו בא לפני השרף סטרעליסק, אמר לו השרף סטרעליסק בעת אשר יש אחד מעות שלקחת בשכר לימוד אבקש ממך שתשאיל לי את זה כי ברצוני לקנות רמב"ם חדש, המלמד לא חשב הרבה לקח כל מה שהיה לו ונתן להשרף סטרעליסק ולא השאיר לעצמו גם על נרכי יום טוב, נתמלא השרף סטרעליסק שמחה שיוכל לקנות רמב"ם חדש ואמר אני מברך אותך שבאשר תבוא לביתך יהיו לך שמונים אלף זהובים. נשא החסיד את רגליו והלך לביתו בלי פרוטה בכיס אך בטחונו על דברי רבו השרף סטרעליסק, כשבא בקרבת מקום מגורו ראוהו איש אחד ממכיריו ונתן לו שלום ואמר לו, שמעתי שזכית בלאטעריע שמונים אלף זהובים, תמה החסיד ביודעו כי מעולם לא ניסה בגורל הלאטעריע, וכאשר בא למקומו ברכו אותו כל מכיריו במזל טוב להצלחתו ועוררו, והנה הוא בא לביתו מבלי שידע מה לעשות, אבל מיד בא אליו שליח מהפריץ שביקשו לבוא אליו בענין נחוץ, כבואו אמר לו הפריץ הנה ידעתיך מכבר לאיש נאמן ועתה שמעתי כי עלה בגורלך גם שמונים אלף זהובים ובכן בטוח אני בך שלא תרמה אותי ואני הנני מוכרח לעזוב אחוזתי ולנסוע על זמן רב לכן היה אתה על ביתי לכלכל אחוזתי עד שובי, הסכים התפיק וקיבל עליו הכל והפריץ מסר לו גם מה שהיה אצלו במזומן כפי הצורך ונסע לו, בדרך מת הפריץ אחרי איזה זמן ובנים לא היו לו, נשאר ביד החסיד סכום רב וידע כי מברכת רבו השרף סטרעליסק נתברך שעל ידי ביבוריו הקדושים יצא השם שהרוויח בגורל ועל ידי זה בטח הפריץ בו. (אור עולם)

מספרים על הרה"ק רבי מרדכי לאש שנעשה בעל רפאי אש הנקרא הזקן מנעשכיז זי"ע שפעם בא אצלו רבינו הרמב"ם זי"ע בחלום, ושאל אותו: מדוע איננו לומד בספרו היד החזקה? והשיבו כי הוא מוטרד מאד מאנשים שבאים בבקשותיהם, על כן הוא לא יכול לפנות ולעסוק בספרו. אמר לו הרמב"ם: שעל כל פנים יהיה מונח ספרו על שלחנו תמיד, ואם יקיים דברו הוא מבטיח לו שבכל פעם כשיבוא איזה חולה בבקשה לפניו, ויהיה נצרך לאיזה רפואה כשיפתח את ספרו ויביט בו יתגלה אליו, ויודיע לו רפואה עבור החלה, וכך היה, שתמיד היה מונח ספר הרמב"ם על שלחנו ולא זז ממנו.

הרה"ק ר' אלימלך מג"ל לאווי אב"ד וא"מ טאהם הנקרא הסבא קדישא מטאהם זי"ע היה תלמיד מובהק להרה"ק ר' אלעזר בני סאפרין בעל המשק אליעזר הנקרא רבי אלעזר מקאמארנא הגדול מקאמארנא זי"ע, וסיפר הרה"ק מטאהם זי"ע כי רבו הר' נהג ללמוד בכל ערב שיעור קבוע בספר הרמב"ם עם הגיון הקדושים, ושום אדם לא היה רשאי ליכנס לשם בעת ההיא, אבל הוא גם כן זכה להיות שם מפני שנתשב כאחד מבניו של הרה"ק מקאמארנא. ופעם אחת התבטא על אותו לימוד בזה"ל: וועד עס האט נישט געהערט ווי אזוי דער רבי זכרונו לברכה האט געלערענט רמב"ם, ווייסט נישט וואס דאס הייסט געלערענט. (עבודת עבודה שיחות)

הרה"ק ר' חיים האלברשטאם רשא שושלת אמונ בעל דברי חיים זי"ע אמר: כי רבינו הרמב"ם הק' היה לו מ פאראפלאמט האנד פאנדן מייבערשטן, והשתוקק מאוד שיוכלו בני ישראל לדבק נפשם אל ה', על כן חיבר ספריו הקדושים, ספרי היד החזקה, שיוכל האדם לברר כל הלכות התורה בניקל, ועל ידי זה יוכל לייחד זמן לעסוק גם בדביקות בה'. (עבודת עבודה שיחות)

פעם אחת בא הרה"ק רבי יאחק מאיר אלתר בעל חידושי הרי"ם רשא שושלת גור זי"ע לבית המדרש ולאה מ' אחסידים יושבים בטל בלי לימוד, ואמר על דרך אחות: מה שלא נכתב הלכות תשובה בשולחן ערוך, רק ברמב"ם ז"ל, מחמת שהרמב"ם ז"ל עשה על כל ההלכות אף על הדינים שאינם נוהגים בזמן הזה, אבל בשולחן ערוך נכתב רק הדינים וההלכות שנוהגים בזמן הזה, ובזמן הזה אנשים אינם עושים תשובה. (ליקוטי הרי"ם)

נסתלק לגנזי מרומים בליל ב' יום כ' לחודש טבת ואחר פטירתו העלוהו ממלריס וקברוהו בטבריא, למרשותיו קבור אביו רבינו מיימון זי"ע

וזה נוסח מצבתו: ממשה עד משה לא קם כמשה כאן שוכן עפר, הנשר הגדול, הענק בתורה חכמה תבונה ורפואה, שהביא רפואה למלכי בשר ודם, בעל היד החזקה משה בן מיימון.

נשאר אחריו בנו הגה"ק החסיד הנגיד רבינו אברהם זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו וזכותו הגדול ישפיע עלינו תורה ורפואת הנפש ורפאת הגוף וכל טוב על כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

אף הוא ראה גולגלת אחת שצפה על פני המים. אמר על דאטפת, אטפוך.וסוף מטיפיך יטופון (מסכת אבות פרק ב' משנה ו') פירוש רבינו: רצה לומר שאתה נהרג בעבור שהרגת זולתך ואשר הרגך עתיד ליהרג הכוונה בזה המאמר שפעולות הרעות ישובו בראש עושיהם כמו שאמר עָוֹנוֹתָיו יִלְכְּדוּנוּ אֶת הָרָשָׁע וּבְחַבְלֵי חַטָּאתוֹ יִתָּמֵךְ. (משלי ה' כ"ב) ואומר בּוֹר כָּרָה וַיַּחְפְּרֵהוּ וַיִּפֹּל בַּשַּׁחַת יִפָּעֵל. (תהלים ז' ט"ז) ואמרו חכמים במדה שאדם מודד בה מודדין לו (מסכת סוטה פרק א' משנה ז') וזה דבר הנראה לעין בכל עת ובכל זמן ובכל מקום שכל מי שיעשה רע ויחדש מיני החמס ופחיתיו' שהוא עצמו יוזק מן הרעות ההם בעצמם אשר חדש מפני שהוא למד מלאכה שתעשה נזק לו ולזולתו וכן כל המלמד מעלה שמחדש פעל טוב מן הטובות יגיעהו תועלת הפעל ההוא מפני שהוא מלמד דבר שיעשה טוב לו ולזולתו ודברי הכתוב בזה טובים מאד אמר כי פועל אדם ישלם לו. (פירוש הרמב"ם)

מצות נר חנוכה מצווה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להיזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק. (רמב"ם הלכות חנוכה פ"ד ה"ב)

אין מחשבת עריות מתדבקת אלא בלב פנוי מתורה. (רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק כ"ב הלכה כ"א)

מצות עשה לעשות בית לה', שנאמר וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם. (פרשת תרומה כ"ה ח')(רמב"ם בית הבחירה פרק א' הלכה א')

צריך להעמיד בכל קהל וקהל מישראל חכם גדול וזקן וירא שמים מנעוריו ואהוב להם, שיהא מוכיח לרבים ומחזירן בתשובה, שהתוכחה גורמת לתשובה, שבזמן שמודיעין לו לאדם חטאיו ומכלימין אותו חוזר בתשובה וכ"ו ולכן השונא את התוכחות הוא מהדברים המעכבים את התשובה, כי הוא אינו בא למוכיח ולא שומע דבריו, ולפיכך יעמוד בחטאותיו שהם בעיניו טובים. (רמב"ם הלכות תשובה פרק ד')

אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה. (רמב"ם הלכות תלמיד תורה פרק ג' הלכה י"ג)

דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדיעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחביריו, ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך כדי שלא ילמוד ממעשיהם. הוא ששלמה אומר: הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יֶחְכָּם, וְרֹעֶה כְסִילִים יֵרוֹעַ. (משלי י"ג כ') ואומר: אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ, בַּעֲצַת רְשָׁעִים. (תהלים א' א') וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה, ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים וכ"ו, ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו לישב במדינה אלא אם נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע, יצא למערות ולחורחים ולמדברות, ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים, כענין שנאמר: מִי יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אֹרְחִים וְאֶעֱזְבָה אֶת עַמִּי וְאֵלְכָה מֵאִתָּם כִּי כֻלָּם מְנָאֲפִים עֲצֶרֶת בֹּגְדִים. (ירמיהו ט' א') (רמב"ם הלכות דעות פרק ו')

הרואה ת"ר אלף אדם כאחד, אם עכו"ם הם אומר: בושה אמכם מאד חפרה ילודתכם הנה אחרית גוים מדבר ציה וערבה. ואם ישראל הם ובארץ ישראל אומר: בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם חֲכַם הָרָזִים. (רמב"ם הלכות ברכות פרק י' הלכה י"א)

סגולה ליראת שמים

מקובל מפי הצדיקים הקדושים, כי הלימוד בספרי הרמב"ם מסוגל ליראת שמים, ועוד אמרו צדיקים, כי עצם החזקת ספרי הרמב"ם בבית מסוגל ליראת שמים. (עבודת עבודה שיחות)

וידוע הסיפור המסופר בין החסידים שמישהו ביקש מהרה"ק ר' פנחס שפירא מקאריץ בעל אמרי פינחס זי"ע שישאל לו הספר מורה נבוכים של הרמב"ם, והשיב לו הרה"ק מקאריץ: שהחזקת הספר הרמב"ם בבית היא סגולה ליראת שמים. (זכרונם לברכה.)

רבינו הרה"ק רבי אהרן צבי טערקעלטויב האדמו"ר מבריד הנקרא דער בריד'ער רבי זי"ע נולד בערך בשנת תקע"א בעיר פשעמישל גאליציא לאביו הצדיק נסתר הרה"ק ר' ישראל חנינא אכסלראד זי"ע

סיפר שבעת שהיתה אמו ע"ה הורתה בקדושה עמו, הלכה לפני הרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין זי"ע כדי להתברך ממנו בברכתו הקדוש, ובהכנסה לפניו עמד אז הרה"ק החוזה זי"ע מכסאו ואמר: אני עומד מכסאי בשביל הנשמה הקדושה והרמה אשר הורתה, ובירכה אז שתזכה לזרע ברך ה' ושיהיה מצדיקי הדור. רבינו היה איש מופת קדוש וטהור בעל מדריגה גאון גדול בנגלה ונסתר מתמיד עצום יצב בלי הפסק על התורה ועובדה בדביקות נפלא בכפר בריד עשרים שנה ואח"כ תקע אהלו לעיר מונקאטש, ורבים נסעו לאורו. בימי חורפו הסתופף בצל השר בית הזוהר הרה"ק ר' צבי הירש אייכנעשטיין בעל עטרת צבי מזיליטשוב זי"ע ולאחר הסתלקותו ביום י"א תמוז שנת תקצ"א המשיך להסתופף בצל אחי רבו הרה"ק ר' משה אייכנעשטיין מסאמבור בעל תפלה למשה זי"ע, וגם היה מתלמידי הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע והתנהג עצמו בכמה דרכים כמו רבו מפרעמישלאן זי"ע כגון להשיב ולומר דיבורים בלופן גלוי מאד מתוך רוח הקודש שקרתה אליו, כמו כן הסתופף שנה תמימה אצל הרה"ק ר' דוב בעריש מאלאסק זי"ע וגם החזיק את עצמו מתלמידי הרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין זי"ע, ואף שהיה רק ילד בעת שנסתלק החוזה זי"ע אך אמר שהיות שנתברך ממנו כמובא לעיל, ובזכותו זכה להגיע למדריגות קדושות ע"כ ראה בזה כאילו שהוא תלמידו. בעודו בנעוריו היה רבינו שוחט ובודק בכפרים במחוז מארמאראש ובישוב קאפאניע בגבולות סעלים סמוך לעיר חוסט. וסיפר מעשה פלא כשבא רבינו לכפר קאפאניע לשחוט עופות עבור התושבים ראו בני הכפרים שהעופות רגילים לרוץ לקראתו ופשטוש לפניו צוארם, כאילו שהמתינו כבר שיזכוש ליצחט על ידי רבינו זי"ע, והתחילך ולספר פליאה זו לעוד אנשים עד שהגיע הדבר לאזני הגה"ק ר' שמואל שמעלקא מסעלים בעל צורר המור זי"ע שהישוב קאפאניע היה בגבולתו, וביקש שיבוא השוחט אליו ורוצה לראות את החלף שלו, וכשבא רבינו לפניו הסתכל על החלף וראה בעיניו הקדושים איך שמאיר על החלף השם ה–ו–י–ה ברוך הוא, ובראותו דבר זה נבהל מאד, וחלק לרבינו כבוד גדול והפליר מרבינו שאדם גדול וקדוש כמותו ראוי להפסיק מאומנות השחיטה ולהתנהג כפועל יצועות כראוי לו באמת, ואמר בזה"ל: א איד ווי אייך דארף נעמען קוויטלעך!(כנפי יונה) כמו כן יעץ לו הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת אמץ בעל דברי חיים זי"ע בעת שרבינו עבר לאמץ להסתופף בצלו הק', ואמר לרבינו שיסע לאונגארין ולהתנהג שמה כאדמו"ר ופועל יצועת, אמנם עכ"ז סירב רבינו בגודל ענוותנותו לקבל עול אדמור"ת עד שפעם אחת הלך רבינו על הדרך לפנות בוקר לאחד הכפרים לשחוט עבורם, שמע איך ערל אחד אומר לחבירו: הנה זה עובר לפנינו היהודי, אמנם חבירו השיב לו: שאין זה יהודי רק זהו השוחט. וכשמוע רבינו דברים אלו, הבין שהוא רמז לו מן השמים להפסיק מאומנות השחיטה, ובנוסף להפצרת רבותיו הק' החליט בדעתו שהגיע אכן הזמן לשמוע לעצתם והתחיל לקבל פתקאות ונהג כפועל יצועות לרבים כראוי לו ונתפרסם שמו בכל הסביבה כבעל רוח הקודש אמיתי בלופן גלוי מאד ובעל מופת גדול ורבים וטובים התחילו לנסוע אליו לבריד. (כנפי יונה) הרה"ק ר' יחזקאל האלבערשטאם בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע שלח חסידיו שבאו מסביבות בריד לרבינו, ואמר להם: למה מטריחים אתם את עצמכם לבוא אלי הלא יש אצלכם הצדיק מבריד אשר כדאי לסמוך עליו, לך אליו ותוושעו ממנו בכל הענינים. ולאחר מכן תקע רבינו אהלו לעיר מונקאטש, והיה שם בילדות רבה עם הרה"ק ר' שלמה שפירא ראש שושלת מונקאטש בעל שם שלמה זי"ע. אירע פ"א באמצע היום, בעת שהיה רבינו עסוק בעבודתו בקודש, קם פתאום ממקומו ולבש את חלוקו העליון, ונשא את רגליו והתחיל ליצא לבדו במהירות רבה, והיות שהיה דרכו ליצא בלי משמש לכן רץ אחריו יהודו אחד, וראה איך שהלך רבינו במהירות בין השדות והכרמים מחוץ לכפר עד שהגיע לשדה אחת וראה שם איך שהיו שני אנשים נצים ביניהם, יהודי עם שבינו הערל, והרים היהודי את ידו והיה מוכן להכות את שבינו הגוי, בטענו שהוא גזלן וגוזל ממנו תמיד. והמהלך אחר רבינו שמע אז, שרבינו ניגש אל היהודי והפציר בו שיעזוב את הערל ולא יגע בו, אבל דבריו לא הואיל מאומה, ואז אמר לו רבינו: תדע בני שאני רואה שבלילה הזאת ימות הגוי, ולכן אם אין אתה מניחו מלהכותו עכשיו, אז יעלילו עליך למחר שאתה גרמת את מיתתו, ואחריתך יהיה מר וקשה, לכן שמע בקולי ואיעצך שתעזוב אותו למען ילך על מקומו בשלום, וזה תציל את עצמך מסכנה גדולה, וכמובן שהיהודי בשמעו דבריו אלו יוצאין מפי הצדיק אז שמע בקול רבינו, ועזב את שבינו הערל ולא הכה אותו, ומן המותר לציין שמדברי רבינו לא נפל דבר ארצה, ובאמצע הלילה מת הגוי הזה וכבה ניצל היהודי מסכנה גדולה. בשנת תרמ"ג נחלה רבינו, הלך הרה"ח ר' פנחס שלעזינגער ז"ל הגאבי של החברא קדישא דקהילת מונקאטש לבקרו, ובין השיחים שאל לו רבינו: אמור נא לי היאך הוא בעת שנפטר רח"ל אדם בשבת קודש וגופו שובת אז בביתו בכל יום השבת, ואם כן מה הוא עושה בכל השבת? והשיב לו הגבאי שבאמת אינו יודע מה להשיב, על זה אמר לו רבינו: תדע כי לומדים כל שאה סדרי משנה בעל פה ואז יש לו להמת מה ללמוד. וכשנסתלק רבינו לגנזי מרומים בליל שבת קודש פרשת שמות כ' טבת בהיותו בן ע"ב שנים, הבינו על מה היה רבינו מרמז אז, ומה עמקו מחשבותיו וליבוריו הקדושים זי"ע. היות שהיה אז שלג גדול לא היה באפשרות לקברו מיד במולאי שבת המתינו עד יום ראשון, והספידוהו אותו הרה"ק בעל שם שלמה ממונקאטש זי"ע ומו"כ בעיר מונקאטש. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

כא טבת תר"י

רבי ישראל דוב בער ב"ר יוסף זי"ע בעל שארית ישראל מווילעדניק

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי ישראל דוב בער בעל שארית ישראל מווילעדניק זי"ע הנקרא הצדיק מווילענדניק נולד בשנת תקמ"ח-מ"ט לאביו הרה"ק ר' יוסף מקאטעלנע זי"ע מלמד בגלילות זיטאמיר-בארדיטשוב

בעת פטירת אביו ילד בן חמש שנה, ונתגדל על ידי אמו הצדיקת מרת פערל גיטא ע"ה, והיותו כבן עשר שנים נפטרה עליו גם אמו ע"ה, ונשאר במקום הולדתו ושם נתעלה במעלות התורה בהתמדה יתירה עד שנתפרסם שמו כ'עילוי מקאטעלנע, והיותו ילד כיתת רגליו לבקש רבי והגיע לבית הרה"ק ר' שלום שכנא מפרלהביטש זי"ע אביו של הרה"ק ר' ישראל ראשלת רוזשין זי"ע. ואח"כ נסע לכמה צדיקים בדורו וביניהם הרה"ק ר' שניאור זלמן שניאורסאהן מלאדי בעל התניא זי"ע הרה"ק ר' לוי יצחק דערבאמרמיגער מבארדיטשוב בעל קדושת לוי זי"ע הרה"ק ר' מרדכי מלעכאוויטש זי"ע והרה"ק ר' אהרן מזיטומיר זי"ע במיוחד נתקשר לרבו מובהק הרה"ק ר' מרדכי טווערסקי המגיד מטשערנאבל זי"ע. נכון לציין: שכל אימת שרבינו מזכיר בדברי תורתו הק': שמעתי ממורי, כוונתו לרבו המגיד מטשערנאבל זי"ע.

פעם בא רבינו ואנשיו עמו אל המגיד הקדוש מטשערנאבל על שבת חזון, באותה שנה חל ראש חודש אב ביום השני, וביום החמישי לעת ערב כשרבינו ואנשיו עמדו ליד המגיד, פנה המגיד אל רבינו ואמר לו: ישראל בער, התוכל לעשות אחר סיום מסכת כדי שנוכל לאכול סעודה בשריף? השיב רבינו בחיוב: אחר דין ודברים קצר בין האנשים, הוחלט שרבינו ילמוד ויסיים את מסכת שבת, למחרת אחר התפילה ערך המגיד שלחן לסעודת ראש חודש, הבין המגיד כי המסובים אינם מאמינים שרבינו אכן למד במשך הלילה את מסכת שבת כולה על מאה חמשים ושבעה דפים, ובפרט שאינו לא ראהו יושב ולומד, פנה המגיד אל רבינו ושאל: ישראל בער! האמנם למדת וסיימת את מסכת שבת כולה? השיב הרבינו כן! ולקח אתן לך סימן, שבכל המסכת נזכרים אביי ורבא כך וכך פעמים! בתוס הסעודה מלאו ובדקו כי אכן המספר שנקט בו רבינו היה מדוייק. (ספורי נפלאות)

ופעם נסע רבינו עם האנשים שלו לטשערנאבל לרבו על ראש השנה, בליל ערב ראש השנה הגיעו לכפר אחד סמוך לטשערנאבל, ונתעכבו בבית מגיזה של הכפר, ירדו לנוח קצת, וראו שקבלן אחד יושב ומנגן הכנור, תיכף כששמע רבינו את הנגינה עמד והשיב רב קשב, כשגמר הקבלן לנגן ביקשו רבינו לנגן עוד, אמר לו הקבלן: שאם יקנה לו קצת יין שרף (יי"ש) ינגן שוב. ענה רבינו כן, והקבלן ניגן הלאה. וכך נשנה הדבר כמה פעמים. האנשים נתפזו לנסוע ולהגיע לטשערנאבל לסליחות של זכור ברית, ורבינו עדיין מתעסק עם הקבלן, נתרעמו מאד, אבל לא יכלו לנסוע מבלי רבינו והאשאירו כאן לבדו. לבסוף כשהקבלן פסק מלנגן, נסעו לדרכם והגיעו לטשערנאבל כאור היום, בקהל העיר כבר אמרו סליחות אבל אל המגיד מטשערנאבל המתין ולא התחיל עדיין בסליחות, כשהגיע רבינו עם אנשיו, פנה המגיד אל רבינו ונתן לו שלום בסבר פנים יפות, הבינו האנשים שהמגיד אינו כרוגז על איחורו, אחרי שגם האנשים קיבלו שלום מהמגיד, רמז המגיד אל רבינו: ישראל דוב: קבלת בכפר מהקבלן את כל סוד שיר השירים!. הבינו עכשיו האנשים למה נתעכב רבינו באותו כפר, ולמה ביקש מהקבלן שינגן. (ספורי הסיפים)

רבינו היה איש קדוש ונורא ועילוי גדול חריף ובקי בכל חדרי תורה ופועל ישועות מרבים ובפרט לכל נשברים עד שכמה מצדיקי דורו שלח לרבינו לפעול עבור נצרכים, ביניהם הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע הרה"ק ר' מנחם מנדל מליובאוויטש בעל צמח צדק זי"ע. והיה ענוותן גדול ושפל ברך, בעת שאמר כל נדרי ביום הקדוש אנו מתירים להתפלל עם העבריינים לעצה: ווי איז דא א גרעסערער עבריין פאר מיר.

היה נוטע ונחבא אל הכלים יצב על התורה ועל העבודה, אהבתו לכל בר ישראל היתה עזה בלי גבול, ומה שכתוב ועמך כולם צדיקים היה אצלו כדבר פשוט שכל אחד מישראל הוא בחינת צדיק וכאשר בא איש מישראל לביתו עמד מפניו במלא קומתו וקיבל אותו בסבר פנים יפות ובילתא הכבוד.

פעם אחת שאלוהו התלמידים מדוע כה יחרד לקראת כל איש מישראל? אמר להם, בפשיטות, מפני שכל איש מישראל הנהו צדיק, וצדיק גוזר והקב"ה מקיים וע"כ היא מלא ירא ופחד מפני כל צדיק כי מי יודע מה יגזור עליו אותו צדיק.

כשהגיע לפרקו נשא לבתו של הגביר הר"ר משה חפץ בהקרא ר"מ מגיד ז"ל ובזו"ש נשא את הרבנית הצדיקת מרת אסתר ליפא ע"ה בת הר"ר חייס ז"ל שהאריכה ימים אחריו עד שנת תרכ"ב, ומסופר אודותיה סיפור נפלא: בזמן קצר קודם הסתלקותו בתה אל רבינו אשה נגידה שידלה מנכסיה ובקשה את עזרתו, רבינו הצווה לה שני מטבעות של מחצית האימפריאל זהב באמרו: לכשאזדקק להם יהיה עליך להחזירם לי, שוב נתהפך עליה הגלגל לטובה, וכעבור כמה שנים בא אליה רבינו בחלום וציוה עליה שביום המחרת תשלח את שני חצאי הזהובים לזוגתו, כי המעות נחוצות עתה מאוד, בבוקר שלחה האשה את המעות בצירוף מכתב אודות פקודת רבינו, וכעבור יום הגיע המכתב ליעדו. בו ביום נסתלקה הרבנית ע"ה לבית עולמה, ומאותן מעות עשו לה את תכריכיה וכל צרכי המת.

בהיותו יושב מתבודד בעיר קטנה חי חיי צער מאוד והי' שונא מתנות במלא מובן המלה, גם מאת אותנו הגביר הר"ר משה חפץ לא רצה לקבל מתנות ונזר על הרבנית שלא תקבל מתנה מבית הורי', היא עשתה לון בעלה הקדוש, אבל בלבה היה מר לה כי לא הסכימה לחיות חיי צער מעורה ופני' היו זועפים תמיד ומזה סבל רבינו הרבה.

התגלותו בחור לזיק עושה נפלאות בא לו ע"י הגה"ק ר' מנחם מענדל שניאורסאהן בעל צמח צדק ומאז הוא ז"ל שלח לרבינו פעם אחת עגונה שעזבה בעלה כמה שנים ולא נודע מאה בא, ומתחלה לא רצה רבינו לשמוע מזה מאומה, אך כאשר סיפרה לרבינו כי הרבי מליובאוויטש שלחה אליו, אמר אם כן אם הצער כ"כ גדול בוא ואראך היכן הוא בעלך, וקם מכסאו אל החלון ואמר לה ראה בעלך עומד על התורן שבספינה שם בעיר ליבוי ועובר שם. העגונה נגשה אל החלון והביטה אבל היא לא ראתה מאומה והתחילה לבכות, אמר לה הנה תסע לליבוי ושם תמצא את בעלך, וכן עשתה ונסעה שמה ומצאה את בעלה בין העובדים בספינה וקבלה ממנו גט פטורין, ומאז והלאה נתפרסם לבעל מופת ומכל המקומות באו לפניו לעזור להם ולפעול להם ישועות. (כרם חב"ד)

פעם יצא רבינו בצוותא עם חבורת חסידים, הריס כשופר קולו ונעק בקול־בוכים את הפסוק: כִּי רַע וָמָר עָזְבְךָ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ. (ירמיהו ב' י"ט) כשהוא חוזר על הדברים פעמים הרבה ומוסיף ביידיש: ווי פינסטער און ביטער ווען דו פערלאזט דעם רבונו של עולם. במשך כמה שעות יצא רבינו ומירר בבכי, חזר בלי הפוגה על המלים האלו בקול מזעזע שהמיס את הלבבות. ולא נשאר איש מכל הנוכחים שלא חזר בתשובה שלמה.

פעם קודם תפילת נעילה ראה רבינו איש קטרוג גדול על ישראל וכל העברים נגעלו, לקח רבינו הקיטל וסבב בבית המדרש עד שמצא אצל הפתח נגד מפורסם מומחה לשבור מנעולים ולפתוח לבתות, לקחו בידו הלבנים אותו הקיטל ואור עליו אתה מומחה לפתוח שערים נעולים אתה תתפלל, הגנב פתח הקדיש של נעילה בניגון ידוע ותיכף נפתחו שערי רחמים, ורבינו התפלל בשמחה רבה תפילת נעילה.

קודם הסתלקותו בקשו ממנו שיאמר להם איזה דברי תורה, ואמר להם: כתיב: וַיּוֹצֵם אָמָּשׁ. (פרשת ויצא כ"א מ"ב) פירוש: שיוכיח אתכם ותזכרו ותעלו על דעתיכם מה שעשיתם אמש. (רזא מהימנא)

נסתלק לגנזי מרומים כ"א טבת שנת תר"י ומנו"כ בעירו ווילעדניק אוקראינה.

רבינו לא זכה להשאיר אחריו זש"ק ל"ע אך נשאר אחריו דברי תורתו בספר הק' שארית ישראל.

וסיפר: בחודש אלול תר"ט ביקש רבינו ממחר הסוחרים מאנשיו שיקנה עבורו בד פשתן, ובראש חודש מרחשון בא הסוחר שניה לווילעדניק והביא עמו את הבד המבוקש, רבינו מישש את הבד, ואגב כך מלמל: אך טבתו! אך טבתו!. דיבורים אלו הובנו רק עם הסתלקותו של רבינו לבית עולמו ביום א"ך טבת, שקודם ציוה שאת התכריכים עבורו יתפרו מאותה בד פשתן.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

בצוואתו הבטיח שכל מי שיפקוד את קיברו, תפילותיו לא ישובו ריקם, ומענינת ביותר התוספת המקובלת שנמסרה איש מפי איש: אפילו אם לא יוכלו לגשת לקבר, יחזיקו בידית הדלת [קלאמקא] ויזכו להיושע.

תענית אסתר שורש מדת הרחמים

איתא (מסכת מגילה ב') י"ג זמן קהלה לכל הוא ולא צריך לרבויי, היינו שבי"ג אדר אין צריך להמשיך מי"ג מדות הרחמים מדת חסד, כי אם הקב"ה בעצמו אומר למעני למעני. (שארית ישראל)

תיקון לגילוי עריות ח"ו

בקריאת המגילה יש תיקון לכל הגילויים, גילוי עריות ח"ו. (שארית ישראל)

חייב אדם להקביל פני רבו ברגל (מסכת ראש השנה ט"ז) כשאדם פגם מאד עד שהוא בחינת "חייב" אפילו פגם ברגל, התיקון הוא להקביל פני הצדיק, ויכול לבוא לתיקונו בראיה בעלמא, אפילו לא שמע ממנו דברי תורה, והתקון הוא בכל קומה השלימה מראש עד רגל. (שארית ישראל ליקוטים)

בגמר השובבי"ם הם גמר יום כיפור, ומכפרים אפילו על אותם פגמים חמורים שאין יום כיפור מכפר עליהם. (שארית ישראל ליקוטים)

מתורתו של רבינו

בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם: (מסכת ברכות פרק ב' משנה א') הפירוש היא בפרקים אם אנו ח"ו בעלמא דפרודא שפגמנו מאד אזי שואל פירוש אנו שואלים ומבקשים מה' מפני הכבוד עשה למען כבודך אם לא למענו זהו מתתא לעילא ומשיב שלום מעילא לתתא אפילו לאותן הנשמות שפגמו מאד שהמה רק בכלל אדם אעפ"כ יש להם תיקון על ידי בחינת למעני למעני אעשה. (שארית ישראל)

כשאומרים: המוציא, בשעת ברכת המוציא יש להדגיש את אות ה"א, להזכירה בפני עצמה, כאילו כתוב: "ה-מוציא" (כתבי האריז"ל, שער המצות פרשת עקב). וכתב רבינו שהטעם שמדגישים את אות הה"א, הוא משום שבאים לרמז על ה' חושים שבאדם, ובהזכרה זו יודה לה' על שהעניק לו חמשה חושים אלו, וממילא יאכל בכוונה ראויה. (שארית ישראל)

בענין לימוד זוה"ק

אמר רבינו בשם הרה"ק ר' אהרן מזיטאמיר בעל קדושת אהרן זי"ע שזוהר הקדוש, צריך לאומרו בלא ביאור כי התיבות והדיבור של שזוהר הקדוש מקשרין את אדם לאין סוף יתברך, רק מי שרוצה ללמוד עם ביאור יעיין מקודם בהביאור, והזוה"ק יאמר כסדר בלי ביאור. (שארית ישראל)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

כא טבת תקל

רבי יהודא אריה לייב זיע"א המוכיח מפולנאה בעל קול אריה

רבינו הרה"ק רבי לייב זיע"א נולד לאביו הרה"ק ר' יחיאל מיכל זי"ע

רבינו היה מרשקוני תלמידיו של מרן הבעש"ט הק' זי"ע ותפס מקום נכבד בבני היכלא. הבעש"ט הק' החשיבו מאד ולימדו לף רזין שברזין שבתורותיו.

וסיפר: כי מקודם כבר היה רבינו מגיד בק"ק פולנאי והיה קורא את הבעש"ט ישראל והבעש"ט היה קורא את רבינו רבי. עד שפ"א שבת הבעש"ט אצל רבינו ובליל שבת כשסיימו התפילה והתחילו לומר שלום עליכם סבבה הבעש"ט בבית ואמר לך כבר, וכך אמר כמה פעמים ורבינו היה סבור תמיד שהבעש"ט משוגע ולא השגיח על תנועותיו המשונות, אך עתה הגיע הזמן שיתגלה ועלה בדעתו של רבינו לשאול אותו מדוע עושה תנועות כאלו ומה זה שאומר לך כבר. ושאל אותו רבינו איזה תנועות אלו ומה זה שאתה אומר, ולא רצה הבעש"ט להשיבו. אחר השבת חרה מאד לרבינו היות ונתקע במחשבתו מאד להיוודע מה זה שעשה ישראל זה. ונתעצם עמו מאד שיאמר לו, ונאלץ לגלות. ואמר לו הבעש"ט בזה"ל, דע לך שנגזרה עליך מיתה, אלא שפ"א התפללת והוא רחוס האורך ומסרת עצמך למיתה עבור כל ישראל וזכות זו הכריעה להאילך מגזר דן זה, והראיה שבביתך היו מחלות גדולות וגם אתה נפלת למשכב, והיום נגמר דינך וכשקבלת את השבת בשמחה והכנת שבת נאה חייב המלאך לענות אמן בעל כרחו כדברי הגמ', והיה כאן הס"מ כדי שיענה אמן אחר המלאכי רחמים שמברכים את האדם. וציויתי עליו שיסתלק כבר, שאתה כבר עשית את שלך והוא יסתלק כבר. וכששמע זאת רבינו, נבהל ונשתומם ולא היה לו מאד על שהחזיקו הבעש"ט עד עתה כמשוגע ולא החשיבו כלל. שהרי אם הוא דבר מופלא שכזה, שיכול הוא לדעת מה שעוש אדם אינו יודע כי הרי רק במחשבתו היתה מס"נ זו, א"כ בוודאי הוא בעל רוה"ק, והייתי יכול ללמוד ממנו. ומכאן ואילך החל רבינו לקרוא להבעש"ט רבי, הבעש"ט קרא אותו רבינו בשם לייב. ונעשה מאנשיו. (שבחי הבעש"ט)

והיה תלמיד מובהק מהמגיד הקדוש רבי בער ממעזריטש זיע"א.

רבינו היה איש אלקים קדוש עליון זכה רבינו וזיכה את הרבים כאשר לימדם את דרך ה', היה מוכיח בשער בת רבים, וכמוכיח בפולנאה ועל שם תפקידו זה הוא קרוי המוכיח מפולנאה. ורבים השיב מעוון, בזכות דרשותיו הנלהבות ודמותו הנאצלת. כמו"כ התפרסם בדוח קדשו ועשה אותות ומופתים לרוב.

וסיפר שדרשותיו בערים שונות עשו רושם עצום וקרבו רבים אל החסידות, הרה"ק רבי יעקב יוסף בעל "התולדות" מופלנאה. מרבה להביא בספרו "תולדות יעקב יוסף" דברי תורה בשמו, ואף פירסם בספרו, את ההספד שנשא על רעו וידידו הרה"ק ר' אריה לייב זי"ע

רבינו חיבר ס' קול ארי' עה"ת.

רבינו עלה למרומים ביום כ"א טבת בשנת תק"ל, ומנ"כ בפולנאה

על מצבתו חרות פ"נ איש קדוש צדיק וישר מורה דרך לעמו ה"ה הרב המפורסם הגדול התורני והרבני המופלא ומופלג בתורה וחסידות מורה ורבי ומוכיח מוה"ר יהודה ליב

בהר"ר יחיאל מיכל נפטר ביום כ"א טבת בשנת תק"ל לפ"ק זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

רבינו היה רגיל לומר: שהמשיח ילמד זכות על כל ישראל אפילו על רשעים ילמוד זכות עליהם שהם צדיקים כי בתשובה נגאלים, ולכן צריך אליהו הנביא ז"ל לבא לפני המשיח לעשות שלום בעולם, כדי שיוכל המשיח ללמד זכות על כל ישראל, כי אם אין שלום אין שניהם זכאים, ועמך כלום צדיקים. (אבותינו מספרים)

כב טבת תשי"ח

רבי שלום ב"ר מרדכי יוסף משה זי"ע בעל דעת שלום משאץ לאנדאן

רבינו הרה"ק רבי שלום מאשקאוויץ משאץ לאנדאן בעל דעת שלום זי"ע נולד טו"ב כסלו בשאץ רומעניע לאביו הרה"ק ר' מרדכי יוסף משה מסוליצא בוטושאן זי"ע בן הרה"ק ר' יואל משאץ זי"ע בן הרה"ק ר' חיים מסאטינוב זי"ע בן הרה"ק ר' יוסף מיאנפאלי זי"ע בן המגיד הרה"ק ר' יחיאל מיכל ראש שושלת זלאטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק מדראהאביטש זי"ע

רבינו היה קדוש וטהור חסידא ופרישא פועל ישועות עסק בהתמדה רבה בלי הרף בתורה ובעבודה ליל ויום, הלך בדרכי אבותיו הק' בתורה ובחסידות, ולא נזז מדרכיס אפילו זיז כל שהוא, והי' מוכיח בשער נגד כל מיני פירצות והתחדשות שלא שערוס אבותיו ורבותיו הק', עבודתו בתפלה הי' לשם דבר, ואשרי למי שזכה לשמוע תפלתו בהשתפכות ובנעימה יתירה שעות רבות כל יום ויום, הסתופף בצל הרה"ק ר' יעקב דוב רוקח האדמו"ר השלישי לבית בעלזא זי"ע ואחר הסתלקתו בכ"ב מרחשון תרפ"ז הסתופף בצל בנו הרה"ק ר' אהרן מבעלזא זי"ע ובשנת תש"ז עלה במיוחד לארץ ישראל לבקר אצל הרה"ק מבעלזא זי"ע שקירבו מאד והושיבו תמיד לידו, אבל מחמת גולל הפחד היה יושב מאחרי הרה"ק מבעלזא זי"ע, ולאחר שחזר לביתו שאלוהו מה רואה בבעלזא? אמר שראה אש יוצאת מתחת בגדי הרה"ק מבעלזא זי"ע. ובעת ביקורו בארץ ישראל ביקר אצל הגה"ק ר' אברהם ישעיה קארעליץ בעל חזון איש זי"ע שאמר בהתפעלות אחרי שרבינו נפרד ממנו: דער רבי פון לאנדאן קען לערנען. וגם לעת זיקנתו שקד על התורה ביום ובלילה, והפסיק מלימודו רק לאכילה או לדבר מצוה. אגב, בענין אכילה אמר רבינו: כתב בתורה דבריס כ' ח' כי תצא למלחמה על אויביך, סופי תיבות אכילה, רמז לדברי הזוה"ק שעת האכילה היא שעת מלחמה עם היצר, לקיים מש"כ משלי ג' ו' בכל דרכיך דעהו, לאכול ולשתות בכוונה זכה, ולא כזולל וסובא. ופ"א כל המרבה באכילה מקצר ימיו ר"ל כידוע בחכמת הרפואה, ורופא אחד חכם אמר: מענטשען גראבען זייער קבר מיט די צין, והרה"ק רבי פנחס שפירא מקאריץ זי"ע אמר: מיעוט אכילה טוב לאריכות ימים, וכן בירך נח הצדיק לעוף חול שהמתין באכילתו בחיי נצח [סנהדרין קח] עכ"ל. בשנת תר"ץ עבר לאנגלן והשתקע בשכונת סטענפערד היל, ובואו עשה רושם שהתחלו להתרכז סביבו אנשים חסידים ואנשי מעשה וביניהם גדולי תורה ביתו המה תמיד אנשים שהיו יוצאים ונכנסים אליו, דייני לאנגלן ביקרו אצלו והתייחסו אליו בידידות, הכל היו מתייחסים אליו בהערצה ובהדרת קודש, ואף הוא היה שמח בשמחתם ומילא בצרתם, באהבת ישראל בלתי שכיחה, ביתו היה תמיד פתוח לרווחה והוא עצמו נכון תמיד לכל דבר מצוה ומעשה טוב, כל מר נפש מצא אצלו אוזן קשבת.

רבינו סבל יסורים ובכל תחלואיו ביקש מהקי"ת אך זאת שעיניו ומוחו יהיו צלולים למען יוכל להמשיך וללמוד, ואלו הס יסורים של אהבה, כל שאין בהס ביטול תורה ותפילה. באחד ממכתביו כותב רבינו: רוב איברי חלושים אבל ב"ה המח והעיניים ירלו ויביטו בספרים הקדושים ויותר מזה לא איכפת לי מאומה זה חלקי מכל עמלי יעזור ה' הצלה. נסתלק לגנזי מרומים בהיותו בן שמונים בכ"ב טבת תשי"ח ומנו"כ בבית החיים עדת ישראל לאנגלן זי"ע ציוה לרשום על מצבתו: שכל מי שיקבל על עצמו איזה דבר טוב ויוליך על מצבתו שני נרות לעילוי נשמתו, הוא מבטיח להשתדל עבורו בעולמות עליונים. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כג טבת תקס"א

רבי מנחם מאניש ב"ר מרדכי זי"ע הגה"ק מינאוויץ אב"ד בראדי

רבינו הרה"ק רבי מנחם מאניש מרגליות אב"ד דינאוויץ, וויטקוב, לעכאוויץ גריידינג, ובראד זי"ע אחי הגה"ק ר' סענדר מרגליות אב"ד סאנטוב זי"ע נולד לאביו הרה"ק ר' מרדכי מרגליות הנקרא ר' מרדכי חסיד זי"ע בן הגה"ק ר' מנחם מאניש מרגליות מזאלקאווע זי"ע בן הגה"ק ר' יצחק מיאברוב זי"ע בן הגה"ק ר' אליעזר אב"ד פאטיק זי"ע בן הגה"ק ר' יהודה מרגליות אב"ד פאטיק זי"ע. ולאמו בת הגה"ק ר' שמואל לאפאטנער מבראדי זי"ע בן הגה"ק ר' אליעזר מלבוב זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם ר' הירצק'ס מלבוב זי"ע, ולמעלה בקודש מגזע רש"י הק זי"ע

רבינו היה גאון מפורסם חריף ובקי בכל חדרי התורה חו"ב עצום שלשלת היוחסין סביב קדש קדשים

בי"ט בכסלו שנת תקכ"ח זכה רבינו לבנו הגדול המפורסם רבן של ישראל הגה"ק ר' אפריים זלמן מרגליות מבראדי בעל שו"ת בית אפריים, יד אפריים על שו"ע וספר המפורסם ביותר מטה אפריים על הלכות רמש השנה יום הכיפורים וסוכות.

[כתב רבינו בעל מטה אפריים זי"ע בספרו רמש אפריים וז"ל: שם אדוני אבי מ"ו המאה"ג החריף ובקי המפורסם מוהר"ר מנחם מאניש זלה"ה, ושם אמי הרבנית הצנועה והחסידה הצדיקת במעשיה מרת דבורה תנצב"ה, זכותם לי בעוזרי. המה חינכוני לתורת ה' מנעורי, ומעודי לא זזה ידם מתוך ידי, והיו עיניהם ולבם כל הימים לגדלני בין ברכי חכמים. זכרני כשהייתי תינוק כשהגעתי לעונת הפעוטות, לקחני אמוה"ג ז"ל, וחינך אותי לשעות שתינוקות של בית רבם בטלים לגמול שיטות. וכשהייתי בן תשע היה עמי שעשוע, וקדמו עיניו אשמורת הבוקר יעיר לי משנתי, ולפניו שניתי כמה סדרים, עד שהיו בפי שנונים ושגורים, ובידי סדורים. והגעתי ליותר מחצי הש"ס בזמן קצר וכמעט לאומרם בעל פה ממני לא יבצר, ובכל זמן ועידן היה מתענן לטייל עמי בהלכות, והשמיע לאזני חידושים בגמרות ומדרשים. וכל הוה קיימא ליה שעתא ובדיחא דעתיה, היה עורך דין לחיתא בשאלה בספרי שו"ת, ודרש ידרוש מעמי אם אשמע לפתור על אתר, ולמהוי גלי רזא מנא הא מילתא והיכא רמיזא, ועוד רבות כאלה אשר הגדיל לעשות עמי ועם אחיי הנעימים, כולם חכמים גדולים בתורה, חריפים ובקיאים נודעים בשערים לשם ולתהלה, בכתר שם טוב אשר על גבם עולה ע"כ.]

רבינו היה מתלמידי הגה"ק ר' יעקב יצחק הלוי למנדא אב"ד ליקלא ופרעשבורג זי"ע הנקרא ר' איליק'ל דוקלער,

וכשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת דבורה ע"ה בת הגה"ק ר' אהרן ראבינאוויטש אב"ד לובערטוב בן הגה"ק ר' אליקים געץ מלובערטוב זי"ע.

נסתלק לגנזי מרומים כ"ג טבת שנת תקס"ח ומנוחתו כבוד בעיר ברלאד.

נשאר אחריו בניו הק' הגה"ק ר' אפריים זלמן מבראדי בעל מטה אפריים זי"ע והגה"ק ר' חייס מרדכי מרגליות אב"ד דובנא בעל שערי תשובה זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

כג טבת תקצ"ז

רבי אריה לייב ב"ר יחיאל מיכל חיים זי"ע אב"ד אוזערוב

רבינו הרה"ק רבי אריה לייב הלוי עפשטיין אב"ד וראש שושלת אוזערוב זי"ע נולד לאביו הגה"ק ר' יחיאל מיכל חיים זי"ע

רבינו היה קדוש ישראל מיש אלקיס, גדול בנגלה ובנסתר, היה מגדולי תלמידי הרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין זי"ע וחברו של הרה"ק ר' יעקב יצחק מפשיסחה הנקרא היהודי הקדוש זי"ע,

כשהגעו לפרקו נשא בת הרה"ק ר' ראובן מזרנובצא בעל דולאיס בשדה זי"ע

בשנת תקע"ב היה אב"ד באוזערוב פולין ובשנת תקע"ה היה לאלמו"ר והיקס חלו שם ורבים הלכו לאורו, ולאחר כמה שנים עבר לעיר אופלא שם נסתלק לגנזי מרומים בכ"ג טבת בשנת תקל"ז ושם מונו"כ זי"ע.

נשאר אחריו בנו וממלא מקומו הרה"ק ר' יחיאל מיכל חיים מאופלא זי"ע והתנו כבנו הרה"ק ר' יעקב ירחמיאל מראדוס זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

בית המדרש באופולה

כד טבת תרי"ב [א]

רבי מאיר ב"ר יהודה לייב זי"ע בעל אמרי אש אב"ד אונגוואר

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הגה"ק רבי מאיר אייזנשטאט בעל אמרי אש אב"ד אונגוואר הנקרא מהר"ם א"ש זי"ע נולד בשנת תק"ם, בעיר שוסבורג אונגארין לאביו הגה"ק ר' יהודה לייב הש"ץ בקהלת אייזנשטאט זי"ע בן הגה"ק ר' מאיר אב"ד יאקא זי"ע שהיה מגורשי פולין מק"ק פינטשוב

רבינו היה מיסד אלקים נורא קדוש וטהור ובעל מופת, שר התורה אספקלריא המאירת, גאון עצום ומדיר מפורסם, בקי בש"ס ופוסקים ובכל מקצועות התורה בנגלה ובנסתר, כל רז לא נעלם ליה, ושב והחזיק ישיבה על זקנה ושיבה, ורבים הלכו לאורו, והעמיד תלמידים חכמים גאונים וצדיקים מהם הרה"ק ר' צבי הירש פריעדלענדער בעל אך פרי תבואה ראש שושלת ליסקא הנקרא ר' הערשלע ליסקער זי"ע, הרה"ק ר' משולם פייש סג"ל לאווי ראש שושלת טאהש הנקרא השרף זי"ע, הגה"ק ר' חיים סופר אב"ד בודאפעסט בעל מחנה חיים זי"ע, הרה"ק ר' יוסף מאיר ווייס ראש שושלת ספינקא בעל אמרי יוסף זי"ע, הרה"ק ר' אשר אנשיל יונגרייז מטשענגער בעל מנוחת אשר זי"ע, הרה"ק ר' שמואל פרענקל ראש שושלת דארגא בעל אמרי שפר זי"ע הנקרא ר' שמואל קאמאדער, הרה"ק ר' יואל צבי ראטה אב"ד הוסט בעל בית היואל זי"ע, הגה"ק ר' מרדכי ברודא אב"ד מיאווא בעל מהר"ם ברודא זי"ע, הגה"ק ר' דוד יהודה לייב זילבערשטיין בעל שבילי דוד מווייטצען זי"ע, הגה"ק ר' יהושע העשיל הכהן פריעד בעל זכרון יהושע מקאפיש זי"ע, הגה"ק ר' שלמה יהודה טאבאק ראב"ד סיגוט בעל ערך ש"י זי"ע, הגה"ק ר' אהרן מאיר פריעדלענדער בעל אבך זי"ע, הרה"ק ר' יצחק מנחם קיזעלניק מרעזאוליא זי"ע, הגה"ק ר' יהודה מודכי ראש ישיבה בסיגעט זי"ע, הגה"ק ר' שמואל אריה ראזענבלום זי"ע, הרה"ק מנחם גרשון גרינוואלד אב"ד קערעסטיר בעל מרגליות טובה זי"ע שהיה הבעל תפלה קבוע בימים הנוראים אצל הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע ועוד גדולי תורה.

וסיפר שכל כך היה בקי בש"ס ופוסקים, וכל כל היה נהנה אל הכלים שקנה אחת ר"ל לא ראה מאורות כלל, ולמד עם ישיבתו מספר, ואמר גמרא רש"י תוספות וכל הפוסקים עם הלשון, ולא הרגשו תלמידיו שהכל אומר מבחוץ ומזכרון, ואחר שנה חזרו לו המאורות. (מלילי אש)

תלמידו הרה"ק ר' יוסף מאיר ווייס ראש שושלת ספינקא בעל אמרי יוסף זי"ע היה אומר: ראיתי בעיני הרבה מאור גאונים וקדושים צדיקים מפורסמים, אבל ירא שמים אמיתית אמיתית, שהיה מקיים בהם: וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ. (פרשת כי תבא כ"ח י') ראיתי רק אצל רבי הקדוש רבי מאיר א"ש זי"ע ורבי הקדוש המהרי"א מזאליטשוב זי"ע. (תולדות אמרי א"ש)

תלמידו הגה"ק ר' חיים סופר אב"ד בודאפעסט בעל מחנה חיים זי"ע אמר שמעתי מפי רבינו שאמר מוסר לתלמידיו שעמדו לפניו ואמר: דעו כי ראיתי בנעורי אם אלמוד בהתמדה רבה אחליש מאור עיני, ומה עשה הקב"ה אני שמרתי עיני ולא שמרתי להגות יום ולילה, הכה ה' אותי שאני בעל יסורים שעיני נוזלים טיפות, והוא מלה כנגד מלה, וזה אמר דוד המלך ע"ה: פֻּלְגֵי מַיִם יָרְדוּ עֵינָי עַל לֹא שָׁמְרוּ תוֹרָתֶךָ. (תהלים קי"ט קל"ו) פלגי מים ירדו עיני, מדוע נחלתי בכאב עינים ולא אחריסה? ואמר: על לא שמרו תורתך, כי בעבור שעיני לא יחליאו לא שמרו תורתך. על כן דבריו הקדושים. ויוכל כל איש לשער כמה מים ירדו מעיני הבחורים כשמעו זאת מפי רבינו הקדוש זי"ע (קונטרס דרכי חיים)

ועל אף שרבינו לא נמנה על עדת החסידים העריצוהו גדולי החסידות ביותר והחשיבוהו כאחד מגדולי האדמורי"ם.

הרה"ק ר' מאיר לייפער השני מפרעמישלאן זי"ע היה שאול תדיר את המנשים שהיו אליו מאונגארין אודות רבינו, והיה מפליג בשבחו ואומר בלחות בלבבו: שני מיימלך יש להקב"ה בגיתו, ולא הכל גינה גדליס מאילך שכאלו, [כשבותו על רבינו ועל עצמו] (תולדות אנשי שם)

כמו כן מפליג הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת אאז בעל דברי חיים זי"ע בגדלותו של רבינו, וכה דברי הסכמתו לשו"ת אמר מ"ש: מה אני ליתן הסכמה על ספר מאדם הגדול בענקים, והלא שבחו מלא ארץ, ולקחתו וילאתו יביעו כל, וגולל חכמתו ידוע בשער בת רבים מתשובותיו, וגם תלמידיו רבו גדולי הדור, ומה אנכי איש בער לא תואר והדר להעיד על אשר לא אבוא על תבונתו. (תולדות אמרי מ"ש)

וכמו כן סיפר שדרכו של הדברי חיים מאאז זי"ע היתה לספר בכל ערב יום הכיפורים מרבינו ובניו הקדושים בכדי לעורר זכותם קודם יום הדין. (תולדות אמרי מ"ש)

רבינו נחשב גם לאחד ממנהיגי החסידים של האורטודוקסען במדינה זו, עמד בקביעות על משמרת הקודש וכמו רבו בעל החת"ם סופר זי"ע יצא בתוקף נגד המקדמים שרצו להנהיג תיקונים בבתי הכנסת, כן נאבק במסירות נפש נגד הקמת בתי ספר עבריים חילוניים, במקום בתי תלמיד תורה. הכל זאת

מתורתו של רבינו

וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹקֵינוּ אֶל תְּפִלַּת עַבְדֶּךָ וְאֶל תַּחֲנוּנָיו וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן אֲ-דֹנָי. (דניאל ט' י"ז) ואמרי חז"ל: מתוך: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מיום שברא הקב"ה את העולם לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם וקראו אדון שנאמר: וַיֹּאמַר ה' אלקים בַּמֶּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה. (פרשת לך לך ט"ו ב') אמר רב אף דניאל לא נענה אלא בשביל אברהם שנאמר: ועתה שמע אלקינו אל תפלת עבדך ואל תחנוניו והאר פניך על מקדשך השמם למען ה' למענך מבעי ליה אלא למען אברהם שקראך אדון. (מסכת ברכות ז' ב') רצה לומר כי הכופרים אמרי רם ה', ואין כבודו להשגיח בתחתונים, והנה אין נקרא עבד אם יש לו אדון שרוצה בעבדותו ואברהם אבינו ע"ה הודיע שהשי"ת רוצה בעבודת התחתונים שבני אדם יעבדו אותו. לכן קראו ראשון להקב"ה אדון להורות כנ"ל שרוצה בעבודת עבדיו, וזה נמי התפלל דניאל למען אברהם שקראך אדון תחזור שכינתך לציון ששם עיקר העבודה. (זכרון יהודא)

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֵת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ. (פרשת עקב ז' י"ב) במדרש רבה פרשת עקב: הלכה המרכיב קנה של מנורה חייב לשלם ושל סיידין פטור. ותמוה מה ענין הלכה זו לפרשת עקב? ועוד שהיא שלא כהלכתא דזהו פלוגתא דבית שמאי ובית הלל, ובית שמאי במקום בית הלל אינו משנה ? ונראה דאיתא בירשלמי שבזמן המשיח נפסוק הלכה כבית שמאי ואם כן אמר הפסוק: והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה, פירוש בסוף בעוקבא דמשיחא יהיה נשמע את המשפטים שיהיה הלכה כבית שמאי כמו בענין מנורה, מכל מקום על כל פנים עכשיו יהיה: ושמרתם, יהיה איסור דרבנן כמו דאיתא עשו משמרת למשמרתי כגון שבות לשבת. (אמרי אש)

תניא, רבי נתן אומר, כשהוא שוחק אומר, הדק היטב, היטב הדק, מפני שהקול יפה לבשמים. (מסכת כריתות ו' א') כשהקב"ה מייסר את האדם היא לטובותו שייטיב דרכיו, ואם מייסר פעמים צדיקים הוא מפני שמתאוה לתפלתם, והצדיקים נקראו בשמים כמו שאמרי חז"ל: מרדכי מן התורה מנין דכתיב: מר דרור (פרשת כי תשא ל' כ"ג) ומתרגמינן מירא דכיא. (מסכת חולין קל"ט ב') וזה שאמר: כשהוא הקב"ה שוחק מייסר האדם, אומר הקב"ה הדק היטב, תכלית השבירה כדי שייטיב דרכו, ואם לפעמים היטב הדק, מייסר צדיקים שבלאו הכי הם טובים, אזי התכלית מפני שהקול יפה לבשמים, שמתאוה לקול תפלתם. (זכרון יהודא)

בתפילת ראש השנה אומרים: אבינו מלכנו זכור והבט בין הבתרים, בראשא, ואחר כן, ותראה לפניך עקידת יחיד למען ישראל, כי בראש השנה כתיב הפוסקים דצריך לומר ועקידת יצחק לזרעו יעקב תזכור, שלא יהיה זרע עשו הכלל. אך עיקר נסיון היה של אברהם, ובלאו הכי עשו לא נקרא זרע אברהם כי אמר לו הקב"ה: כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע. ולא כל יצחק, ובברית הין הבתרים אמר לו הקב"ה:יָדֹעַ תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. ואין אומה בגלות רק זרע יעקב, וזה שאמר בתר הזכרת ברית בין הבתרים: תראה לפניך עקידת יחיד למען ישראל, דאין זכות לעשו בעקידה. (זכרון יהודא)

מנהגו של רבינו

למד עם תלמידיו בכל יום קודם השיעור מעט מספר חובת הלבבות.

היה דרכו לומר המשנה: לשם שישה דברים הזבח נזבח: לשם זבחיז, לשם זובח, לשם השם, לשם אישים, לשם ריח, לשם ניחוח. והחטאת והאשם, לשם חטא. אמר רבי יוסי, אף מי שלא היה בליבו לשם אחד מכל אלו, כשר, שהוא תנאי בית דין, שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד. (מסכת זבחים פרק ד משנה ו') קודם שנטל מים אחרונים. (זכרון יהושע)

מראש השנה עד אחר סוכות אמר:הרחמן הוא יחדש עלינו שנה טובה ומתוקה.

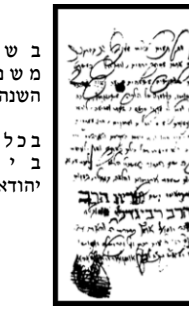

בליל ראש השנה הסעודה למד מסכת ראש היה נהוג ללמוד טוב מסכתות וחגיגה. (זכרון

בשעת משניות השנה.

בכל יום ביצה יהודא)

כד טבת תרי"ב [ב]

רבי מאיר ב"ר יהודה לייב זי"ע בעל אמרי אש אב"ד אונגוואר

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

בביתו באונגוואר עבד את ה' תוך מניעות והיה ענוותן יוצא מן הכלל. (עולמו של תורה)

בילדותו למד רבינו תורה אצל אביו, לאחר מכן שלחו אביו ללמוד תורה מפי הגה"ק ר' רפאל מגלאגוב זי"ע הדומ"ץ באייזנשטאט. כאשר פתח הגה"ק ר' משה סופר בעל החתם סופר זי"ע את ישיבתו בעיר מטרסדורף, הפך רבינו להיות מראשוני תלמידיו, גם כאשר העתיק החתם סופר את הישיבה לעיר פרשבורג, עבר רבינו ויחד עמו לישיבה החדשה, עד אשר נחשב רבינו לאחד מגדולי תלמידי החתם סופר.

מהפלגות רבו החת"ס עליו: אמר עליו כי מעולם לא היה לו תלמיד המחכים את רבותיו כמוהו, רבינו זכר את כל שיעורי רבו גם לאחר עשרות שנים ואפילו רבו התפלא על כך, בעניין שאלה הלכתית שהוסכם בינהם לשלוח להגה"ק ר' יעקב מלוסא זי"ע כותב החת"ס עליו לרבי יעקב מלוסא "שכנגדי חלוק עלי" ע"פ רש"י שקול כנגדי, אמר עליו כי סברתו זכה וברורה כסברות הרשב"א, עוד אמר עליו שעשרים שנה לא רואה בקי כמותו.

וכמו כן מספר שבפעם אחת בא רבינו לבקר את רבו החתם סופר, ולא החתם סופר ללוותו חזרה לביתו יחד על כל נכבדי הקהילה ובני ישיבתו, ובשוב החת"ס סופר לביתו הפליג בשבחו ואמר: ווען איך ניכט פרעשבורגער רב, וואלט איך אויך ר' מאיר א"ש. [לולי הייתי רבה של פרעשבורג הייתי אף אני נהיה רבי מאיר א"ש] (חוט המשולש)

נכון לציין מה שאמר הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין בעל כתב סופר זי"ע בתוך דברי הספדו על רבינו" הגאון מהר"ם זצ"ל היה גדול שהתלמידי אבא מאוה"ג הקדוש זצ"ל מובחר שבבחירי גדולי תלמידיו בתורה ובצדקות ובמדות כידוע, ואשרי לתלמיד שרבו מורה לו, זה עשרים שנה שהיה פה, ובתוך פלפול פתח אאמ"ו זצ"ל פיו ואמר שבחו בפניו, כי תמה על גודל בקיאותו, וכשנסע מכאן, אמר ליומדים לפניו: זה כמה וכמה שלא ראה תלמיד חכם וגדול כמותו, ממש היה הכל שגור על פיו כאלו כתב לפניו. (דרשות כתב סופר)

רבינו היה לו שיעור קבוע כל לילה עם רבו החתם סופר, ופעם הליל שמיני עצרת פטרו את רבינו לשלום בשעה מוקדמת מהרגיל ומענתו בפיו שהיום לומדים אחרת. השתוקק רבינו לדעת מה שעשהו רבו באותו שעה, והסתכל דרך חור המנעול, וראה שנתמלא כל החדר אורה, ובבוקר נכנס רבינו וראה ספר קבלה מונח על השלחן. שיום טוב של שמיני עצרת מסוגל הוא להשיג בו רזי תורה. (אמרות לדיקים)

כשהגיע לפרקו בשנת תקס"ב נשא להרבנית הצדיקת לאשה מרת חנה ע"ה בת הגה"ק ר' דוד דייטש זצ"ל סעמניץ עיר חדש בעל אהל דוד זי"ע בן הגה"ק ר' מנחם מענדל דומ"ץ נייטרא ואב"ד טיטשאף זי"ע בן הגה"ק ר' מרדכי אב"ד פאלין בבעהמען בעל מור דרור זי"ע בן הגה"ק ר' חנוך יהודה דייטש זי"ע שקבלה בידו שהיה ממשפחת רבינו יהודה חסיד זי"ע. ולאחר נישואיו בחר רבינו לגור בצל חותנו בעיר אונגוואר. ועוד בבית חותנו הרבץ תורה לבוחרים ביסיבה שניהל שם.

בשנת תקס"ז הוזמן רבינו מחר כבוד לבהן כאב"ד בעיר בייאה והוא בן עשרים ושבע שנים בלבד. עשרה שנים לאחר מכן בשנת תקע"ז עבר רבינו לבהן כאב"ד בעיר באלאש ימרמוט בה הקים ישיבה גדולה ובה כשישים תלמידים. בשנת תקל"ה יום ה' כ"ג אלול הוזמן רבינו לבהן כרב ואב"ד בעיר אונגוואר המעטירה, בה הקים את ישיבתו מחדש, שם למדו מאות תלמידים ובינהם מחשובי רבני אונגארין. לאחר פטירת רבו החתם סופר בתחילת שנת ת"ר"ל, החלו המוני

לומדים להפנות אל רבינו את שאלותיהם, מאז כתב רבינו מאות ואלפי תשובות בהלכה ונחשב בזמנו לגדול המנהיגים ביהדות אונגארין.

סיפר תלמידו הרה"ק ר' יוסף מאיר ווייס ראש שושלת ספינקא בעל אמרי יוסף זי"ע שהוא למד אצל רבינו: ומנהג רבינו היה, שבעת שעשה הפתילות לנר חנוכה לא היה שום בחור בביתו, והנה אביו של בעל אמרי יוסף זי"ע הרה"ק ר' שמואל צבי דומ"ץ מונקאטש זי"ע בא על בנו שהוא ירא במיזה אופן להתחפש ויטמין עצמו בהחדר שעשה הפתילות. וכן עשה. וכשרבינו הרגיש בזה, אמר לו, יוסף מאיר מה אתה עושה פה, הלא אתה יודע שאני מקפיד על זה, אמר לו הבעל אמרי יוסף: מה אעשה ואבי בא עלי כן, אמר לו רבינו: אם כן שאתה מקיים בזה מצות כיבוד אב אם כן תשאר פה. ובשעת עשיית הפתילות נפל מורא גדול עליו, וסיפר זאת לאביו: שהיה לו מורא גדול, אמר לו אביו: מחמת שרבך הוא בעל יראה גדולה המשיך גם עליך מורא. (ליקוטי אמרי יוסף)

ואעידה מה שהיה מפורסם והיו מראים זאת בין הבחורים, רשום בראש מפנקסי הקהלה, סיפור מופת שקרה אצל מהר"ם אש. פעם אחת ביום שבת קודש ראה אותו בנו הגאון ר' מנחם זצ"ל מסכתכל בחלון ומעות זוגות מעיניו. כשאשלו בנו על מה ואמה בוכה הוא, הראהו על אחד רוכב על סוס בעצם יום השבת, בהפטירו "און איהם דארף איך טרלאגען אויף מיינע פליפות" [ואותו אני צריך לשאת על כתפי]. ונתבדר שאמו של זו הפליטה במהר"ם א"ש להפקד בזרע של קיימא, ומהר"ם א"ש לא אבה באמרו שלא ייטב הדבר, היא בכל זאת רצתה ואמרה אף על פי כן, ויברכה המהר"ם א"ש, ואלא העגל הזה. כששמע הגאון ר' מנחם את דברי אביו, אמר לו, אז תפסיק מלסבלו. ויט מהר"ם א"ש את שכמו, כמוריד עול מעל גבו, ובאותו רגע הפיל הסוס את רוכבו אחור, וילדהו למוות, כן יאבדו. ויהי כנם. (פרסומי ניסא מהגה"ק ר' מנשה הקטן אב"ד אונגוואר זי"ע)

בתחלת החורף שנת תרי"ב למד רבינו הסוגיא דקדוד או פסול (מסכת סנהדרין) וחידש אז החילוקא לדבנו (הנדפס בסוף שו"ת אמרי א"ש חלק א') והנה בסוף ימיו למד מסכת סנהדרין, ועד יום ג' או ד' פרשת ויחי למד עם הבחורים, וביום הג"ל למד עד דף י"ד וסיים בהד לאמרו שם על רבי אבהו: רבה דעמיה מדברנא דאומתיה בוצינא דנהורא בריך מתייך בשלם, וכשגיע לשם הפסיק בלימודו והוציא מפיו אמרים ואמר: דא בלייבען מיר!

נסתלק לגנזי מרומים ערב שבת קודש פרשת ויחי כ"ד טבת שנת תרי"ב ומנהותו כבוד בעיר אונגוואר.

ונכון לציין מה שיספר הרה"ח ר' בעריש ווייס ז"ל נכדו של הרה"ק ר' יצחק מייזיק ווייס מסווארליווע ואב"ד מונקאטש בעל דברי יצחק זי"ע, אשר עוד זכה ביאד בימיו של הרה"ק ר' יוסף מאיר ווייס ראש שושלת ספינקא בעל אמרי יוסף זי"ע, ושמע מפיו עובדא נורא זו. הימים, שהי ימיו של המהר"ם אש כאשר תש לבו וחלשה נפשו, מוטל הוא על ערש דוי, זה כבר שלשת ימים, אשר רבינו שוכב בלא ניע, פניו מסובבות לקיר, וכל תגובה לא נשמעת מפיו, סובביו מלאו דאגה, אולם כל שיפור לא נראה במצבו. לפתע, אחר שלשת ימי שכיבה. סובב רבינו את ראשו את הנוכחים, פניו מאירות וזורחות ופותח ואומר: משוטט הייתי בעולם האמת בגן עדן, שם הראו לי מלאכי מרום את מקום מנוחתי תחת כנפי השכינה, והנה זכיתי שיהיה מקומי ליד הגה"ק ר' יחזקאל סג"ל לאנדא אב"ד פראג בעל נודע ביהודה זי"ע, אולם הגאון זצ"ל אינו מסכים לשכנו העתידי בקלות כל כך, קודם עלי לבחון אותו, לראות את יגיעותיו בתורה, ואחר אראה אם ראוי הוא לשב על ידי, טוען הגאון. ואכן, הגאון החל לבחון את רבינו, ובחינה של הנודע ביהודה, אלו דבר של מה בכך הוא, שלשת ימים בחן אותו הגאון בדליפות, סיים רבינו: און מיר האבן זיך ניקס פארשעמט.[ולא היה לנו במה להתביים כלל]..(זכרונם לברכה)

נשאר אחריו בניו הקדושים הגה"ק ר' מנחם אב"ד חוסט – אונגוואר זי"ע הגה"ק ר' יהודה אב"ד סאבראנץ זי"ע הגה"ק ר' חיים זי"ע ואתנו הגה"ק ר' צבי הירש ווייס אב"ד דאמבראווא בעל עמודי אש זי"ע ואתנו הגה"ק ר' שמעון קעהלמאן זי"ע ואתנו הגה"ק ר' מרדכי לייב באנעט זי"ע

מספריו: שו"ת אמרי א"ש – שני חלקים. אמרי בינה – על הש"ס, אמרי יושר, אמרי א"ש – על התורה אמרי א"ש – על הגלה של פסח.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

כד טבת תקע"ג

רבי שניאור זלמן ב"ר ברוך זי"ע בעל התניא מלאדי

רבינו הרה"ק רבי שניאור זלמן שניאורסאהן מלאדי זי"ע הנקרא "דער אלטער רבי" נולד בעיר לאזאניע בלארוס ח"י אלול בשנת תק"ה וסימנך ק'רני ה'וד ת'ורה, לאביו הרה"ק ר' ברוך שניאורסאהן זי"ע תלמיד ממרן הרה"ק הבעש"ט זי"ע, ולאמו הצדקות רבקה ע"ה

כשגדל רבינו ערך הבעש"ט זי"ע סעודה גדולה ואמר שנשמה חדשה ירדה לעולם שתאיר את העולם בתורת הנגלה ובתורת החסידות, ומשם כך נקרא שני–אור. משחר ילדותו כבר יצא טודו בעולם כילד פלאי , ועוד טרם מלאו לו י"ג שנים היה בקי בש"ס ופוסקים.

כשהגעו לפרקו כבן חמש עשרה נשא לאשה הרבנית הצדקת מרת סטערנא ע"ה בת הגה"ק ר' יהודה לייב הלוי סגל מהעיר וויטעבסק זי"ע.

תניא

ספר של בינונים

בסלוויטא

ברפוס אברהם יהודא ליב

רבינו חיבר ספרים הרבה–שלחן ערוך הרב–תורה אור– ליקוטי תורה, ועל כולנה הספר המפורסם ספר התניא. שע"ז כתב בס' סור מרע (בהוספות מהרל"ח בשם הרה"ק ויקהל משה זי"ע בשם האריז"ל) למה פתח רשב"י האדרא רבא במלת "תניא" כי "תניא" הוא שם הקליפה היונא מפסוק "ולמה תניאון את לב בני ישראל וכ"ו התקועה בלב הלומדים של בנ"י ומניעים אותם מלימוד רזי אורייתא וכ"ו, ואין ביעורם וביטולם אלא בלימוד רזי דאורייתא, ע"ש. והרה"ק ר' לבי אלימלך מדינוב זי"ע מוסיף שם וז"ל אם לומד על ליון רשב"י עם חבר, אז משפיעים החכמות ורזין זה לזה ומבטלין הקליפה עכלה"ק ובספר מאמרי רבי אלעזר ברשב"י דף ט"ז בהגהה שם כותב: ואני שמעתי מפי חסידים הראשונים שאמרו אשר אדמו"ר הזקן נבג"מ כ"ק בעל השו"ע והתניא קרא ספרו לקוטי אמרים בשם תניא בכדי לבטל הקליפה הזאת עכ"ל.

רבינו היה מתלמידיו הצעירים של הרה"ק ר' דוב בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, מ"מ הרבה המגיד לחיבבו מאוד, והיעד עליו שיהיה רבי על כל רוסלאנד, רבינו היה מקושר אל הרה"ק ר' מענדעלע מוויטעפסק זי"ע, והיה חבירו של הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע.

פ"א נסע הרה"ק ר' ישראל פאליקער זי"ע מתלמידי הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע דרך עיר פאסטוב אשר שם מנוחת כבודו של הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע בנו של המגיד הק' זי"ע: וילן שם רבי ישראל באותו לילה, בחלומו התגלה אליו רבי אברהם המלאך, ואמר לו שקשה לו לנוח שם לבדו, רבי ישראל הבין מזה שכבר נגזר עליו להסתלק שם, בבוקר פנה אל החברה קדישא, וסיפר להם את חלומו, וביקש מהם שכאשר יסתלק יקברוהו על יד רבי אברהם המלאך, וכך הוה, כי באותו יום נפטר לעולמו, ונגנז על יד רבי אברהם המלאך, ומעת שאירע מעשה זה, שמר עצמו רבינו זי"ע שלא ליסע דרך עיר פאסטוב בשום פנים ואופן אפילו דרך העברה בעלמא, כי רבינו היה חבירו ולמד אתו יחדיו והשש מאוד מזה.

אחר פטירת רבותיו יסד את תורת חב"ד– ח'כמה ב'ינה ד'עת.

רבינו יצא שני פעמים בבית הסוהר, עקב מסירות המתנגדים, וביום שיחרורו י"ט כסלו חוגגים בחב"ד את חג הגאולה,

נסתלק לגנזי מרומים כ"ד טבת תקע"ג בכפר פייענע סמוך לקורסק בעת מנוסתו מחיילי צרפת, והעומד בראשם נפוליון, והובל לקברה בעיירה האדיץ.

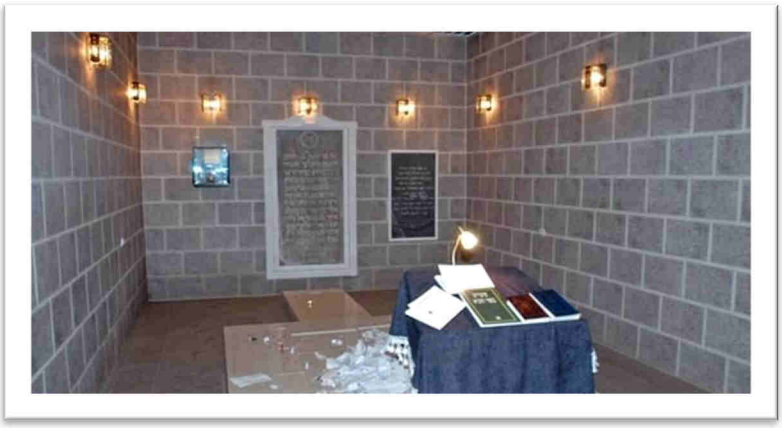

נשאר אחריו בניו הק' הרה"ק ר' חיים אברהם שניאורסאהן זי"ע והרה"ק ר' משה שניאורסאהן זי"ע וחתנו הרה"ק ר' דובער מלובאוויטש הנקרא האדמו"ר האמצעי לבית חב"ד זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא זי"ע. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מאמר של רבינו זי"ע

שלא מצבו של אדם מעמיד את האדם בשמחה ונחת, אלא אדרבה, האדם מחליט מה יהא מצבו, כי בבטחון אמיץ וחזק, יחיה בשלוות ומנוחת הנפש, ומביא עצמו לשערי השמחה.

על ידי עסק התורה ניתן להשיג תשובה עילאה לכפר על דברים שנאמר עליהם שאין מועיל עליהם תשובה. (איגרת התשובה ט')

רבינו היה מסתופף בצלו של הרה"ק ר' מנחם מענדל מוויטבסק זי"ע קודם שעלה לארץ ישראל. פעם בשמחת תורה, כשהגיעה שעת ההקפות והרה"ק רמ"מ זי"ע היה צריך להתחיל בפסוקי "אַתָּה הָרְאֵתָ" והנה הוא נמנע ואינו אומר? ניגש הרה"ק מוויטבסק לרבינו ואומר לו: רואה אני באַתָּה הָרְאֵתָ מאה פירושים ואיני יכול לקיים למעשה, על כן אני רוצה להמימנע מלומר הפסוקים. השיב לו רבינו: זה הכלל בכל מקום שעיניו של אדם רואות לא יוכל הוא בעצמו לעמוד שם, כי כשיבוא למקום ההוא יראה למרחוק יותר, וכן הלאה לאין סוף, ואם כן, כשיקיים הרבי את מאה הפירושים, יראה עוד פירושים הרבה, ואין לדבר סוף. הוטב הפסק בעיני הרה"ק ר' מנחם מענדל מוויטבסק זי"ע, והלך לאמר"אַתָּה הָרְאֵתָ" .(ספורי חסידים)

כה טבת תרפ"ח

רבי אליהו מאיר ב"ר ברוך זי"ע אב"ד קופישאק

רבינו הגה"ק רבי אליהו מאיר פייוולזאהן אב"ד קופישאק בעל נצח ישראל - פקוח נפש זי"ע אחי הגה"ק ר' שמואל אבגדור אב"ד פלונגיא זי"ע ואחי הגה"ק ר' ישראל בנימין בענדט אב"ד שוקיאן בעל סגולת ישראל זי"ע ואחי הגה"ק ר' יוסף אליעזר מעיר ווייגאווא זי"ע נולד ביום ד' כ"ה טבת שנת תרכ"ז בעיר ווייגאווא מחוז שאוול בליטא לאביו הגה"ק ר' ברוך מוויקאוויל זי"ע בן הגה"ק ר' יוסף זי"ע בן הגה"ק ר' ישראל זי"ע בן הגה"ק ר' לייב זי"ע בן הגה"ק ר' ישראל זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל זי"ע בן הגה"ק ר' דובער אב"ד דפולנגיאן והמדינה זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת פיגא סתירא (סתירל) ע"ה בת הגה"ק ר' יצחק אייזיק זי"ע בן הגה"ק ר' אליעזר מקלם זי"ע

רבינו היה גאון וקדיק כביר, איש אמת, פאר הדור. על כמה מדת האמת היתה טבועה בנפשו תוכיח לנו עובדא זו: בהיותו נער נבחן פעם אחת על ידי גדולים שהוזמנו לבחינה זו, מובן שרבינו הצטיין בתשובותיו מכל התלמידים, כי על כן "עילוי" היה, ועל כל השאלות השיב כהוגן, בערב נקפו לבו: הין התשובות שהשיב היתה תשובה אחת ששמעה דרך אגב לפני ימים אחדים מגיסו הגרש"י שיי זי"ע והבוחנים הלא בודאי חשבו כי גם תשובה זו מדעתו הוציא, אף שלו לא שמע היה גם כן עולה בדעתו, אך מה בכך, הלא הוא שמע מאחר, האם אין בזה שמץ של גנבת דעת הבריות והתהדרות בנוצות אחרים? רק בלילה אל ראש הבוחנים הגה"ק ר' יצחק בלאזר מפטרבורג בעל כוכבי אור הנקרא ר' איצל'ה פטרבורגר זי"ע, והודיעו כי תשובה זו שמע מאחר. וכשסיפר רבינו עובדא זו הוסיף: חבל על השעות האחרות שמשעת הבחינה עד הערב שהחזקתי בקרבי הודאה זו, אבל הייתי עוד קטן ונכשלתי מעט. (הקדמה פקוח נפש)

מופלא היה בתורה בהלכה, בחריפות מבינתו ובבהירתה, ובמרבית ידיעותיו המפליאות היה יורד וחולר לעומקה של הלכה. גדר גדר ועמד בפרץ ולחם מלחמתה של תורה וירלה, יותר משלושים שנה אב"ד בקראך וקופישאק, ואחר כן ר"מ בדיעקאטרינאסלאו.

בהיותו כבן חמש הבינוהו הוריו בשמחה של תורה אל חדר התורה לפני מלמד הגה"ק ר' ישראל לייב עפשטיין זי"ע וכבן שמנה הולך ללמוד בעיר אחרת אצל הגה"ק ר' שמואל אייזיק משוקיאן זי"ע ובשנה של אחריה נתעלה לבית התלמיד הגדול בקעלם תחת הנהלת הגה"ק ר' שמחה זיסל ברודיקא זי"ע והשגחת הגה"ק ר' נתן צבי פינקל זי"ע, ובשנת תרל"ו–ז למד בעיר מולדתו בעיר וויינגאווא אצל הגה"ק ר' יהושע לייב שטיין זי"ע ובשנת תרל"ט שב אל בית התלמיד בקעלם, ובקיץ תרמ"א כאשר נתיסדה הישיבה הגדולה בטעלז בראשות הגה"ק ר' יעקב אפענהיים אב"ד קעלם זי"ע ובהנהלת הגה"ק ר' מאיר אטלס אב"ד שאול זי"ע היה רבינו מן העשרה הראשונים הקדושים. ובה עלה למעלה ראש במעלות התורה ונתפרסם לעילוי נפלא בכל הסביבה, למד אחר כן בישיבת סלובאדקא שנתיסדה על ידי הגה"ק ר' נתן צבי פינקעל זי"ע

כשהגיע לפרקו כבן עשרים בשנת תרמ"ז נשא להרבנית הצדיקת מרת ברכה בילא ע"ה בת הגה"ק ר' חיים שאול לונץ מקעלם זי"ע, ושב שם רבינו בבית חותנו הנכבד מאד על התורה ועל העבודה בשקידה עצומה. בקיץ תרמ"ט וחורף תר"ן למד בישבת עץ חיים בוולאזין. והיה גם שם מן היחידים הכי מצוינים, ומה גדול היה שמו במתיבתא, בקיץ תרנ"ה למד בווילנא שניפשק.

בשנת תרנ"ז נתקבל לרב ואב"ד בעיר קראק פלך קאוונא, ובשנת תרס"ז נתקבל לאב"ד בקופישאק פלך קאוונא, בהתגבר מלחמת העמים האיומה (מלחמת העולם הראשונה) גלה בקיץ תרע"ה ממקומו ומהר הוזמן לראש הישיבה בעיר יעקאטרינאסלאו. אשר היתה תחת הנהלת הגה"ק ר' פנחס נעלמאן זי"ע. ובימי המלחמה אשר הרבה מבני הישיבות בליטא גלו אל הישיבה בדיעקאטרינאסלאו נתגדלה הישיבה ביותר ותחת השפעתו נעשה למכרז תורני, בימים ההם מלבד פעלו והדרו על בני הישיבה לתורה ולירלה נתגדלה זיו גם במפעליו הגדולים והכבירים בעיר הגדולה ההיא לחזק התורה והיהדות, ולמעשה הצדקה והחסד, הרבה פעל על ידי דרשותיו החולבות להבות אש, והרבה חיזק באיגוד החרדים על דבר ה' לחזק עניני הדת, ונפלאות פעל בעיר הנגד ההיא לקדש שם שמים כידוע לכל באי שער העיר בימים ההם. מסירות נפש בעד פליטי המלחמה מליטא ופולין היה לפלא עסק לטובותם והיה ראש כל עניני העזרה להם.

מיד לאחר המלחמה, מינה אותו הגה"ק ר'חיים עוזר גרודזנסקי בעל שו"ת אחיעזר זי"ע ליושב ראש וועד הרבנים לענייני עגונות בליטא, שעסק בשאלות עגונות רבות שהתעוררו בשל המלחמה.

בקיץ תרפ"א שב לקופישאק לתורתו ולעבודתו את ה' ולדקתו עם אחיו ולעמלו עם הצבור אשר במדינת ליטא בכלל ועדתו בפרט.

גאון מופלא היה רבינו בגמילות חסד ליחיד ולרבים לקרוב ולרחוק. על כמה היה זהיר ומדקדק להרנין לבות האומללים תשמש עובדא זו: ימים אחדים לפני הסתלקותו כשכבר שכב על ערשו שממנה לא קם, באה אשה עניה אחת לביתו לבקש מכתב המלצה לנדיבי ירושלים, שיתמכוה להכניס את בתה לחופה, כששמע בחדרו את בקשת האומללה שהיתה בחדר השני, צוה לאמור לה: שתבוא בערב ותמצא את המכתב. והנה רבינו היה מצווה מפי הרופא לבלי עשות שום דבר, ובכל זאת מצא רגע שהוקלו לו מעט מכאוביו וכתב את המכתב, בערב באה לקחת את המכתב ובני הבית מסרוהו לאשה, רבינו הרגיש בדבר ואף על פי שההליכה היתה אסורה לו קם ממטתו התעטף בבגד וילא לקראת האשה וברכה בשלום על דרכה ושב, בני הבית עמדו תמהים ומתפלאים, רבינו הרגיש בתמהונם ויאמר: יורד אני לדעתה של האשה האומללה הזאת בודאי לצונה לראות את הרב ולקבל ברכתו, הלא היא איננה יודעת כי אסור לי לצוז ממטתי ותחשוב: בשביל שאני עניה הפסדתי? בשביל כך עלי למלאות רצונה זה. ואם תשאלו על מה אני מבאר לכם נמוקי? יען כי ממנו תלמדו ותדעו עד כמה גדול כבוד הבריות ועד כמה צריכים להזהר שלא לנגוע ברגשי האומללים.

כמו כן מספר דוגמא על טוב לבו: פעם אחת עבר דרך עירה אחת לרגלי נסיעתו למקום אחר, בשעות האחרות ששהה בעירה נודע לו כי הרב דמתא הנהו חי חיי צער, ויש מקום מלא בעירה להיטיב את מצבו, מה עשה ?קרא תיכף לאסיפה נשא ונתן עם הבע"ב והשפיע עליהם להוסיף על שכירות הרב. הרב דמתא לא היה אז בעיר, וכשבא הביתה והנה הוספה על שכירות אשר לא פלא כלל על זה. הרב ההוא שהיה צריך גדול כשהיה נזכר בעובדא זו, היה מוסף: לא בא כבושם הזה בישראל ! . (הקדמה פקוח נפש)

בשנת תרפ"ח תקפה עליו מחלת הכליות, ומה נורא ומביר היה צריך זה אז, הביע כי רואה הוא שקרוב קצו בעולם חולף זה, כל שיחו והגיגו היה רק בתשובה וידויים ותפלות, ובדעה צלולה הפקיד רוחו ביד א' חיים בבקר ביום הרביעי נסתלק לגנזי מרומים, באותו יום לשבוע ולחודש שבו נולד ביום ד' כ"ה טבת שנת תרפ"ח לפני שש שים ואחת שנה. כצריך תמים השלים הקב"ה ימיו ושנותיו, לקיים מה שנאמר: הקב"ה יוסד וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחודש. (מסכת קדושין ל"ח עיין במהרש"א שם בח"א)

נשאר אחריו בניו הגאונים, הגה"ק ר' ברוך יוסף פייוולזאן ראש מתיבתא רבתא חפץ חיים בראדין זי"ע, חתנו של הגה"ק ר' נפתלי טרופ בעל חידושי הגרנ"ט זי"ע. והגה"ק ר' אברהם אייזיק זי"ע

נדפס ממנו ספר פקוח נפש בהלכה, נגה ישראל בחכמה ומוסר, האמת והשלום, וכמו הניח אחריו בכתבי יודת כעשרים ספרים.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כה טבת תר"ה ...

רבי משה צבי ב"ר מרדכי שמעון שלמה זי"ע ראש שושלת מסאווראן

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

הרה"ק רבי משה צבי גוטערמאן ראש שושלת סאווראן זי"ע נולד בשנת תקל"ה לאביו הרה"ק ר' שמעון שלמה המגיד מסווארין זי"ע

רבינו היה גאון וקדוש מיש אלקים נורא, דבק בכל רגע באלקיו בדביקות נפלא, וקידש עצמו בכל מיני קדושות, והיה שפל רוח מאד מאד והיה מתלמידי הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, הרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב בעל קדושת לוי זי"ע, ומרבו המובהק הרה"ק ר' ברכ'ל ממעזיבוז זי"ע, שאמר על רבינו " אם היה לי מנין של תלמידים כמו ר' משה צבי, היה לי קל להביא את משיח לתקנו". ותלמיד מהרה"ק ר' אריה לייב משפאלע הנקרא דער שפאליער זיידא זי"ע, כמו כן נוסע להסתופף בצל של הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מאפטא בעל אהוב ישראל זי"ע.

וסיפר פעם אחת נתאכסן רבינו עם הרה"ק ר' יצחק מאיר מזינקוב זי"ע בפונדק אחד, אמר לו רבינו אמרו לי דבר מה בשם אביכם הקדוש מאפטא זי"ע: אמר שמעתי מפי אאמו"ר ז"ל עה"פ: כִּי תִּשָּׂא אֶת–רֹאשׁ בְּנֵי–יִשְׂרָאֵל, לִפְקֻדֵיהֶם, היינו אם תרצה להיות ונשאות ראש בני ישראל בשפע ברכה והצלחה אף על פי שיש בהם חסרונות הנקראים פקודיהם כטעם ולא נפקד ממנו איש אז העצה אשר: וְנָתְנוּ אִישׁ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ לַה', בְּפָקֹד אֹתָם היינו בזאת סר עונם וחטאתם תכופר יעי כי נחסר להם הפרנסה וענויות מעביר האדם עליך דעתו ועל דעת קונו. אמר רבינו כי על פי זה יש להבין דברי הברטנורא (ברכות פ"ד מ"ד) בכל פרשת העיבור יהיה ארכיהם לפניך אפילו בשעה שהן פורשין לעבירה יהיה ארכיהם גלוים לפניך ריים עליהם וכ"ו. ולריך ביאור למה זה בשעה שהן פורשין לעבירה יהיו ארכיהם גלוים לפניך ארחם עליהם ויהיה חוטא "שכר" ולפי הנ"ל אתי שפיר שיהיה ארכיהם גלוים לפניך שאינם עוברים עבירה בשאת נפש רק בשביל ארכיהם כאמור (ליקוטו שושנים)

לבית מדרשו נתקבצו חסידים מופלגים גדולי תורה, וביניהם הגה"ק ר' עזריאל דוב הלוי מקוואלרסן בעל שמן למאור זי"ע.

רבינו העיד פעם על עצמו, שזוכר מה שדיבר מיום הוולדו ועד עתה, וכאשר תמהו תלמידיו על זה, אמר לאחד האם אתה זוכר יום הנישואין שלך? השיב הן, אמר לו הרי שנים רבות כבר עברו מאז, אלא מפני שדבר חשוב הוא בעיניך אתה זוכרו, כך חשוב ויקר אצלי כל דיבור שאני מוציא מפי. פעם בא איש אחד אל רבינו עם בנו הילד, והתאונן שבנו מתענה ואינו אוכל, פנה רבינו אל הילד ואמר לו: איך האב אויב געפאסט און איך האב חרטה געהאט! יצא האיש שמח מאוד, בחשבו שמעתה יפסיק בנו מלהתענות אחר ששמע מרבינו דיבורים מפורשים כאלה. אבל אחר כמה ימים חזר האיש אל רבינו וטען שהילד לא שינה דרכו כלום, אמר רבינו אל האיש: הילד היבן היטב את דברי, כי אמרתי לו: איך האב אויב געפאסט און איך האב חרטה געהאט! היינו שעם התענית הייתי גם מתחרט ושב על עוונותי, שזהו עיקר תכלית התענית. (עבודת עבודה)

פעם אחת שבת רבינו בעיר קעשנוב ותיכף אחר סעודת הבקר נכנס לחדרו ומעט יחידי סגולה עמו וסיפר רבינו להם איזה ספירי חול ושחק מאוד והיה לפלא בעיניהם איל אחר דביקות כזה ידבר דברים כאלו ויצחק? וכשילאו כולם מחדרו ולא נשאר רק איש הנכבד אמר לו רבינו: הנה הצדיקים כשעושין עניניהם בכלות נפשם ממש קרוב הדבר שמרוב הדביקות תפרד הנפש לשוב למקום אשר נלקחה ויתבטל הגוף ויצאר כאבן דומם. ובאמת הם יודעין שאין זה רצון הבורא רק שיהיו בעולם עד שיפקד אלקי הרוחות פקדונו לא קולם. כי השי"ת מתאוה לדור בתחתונים על ידי הצדיקים שהם מרכבה לשכינת עוזו כל זמן שהם בעולם, ולכן המה מתחכמים לדבר מדברי חול ולשחק כדי שעל ידי זה יפסקו מעט מדביקות העצום שלהם ויוכל הגוף לטבול לבל תתפרד הנפש ממנו ויוכלו להיות מרכבה להשכינה בעולם הזה וזהו ענין מעשה מרכבה שצריך לספר מעשיות של חול כדי שיוכל הגוף להתקיים ויוכלו להיות מרכבה להשכינה בעוה"ז. וסיים בזה הלשון תאמינו לי כי לולא שהייתי מספר דברי חול ומשחק לא היה בחוק האפשרי שיסבול הגוף ולא תפרד נפשי מפני הדביקות. (ליקוטי שושנים)

בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית הצדיקת מרת ליפורה זיסל ע"ה בת המגיד הרה"ק ר' דוד הלוי מסטעפין זי"ע. נכד הגה"ק רבי דוד הלוי בעל טורי זהב זי"ע

בתחילה כיהן כאב"ד לזמן קצר בעיר בארדיטשוב, אך פרק ממנו עול הרבנות, ומשם עבר לעיר סאווראן שבמחוז פאדאליא, כשאלפים נהרו אחריו והיה נחשב לזקן לציקי דורו, בערוב ימיו עבר לעיר טיטשענליק, ובעת היה חולי רע רח"ל קיבל רבינו על עצמו להשתיק המגפה, ואמר: כתיב בתוה"ק: וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצֵר הַמַּגֵּפָה, בין שיהיה הוא מן המתים בחולי זה בין שיהי' מן על החיים יתאמץ בכל כוחו לעצור המגפה, וכן הי' שנחלה גם הוא ר"ל בחולי זה.

יום פטירתו הוא היה אומר: עין לא ראתה אלקים זולתך. איך האב מיר אויס גיבעטין אלך אז עין לא ראתה, שעיני לא יראו אלקים זולתך, רק אותך אלקים.

נסתלק לגנזי מרומים במוש"ק פרשת שמות כ"ה טבת תר"ה והמגפה נעצרה ומנ"כ בעיר טטיטשענליק.

דברי תורתו נדפסו בספר ליקוטי שושנים על ידי תלמודו הרה"ק ר' עזריאל דוב מקאלאסן זי"ע.

נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' שמעון שלמה גוטרמאן מסאווראן אב"ד טיטשליניק זי"ע חתנו של הרה"ק ר' אברהם מסקוורא זי"ע נכד הרה"ק ר' צבי זי"ע בן מרן רבינו האור שבעת הימים הבעש"ט זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

סיפור מופלא ספר בפי הרה"ל רבי בנימין יהודה לייב ברנשטיין זי"ע בעל המעשה: בעיר אומאן הסמוכה לבאלטה דר איש חסיד אחד ורבי יהודה פישל אויבאך שמו, היה מקושר לרבינו זי"ע בכל לבו נפשו ומאודו, בלי גבול ושיור. אך למרות כל רוב גדלו ועשרו וקרבתו לצדיקי הדור לא שרתה השמחה במעונו כי לא נתברך בפרי בטן, והיה רבי פישל עולה מידי פעם בפעם לבו הק' ומפליר בו שיברכהו בבן זכר של קיימא ולא נענה.

באחד הפעמים שעלה לרבינו, נמצא עומד עם ידידו החסיד רבי פנחס אהרן נימינסקי בעל זכרון דברים ז"ל מול פני קדשו של רבם, [רבי פישל ורבי פנחס אהרן היו חתנים אצל אנשים אמידים, ולשניהם אין ולד] פנה רבינו אליהם ואמר: מי מכם שמבטיח לתת לי סכום כסף נכבד, אאחל לו בן זכר של קיימא, נענה רבי פנחס אהרן ואמר שעליו להוועץ עם זוגתו על כך. ורבי פישל ענה ואמר סכום זה נמצא עמי מדמי הנדוניא שקיבלתי מחותני, וכסף זה שלי הוא, וברגע זו אני מקנהו לרבינו. האיר לו רבינו פניו ואמר לו, זכית בני זכית, אך כאן אי אתה זוכה לבנים, עלה לארץ ישראל ושם אתה זוכה לבן כמשאלתך (עי' רש"י פ' לך לך י"ב ג'). בשמעו זאת מיהר וביקש שיזכה לעוד בנים, חייך רבינו ואמר לו כי מצינו שלבן אחד משבטי ישראל היה בן אחד וחושים שמו, והנה כאשר נמנו בני ישראל (פרשת במדבר א, ל"ח) מצאו תולדות בני דן מבן עשרים שנה ומעלה שנים ושמים אלף ושבע מאות, והוא מספר הגדול מתולדות כל יתר השבטים, זולת שבט יהודה שמנה ארבעה ושבעים אלף ושש מאות. הרי שכאשר עולה בדעתו השי"ת להרבות צאצאיו של אדם אפשר הדבר להתקיים אף מבן אחד בלבד.

נענה רבי פישל לצוויו של רבינו הק' ונסע עם זוגתו לארץ הקודש. אליהם הצטרף בן גיסו של רבינו, אשר מורגלה של עבודת הצבא למלכות היתה מוטלת עליו, ורבינו ביקש מר' פישל שיקחנו עמו ויגדלנו כבן, ונעתר רבי פישל לרבינו גם לכך ולקחו עמו. בבואם לארה"ק נתישבו בעיה"ק צפת, ושם נפקדה זוגתו ולימים נולד להם בן זכר וייקרא שמו בישראל יהודה לייב כשם אביו והוסיף לו השם בנימין כי הוא בן ימין (עי' רש"י פרשת ויצא ל"ח, י"ב). אך לצערו של רבי פישל, כבר לא היה רבינו בין החיים עלי אדמות, כך שלא יכול היה לבשרו בשורה טובה זו ולענגו.

אחר הדברים האלה, נתעורר אחד מהמלמדים שבסביבות סאווראן, שהיתה קשה עליו ביותר פרנסת

... כה טבת תר"ה

רבי משה צבי ב"ר מרדכי שמעון שלמה זי"ע ראש שושלת מסאווראן

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

ביתו, לעלות לארה"ק ולהתפנס שם מדמי החלוקה שיחולקו מהכולל. אך ידע הלה שאין רבינו מרשה לנסוע לזה שאינו בעל יכולת להתפרנס בכוחות עצמו, כי אין דעתו נוחה מזה המטיל עצמו על קופת הכולל להתפרנס ממנה, אי לזאת מכר הלה את ביתו וכל אשר לו ברר בידו המעות ובא לסאוורלאן עם ביתו לבוש בבגדי שבת כאחד הנגידים, וביקש מרבינו רשות לנסוע לארה"ק, מיד נתן לו רבינו רשות כמבוקשו, ואיזה לערוך סעודה לכבוד המלמד העולה בית אל. לאחר גמר הסעודה נכנס הלה להפרד מרבינו ובתוך דבריו אמר לרבינו שאין בידו אפילו פרוטה אחת לסעודה הראשונה שעליו לסעוד בארה"ק, ע"כ נפשו בשאלתו שיואיל רבינו לצוות לגבאי הכולל שבארה"ק שיתנו לכפי המצטרך עבורו. חייך רבינו ואמר, כמדומה אתה שהערמת עלי, ולא ידעתי מצב פרנסתך וע"כ הרשיתי לך לנסוע, אין הדבר כן, ידעתי בני ידעתי מצב פרנסתך, ואעפ"כ הרשיתי לך לנסוע, כי צריך אני בארה"ק את בנך דן. סתם רבינו לא פירש דבריו, והיו דברים אלו סתומים עד שבא מעשה ללהלן.

המלמד הנ"ל אחרי שהגיע לארה"ק נתיישב בעיה"ק צפת סמוך לדירתו של רבי פישל. והיה בנו דן עומד ומשמש את רבי פישל לכל הצטרכויותיו, עד שגדל ונעשה למוכר חלב בצפת ומזה התפרנס כל ימי חייו, וזה שמו בקרב תושבי העיר" דן מילעכיקער. ומני ימי ילדותו של זה קשר את גורלו בגורל ביתו של רבי פישל, והיתה האהבה שרויה באהליהם.

וירבו הימים ויגדל הילד בנימין יהודה לייב ויתרועע עם חברים טובים שלמדו עמו בצותא בחדר, ביניהם היה הילד רפאל, אשר היה יולא ונכנס בביתו של רבי פישל ל גל חבירו הילד בנימין, וגם בנימין היה מחזיר ביקורים בביתם של הורי הילד רפאל, וכבר ידעו הוריהם של ילדים אלו שבאשר נקרא אחד מהם ולא נמצא בידוע שנמצא בביתו של חבירו.

בחדר ביתו של רבי פישל היה בור מים, שממנו היו שואבים לצרכי החדר ולייליו. ויהי היום ושחקו הנערים בחדר הבית כהרגלם, בתוך המשחק אמר הילד בנימין לרפאל, הבה ונראה מי יכול לקפוץ מעל פי הבור מעבר אחד לעברו השני, וקפץ הוא ראשון ועבר את פי הבור בשלום. נתקנא בו רפאל על יכלתו וביקשו לחזור על מעשהו, בכדי שיוכל להתבונן בו היטיב וירא האיך קופץ ויחקהו, נעתר לו בנימין וקפץ שוב שנית, בתוך כדי כך בערה בילד רפאל אש הקנאה ותפס בשולי גלימתו של בנימין ומשכו אליו, בכדי שלא יוכל לעבור את פי הבור, אך למזלו הרע היה פי הבור מגולה, וכמעשהו זה גרם את אשר לא ציפה, ונפל הילד בנימין הבורה.

ויעב הילד רפאל לביתו ולא סיפר מאומה מכל אשר קרה. ויהי כי עבר זמן מה יצאו הוריו של בנימין לקראו הביתה שיאכל ארוחתו, והנה אין בנימין בחדר, מיהרו לגשת לביתם של הורי הילד רפאל, בידעם שמתרועע עמו תדיר, אך גם שם לא מצאוהו בעוד שהילד רפאל נמצא בביתו, שאלו את רפאל היודע הוא להיכן הלך חבירו בנימין, כיחש וענה שאינו יודע מאומה, וכי השומר אחיו אנכי, ומה לו ולבנימין. נתבהלו הורי הילד בנימין למאוד ומיהרו לביתו של רב העיר הגה"ק ר' שמואל העליר זי"ע שהיה ידוע בפקחותו, ואולי יחננהו השי"ת בעצה טוב האיך למצוא בנם יחידם. הלך ר' שמואל עמם לביתם של הורי הילד רפאל ופתח עמו בשיחה מתוך כוונה להוציא מפיו מקום המצאו של חבירו, כי הבין ברוב תבונתו שהילד רפאל יודע פשר הדבר, אך על אף רוב הפצרותיו לא נענה רפאל, עד שהראה לו חופן גדול של מטבעות זהב, ואמר לו, הכסף נתון לך באם תגלה מקום המצאו של בנימין חברך. נפלטו מפי הילד רפאל המילים "בנימין נמצא בבור", ולא יסף עוד לדבר.

כשמעו רבי פישל וזוגתו מילים אלו התעלפו בו במקום. והשמועה הנוראה פשטה בצפת כולה, לאמר, בנימין רבי פישל'עס נפל לבור המים שבחצר ביתו, ואראת עצבות נפרסה על פני כל, כי זאת למודעי, שרבי פישל היה נגיד לאחיו וידיו בכל ארבי הציבור ולקחתו מלאה הארץ, ובנימין בנו היה חביבם של בני העיר, בידעם את כל אשר ער על הוריו עד שזכו להפקד בבן זה, שנתחבב על כל ברוב חינו וכשרונותיו המזהירים, והנה עתה שוד ושבר.

נאספו המון בני העיר לחצירו של רבי פישל ועמדו סביב לבור המים ושוחחו על דבר המעשה, ובין כל אלו לא נמצא איש שמובן היה להסתכן לרדת הבורה ולהוציא הימנו את גופת הילד. באותה שעה עמד מיודענו –דן מילעכיקער" במרפסת ביתו המשקיפה על פני חצר ביתו של רבי פישל, וראה קהל רב נאסף שם בחצר, ירד בבהלה לשם ושאל על דבר ההתאספות הגדולה, ספרו לו את המקרה המעציב שקרה, מיד לפו ועלו במחשבתו ליבורי רבינו הקדוש מסאוורלאן שלקראת עלייתו אראה אמר לאביו: אני צריך את בנך דן בארה"ק", ובעוד שעד עתה נראו הדברים בסתומים, הרי שעכשיו הבינם כראוי.

מיהר דן ועלה לביתו, נטל סכין בידו ואץ רץ בין הקהל בנופפו בסכין, הקהל התפזר למרחקים, וכשנתפנתה סביבת הבור קפץ דן פנימה עם כל מלבושיו שלבוש היה בהם, ואיננו. נזדעזע הקהל למראה עיניו, וכי האם לא די היה בקרבן אחד והנה גם דן בבור, ואין מציל, אך מיד נשמע קול הד קולוש מן הבור בוקע ועולה לאמר: השחילו חבל! הזדרזו האנשים והשחילו חבל לתוך הבור, ולאחר כמה דקות משכו את החבל והעלו את דן עם הילד בנימין שהיה שכוב על זרועותיו, אך למרבה הצער היה הילד מת ר"ל, ולא נותר אלא להביאו לקבורה.

ידע הר"ר שמואל שבאם יובילו בחתף את הילד לקבורה, לא ירחק היום וילכו הוריו אחריו אלי קבר מרוב צערם ושברון לבם, מה עוד שזוגתו של רבי פישל התעקשה ברעתה לבלתי נתון את בנה לקבורה, באמרה, כי רבינו הקדוש הבטיחה בן חי, ובטוחה היא בהבטחתו ואיתנה היא באמונתה בו ובברכתו. התחכם הר"ר שמואל ונכנס לביתם, ואמר אל העומדים סביב לגופת הילד, כי היות והילד היה מוטל במים לוננים זמן רב בוודאי נתקרר ולכן הוא מעולף, וע"כ יש צורך להכניסו במטה חמה עד שיתחמם ויחזור לאיתנו. אולם לא היו פיו ולבו שוין באותה שעה, כי בלבו קיננה ההרגשה שהילד מת ורק לצנן את מזגם הסוער של ההוריים אמר זאת, ולהחות את ההלויה עד כמה שאפשר, שיהיו רבי פישל וזוגתו מסוגלים לקלוט במוחם והרגשתם את דבר פטירתו, ובל יבוא אליהם הדבר בפתאומיות. העמיד הר"ר שומר למראשותיו של הילד, ונכנס לחדר אחר עם ההוריים.

בישבו עם ההוריים ומשוחח, נשמעה לפתע מהחדר הסמוך, שבו שכב הילד בנימין. קריאת "אבא", וקול הקריאה בקולו של הילד, קפץ רבי פישל ממקומו וביקש להכנס לחדר הפנימי, אך הר"ר שמואל עיכבו, ונכנס הוא לבדו פנימה, וירא את הילד שוכב כשם שהשכיבוהו, ללא כל שינוי מראה, אך הוא שומע קול הנער, שאל את העומד למראשותיו האם גם הוא שמע קריאת "אבא", ענהו בחיוב, ראה הר"ר שמואל שאין זה דמיון בעלמא, ובהיותו יודע גם פרק בדפואה, נתן לו לעוזי דברו שיעמלו להחיות את הנער, ויעשו ככל אשר בכוחם, עד שראו בו סימני חיים, אלא לאט התאושש וחזר לחיות, או אז נתן הר"ר שמואל להוריו להכנס החדרה, ולראות בנם הלא חיי ילדם.

כשחזר בנימין לאיתנו שאלו הר"ר שמואל: מה פשר קריאת "אבא" שנשמעה מפיו בעודנו בהתעלפות עמוקה. נענה הילד וסיפר את אשר קרה עמו מרגע נפילתו הבורה, שנפל תיכף לזרועות אדם שתואר פניו כמלאך אלקים ממש והוא שהחזיקו כל העת עד לרגע התאוששותו. באמצע ניסה האיש למשוך את זרועותיו ולהשמיט את ראשו של הילד, אז נדמה לו לילד שהינו נופל המימה ונפלטה מפיו קריאת "אבא". חזר האיש ותמך בו עד שהקיאוהו האנשים שעמלו להחיותו. כאשר נתבקש הילד לתאר את דמות האדם שהחזיקו כל העת, תיארו כתואר פני רבינו הרה"ק מסאוורלאן זי"ע. ואף שהיה זה כבר לאחר הסתלקותו של רבינו לגנזי מרומים.

(ליקוטים יקרים)

הרה"ק רבי אברהם חיים אב"ד זלאטשוב בעל אורח לחיים נולד לאביו הרה"ק ר' גדליה משה דומ"ץ מזאלקווא זי"ע, בן הגה"ק ר' בנימין וואלף זי"ע

רבינו הי' גאון מובהק ואיש אלקים קדוש ונורא אספקלריא המאירה עמוד העולם, רובו של יום שהה בתפלה בדביקות נפלא ובקדושה וטהרה, הי' בקי הנגלה ובנסתר, ולדקי דורו משבחו ומפארו ומהם הרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה זי"ע שקרא לו: לדיק חסיד גדול בנן של קדושים הרב המאור הגדול.

בזווג ראשון היה חתנו של הגה"ק ר' פנחס הורוויץ אב"ד פראקפורט בעל הפלא"ה זי"ע ובזווג שני חתנו של הגה"ק ר' יעקב דוב בער אב"ד זאלאטשוב בעל בית עיני זי"ע.

בימי נעוריו הסתופף בצל הרה"ק ר' דוב בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע ובצל הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזאלאטשוב זי"ע ומחתנו הראשון בעל הפלא"ה זי"ע ותלמיד מובהק מהרה"ק ר' שמואל שמעלקא מניקלשבורג זי"ע.

רבינו לא רצה להיות רב ואב"ד רק מחזיק ארענדא [בית מזיגה] והיה גביר גדול ובעל מכנים אורה, פ"א בא חסיד אחד לרבו בקובלנא, שמחשבות זרות מבלבלים אותו מאוד בתוך התפילה, וביקש מרבו עצה להינצל מזה, ענה לו רבו שבעבור זה יסע אל רבינו לבית מזיגהו והוא יעזרהו, החסיד נסע לארענדא והתאכסן שמה כמו שבוע שבועיים ורבינו נתן לו אורחתו ובית מלא ספרים וכל', החסיד תהה על קנקנו של רבינו והתעניין במעשהו, ולא ראה שום עבודה מיוחדת. החליט החסיד בדעתו שישאל את רבינו בעצמו שיגיד לו מעשהו במשך היום, ענה לו רבינו: בכל ערב וערב מנקה אני את כל הכלי זכוכית עד שיהיו נקיים לגמרי, אחר כך מכבד אני את הבית היטב במטאטא למען יהיה החדר נקי מכל וכל, עם כל זה אני קם בבוקר השכם, כי אולי נפגם הבית או הכלים קצת בלילה, ועוד הפעם מכבד ומנקה אני את החדר וכל משתאות עד שהם מצוחצחים לגמרי, הכל מוכרח להיות בתכלית הנקיות שיהיה ראוי לכבד בהם את השרים הבאים בחלרי לשתות ולהתענג, כן הנני עושה בכל יום ויום וכל לילה ולילה כי בחס ישאר עליהם דבר מגונה אפי' פ"א ולא אנקה אותו תיכף ישתרש בהם חולדה, ולא יהיה אפשר לנקותם. כאשר בא החסיד בחזרה לרבו וסיפר לו כל מה שראה ושמע, הסביר לו רבו מה שאמר רבינו זי"ע. בכל ערב ובוקר בלי שום יוצא מן הכלל, תעבור על מחשבותיך והרהורי לבך לטהרם ולזכותם מכל פגם ועון רק כאשר הלב והמוח מצוחצחים ומזוככים לגמרי, כשהכלים נקיים ומטוהרים ראוי לגשת ולהשתמש בהם לפני מלך מלכי המלכים, והזהר והשמר שלא לשתות אפי' פ"א כי אז ישתרש הפגם בך ויקשה מאוד לנקותו, ואם את עושה כן אז יבהלוך עוד רעיונות ומחשבות זרות, ותהיה תפילתך בטורה נקייה ומרוצה.

פ"א בהתועד הרה"ק ר' צבי הירש מזידיטשוב בעל עטרת צבי זי"ע יחד עם רבינו זי"ע שאל לו את רבינו למה הוא אומר סגולות? השיב לו רבינו לפי המבואר אשר תפלה עושה מחצה ע"כ נותן סגולה על חצי השני.

אחר שחתנו השני עלה לארץ ישראל מילא רבינו את מקומו בזאלאטשוב.

חיבר ספר אורח לחיים וספר פרי חיים, שאר בשרו הגה"ק ר' אפריים זלמן מרגליות מבראלי בעל מטה אפרים זי"ע מעיד וסיפר בשבח על רבינו בהסכמתו לספר אורח לחיים, גדול בתורה וחסידות עסקן גדול בצדקות וגמ"ח ורבים השיב מעוון, והיה יודע בתעלומות חכמה וסתרי תורה, והיה שוהה בתפילתו כמעט רובו של יום וכ"ו.

רבינו האריך ימים ונסתלק לגנזי מרומים בכ"ו בשנת תקע"ו ומונ"כ בזאלאטשוב.

לא נשאר אחריו זש"ק

הרה"ק ר' אליעזר הורוויץ מדזיקוב זי"ע אמר את סוד ההשתטחות על קברי צדיקים, וסיפר כאשר פעם אחת נסעתי עם אבי הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ בעל זרע קודש זי"ע בימיו חורף קר במרכבה סגורה דרך העיר זאלאטשוב, נענה אבי ואמר: הרי כאן בבית החיים טמון חברנו הרה"ק ר' אברהם חיים בעל אורח לחיים זי"ע הבה נסור לקברו, כאשר הגענו לבית החיים ירד אבי מהמרכבה כשהוא לבוש שפענצער [וועסט] והלולקע מובעד [מקטרת ארוכה] בידו, ונשכב על גבי האיון בפישוט ידים ורגלים במשך זמן מה, כאשר קם מהאיון הכה באצבע לרילה ועלה על המרכבה בלא לומר דבר, לפנות ערב הגענו לעיירה אחת ושם התפללנו מעריב, היה זה ליל ראש חודש, ולכן לפני תפילת שמונה עשרה הכריז השמש יעלה ויבוא, אחר התפילה ניגש אלי אבי ואמר לי: לייזשלא לייזשלא [כינוי חיבה לשם אליעזר] מדוע לא הזכרתני בהיותינו בבית החיים בזאלאטשוב שהיום הוא ערב ראש חודש? כי חיפשתי את ידידי ורעי ר' אברהם חיים בכל העולמות ולא מצאתיו, ואילו זכרתי שהיום ערב ר"ח הייתי יודע היכן לחפשו, כי בשמים יש היכל שבו מתכנסות כל הנשמות בערב ראש חודש ושם לא חפשתיו. וסיים הרה"ק מדזיקוב: עד אבי הק' ועד בכלל, ידעו את סוד ההשתטחות.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

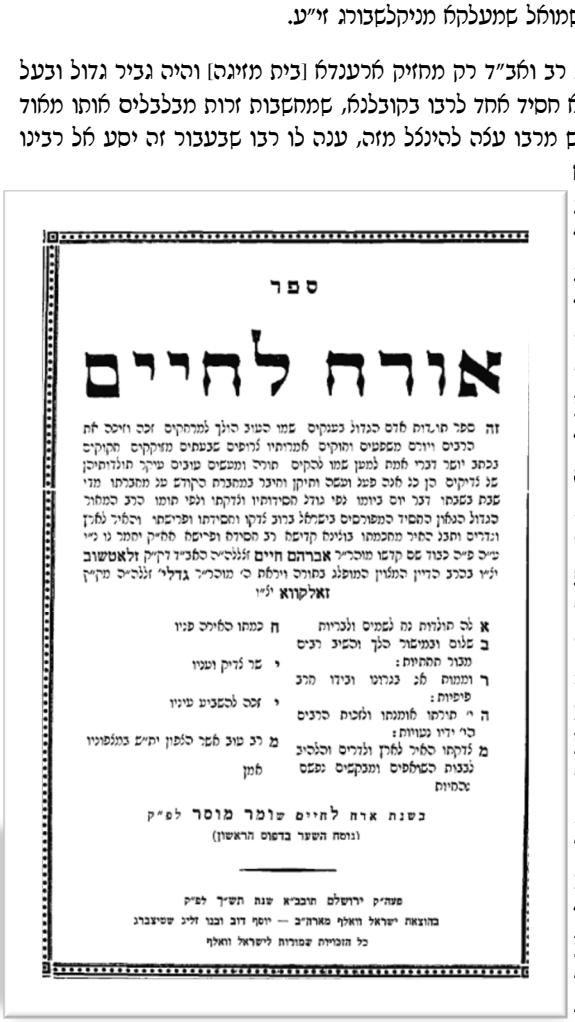

ספר

אורח לחיים

זה ספר תורות אדם הגדול בשנקים שמו הבוא הולך לפרהקים זכה ואיכה את הרבים ויוצרם משפטים ומוקים אמרותיו צריפים שבעתים מאוקקים תקוקים נכתב ויצר דברי אמת לימן עמו לטקים תורה ומשפטים עוביים עיקר תולדותיהן של צדיקים הן בל אבר פגל ומשל ותיקון ואיבר במחברת הקודש עם מחברתו מדי שבת בשבתו דבר יום ביומו נפי גדל הסידותיו ודקתו ונפי תומו הרב המאור הגדול הנאון החסיד המשורסים בישראל ברוב צדקו וחסידתו ופרישתו והטיר לאלן ונדרים ותנו הטיר מחברתו בוצינא קדישא רב הסידא ופרישא אא"ק יחמד נו מ"ו ש"ב פ"ב כבוד שם קדשו מוהר"ר **אברהם חיים** זצללה"ה הפב"ד דק"ק **זלאטשוב** יצ"ו בהרב הדיין המצוין המופלג בתורה ויראת ה' מוהר"ר **גדלי'** זצללה"ה מק"ק **זאלקווא** יצ"ו

א לב תולדות נה נשמים ולבריות
ב שלום ומשטר הלך והשיב רבים מנור תתתיות:
ר ומנות לא: בגרונו וכידו הרב פיקיות:
ה ר' תולבו תומנתו ומזבת הרבים הרי ידיו בעוויות:
מ לדקתו הטיל לאלן ונדרים והלהיב לבבות השלתפים ומבקשים נפשם בהמיות
ח במתו הטיל בביו
י שר לדיק ומביו
ז אבה להשביע עיניו
מ רב טוב אשר הלפון יח"ש בחלפוניו אמן

בשנת ארח לחיים שומר מוסר לפ"ק
(נוסח השער בדפוס הראשון)

פעה"ק ירושלם תובב"א שנת תש"ך לפ"ק
בהוצאת ישראל וואלף מארה"ב — יוסף דוב ובנו זליג שטיצברג
כל הזכויות שמורות לישראל וואלף

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

כז טבת תרמ"ט

רבי שמשון ב"ר רפאל הירש זי"ע בעל אגרות צפון מפראנקפורט דמיין

רבינו הגה"ק רבי שמשון מפראנקפורט דמיין הנקרא ר' שמשון רפאל הירש זי"ע או הנקרא בקיצור רש"ר הירש זי"ע נולד כ"ד סיון ה' תקס"ח בעיר המבורג לאביו מוה"ר ר' רפאל הירש זי"ע שהיה מהעשירים הגדולים בהמבורג בן הגה"ק ר' מענדל פראנקפורטער אב"ד ודומ"ץ באלטונא זי"ע

רבינו היה גאון עולם, עשה כמה תקינות לחמות הדת, כמו"כ פעל רבות נגד הרעפארמער ומנהיגיהם, רבינו שהיה מנהיג וראש הרבנים במדינת דייטשלאנד, לחם מלחמות חורמה נגד העומדים לנגף על בני ישראל היראים והשלמים.

וסיפר פעם אחת הזדמן רבינו לעיר אחת, ולא מצא בה לא בית הכנסת ולא בית המדרש, אלא היכל גדול ומפואר של כת ה'מתקנים, והמקדמים אשר נבה זה מקרוב. כמובן לא אבה רבינו אף להציג את כף רגלו בהיכל זה. נחוץ לי אויר לא לבריאות גופי, ולא אוכל להיכנס לפנים ההיכל, התנגל לפני מזמיניו. סברו הכל, כי באמת ובתמים אמר את אשר אמר, וילאו לכבודו לגינה, אשר הקיפה את הבניין. משסיימו את תפילתם, פנה רבם של אותם אנשים אל רבינו בשאלה: הכילל ימצא חן בית ההיכל שלנו בעיני כבודך? הריהו כתיבת נח ואף אינו כתיבת נח, השיבו רבינו והוסיף ביאור לדבריו: כתיבת נח– בהיותו אף כמוה כופר מבית ומחוץ, ולא כתיבת נח בכך– שתיבת נח היתה הלכה לו ולזרעו אחריו עד סוף כל הדורות, ואילו היכל זה, תמהני, אם יש בו פתח הלכה ולו לאבות עצמם, קל וחומר שלא לזרעם אחריהם.

גדולי התורה בדורו אמר עליו גדלות ונצרות מהם הרה"ק ר' חיים האלבערשטם בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שאמר: את התפקיד שאני ממלא בגליציה ממלא רבי ש"ר הירש בגרמניה, הגה"ק ר' ישראל מאיר מראדין בעל חפץ חיים זי"ע שיבח את רבינו ואמר עליו: שהוא היה מלאך מן השמים להציל את יהודי אשכנז. והרה"ק ר' אברהם מרדכי אלתר בעל אמרי אמת מגור זי"ע קראו דער אשכנזשן צדיק.

רבינו היה מתלמידי הגה"ק החכם רבי יצחק ברייגעס מהמבורג זי"ע ובגיל עשרים בשנת תקפ"ח נסע לבמנהיים לישיבת של הגה"ק ר' יעקב עטלינגער בעל הערוך לנר זי"ע מגדולי התורה של אותה תקופה, ולאחר שנתיים וחצי בלבד של לימודים קיבל מרבו היתר הוראה.

בשנת תק"ץ נתקבל לאב"ד אולדנבורג ואז נשא לאשה הצדיקת מרת חנה ע"ה בת הגה"ק ר' מרדכי יהודה הנקרא ר' יודל אולדבורגער זי"ע, באולדנבורג תרגם רבינו חלקים של המשנה ושלח את התרגום גליונות למורי קהילת מדינתו, נשאר שם עד שנת תר"א אז נבחר לרבם של שני מחוזות במדינת הנובר ועבר לעיר עמדין ובשנת תר"ז הגיעה אליו קריאה לכהן ברבנות מדינת מעהרן ושלזיא, והוא נענה לקריאה.

בשנת תר"ט נבחר כליר לבית הנבחרים במעהרן ואותה שעה הופיע בראש משלחת שהתיצבה לפני הקיסר פראנץ יוסף הראשון באולמיץ, ובשנת תרי"א נענה לקראת קהילת היראים בפראנקפורט דמיין לכהן ברבנותה.

נסתלק לגנזי מרומים בגיל שמונים שנה יום ב' כ"ז טבת בשנת תרמ"ט והובל לקברה ביום ג' כ"ח טבת.

נשאר אחריו תשעה ילדים וספריו ומכתביו הק' מספריו ידועים בעיקר פירושיו לחמשה חומשי תורה ולספר תהלים, ספר חורב על המצוות הנוהגות בזמן הזה, ספר אגרות לפון הכולל י"ט אגרות על עניני יסודות התורה והמצוות. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

בית המדרש בפראנקפורט דמיין

מתורתו של רבינו זי"ע: ויחי יעקב בארץ (פרשת ויחי מ"ז כ"ח) וברש"י: פרשה זו סתומה, לפי שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השיעבוד. מבאר רבינו: דלכן אין רווח בין פרשה זו לפרשה הקודמת, כי הנה רוב שנות חייו של יעקב אבינו ע"ה היו רעים ומלאי ייסורים, מתחילה בעטיו של עשיו אחיו, ולאחר מכן תחת שבטו של לבן הארמי, ומשביקש לישב בשלווה קפץ עליו רוגזו של יוסף, ורק ב"ז שנותיו האחרונים משעלה מצרימה חי שנים טובות ללא ייסורים . ולכאורה היה מן הראוי ליתן רווח ביניהם להראות שעיקר (חשיבות) חייו היו י"ז שנים הללו.

הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל (איכה ב' א') הכוונה היא שהנביא מקונן, השליך מ' שמים: את הענינים השמימיים, דבר רוחניות, השליכו לדרגה נחותה, ואלי ארץ, דבר הארציות, נעשו תפארת ישראל. (רשומים בשמך)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

כח טבת תרכ"ח

רבי מנחם מענדל ב"ר אברהם חיים זי"ע הרה"ק מלינסק

הרה"ק רבי מנחם מענדל הארוויץ השני אב"ד לינסק זי"ע נולד בערך בשנת תקס"ה לאביו הרה"ק ר' אברהם חיים האורויץ אב"ד לינסק זי"ע בן הרה"ק ר' נפתלי צבי ראש שושלת ראפשיץ בעל זרע קודש זי"ע בן מנחם מענדל הראשון אב"ד לינסק זי"ע, בן הגה"ק ר' יעקב יוקל מלינסק זי"ע נכד הגה"ק ר' מאיר הלוי הארוויץ בעל מהר"ם טיקטין זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל שמעלקא מטורנא זי"ע בן הגה"ק ר' יהושע הארוך זי"ע בן הגה"ק רשכבה"ג ר' פנחס איש הארוויץ זי"ע גיסו של רבינו ר' משה איסרליש בעל הרמ"א זי"ע. ולאמו הצדקות בת הגה"ק ר' שמואל שמעלקא הארוויץ אב"ד ראמאן באר בוקאווינע הנקרא ר' שמעלקא בארער זי"ע

רבינו הי' אחד מגדולי הצדיקים שבדורו, והי' גדול בתורה חו"פ בוצ"ק ורבים הלכו לאורו, זכה עוד לקבל פני הרה"ק ר' יעקב יצחק האורוויץ בעל החוזה מלובלין זי"ע. כשהגעו לפרקו נשא להרבנית הצדקת מרת פריידלא ע"ה בת הגביר הרה"ק ר' מנחם נחום ענגלארד מפארשאוו זי"ע לאחר פטירת אביו הק' ביום כ"ה מנחם אב שנת תקצ"ח היו כמה אנשים מעיר לינסק שהתנגדו למינוי הרבנית לרבינו למלא מקומו של אביו הק', בא אז הרה"ק ר' צבי הירש מרימנוב זי"ע לעיר לינסק ובוה למשמשו להכריז בעיר שכל אנשי העיר צריכים לבוא ולרשום את עצמם על הקאנסוס לטובת רבינו, וכל אחד עשו כדבריו רק גביר אחד מתחלף נגד הרה"ק מרימנוב זי"ע ואמר: פאר קיין שום פרייז וועל איך אונטערשרייבן נאר אפי' שטערבן. ואחר הפלרות רבות שוב היה מתחלף נגד הרה"ק מרימנוב זי"ע אמר הר"ר הערש'לע זי"ע: אויב ער וועט נישט אונטערשרייבען, וועט מען נישט דארפן זיין אונטערשריפט!! אחר מכן הלך הרה"ק ר' צבי הירש מרימנוב זי"ע לטבול במקוה ובחזרתו היה קול גוחה בעיר, הגביר שהעיז פניו קבל עונש מהה, שנפל לבור מים ושבק לן חייס, ולמחרתו קיבל אנשי העיר לינסק את רבינו לאב"ד. רבינו נסתלק לגנזי מרומים בכ"ח טבת שנת תרכ"ב ומונ"כ בעיר לינסק. נשאר אחריו בניו הק' הרה"ק ר' נפתלי צבי הורלאוויטץ מלינסק זי"ע שנפטר עוד בחי' אביו הרה"ק ר' אברהם חיים השני ממלט מקומו בלינסק זי"ע הרה"ק ר' ישראל הורלאוויץ אב"ד ווייסליץ זי"ע. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

כט טבת תקמ"א

רבי ישראל ב"ר שלמה זי"ע בעל עטרת תפארת ישראל אב"ד סטאנוב

רבינו הרה"ק רבי ישראל חריף אב"ד סטאנוב מגדולי תלמידי מרן הבעש"ט זי"ע הנקרא ר' ישראל הגדול או ר' ישראל חריף נולד בשנת תנ"ו לאביו הגה"ק ר' שלמה זי"ע

רבינו היה לדיק יסוד עולם יחיד ומיוחד בדורו בוינה קדישא מופת הדור מיש אלקים ומקובל האלקי קדוש, וגאון בנגלה ובנסתר, והיה בקי בכל הש"ס והש"ע שלא נעלם מאתו הלכה אחת, והתפרסם כחריף ועל כן כונה כך. ואפילו בעירו סטאנוב, שהיתה "מלאה חכמים וסופרים, כפי שכותב הגה"ק ר'יוסף שאול נאטענזון בעל שואל ומשיב זי"ע בהסכמתו לתפארת ישראל, נודע רבי ישראל כגאון וחריף, ועל כן כונה "רבי ישראל חריף" או רבי ישראל הגדול, כי גדלוהו מכל אחיו ורוממוהו מכל הלומדים הגדולים המופלגים אשר היו בימיו, והוא עלה על כולם ואין דומה לו.

ועוד כתב הבעל שואל ומשיב זי"ע: שרבינו ניצח בוויכוח בתלמודו את הגה"ק ר' אריה לייב גינצבורג בעל שאגת אריה זי"ע שהיה נחשב בדורו לגדול הלמדנים.

הערצתם של גדולי ישראל, בדורו ובדורות מאוחרים יותר, לרבינו, באה לידי ביטוי בהסכמות הנלהבות שכתבו לו בעת שהודפס הספר, שניס לאחר פטירתו של רבינו ביניהם הגה"ק ר' יוסף שאול נאטענזאהן בעל שואל ומשיב זי"ע הגה"ק ר' שלמה קלוגר זי"ע, הגה"ק ר' יצעיה שור זי"ע הרה"ק רבי יצחק טווערסקי מסקווירא זי"ע הרה"ק ר' מנחם מענדל האגער מקאסוב זי"ע הרה"ק ר' דוד טווערסקי מטולנא זי"ע שלשת האחים הקדושים, בניו של הרה"ק ר' ישראל מרויזין זי"ע האדמו"ר יס הרה"ק ר' אברהם יעקב פריעדמאן מסדיגורא זי"ע הרה"ק ר' מנחם נחום פריעדמאן משטעפינעשט זי"ע הרה"ק ר' דוד משה פריעדמאן טשורטקוב זי"ע הרה"ק רבי אהרן מטשערנוביל זי"ע ועוד, וכמעט בכל ההסכמות הללו נאמר כי קניית והחזקת הספר הקדוש תפארת ישראל היא סגולה לברכה ולהצלחה לכל בני הבית.

בהגיעו לפרקו, נשא את בתו של רבי יחיאל ממיקולייב, נין ונכד להרה"ק רבי יחיאל מנעמירוב שנולד בפרעות (פרעות חמלניצקי) ת"ח–ת"ט.

היה לוחם גדול נגד כתות השבתאים (משיח השקר שבתאי צבי ימ"ש) והפרנקיסטים שר"י שהתפשטו בזמנו בדרחבי גליציא, במכתבו של הגה"ק רבי אריה לייב מבולחוב זי"ע מסופר שהפרנקיסטים היו כותבים את מכתביהם בהצפנה, ושום אדם לא היה ביכלתו לכוון לבריהם לגרפס ולקרותם. והביאו אל רבינו ותיקף, ברוב חכמתו, מצא חידתם ונגלה נבלתם וטומאתם. כי מצא המפתח והסוד שלהם, וגילה לעין כל עד שהיו נקראים כל אנרתם ומצאו כי בשוליהם טומאתם וטמא טמא יקראו, ומז התחילו לרדוף אותם ולגרשם ולהדפם ולהבדילם מקהל ישראל, והכל היה על ידו.

בעבירותו היה רבינו מתנגד למרן הבעש"ט זי"ע אך בהמשך התקרב אליו והיה לאחד מגדולי תלמידיו. סיפור התקרבותו על פי המסורת החסידית הוא שפעם העליבו עליו לשלטונות (יש אומרים שנאלץ לברוח משום מלחמתו בפרנקיסטים) והיה לדיק להמלט מעירו והגיע למעזביז ושהה אצל מרן הבעל שם טוב זי"ע פעם אחר לאחוזתה להרייס והבעל שם טוב נכנס לחדרו לראות למה לא מגיע, אמר לו רבי ישראל שעוסק בדברי תוספות קשה ושאלו את שאלותיו. והבעל שם טוב תירץ לו את כל קושיותיו ומאז נעשה לתלמידו המובהק ומבחירי החבריא קדישא המובחרים.

וסיפר הרה"ק ר' ישראל יעקב מטשערקאס זי"ע כי מרן הבעש"ט זי"ע חיבב ביותר את רבינו וכי תמיד כאשר היה מרן הבעש"ט מגיע לסאטנוב היה מתארח אצל רבינו.

מקום מנוחתו כבוד

וכתב הגה"ק ר' יצעיהו שור אב"ד יאס זי"ע שמעתי מפי קדשו של הגה"ק ר' אריה יהודה ליבוש מק"ק מקלינץ זי"ע שהיה דירתו בימי נעורו בק"ק סאטנוב, שהיה רבינו אז שנותיו בערך י"ז שנה והיה בקי בספרי קבלה ובש"ס ופוסקים שלא נעלם מאתו הלכה אחת. וכמה פעמים נתאכסן הקדוש חותני זקינו קדוש ישראל הבעל שם טוב בק"ק סאטינאב, והיה זקנו בשבתות בעת שהיה יושב הבעל שם טוב זי"ע בסעודת שבת עם תלמידיו הקדושים ובתוכם רבינו והיה מחבב אותו בחיבה יתירה נודעת כאשר יחבב לבן יחידו ילד שעשועים ברוב אהבה וחיבה.

בד' מרחשון שנת תקי"ח שרפו התלמוד בקמיניץ – פולולסק –בידי הבישוף דמבובסקי ימ"ש בעצת הפרנקיסטים ימ"ש ורבינו קיבל על עצמו להתענות בזה היום כל שנה ושנה.

נסתלק לגנזי מרומים כבן שמונים וחמש שניס כ"ט טבת ערב ראש חודש שבט בשנת תקמ"א, ומנוחתו כבוד בבית החייס סאטינאב. סמוך לציונו נקבר בשנת תקס"ב הרה"ק ר' אלכסנדר סענדר ב"ר מרדכי מרגליות אב"ד סאטנוב זי"ע

נשאר אחריו בניו הקדושים הרה"ק ר' דוד אב"ד סאטנוב, סמאטרוטש וזוואניץ זי"ע והרה"ק ר' אלקנה אב"ד פלטוישאן זי"ע

וספריו: עטרת תפארת ישראל, על התורה בדרך הקבלה. מפרשי שס, על שמות בקבלה, הספר לא יצא לאור.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

סגולת ספר עטרת תפארת ישראל

עוד זאת הריני אומר כל איש ואיש אשר יקנה הספר הקדוש הזה יהיה לבו בטוח נכון, אשר תגן עליו זכות המחבר הק' זי"ע וקדושת המחברת. להניח ברכה אל תוך ביתם ולשמרם עם נשיהם ובניהם וב"ב בבריאה שלמה ולהצליחם כשנים הטובות לברכה, אמן כן יהי רצון. (מתוך דברי הרה"ק ר' אהרן מטשערנוביל זי"ע)

ידידיי אתם ראו ויאמנו לפניכם דברי אחי וראש הרב המפורסם קדוש עליון צי"ע הרב ר' אהרן מ"מ בעיר תפארת לעדה מאושרה בע"ק טשערנאביל יע"א, כי ערב את נפשו לאמור אשר כל איש ואיש אשר יקנה הספר הקדוש הזה יהיה לבו בטוח נכון, אשר תגן עליו זכות המחבר הק' זי"ע וקדושת המחברת. להניח ברכה אל תוך ביתם ולשמרם ולהצליחם כאשר עם חפץ לבבם. (מתוך דברי הרה"ק ר' אברהם טווערסקי המגיד מטריסק זי"ע)

בזכות זה יתברכו בברכת טוב ולהשפיע עליהם שפע ברכה והצלחה וקדושת המחברת יגן עליהם להנצלם מכל פגע רע. (מתוך דברי הרה"ק ר' דוד מטאלנא זי"ע)

כאשר בספר הק' הזה מלא הוא בשמות הקדושים ושמות המלאכים המסוגלים לרפואה ושמירת ארבעה אבות נזיקין ולשפעת ברכה והצלחה וכ"ו שכתבי יד המחבר האלו מסוגל הוא לשמירה מעולה ולשפעת שלום וברכה. (מתוך דברי הרה"ק ר' אברהם יעקב פריעדמאן מסדיגורא זי"ע)

לשמירה ולשפע ברכה והצלחה. (מתוך דברי הרה"ק ר' מנחם נחום פריעדמאן מטשפאנעשט זי"ע)

להניח ברכה ושלום בתוך ביתם. (מתוך דברי הרה"ק ר' דוד משה פריעדמאן טשורטקוב זי"ע)

כי מי שחלק לו ה' בבינה יתענג בדשן נפשו, וגם לכל ישראל ספר קדוש הוא להיות למשמרת ביתו וזרעו ובזכות המחבר הק' יתברכו בברכה המשולשת בבני חיי ומזוני רויחא ולהעלות על במתי הצלחות בגוף ונפש. (מתוך דברי הרה"ק ר' יחיאל מיכל מגלינא זי"ע)

ולהעיר לבות עם קדוש אלקי יעקב לקנות בספר הזה כי יהיה המחברת הזאת למשמרת גוף ונפש. (מתוך דברי הרה"ק ר' אברהם מיקאלייב זי"ע)

הנה עתה ראיתי לאחד קדוש מדבר בלהבות אש דברים ערבים נעימים ויחודים קדושים הפלא ופלא ונראין הדברים שהם על מוסדי ודרך מרן הבעל שם טוב זי"ע נתייסדו כי הוא השגה נפלאה ובלא שימוש צדיקים אי אפשר להשגה כזאת בפרט שהעידו גדולי זמנינו ששימש את אור שבעת הימים מרן הקדוש הריב"ש טוב, והוא ניהו הרב הגאון צדיק יסוד עולם מ' ישראל מסאטנוב. והספר הזה יש בו נוראות ונפלאות עושה גדולות פלאי פלאות על כן מן הראוי שכל אחד בשמחה ובלב טוב יקנה הספר הזה ויהיה לו למשמרת בביתו מכל רע ויתמשך עליו מאה ברכות. (מתוך דברי הרה"ק ר' יצחק יהודה יחיאל מקאמארנא בעל היכל הברכה זי"ע)

מתורתו של רבינו

וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שָׂרֵי פַרְעֹה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ וג'ו (פרשת לך לך י"ב ט"ו) יש לומר יש כאן כל ד' צירופים בחדשי התקופות דהיינו: צירוף תשרי וטבת וניסן ותמוז, ויראו אותה שרי פרעה הוי ס"ת צירוף תשרי, ולמפרע הוא צירוף טבת, אותה שרי פרעה (ויל) ויהללו הוא צירף טבת ולמפרע הוא צירוף תשרי שרי פרעה (ויל) ויהללו אותה הוא צירוף ניסן פשוט ולמפרע תמוז.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן בַּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְּרִי עִמָּךְ וְגַם בְּךָ יַאֲמִינוּ לְעוֹלָם וַיַּגֵּד מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הָעָם אֶל ה'. (פרשת יתרו י"ט ט') ונלע"ד כי ז' מודעין נגד ז' ספירות. פסח בחסד, ראש השנה בגבורה, שבועות בתפארת, יום הכיפורים בנצח, סכות בהוד, שבת ביסוד, ראש חודש במלכות. וידוע כי שבת במרה נצטוו ואם כן היה מוסף בשבת דהיינו דהיסוד היה ידוע להם, ושאר מוספין מיום טוב משאר ספירות לא הגיד עדיין, ובשבת היה מוסף שני כבשים לא יותר, ובשאר מוספין היה גם כן בקר ועז, ואם כן אמר הנה אנכי בא אליך בע"ב דהיינו ר"ת ב'קר ע'ז ר"ת ע"ב ואמר שהודיע להם שאר מוספין.

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

כט טבת תר"ע

רבי ירחמיאל ישראל יצחק ב"ר יחיאל זי"ע בעל ישמח ישראל מאלכסנדר

הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק דאנציגער זי"ע בעל מחבר ספר ישמח ישראל עה"ת והמועדים נולד בשנת תרי"ג בעיר טארצין לאביו הרה"ק ר' יחיאל דאנציגער הנקרא אדמו"ר הזקן מאלכסנדר זי"ע בן הרה"ק ר' שרגא פייבל מגרינצא ומאקאווי זי"ע

רבינו היה גאון עצום וכהיותו אברך צעיר לימים היה בש"ס מדרש ובזוהר הק' בעל פה ועוד

בצעירותו נפגש רבינו עם הגה"ק בעל בית הלוי מברישק זי"ע ולאחר שפלפלו יחד בלימוד אמר הרב מברישק זי"ע על רבינו שהוא מהלומדים הראשונים שבפולין,

רבינו הלהיב מאוד לבבות בני ישראל בתפלתו הק' אשר היה במתיקת עריבות ונעימות מיוחדת, תמיד מסר נפשו וגופו עבור כל אחד מישראל, ועבודתו הי' להשפיע שמחה בקרב כל אחד ואחד מהבאים להסתופף בצילו,

רבינו היה חכם גדול ממקור החכמה עילאה הבאה מירא"ת ה' כמש"כ הן ירא"ת ה' היא חכמה וכאשר בא איש לפניו בענ"ן היותר גדול מרוב יגונות וצרות שנכפלו עליו על שהעולם ממש חשך בעדו ר"ל, אז רבינו ברוב חכמתו הק' והנפלאה ובדיבוריו הק' האיר את עיניו עד שילא מאתו בשמחה ולהלת פניים.

פעם אחד אמר בסעודת בר מצוה על הפסוק (תהלים קי"א פסוק ב') גדולים מעשה ה' היינו להיות גדול בתורה זה הוא מעשה ה' אם השי"ת ברא אותו במוח חריף אזי יוכל להיות גדול ואם לאו לאו אבל דרושים לכל חפציהם היינו להיות דורש ומבקש דרך השי"ת בתהבה וירא"ה זה לכל חפציהם זה יוכל כל אחד לבוא למדריגה זו רק שתלוי בבחירות אדם.

רבינו היה תלמיד מאביו האדמו"ר הזקן מאלכסנדר זי"ע ומהרה"ק ר' מענדל מווארקא זי"ע ומהרה"ק ר' דוד בעריש מביאלא זי"ע, ופעם אחת לקחו אביו להרה"ק ר' יעקב אריה מראדזמין זי"ע ואמר על רבינו שעוד ירוא אחריו חסידים רבים מאחר ויש לו חן של יוסף הצדיק, ונשמת הרה"ק ר' חיים בן עטר בעל אור החיים זי"ע ב

יום י"ד שבט בשנת תרנ"ד נסתלק אביו הק' והתאספו אלפי ישראל לצוותו וברא"ש הרבנים הצדיקים וזקני החסידים, בראשות בני הרה"ק מביאלא זי"ע והכתירו רבינו להיות לממלא מקום אביו לאדמו"ר אלכסנדר, ומגודל ענוותנותו לא רצה רבינו על עצמו ראוי לאותה איצטלה רק נטל עליו מכוח ירושת אבות כפי שאמר על עצמו פעמים מספר, מכל ערי פולין נהרו אליו אלפים רבים חסידים ואנשי מעשה לדרש דבר השם ולשאול עצה מפיו הקדוש.

אהל על קברו ברגנו

רבינו היה נוהג להפרד מאנ"ש מכל אחד ואחד בפני קהל ועדה, והיה יכול להביט על העומד לפניו ולבחנו היטב בעיניו הזכות מלמעלה עד למטה, ולפעמים לא מנע מלהוכיחו ולהגיד בפניו כל מה שהוא עושה.

פעם כשעשה כן, פנה לחסיד אחד שעמד מן הצד והתנצל לפניו באמרו: אולי יקשה בעיניך התנהגתי זאת, שהרי אחז"ל: המצבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא. (בבא מציעא נ"ט) אולם תדע לך שכשאני התייעצתי על כסא האלמורו"ת קבלתי על עצמי שהנני מפקיר את חלקי לעולם הבא.(פניני תורה וחסידות)

פעם אחת כשהיה רבינו חלוש נ"ע ולא היה בכח, לא קרא את הקוויטלעך מחסידיו רק צוה להניח אותם על השלחן הקדוש בחדרו הפרטי, והנה היה אחד מן החסידים שהיה צריך מאוד לישועה, וביקש מרבינו שיקרא את הקוויטל שלו, ענה לו רבינו בזה"ל: הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע אמר שהשולחן שלו יכול לקרוא קוויטלעך, והנה הגם שהרבי אין לנו, אבל השלחן נשאר לנו. (עשר זכיות)

נסתלק לגנזי מרומים לאחר שנזדכך ביסורים קשים שקבלם באהבה, ערב רא"ש חודש שבט כ"ט טבת בשנת תר"ע ומנו"כ בבית החיים אלכסנדר פולין.

רבינו לא זכה להשאיר אחריו זש"ק, רק השאיר את ספרו הק ישמח ישראל וכוד חסידי אלכסנדר הכתירו אחריו אחיו הרה"ק ר' שמואל צבי דאנציגער בעל תפארת שמואל זי"ע כאדמו"ר אלכסנדר.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פ"א בראש השנה לאחר השולחן הלכו רבינו לקדש פנימה, החסידים הגדולים ובני האדמו"ר הרה"ק ר' דוב בעריש מביאלא זי"ע ועוד יחידי סגולה לשמוע ממנו דברות קודש אמר להם רבינו: אמרו אתם בעצמכם, אחרי עבודת היום והשלחן מה אתם רוצים ממני, תאמינו כי כח בגוף אין, וכאשר עמדו עוד איזה רגעים אמר בשם אביו הרה"ק ר' יחיאל זי"ע שאמר בשם צדיקים הק': שאם אין לאדם כח ללמוד או להתפלל, במה יחיה נפשו? עצה הגונה היא לספר בשבחן של צדיקים כי כוחם רב.(תפארת ישראל)

פעם אמר רבינו זי"ע בזה הלשון:

יהודים באים אלי ומתייעצים אתי, וחושבים אתם שעומד מלאך מאחורי, ומייעצני? אלא שבכל ערב בתפלת ערבית בברכת השכיבנו מתפללים: ותקננו העצה טובה מלפניך, בעט איך דעם רבש"ע: אידן קומען צו מיר נאך עצות, בעט איך דיר, העלף, און ער העלפט מיר. (שיח זקנים)

הרה"ק ר' יעקב בונם זי"ע בן הרה"ק בעל תפארת שמואל מאלכסנדר זי"ע סיפר: רבינו הקדוש הישמח ישראל זי"ע הגיד לו פעם בזה הלשון: הפסוק אנא ה' הושיעה נא(תהלים קי"ח) זאג איך גלייך מיט אלע יודען, ביי אנא ה' הצליחה נא, האב איך אין זינען דער טאטע האט דאך מיר געזאגט דאס איך בין א מוצלח. (תפארת ישראל)